

FERRERII
1557

Metodus Augerij Ferrerij De
medendis -

AVGERII FERRERII TOLOSATIS,

VERA MEDENDI METHODVS, DVOBVS libris comprehensa.

Eiusdem Castigationes Practicæ Medicinæ.

TOLOSAE,

Apud Petrum du Puys, sub signo fontis, Typis Guidonis Boudeuillæi.

Cum Priuilegio.

1557.

Elisabetta Ottolini

AVGERII FERRERII TOLOSATIS in medendi Methodum Præfatio, ad Reuerendiß. Senonum Cardinalem Io. Bertrandum, Regalium moderatorem.

RATVlandum æuo nostro, Cardinalis ampliß. quo non minori ingeniorum dexteritate, quàm fortunæ fauore, bonas omnes artes puritati suæ restitui, ac compleri videmus. Iamq́; eò res perducta est vt contentione

quadam, vel potius imitatione, dum vnus hanc, vel illam professionis suæ partem suscipit illustrandam, alteram alius naturæ quodā instinctu, vel potiùs numinis afflatu aggrediatur, in qua excellere vt poßit, contendat, & totis viribus enitatur. Philosophiæ partes omnes languentes aliquando audiuimus, & paulò post in aliquē promotionis gradum erectas: nunc ad summum prouectas spectare licet, vt neq; in naturali philosophia, neq; in ea quæ de moribus est sapientia, neq; in mathematicis disciplinis quicquam hodiè desideretur. Nauigationum, artis militaris, architecturæ, & mechanica-

rum

rum inuentionum ſubtiliſsima omnis ratio propalata eſt. Atq; in iure ciuili, in æloquentia, & poëmate adeò res ſunt apertæ, vt non in ſubſtituta Rep. ſed in veteri & genuina Romana grauitate doctrinam, & æloquentiam referre videamur. In Medicina, ampliſsima noſtra profeſsione, ſuas quiſq; partes ſibi aſſumpſit perficiendas: Hic quidem in corporis humani fabrica, alter in ſtirpium hiſtoria, alius in piſcibus, & alius in cæteris animalibus, alius etiam in re metallica fidem, & diligentiam extremam adhibens. Nec omittendi qui in vertendis Græcis authoribus immortalem gloriam ſibi compa-

 rarunt.

rarunt. Nec ſua laude fruſtrandi qui in commentandis authoribus, & codicibus caſtigandis operam impenderunt. In tanta ingeniorũ fertilitate, & operum conſummatione, reſtare mihi videtur vnum, in quo plurimi, ijq; doctiſsimi, atq; exercitatiſsimi viri ſemina ſparſerunt, ſummam autem manum nõ impoſuerunt: quod eſt Practicæ medicinæ artificioſa, ac vera traditio. Nam quicquid de ea ſcriptũ eſt, ſi ex Galeno petatur, digreſsionibus, inuolucris, aſiatiſmo obſcuratũ iudicatur: ſi ex recentioribus, empiricæ fauere videtur potiùs quàm rationali doctrinæ. Non quod exiſtimemus à Galeno quicquam

quam prætermissum eorum quæ ad propositam intentionem faciũt: sed quòd methodicam doctrinam, de qua tam sæpè gloriatur, in tradenda methodo non seruasse dicatur. Quod ex locorum collatione verum esse probant. Nam vbi statim ab initio medici officium exponere debebat, tanquàm à querimonia, aut inuectiua exorsus, in sui temporis inconstãtiam, & indoctorum temeritatem, & peruicaciam debacchatus est: necessariũ autem illud initium distulit in decimumquartum librum. Nec quid esset Methodus, quid Indicatio, quid Empirica, vna serie docuit: sed horũ veluti momentaneã men-

tionẽ faciẽs, libro primo, et ſecũdo, & tertio, & nono, ſparſim fragmenta quædam diſſeminauit. De indicationibus verò diſſerẽs, quod libro quinto aggreſſus eſt, oblata vel minima digrediendi occaſione, intermittit: quodq́; proximè tractandum erat, in decimo excutit: quod ſequens, facto regreſſu, in ſeptimo perſequitur: à quo rurſus in decimumtertium, & ab hoc in nonum, & à nono in tertiũ, aut quartum, ſaltum facit, interrupta in omnibus ſermonis continuatione. Quod docendi genus Methodicũ vocare quis audeat? Dictorum tamen veritatem, & exactam ſcientiam in eis agnoſcimus: ſed

quæ

quæ nouo authore egeat qui dissolutas illas scopas aggreget, & reducat in vnum, additus etiam de suo decisionibus, & documentis, quæ artificiosam, veramq́; medendi Methodum constituant. Miror autem Oribasium, Paulum, Auicennam, Aetium, posterioresq́ue alios qui Galeni doctrinam compilarunt, & expilarunt, indicationes quibus Methodus curatiua cōstaret, prætery̋sse, aut ita negligenter attigisse, vt nihil de his dixisse videantur. Nam Gordony̋, & barbarorum ineptias quis ferat? Tā stupidi enim fuerunt, vt quod integrum erat omiserint: quod disseminatum, corruperint, & in nu-

gas commutarint. Quod me, alioqui distractum, & maiora parantem excitauit, vt in eam partẽ incumberem quæ dignitate, necessitate, & vsu cæteras omnes anteiret, dissimulatione autem lapsum pateretur, quo substitutis rudioribus præceptis, synceritatis suæ fastigium assequi nequiret. Dabo operam, vt si non ad summum dirigatur, saltem eum perfectionis gradum obtineat, quo rerum integriorum auida nostra ætas si non satiari, saltẽ oblectari queat. Quod cum semel in vniuersalibus fecero, statim ad eam quæ in particularibus consistit exercitationẽ me conuertam. Ad quæ, ducibus vtar

Hippocrate,

Hippocrate, & Galeno: instrumẽtis, ratione, et experiẽtia: Apolline, te vno: Authore, Deo Opt. Max. qui te ad summos virtutis honores erexit, vt & probitatis, et exquisitæ doctrinæ nobis esses exemplar: & studiorum puritati, integritatiq; literarum manus dares. Quod vt in iure ciuili, seuerioribusq; alijs disciplinis, in quibus excelleres, iam sæpè fecisti: sic in medicina, familiarissima tibi professione, quod cæpisti, te consummaturum speramus. Id autem est tutela, fauor, & protectio, & desudati laboris compensatio: reseruata patriæ, quæ te primùm fouit, & modo ad summum virtutis, & au

thoritatis

thoritatis fastigium deuectum omni veneratione prosequitur, sua prærogatiua. Quam sibi dari poscit hoc medicinæ opusculum, quod de patrijs Laribus, & Tolosana tua ciuitate tibi Reip. moderatori, & artium patrono offerimus, & consecramus: maximam gratiam nos reportaturos existimantes, si tibi tanto viro conatus nostros probari intellexerimus.

Vale Cardinalis ampliss. & tenuitatis nostræ munusculum humaniter excipe.

Capita primi libri.

&

Capita secundi libri.

FINIS.

Castigationum practicæ medicinæ capita ponentur in fine.

AVGERII FERRERII TOLOSATIS, DE MEDENDI METHODO.

LIBER PRIMVS.

De officio Medici.

CAP. I.

MEDICI naturam, ingenium, mores, pietatem, studium, solertiam, gestus, motũ, cultúmque corporis tam exactè complexus est Hippocrates octo primis libris voluminis sui, vt nihil addi vel reprehendi poßit: nisi forte quod à Platone in Republica disputatum est, recipiendũ putemus: medicos maximè idoneos euadere, si ab ineunte ætate, vltra discendæ artis studium, inter plurimos corpore malè affectos conuersarentur, ipsiq; omni morborũ genere laborarent, naturaq; essent imbecil- 3. de rep.

la: existimans aliorum affectus ex propriis facilius diiudicari, remediorumq; naturam modũ & vsum nulla ratione meliùs quàm propria in seipso experientia deprehendi posse. Quod tamen Asclepiades nõ recepit, qui fidem arti suæ adhiberi noluit, si eam quam cæteris polliceretur corporis integritatem ipse nõ seruaret. Et Hippocrates medicum corpore valido, & optimo habitu esse vult, siquidem vulgo censetur qui malè sui corporis curam habeat, cæteros non benè curaturum. Nec Platonis ratio exercitatis probari potest, cum constet remedia pro naturarum diuersitate, ætatibus, consuetudine, viribus, anni tempore, cœli statu, regione, & similibus variari. Accidit enim, vt quod vni salutem attulit, alteri noxam pariat: quod huic exigua quantitate profuit, cæteris ne maiore quidem copia conferat. Nec idem corpus eundem semper victus tenorem patitur: sed alterationum vices suscipiẽs, modo hoc, modo illo aut cibo, aut potu, aut medicamento iuuari postulat, diuersis tum qualitatum, tum quantitatis moderationibus. Ad quæ respiciens bene natus ille, & liberaliter educatus, ingeniosus,

niosus, modestus, diligens, studiosus, prudēs, iustus Hippocratis medicus, optimam viam eliget, tum ex temporis quo sanare intendit breuitate, tum etiam ex curando citra dolorem, tum ex maximè tutè curando. Quod Celsus libro tertio paucis verbis cōprehendit, dicens medici officium esse, vt tutò, vt celeriter, & iucundè, hoc est cum voluptate curet. Vt tuto cures tria sunt propria quibus intentus sis oportet. Vnum primũq; vt omnino absolutionem operis consequaris. Alterum, vt sicubi hanc non consequaris, saltem cubantem non lædas. Tertium, vt vitium non facilè reuertatur. Primum rationali Methodo perficitur: verùm perpetuum esse non potest cum ob ingenita naturæ vitia, tum ob morbi symptomatumq; vehementiam plerunque viribus longè superiorem: tum etiam ob errores qui aut ab ægro, aut ab aßidentibus, aut ab exterioribus committuntur. qui sanè tam frequentes sunt, vt nulla re magis operis consecutionem impediri putes. Quod vidēs Hippocrates in ipso statim Aphorismorum initio dixit, non solum seipsum præstare oportet opportuna facientem, sed & ægrum, & aßidentes,

c. 4. lib. 3.

14. Meth.

Hipp. & Gal. I. vict. acut.

dentes, & exteriora. Alterum sanè medico omni cura cauendum est, ne scilicet cubantem lædat, si prodesse nō poßit. Itaque quæ ægris olim adhibita præsidium attulerint inquiret, laudabit, & cognoscet. quæ verò detrimento fuerint, vitabit atque repellet. & quæ nihil auxilij vel offensæ effatu dignum præstiterint, in neutro genere cẽsebit. Sed certè ab euidenter offendentibus semper abhorrebit. Vitium non facilè reuertetur, si imminentes affectus præuiderit, prouidentiamque eam adhibuerit, quam methodo inuenta applicataque remedia, iuxta prædictionum rationes suppeditarint. Citò curaturus, caueat ne quid temerè præcipitanterve actum videatur. Sicut enim in mora, sic in festinatione periculum est: quapropter iuxta vetus prouerbium lentè festinandum. Quam mediocritatem opportunitas occasioq; indicabunt, vnâ cũ morbi symptomatumq; vehementia, considerato etiam virium robore. In valde acutis si quid mouendum videtur, statim ab initio mouere præcipit Hippocrates: tardare enim in talibus, malũ. Contrà, in febribus ex crudorum succorum copia ortis, differenda

quam

quam copia manifestè indicat, vacuatio. Priùs enim quod crudum est concoquendũ, roborandaq; ipsæ partes concoctioni deseruiẽtes, priusquàm vel venæ sectioni, vel purgationi locum demus. In his omnibus indicationum, quas hoc loco tractaturi sumus, habenda est ratio. Quod autem tertio loco venit, vt iucundè curemus, voluptatem ea mensura præscribit, vt vel omnino citra dolorem, vel cum minima ægri molestia morbum propulses. Frustra enim ferrum aut ignem adhibet, qui medicamentis curare potest. Frustra etiam medicamentis vtitur, qui victu medelam paratam videt. Temerè verò diacrydium, colocynthis, elateriũ adhibentur, vbi vel cassia nigra, vel aloe, vel rhabarbaro, vel agarico purgatio cõmodè compleri potest. Molestus verò & naturæ infestus ille cẽsendus, qui remediorum multitudine naturam onerauerit, quam paucis contentam esse sciuerit. Videas enim nõnullos artis suæ peritiam hac impostura mentientes, dum omnibus ferè clysteres, sanguinis missionem, apozemata, purgationes, mixturas ex conseruis conditis & speciebus, nec non tabellas, potus cordiales, pulueres

in iure, epithemata, vnguenta, emplastra, vsitata ostentatione præscribunt: cum multis satis fuerit sanguinis mißio, vel sola purgatio cum moderato alterantium vsu ex victu magis quàm ex officinis petito: quod iucundum ac volupe est. Vtilißima est voluptas quæ in febribus cōtinuis adhibetur cum vel sitim sedare, vel somnum conciliare studemus: quod vires maximè recreat. Nec doloris sedandi cura vnquàm omittenda est, cum dolor vnum ex ijs sit quæ hominem cōtristant, & vires maximè prosternunt. sed ad stupefacientia temerè trãseundum non est. Nam licet dolorem præsentem obtundant, affectum tamen maiorem reddunt, vt in colico dolore, in quo tunicæ intestinorum huiusmodi medicamentorum frigiditate densiores, minusq; transmittendo flatui habiles redduntur, & humor ipse tum craßior, tum ad motum ineptior euadit. Quare id genus dolores omnes per ea quæ incidant & concoquant, præterea flatus discutiant, desiccentque citra valentem calefactionem, curandi sunt. stupefacientibus autem tunc solum vtemur, cum nullum aliud mitigatiuum doloris contulerit. Sint verò

12. Meth.

3. Comp. ph. lo.

12. Meth.

verò ea concoctorijs & calefacientibus rectè castigata: nec admodum recenti compositione offerãtur, quòd frigida illa præualentes adhuc vires habeant, nec ita dentur antiqua vt spem nostram frustrentur. sed tandiu dimittenda sunt quoad violentia refrigerantium, ab eorum quæ calefaciunt vi mitigetur. Porrò dissidẽt inter se hæc medicamenta. Quippe quæ plurimum eorum quæ torporem inducũt in se habẽt, ad præsens quidem magis sunt efficacia: cæterùm valentem, & remedijs rebellem in ægrotantis corpore frigiditatem relinquunt. Quæ horum in se habent minùs, calefacientium verò sibi admixtorum plurimum, ea quantò sunt ad præsens minùs efficacia, tantò in futurum minùs sunt noxia. Omnia tamen id genus magis sunt salubria si post annũ à compositione sumantur: veluti quod ad Philonem referunt authorem, quod ad dolores sensus torpore sedandos, nullo minùs est celebre. Sunt sanè & alia medicamenta non pauca ex seminibus confecta, Græcè διὰ σπερμάτων et τρίγωνα nominata, quæ sicut ad torporem in præsens inducendum mitiora, ita in futurum sunt tutiora,

atque hæc quoq; omnia vtiliùs annotina sumuntur. Philonis verò medicamentum, etiã si duorum triũmve aut quatuor annorũ sit, multò sanè est melius: sed nec inutile tamen sequentibus annis ad decimum vsque. Quod enim vltra inueterauit, tantò quidem est minus noxium, quantò est vetustius: cæterùm languidis est viribus, eóque parum nauiter cuius gratia paratum est, perficit. Hæc inquàm qui iucundè, hoc est, cũ ægrotantis voluptate curaturus est, diligenter animaduertet, dolorem tum curans, tum naturæ molestiã afferre præcauens. Est porrò duplex medicorum contra dolorem instantium ratio. Altera, qua delitijs cubantium subscribunt: altera ex artis ratione. Qui ex arte generosè contra morbum pugnat, terminum ægrotantibus præfinitum non transit: qui est, vt tutò medicetur. ei verò qui dolorem mitigat, vt vires custodiat. Vbi vltrà pergitur, crudelis hominis officiũ facit, qui vnã cum morbo vitam quoq; homini aufert. qui verò cubantis delicijs subscribit, eiusq; voluptatem non sanitatem pro meta gerendorum habet, adulatoris. Committunt medici eiusmodi excessus, cum

in alijs

in alijs quoque remediorum generibus non paucis, tum vel maximè in his quæ diximus anodynis, quæ ex papaueris succo, vel alterci semine, vel mandragoræ radice, vel styrace, vel tali quopiam fiũt. Nam & qui ægris gratificantur, in eorum medicamentorum vsu modum excedunt: & qui intempestiuè immodiceq; sunt animosi, dum prorsus horum vsum refugiunt, doloribus ægros iugulant. Ergo veluti in omni totius vitæ tum habitudine tum actione, ita hic quoq; consilium illud sapientis, ne quid nimis, cõplectemur: habentes pro fine quò tẽdamus, cubantis vtilitatem. Quippe si fas est ijs remedijs quæ morbum sanent vtendo, quod optamus efficere: abstinendum ab ijs soporiferis medicamẽtis quæ vocãtur ἀνώδυνα. Sin ex vigilijs & viribus resoluendis ad mortis discrimen æger tendat, tum profecto tempestiuè eiusmodi medicamentis vtare: scilicet non ignarus, corporis habitum nonnihil ex his lædẽdum: læsionem tamẽ, quàm mortem potiùs optandam. Nam si hæc admodum magna non sit, saltem postea spatio longiore eam sarcire licebit. Sin ita est immodica, vt nec prolixo spatio persanari

 queat,

queat, at certè hanc ipsam eligendam potius remur, quàm vt homo pereat. Hac nimirum persuasione Galenus tametsi omniũ maximè ab vsu grauiter sopientium abhorrens, aliquando tamen ea & colicis exhibebat, atq; ijs qui vel oculorum, vel aurium, vel aliarum partium vehementissimo dolore cruciarẽtur. Interim verò & cum æger ex tenui destillatione, vigilijs, & vehemẽti tussi vrgeretur, pauxillum eiusmodi medicamenti offerebat: facilè noxam eius, si quis semel est vsus, spatio emendatum iri ratus. His iucundæ ac maximè voluptuosæ curationis obseruationibus & hoc adijciendũ: medicamenta omnia suaui quadam cõditura contemperanda esse, ne illorum insuauitate perterrita natura, ea auersetur & respuat. Insuauia enim respuit natura nec probè ipsa conficit. Qua de causa mel, saccharum, aromata (si forte ea morbus tolerat) medicamentis admiscere solemus, quæ naturam alliciant, & oblectatione vires suas altiùs imprimant, dum naturæ familiari quodam amplexu disponuntur. Cauẽdum tamen hic ne coquinariam adulationem pro medicina asciscamus. Finis enim longè

longè diuersus est, siquidem medicus non blandiri, sed curare intendit. Blandimentorum itaque proportio medicamentorũ facultatibus inferior esse debet: vtilitas autẽ ægrotantis vbique spectanda, cuius gratia primo loco positum est, medici officium esse vt tutò curet. Tutò autem curare non poterit, nisi vniuersalem quandam Methodum sibi comparauerit, per quam & morbos cognoscere, & ad iustam remediorum inuentionem peruenire possit. Quæ autẽ illa sit quæ ad morborum dignotionẽ nos ducat, alibi dictum est: quæ curationem præstet, ea omnino est quã hoc loco docere statuimus.

DE METHODO, ET INdicatione quæ Methodum constituit. CAP. II.

DVO sunt, nec plura, nec pauciora, omnis inuentionis apud cuiusuis sectæ homines instrumenta, quæ fidem faciant ijs quæ rectè inuenta sunt: Experientia, & ratio. Hæc in medicina remediorum inuentionem & cognitionem, salubremq; illorum vsum suppeditant sola, nec tertium admittunt. Experientia longo vsu indiget, nec

nec aliud prÆtereà habet, quo se tueri possit. Sed duplex est: altera planè rudis fortuita, & sine ratione procedens: quam tanquã incõstantem, imperfectam, & artis omnino expertem reijcit Galenus in libro de sectis, & sæpe in Methodo. Altera, ratione progreditur: quã Galenus in libro de optima secta ad Thrasybulum commendat, dicens absque ratione obseruationem fieri nõ posse: obseruationem & experientiam idem esse demonstrans. Hanc rerum magistram, ad materiæ adhibendæ notitiam potentem atque vtilem esse, inter omnes sectas conuenit. Siquidem quæ nutriunt, & quæ nõ nutriunt, purgantia etiam, & lethalia omnia medicamenta, experiẽtia hac cõperta sunt. Hac dijudicantur rationes omnes, & quæ ratione inuestigata sunt: facultatumq; omnium quæ medicamentis insunt certissima iudicatrix ipsa est, vt libro secundo simplicium medicamentorum ostendit Galenus. Eadẽ rationi attestatur, vt ait quinto methodi. Hanc dogmatici Hippocrate authore, & secutis longè temporibus Galeno duce amplexati sunt, ratione atque experientia tutissimum curationis modum tenẽtes.

Rationem tamen vbique prætulerunt maluerūtq; ea, cùm experientia destituti essent, sola vti, quàm experientiam ratione carentem in medicinæ opus adhibere. Periculosum enim & fallax est experimentum: Aph.1.
iudiciū verò, hoc est ratio, difficile, sed tu- lib.1.
tum: tolliturq; difficultas, si vigilanti studio cum in artis operibus, tum verò in optimis quibusq; disciplinis antea versati fuerimus. His enim ceu veritatis authoribus, & rationis magistris, ad rerum intelligentiam & iudicij facilitatem tanquam manu nos duci, nemo qui sanæ mentis sit ignorat.
Quod Galenum contra Thessalum compen 3.Meth.
diosa rudique traditione doctrinam mentientem animauit. At empirici nuda obseruatione contenti, per experientiam inueniri omnia contendunt: nos verò vt diximus, partim ratione, partim experientia: cū neq; illa omnia inuenire queat, neq; sola ratio. Veruntamen confusam mixtamq; tradendam esse doctrinam non censemus: sed seorsum empiricam, & seorsum dogmaticā seu rationalem, quò facilè appareat quam habeat vtraque vim. Et de empirica quidem 1.Meth.
constat, quòd fortuita sit & temeraria,

quodq; sine ordine. Nam nec arte vlla, rationéve experiẽtiam niti, imò vnius fortunæ fauorem ad ea quæ quærũtur inueniẽ-
2.5. Meth. da requiri, fatentur empirici. Rationalis verò artificiosa, constans, perfecta, tuta, Methodo vndiquaque procedit. Consistit autẽ Methodus in vniuersalibus, sicut in particularibus exercitatio. atq; eius sanè quæ curatiua est, primũ propositum est morbi sublatio, finis verò inuenire propria cuiusque morbi remedia. quæ non solum inueniet, sed & inuentis rectè vtetur quisquis in ea
1. Meth. exercitatus fuerit. Nã Methodo quippiam inquirere inuenireq; vsus securitatem præ se fert, & ex aduerso opponitur ei quod est fortuitò temereq; reperire. Est autẽ id cum via quadam & ordine, ita vt in disquisitione aliquid sit primum, aliquid secundũ & tertium & quartum, atque ita de reliquis omnibus deinceps, quoad demum ad ipsum quod ab initio est propositũ sit peruentum. quod nihil est aliud quàm ad finẽ per indicationes ordine progredi: quandoquidem quicquid ab experientia seiunctũ
2. Meth. est, id totum indicatio vocatur. Est ergo indicatio sequentis, siue agendi insinuatio:

aut breuiùs, ordinis repreſentatio, vel explicatio rei agendæ: vel vt in libro de optima ſecta definit Galenus, comprehenſio iuuantis, vna cum comprehenſione nocentis cum re indicante ſimul adueniens, ſine obſeruatione, aut alio ratiocinio. Ergo ex ipſa rei natura ordiri, atque ab ipſa quod ſequens ſit citra experientiam inuenire, id demùm eſt indicatione inuenire. Ex quo rurſus apparet omnem medendi Methodũ ſeiunctam ab experientia procedere: nec rectè facere eos qui ambas doctrinas, empiricam & rationalem in vnum cogunt atque confundũt. Nec committendum vt quæ per experientiam ſunt inuenta, & quæ ſola ratione ſunt inueſtigata, vtraque docendo cõmiſceantur: ſed cum vtrunque ſeorſum tractatum fuerit, poſt ambo in curatione iungantur. His enim duobus veluti cruribus medicina rectè incedit, moderata tamen & directa per rationem experiẽtia. A quibus procedit tertius quidam curãdi modus per analogiſmum, cùm mali cauſa ignoratur, deeſtq; obſeruationis ſeu experientiæ euidens auxilium. Eſt autem analogiſmus, Galeno in libro de optima ſecta authore, comparatio

paratio & perceptio rerum iuuantium per similitudines: vt analogismo in medendo vti, nihil aliud sit, quàm exẽplo similis cuiusdam affectus à nobis aliquando curati, nouum aliquem, nec plenè cognitum, ysdem vel similibus auxilys propulsare. Quod in morbo Neapolitano cum primùm hic gras-
13.meth. sari cœpisset, factum vidimus. Superest vt de coindicatione dicamus: quam à prima indicatione quæ à morbo sumitur plerique separant: vt tum virtus, tum natura, tum ætas, tum anni tempus, regio, consuetudo, aliáq; huius generis coindicent, sola cõtrarietas à morbo desumpta propriè indicet. quod tamen perpetuum non est. Nam sæpè accidit, vt quod à morbo indicatum est, secundo, aut tertio, aut postremo loco habeatur. vt cùm virtutis præcipua cura suscipitur, ad hanc vnam intenti cætera omnia negligimus, morbum, ætatem, anni tempus & similia: nisi eandem quam virtus proponit indicationem præbeant, tunc enim coindicare dicentur. Coindicant ergo, quæ simul indicant, & ad eundem scopum tendunt. Cõtraindicant verò quæ contrariam indicationem habent: vt in febre syncopali, febris refri-

refrigerantia indicat, syncope contrarium, calida inquam, ob virtutis, quæ calidis fouetur, custodiam. Quæ autem in vsum maximè veniũt indicationes, hæ sunt. A morbi natura, atque huius magnitudine, vnâ cum causarum, & vrgentium symptomatum consideratione: à temperamento totius corporis: à partis affectæ temperatura, formatione, positura, facultate dignitate ac necessitate, & sensus acuitate vel hebetudine: à viribus ægrotantis: ab aëre ambiente considerato in cœli statu, in regione, in loco habitationis, & anni tempore. quæq; minùs principales habentur, ab ætate: à consuetudine: à naturarum proprietate: à sexu: à vitæ instituto & arte: à longitudine vel breuitate morbi: à morborum temporibus longè alia ratione quàm Thessalo visum est: à particularibus accessionibus: à manifestis naturæ functionibus. Posthæc à medicamentorum facultate, cuius meminit Galenus libro tertio Methodi. Quæ verò ab humoribus sanandis desumitur, ad morbi causam omnino pertinet. Addet qui voluerit sextam decimam, à lumine & influxu corporum cœlestium. De singulis ordine

hîc dicturi sumus, sumpto ab ea quæ prima & continens appellatur, initio.

DE PRIMA INDICATIONE: Ab affectu præter naturam. CAP. III.

2. & 3. Meth.

PRIMA omnium indicatio, quã nonnulli continentem appellant, ab affectu præter naturam qui curandus est, sumitur. Quæ principium tantum est, & (vt sic dicam) carcer vnde medendi ratio promouet: non autem vt Thessalei Methodici arbitrantur, medicæ ipsius artis portio, aut certè nec magna, nec propria, sed quæ plebi sit communis, luxatum membrum reponi sibi postulanti, aut os fractum formari atque componi, aut melicerida sibi tolli, & vlcus ad cicatricem duci, aluumq; fluẽtem sisti, aliaque similiter restitui. Indicat enim solum ex ijs quæ affectui contraria sunt adhibenda esse remedia, quòd affectus præter naturam existens, non seruari, sed tolli debeat, nempe suo cõtrario. perit enim vnumquodq; in contrarium & à suo contrario: & omnino necesse est vt immoderatum ab immoderato contrario ad mediocritatem

In arte med. & constit. art. & 3. Meth.

tatem trahatur. Quod plebei veluti sensu edocti facilè intelligunt, nec aliquid in ore magis habent quàm contrarium contrario expelli. verùm quibus rationibus hoc fiat, id sanè nesciunt. Atque id est quod adijci à medico debet partim experiētia, partim ratione singula inueniente. Hic verò de ea quæ ratione paritur inuentione dicimus. Itaque pro confesso habemus remediorum inueniēdorum initium ex morborum ipsorum natura sumēdum, nec aliter quàm per contrarium. Cumque morborum plura sint genera, cuiq; eorum sua erit pro remedio cōtrarietas: vt in partium similarium affectibus, intemperiei calidæ frigiditas, frigiditati caliditas, humiditati siccitas, siccitati humiditas, confluentibus humoribus horū vacuatio, & plenitudini omni inanitio. In instrumentalium morbis, indecenti formationi decens formatio, per figuræ permutatæ emendationem in ijs qui adhuc crescūt, in his autem qui iam aucti sunt, minimè: per concauitatis immodicè patentis reductionem, & obstructæ reclusionem: per partium præter naturam exasperatarum lenitionem ac læuigationem, & immoderatæ

leuitatis asperationem. Et indebitæ magnitudini conueniens magnitudo, per excedentis magnitudinis & immoderatæ auctionis castigationẽ, & diminutionis ac defectus restitutionem ac refectionem. Indebito numero, debitus numerus, per superfluarũ ac non necessariarum particularum remotionem, & deficientium appositionem, restitutionem, ac refectionem. Indecenti compositioni compositio ac constructio decens, per partium à naturali situ euariantium repositionem ac reductionem, & colligationis ac consensus restitutionem. Et communis similaribus & instrumẽtalibus affectus, vnitatis solutio (quæ in osse fractura, in carnosa parte vulnus vlcus & ruptio, in neruosa conuulsio dicitur) contrariam pro remedio vnitionem habet. Compositorũ mixtorũq; affectuum siue proprij siue accidentales ij extiterint, contrarietates ex dictis colligere
3. Meth. non erit difficile. An verò curatio per ea præstari vbiq; possit, an in multis non possit, hoc vtique internoscere primùm iam artificis est. Quippe nemo plebeius nouit, nec neruosam septi transuersi partem, nec intestina tenuia non posse quem indicant finem

reci

recipere. Sed & de præputio, & de tenui buccarum parte, quod eodem modo se habet, ignorat. Præterea an caries in osse, quæ τερηδὼν græcis dicitur, sanari queat, sicut erosio in carne, compertum non habet. Iam an coalescere fractura possit, veluti vulnus, præterea an callo adglutinari possit, nõ intelligit. Pari modo in capitis fracturis vulgus omnino non nouit sit ne expectãda calli generatio, an aliter curandum. Porrò multò adhuc magis ignorat an corde vulnerato, aut pulmone, aut ventriculo, aut iocinore fiducia sanationis sit, nec in summa quicquàm, vltra primum scopum vulgaris quisquam nouit. Itaq; hoc ipsum primum artis est opus, vt intelligas sperare ne id quò tendis debeas, an secus. Eius rei duplex cognitio est, nec potest addi tertia. Altera per experientiam, cui longo vsu est opus. Altera per ipsius rei naturã, æstimando corporis & cuiusque particulæ substãtiam, actionem, vsum, situm, aliaq;, de quibus ordine dicetur. A quibus procedens, nõ solum quod sanari non potest prævidebit: sed etiam quod recipere sanitatem potest: ac de inueniendis ei remedijs deliberabit.

De affectus magnitudine.

HAEC praecedenti annexa est, aut illius veluti pars quadā. Neq; enim absurdum fuerit indicationē ab affectu in duo membra partiri, vt altera à propria ipsius natura, altera à magnitudine capiatur. Poterat addi tertium, à sanandis qui morbum faciunt humoribus: quod nos ad causas referimus. De quibus proximè dicetur. Triplici genere affectus quisq; grauis magnusq; spectatur, aut propter praecellentiam partis affectae, & laesae illius actionis praestantiam: aut propter affectus magnitudinem: aut propter ipsius cacoēthiā. Ex his sumitur indicatio purgādi corporis, & sanguinis mittendi in ijs etiam qui aut redundantiae sanguinis, aut plenitudinis aliorum humorum expertes sunt, modo vires tolerent, & aetas non prohibeat. Vt cum quis ab alto lapsus fuerit, aut aliâs plaga aliqua vehementer contusas corporis partes habuerit, aut in febrem acutam sanguinis alioqui inops inciderit, aut vulnus ex quo expediebat sanguinem effluere qui non effluxit, acceperit. In quibus quod accidit sanguinem

4. & 7. Meth.

guinem mittendum non indicat. sed magnitudo morbi cum virium robore. In his ergo & similibus ad ipsam sanguinis missionē confugiendum, tametsi redundantis sanguinis concursus non adsit, modo valens morbus sit, cum virium robore: exceptis tamen à sermone pueris. Indicat etiam purgationē vis morbi, non modo vt quod noxium, superuacuum, & vrgens est educat: sed etiam, vt quod tum ad diuersum trahat, tum vacuet. Atque ob eam rem Hippocrates tum in reliquis omnibus operibus, tum in eo quod de vlceribus prodidit, etiā morbi magnitudinem ad purgationis indicationem considerat: Purgatio, inquiens, per aluū plurimis vlcerum prodest: præterea vulneribus quæ in capite sunt accepta: item quæ in ventre & articulis: adhæc ijs in quibus ossi caries impendet. Præterea quæ serpuntur & quæ exeduntur, & herpetibus, & reliquis quæ vlcera diuturna reddunt, etiam quæcunq; deliganda sunt, per aluum purganda sunt. In progressu verò hæc insuper adijcit: In omni vlcere cui erysipelas superuenit, purgari corpus oportet, qua parte vlceri maximè conducit, siue id per superna, siue

per inferna sit. Cuius etiam rei discrimen in libro de succis nos edocuit, reuellere nos iubens ad contraria, deriuare verò ad latera: quinetiam cum maximè influit, tum ad diuersa reuellere. Ex quibus cōstat ipsam morbi siue vim, siue magnitudinem appellare velis, pro indicatrice quadam sanguinis detrahendi, vel purgationis adhibendæ statuendam. Cætera ex corporis temperamēto, partisq; natura, aliysq; subsequentibus considerandà sunt.

Affectus nomine morbum, causam, & symptoma comprehendi.

AFFECTVS autem præter naturā nomine non solum morbum ipsum, sed & causam illius internā, & symptoma intelligas licet. Neque enim à solo morbo curatiuas indicationes sumi voluit Galenus, qui à causa quæ præsens sit cura-
4. Meth tionem inchoandam iußit. Externam sanè quam procatharticam appellāt, exclusit ab hoc munere: sed ad morborum qui tum rationem tum sensum latent, dignotionē vtilem esse dixit. Desideratur ergo in causa

(si

(si vis eam indicatricē fieri) vt præsens sit, & adhuc permaneat. Nam, vt breuiter dicam, à nullo eorum quæ adhuc non permanēt, indicatio eius quod ex vsu sit, sumi potest. Siue enim ecchymosis, siue vlcus, siue erysipelas, siue putredo, seu phlegmone in parte aliqua cōsistat, superuacuum est causam quæ horum quodlibet effecit inquirere, nisi iam etiā faciat. Sic enim simul quod iam factum est curabimus, simul quod adhuc facit facere inhibebimus. Si verò fecit illa quidem, cæterùm iam abijt, vtiq; quod factum est curabimus: quod adhuc non est, nec si velimus summouere id possumus. quippe rei præsentis est curatio: eius autem quod futurum est, prouidentia. Quod verò nec nunc lædit, nec læsurum timetur, id ab vtroq; artis munere, tum eo quod curat, tū eo quod prouidet, exceßit. quare nec indicatio ab hoc ad curationem vlla, nec prouidētiæ ratio sumitur: sed vti dictum est, ad eos tantum affectus qui nostram notitiam fugiunt externæ causæ cognitio est vtilis. Atqui si præsentis affectus nihil lateat, nulla iam eius erit vtilitas. Apparet verò quòd cum indicationibus nullam habere poßit

societatem. Finge enim ex eo quod in partem aliquam procubuerit, natum vlcus esse. Quod si sit, ex vitiosis succis prouenire necesse est. Ita enim in morbis natura facere solet: cum corpus expurgat, omne excrementũ ad cutem trudit, atq; hanc quidem vlcerari, totum verò corpus expurgari accidit. Quanam igitur est eiusmodi vlcerum sanatio? Nempe quæ reliquorum omnium quibus nullus affectus malignus, quẽ κακοήθη, græcè vocant, est adiunctus. Verùm si hoc sic se habet, manifestum est nullam esse ad curationem à causa quæ vlcus excitauit indicationem, cum ea neque amplius agat, neq; permaneat. Atqui si vitiosus succus remaneret, omnino aliqua ab hac quoque indicatio sumeretur. Alioqui etiam absurdum esset, si curationem postularet quod amplius non sit, aut si curationẽ indicaret quod nullius indigeat. Quare dicere indicationẽ curationis ab externa causa sumi, omnimodo est absurdum. quod & de internis quæ non permanent, & morbum efficere desierũt intelligendum. Perspicuum ergo est à causa quæ præsens sit indicationem fore. Quæ tamen si exactè loquaris ad prophylacticem pertinet:

pertinet: si abuti vocabulo velis, etiam ad therapeuticen. Sed satiùs est omissa nominũ contentione, methodum aliquam sanãdorum morborum tradere Habes verò in lib. de optima secta disputationem, quòd non à morbis, sed ab efficientibus causis auxiliorum indicationes sumãtur. Quæ quòd subtilior, quàm ad medẽdi methodum vtilior videretur, à nobis prætermissa est. Dicamus de symptomate. Symptomatũ tres sunt primæ differentiæ. Aut enim in actionum offensa consistunt, aut in retentorum vacuatorum ve immodico excessu, aut corporum ipsorum affectu. Ex his, si actionum offensæ contristant, solicitudinem medici ad se conuertunt, affectumq́; deserere cogunt. Idẽ faciunt eorum quæ retinentur, vel expelluntur excessus. At genus symptomatum quod in affectibus cõsistit, alterius quidem quem curare oportet affectus est signum: ipsum tamen nullam seorsum curationem exigit, vt pote cum affectu vnde nascitur vnà cessans. Vt enim in summa dicam nullum symptoma, quà symptoma est, nec curationis rationem indicat, nec primùm immutat. Monstratum enim est, ex morbis ipsis curationis 12. Meth
indica

indicationem præstari, velut ex causis ipsis prouidētiam. Dictum prætereà est & quomodo prouisio ipsa cum medendo simul sit mista. Ex accidēti tamē symptomata quoq; curandi rationem aliquando immutant: causæ scilicet locum eo tempore habentia. Eorum omnium, cum veluti causæ curationem immutant, vnū caput est: dico id vnū, læsionē, siue ea virtutis sit, siue affectionis. Quando si nihil ijs officiat, curationem nō interpellant. Lædunt autem vires vigiliæ, dolor, & immodica vacuatio. Affectui verò eadem non vtique semper, cæterùm magna ex parte nocent, ac potissimū cum fuerint immodica. Ob hæc igitur sola, curandi ratione quam ab initio institueramus ad præsens mutata symptoma summouere primùm cogimur. Ergo si labant vires, nō tamen vehementer sunt iam resolutæ, sed adhuc resistunt, ad symptoma tantum sumus attenti: atque id quamprimùm summóuere maturamus. Sin iam resolutæ vehementer vires sunt, non modo symptoma sedare, sed etiam illas firmare properamus. Quòd si vno remedio tum symptoma leuiri, tum morbus curari queat, id vtique non fuerit

sympto

ſymptoma reſpicere, aut ſymptomatis cauſa remedia ſumere: ſed omnis eiuſmodi auxiliorum ſpecies planè morbi curatio eſt. Neque enim cum lateris dolorem in pleuritide miſſo ſanguine, vel corpore purgato ſanamus, nec cum abſceſſum diſtentum & cũ dolore pulſantem diuidimus, ac pus emittimus, eiuſmodi curatio ſymptomatis eſt. Sed cum exempli gratia, in dyſentericorum deiectionibus, vbi vehementer rodunt, vel tragi ſuccum, vel hircinum ſæuum, vel roſaceum ceratũ per inferiùs indimus. Quibus vtiq; præſidijs ipſa exulceratio inteſtinorum non ſanatur, maximè ſi putreſcens aliquid habeant: ſed vires interim cõquieſcunt. Atq; id eſt contra ſymptoma inſtare, morbo ad id tempus neglecto. Quippe vbi virium roboris fiducia eſt, adeò nunquàm cõtra ſymptoma pugnamus, vt contrà prorſus per ea nonnunquàm præſidia quæ dolorem afferũt, morbos ipſos curemus. Veluti profecto dyſenteriæ ipſi mordentibus maximè medicamentis tùm potiſsimum medemur, cùm vtique eſt grauiſsima.

Ordo in curandis affectibus.

Tres

TRES ergo sunt in corpore affectus præter naturam qui curationẽ per cõtraria desiderant: causa, morbus, &
2.meth. symptoma. Proprium est morbi actioni incommodare: symptomatis hunc sequi: causæ præcedere. Actione autem cum necessariò egeamus promptißimè qui huic officit affectus tollendum se indicat, nempe morbus ipse: & simul quæ hunc efficit causa præ-
7.meth. sens & interna, illud pro comperto habentes, non posse ad perfectionem vllum affectum sanari manente adhuc ipsa, vnde natus est, causa. Ab hac ergo auspicanda est curatio (quæ tamen prouidentia propriè dici debebat) deinde etiam tollendus morbus: atq; ilicò discutietur symptoma quod in substantia morbi adhærebat idq; singulis in tenore suo permanentibus. Nam cum symptomata excedunt, & vrgent, cogimur plerũq; affectus alios deserere, & ad summouendum symptoma nos cõuertere, si potißimùm vires deiecerit. Quibus restitutis, ad morbi curam redire necesse est, vt rectè curato morbo cæteri quoque qui hunc sequebantur affectus, euanescant. Neq; enim de symptomatis solliciti esse debemus, nisi

aut morbos alios effecerint, aut vires insigniter offenderint. Quorum hoc non tam à symptomate quàm à viribus desumi videtur: illud cum causa omnino coincidit. Primùm ergo prouidentia (quam curationem hic appellare licet) causæ quæ præsens est, & in totum aut in parte agit, aut agere adhuc parata est, debetur: mox etiam curatio morbo, per quem actio proximè læditur: emendabuntur posteà symptomata, si quæ fortè morbo superesse contigerit. Nam quæ & affectus aliquos sequuntur, & simul alios efficiunt, vt causas castigari debere diximus. Pugnandum autem semper contrario remediorum genere, cū omnia quæ præter naturam sunt, ab ijs quæ ipsis sunt contraria, in naturalem statum trahi debeant. Quæ sanè indicatio morbo propriè debetur: symptomati verò ac causæ impropriè, vt docet Galenus libro vndecimo methodi. 11.meth.
Nec interest siue dicamus nos affectum sanare per ea quæ euidenter & reipsa cōtraria sunt, vt calida frigida humida sicca actu, vel potestate talia: siue etiam per ea quæ ex accidenti refrigerant, calefaciunt, siccant: aut etiam ista coniungentes. Ex accidenti

cidenti autem hæc agunt, sanguinis missiones, purgationes, cæteraque huiusmodi. In cõtrarietate autem & concursu indicationum quomodo procedendũ, in fine dicetur.

DE SECVNDA INDICAtione: A temperamento totius corporis. CAP. IIII.

SECVNDA ab vniuersi corporis morbo affecti natura, qualitate, & temperatura petitur. Diuersam à prima ra-
5.9. 11. tionem habet hæc indicatio. Siquidem illa
Meth. cum ex his quæ sunt præter naturã sumatur, contraria adhibenda esse dictat: hæc cũ ab ipsa natura capiatur, custodiam sui per similia postulat, etiamsi cũ valeret corpus vitio non careret. Vitiosum enim temperamentum tanquam rem consuetam seruare iubet Galenus libro vndecimo methodi. Iuncta autem morbo cõtrarietatis mensuram definit, ne vel intra modum calidum morbum refrigerando, frigidúmve calefaciẽdo, mali reliquum quippiam relinquas: vel modum excedendo contrarium morbi genus inducas. Quod quòminus accidat, naturam curandi corporis, quantum fieri potest

test (neq; enim id exactè, sed rationali cōiectura proximè cōprehenditur) scias oportet: vt quātum morbus ab illius symmetria discesserit intelligens, mensuram refrigerāti calefaciētive præsidio imponas. At fieri nō potest vt quantum à seinuicem distent inuenias, nisi compertum habeas quàm esset corpus aut humidum, aut frigidum, aut calidum, aut siccum, cum valeret: quantumq; ex his excesserit, postquā ægrotauit. Quippe quod plurimum à naturali habitu recessit, id vehementibus eget contrarijs: videlicet,

Frigidus morbus in corpore natura calido, eget calidioribus.

Calidus morbus in corpore natura frigido, eget frigidioribus.

Humidus in corpore natura sicco ac duro, siccioribus.

Siccus in corpore natura molli ac humido, humidioribus.

Quod verò non plurimum à naturali habitu recessit, leuibus eget remedijs: vt

Calidus morbus in corpore natura calido, minùs eget refrigerantibus.

Frigidus morbus in corpore natura frigido, minùs calfacientibus.

Humidus, in corpore natura molli ac humido, minùs ſiccantibus.

Siccus, in corpore natura ſicco ac duro, minùs humectantibus.

7. meth. Minùs itaq; periclitantur quicunq; cognato naturæ ſuæ morbo laborãt. Deſignatam in art. med. autem menſuram illam attinges, ſi decem gradibus ad caliditatem lapſum corpus, ſeptem verò ad ſiccitatẽ, reducas auxilijs decem quidem gradibus frigidioribus, ſeptem verò humidioribus: cæterosq; à mediocritate receſſus eundem in modum reſtituas ac 9. meth. emendes. Cæterùm quoniam noſci ad vnguem oportet corporum temperamenta, id verò planè eſt difficilè: vtiq; tentandum eſt tum ex ijs quæ in libro de temperamentis ſunt ſcripta, ea inuenire: tũ verò vltra hæc, quò magis ſcientifica notitia ſit, ex ætate, & tota anteacta vita, quæ nimirum in vitæ exercitio, & victus ratione conſiſtit: præterea in hac regione, & hoc anni tempore, & hoc ſtatu cœli conuerſatione. Si nanq; natura gracilis, & tangenti calidus, & biliofus, & propenſus ad iram, & hirtus ſit, calidus hic ſiccusq; natura eſt. Non tamẽ neceſſe eſt, nunc quoque cum ægrotare incepit

eundem

eundem planè habere affectum. Fieri enim potest vt in desidia vixerit, idq; cum frigidis humidisq; potione & cibis, adhæc etiã cum balneis post cibos, & multo somno: præterea in regione frigida & humida, & hyeme, in qua frigidus & humidus exuperabat cœli status. Rursus fieri potest vt horum præcesserint contraria, id est calfacientia & siccantia: idq; per singula dictorum iam generum. Ergo si quo ad præsens temperamentum noscendum deficiamur, id ex præeuntibus ipsis supplebimus. Ex illo verò inuento administrandorum indicatio suppeditabitur.

DE TERTIA INDICAtione: A parte affecta.

CAP. V.

TERTIA à particula affecta natura sumitur: ad quam, præter eam quæ totius est corporis, intentionem habere oportet, quatuor aut quinq; modis: considerando videlicet illius temperamentum, conformationem, posituram, facultatem, ac sensus acuitatẽ vel hebetudinẽ. De quibus omnibus particulatim ac seorsum dicendũ. 7. meth.

1. De temperamento partis affectæ.

CONSIDERANDA est temperatura partis affectæ an eadẽ omnino sit cum toto corpore, an verò dissimilis ac diuersa. Quòd illa introducendæ qualitatis mensuram, sicut & totius corporis temperamentum, præscribat: hæc diuersam omnino indicationem præbeat. Indicat
9.meth. enim quæ similis ac cum toto corpore eadem est, calidiores natura partes ex frigore laborantes, liberaliùs & diutiùs calefaciendas:
Frigidiores natura, quæ ex calore laborãt, valentiùs refrigerandas:
Sicciores, ex humiditate affectas, impensè siccandas:
Humidiores natura, vbi ex siccitate laborant, tum vberiùs tũ diutiùs humectãdas.
Contrà verò, calidiores natura partes calido morbo affectas, exigua breuisve temporis refrigeratione reducendas:
Frigidiores, frigore ægrotantes, eadem moderatione calefaciendas.
Humidiores, humiditate læsas, modicè desiccandas.

Siccas

Siccas, modicè humectandas, cùm in siccitatem lapsæ fuerint.

Paruus enim est in eiusmodi in id quod præter naturam est lapsus, & rursus in id quod secũdum naturam reditus. Vnde etiã minùs periclitantur quicunq; cognato naturæ suæ morbo laborant. Pari ratione cõiunctas intemperies eatenus ad naturã reduces, quatenus à natura recesserũt. Quippe eatenus redeat ad naturam eorũ quodq; necesse est, quatenus à natura recessit, ac veluti quadam via retroferatur, quæ in diuersum agat ei, quæ facta in ipso est, transmutationi. Mensuram quomodo attingere liceat, in secunda indicatione diximus.

Hip. aph. 34. lib. 2.

Diuersa particulæ affectæ tẽperatura diuersam ab ea quæ ex ægri sumitur natura indicationem præbet. Quippe si quanto ægri temperamẽtum iustò est humidius, tãtò particula iustò sit siccior, nec adijciendũ nec detrahendum pharmaco quicquã est: sed tale adhibẽdum, quale si vlcus (sit enim hoc exempli gratia) in medij temperamenti particula corporis mediocriter tẽperati cõsisteret, adhiberemus. Sin siccior debito particula tanto fuerit, quanto corporis tempe-

3. Meth.

ramentum iustò est humidius: vtiq; in tantum intendi siccitatem medicamenti conueniet, quantum particulæ temperamentum totius temperamẽtũ excedit. Veluti si quatuor numeris sit exulcerata pars medio tẽperamento siccior, ægri natura gradibus tribus humidior: manifestum est particulam quæ nunc exulcerata est, siccius vno gradu desideraturam medicamentum quam quæ pars sit temperata. Indicationes quæ à calido & frigido sumuntur, ad portionem dictorum intelligi possunt. Quæ omnia rationali coniectura accipienda sunt.

2. De formatione, & figura partis.

2. ad glauc. FORMATIO partis, alterationis mensuram, & vacuandi modum ipsa quoq; indicat. Siquidem partes omnes quæ neutra ex parte caua habent, quæ fluxionem superuacaneam excipiant fortiter sunt exsiccandæ, tametsi natura admodum siccæ non sint, cuiusmodi sunt nerui, in artubus potißimum. Quæ verò tam extrà, quàm intrà nonnihil inflammationis relaxare possunt (cuiusmodi sunt omnia ferè viscera,

ſcera, quæ tã intrà ſe, quàm extrà, lata obtinent ſpatia) vehementer exſiccantibus nõ egent: præſertim ſi fungoſa earum caro ſit, qualis eſt pulmo. Qui etiam intrà ſe latas arterias habet, & extrà ſe pectoris capacitatem. Quæ ergò raræ ſunt, vt pulmo facilè, niſi quid aliud impediat: quæ verò denſæ, vt renes, & iecur, ægrè foras humorem fundunt. Atq; vbi coierint partis raritas, & vtraq; parte ſpatia quæ excipere poſſint humorem, leuiter exſiccantibus vtendum. Vbi verò neutra parte ſunt ſpatia, & partis ſubſtantia dura denſaq; eſt, vehemẽter exſiccantibus opus eſt. Quòd ſi alterum tantum adeſt, mediocriter eſt ſiccandũ. Ad quorum exemplum de cæteris qualitatibus ratiocinari, atque agere licet.

In vacuando indicat formatio ſeu figura, ventriculum vomitu, deiectioneq; inaniri: inteſtina deiectione tantum: iocinoris caua deiectione. Renes verò, & veſicam, & iocinoris gibba, ſi multo vitioſo ſucco ſunt referta, per deiectiones & pharmaca deiectoria: ſin mediocri, per vrinales meatus. Vterum per menſtrua. Cerebrum per palatum, nares, & aures. Pectus, & pulmones 5.7. Meth.

tussi per asperam arteriam, & fauces. Multa autem figura cum situ communia habet: de quibus paulò post dicetur.

3. De positura, sitúve, ac societate cũ vicinis partibus.

7. meth. & 2. ad glauc. AFFECTAE *partis situs, positurave non pauca tum ad emendãdas intemperies, tum ad succorum vitia tollenda indicat. Ad delendas quidem intemperies vt sequitur. Nempe quod affectu in summa corporis, & superficie existente, ea applicanda sint remedia quæ intemperies requirit. Quibus autem in profundo corporis intemperies est, in his interualli rationem inibimus: remediumq́, inueniemus tale, cuius vis nequaquã in itinere anteà exoluatur. Si itaq; calidius esse oportuerit eo quod est moderatum, non solum tantam habeat caliditatem quantam exigit morbus, sed vltra eandem mensuram tantum adÿciatur quantum ex situ, vt pertingere posit ad patientem locum, sit necessarium. Si verò frigidius: non simpliciter tantũ frigiditatem augere oportet, sed & materia* In art. med. & 4. meth.

quoq;

quoq; est animaduertenda. Si enim crassa sit (vt in adstringentibus) non admodum poterit ad profunda penetrare: at potius cõtrarium præstabit effectum, spissando superficiem, atq; densando. At si tenuioribus constet partibus (sicut acida) poterit sanè plurimum subire profundum. Idem in humectantibus, atq; exsiccantibus accidit, in quibus craßitudo, atq; subtilitas partium substantiæ est inspiciẽda. cap. 89. artis med. Quare medicamenti siue id foris adhiberi, siue deuorari, aut hauriri debeat, vires non præsentes, sed quales dùm ad affectum locum peruenerint futuræ sint, consideranda. Igitur quæ in pulmonis inflammationibus pectori forinsecus imponũtur medicamenta, longè vehementiora & acriora natura quàm si ipsi visceri admouerentur, esse debent. Eius enim quod per multa corporis membra intermedia transiens, ad locum affectum peruenturum est, vires siquidem per initia essent imbecillæ, omnino faticescerent, atq; euanescerent. Tantum igitur aduentitij roboris adijciendũ est, quantum transeundo amittunt: vt quod superest, æquale existat ei quod tactu iuuat.

2. ad glauc.

Itaque externis pectoris inflãmationibus abundè faciunt quæ solum relaxare possunt: internæ verò, qualis est mẽbrana quæ costas cingit, acriora desiderant. Lienis verò, & iecoris, omniumq́; peritonæi partium inflammationes eadem ratione curantur. Sæpè enim cutis ab admotis medicamentis vlceratur, etsi visceribus longè durior sit, potentiùsq́; resistat. Quòd si ipsis visceribus medicamenta quibus aßiduè egent admoueri possent, eò mitiora essent imponenda, quò eorum natura faciliùs afficitur. Quæ verò & vorare, & haurire medicamenta iubent curandis viscerum affectibus idonea, longè acriora, & vehemẽtiora esse debent, quàm quæ affectæ partes efflagitant: exceptis his quæ ventri, & stomacho conferunt. Sola enim hæc talia adhibentur, qualia morbus poscit, quod breui ac expedita via ad dictas particulas promptißimè deferantur. Reliqua verò omnia acriora, & valẽtiora viribus esse oportet: ac ea maximè quæ ad renum, & pulmonum vitia adhibentur. Considerare itaq́; oportet quot numero partes permeat medicamentũ, antequàm ad partem affectam deducatur: vt

pro

pro ratione itineris, eius vim augeamus. Vt(exempli gratia) quod ad pulmones fertur, primùm quidem per os transit: deinde fauces, & stomachum: postea ventriculum ipsum, & quædam ex gracilioribus intestinis: deinde ad mesentery venas: post ad venas partium simarum iecoris, ex quibus ad gibberarum venas peruenit: ex his verò ad cauam: post quam, ad cor: tandem ad pulmonem. Neq; negare possumus quin in singulis hisce partibus, humoribus quibusdã id misceatur, & mutationem quandam alterationemq; naturæ visceris familiarẽ recipiat. Quæpropter, quod de eius virtute superest, minus omnino, ac hebetius est, quã vt læsam particulam iuuare poßit. Quod ergo tam longa via, ac multiplici in trãsitu alteratione hebescere solet, efficaciore qualitate, ac copia intendi debet. Ad succorum vitia tollẽda confert situs, siue simplicem à parte affecta vacuationem siue etiã deriuationem, aut reuulsionem consideres. Quibus præmitti solet vniuersalis, hoc est totius corporis, per venæ sectionem, vel per medicamentũ detractio. In reuulsione quidem, seu retractione, quam ἀντισπάσιν vocat

7. meth.
2. ad gl. & 5. & 13. Meth

vocat Hippocrates (sit hæc ad cõtraria semper, & ad longinqua: & succorum adhuc influentium medela est) ostendit per communes, & cum parte affecta societatem habentes venas ac vias humores depellẽdos, κατ' ἴξιν, hoc est secundum rectitudinem, non mathematicam, sed naturalem, quæ secundum fibras, & filamenta venarum fit. Qua ratione in vteri affectibus reuellimus aperta cubiti vena: appositis sub mãma cucurbitulis: calefactis manibus & brachys, ijsdemq́; confricatis, dolorificè ligatis, interdum etiam scarificatis: dextras partes dextris vteri partibus male affectis aßignãtes, sinistras sinistris. Reuellit etiã ab vtero vomitus. Ex renibus, coxa, vesica, pudendo, reuellimus misso ex cubiti venis sanguine, vomitu, frictionibus, fomentis calorificis, vinculis, & scarificationibus brachijs adhibitis: interdum etiam cucurbitulis scapulis affixis: seruata semper rectitudine. Ex liene, aperta sinistri cubiti vena interna, aut media: secta circa medium digitum sinistræ manus vena: & vomitu. Ex iecinore, secta dextri cubiti vena interna, vel media, quando altera non apparet. His etiam

ex

ex pectore, pulmone, corde, reuellere simul ac deriuare licet. Ex stomacho verò, adhibitis clysteribus acribus, aut balanis efficacibus, & inferiorum partium frictionibus, fomentis, vinculis fit reuulsio: nec non cucurbitulis inguinibus, aut pubi affixis: mẽstruis etiam purgationibus. Ita namq; natura facere solet. Mulieri (inquit Hippocrates) sanguinem vomenti, menses superuenientes remedio sunt. Ex ventre inferiore, vomitu, superiorum extremitatũ frictionibus, ligaturis, & fomentis calorificis. Ex partibus sup̃ioribus, vt in angina, ophthalmia, occipitis affectibus, cæterisq; in quacunq; parte capitis extiterint, secta externa cubiti vena, correspondente: affixis secundũ rectitudinem partibus inferioribus cucurbitulis, vt puta cruribus, fæmori, hipochũdrijs, pubi, cum partes anteriores ægrotauerint: & natibus, aut coxis, cum posteriores affecta fuerint. Ad id etiam cõfert meatus qui ex aduerso positi sunt relaxare, ac aperire, vt aluum, vrinæ vias, mẽstrua, hæmorrhoides: & extrema inferiora calefacere, perfricare, arctius ligare, scarificare, vrere, vlcus in eis excitare, quod diu apertum teneas.

neas. Ex partibus inferioribus, sectis eiusdẽ lateris venis superioribus: vomitu: cucurbitulis sursum admotis, veluti ad mãmas, in fluxu menstruo: superioribus partibus in rectitudine perfricatis, calefactis, arctius ligatis, scarificatis. Ex dextris quoq; ad sinistras retrahimus: & à sinistris ad dextras: vnde altero affecto crure alterum scarificare iubet Galenus. 13. methodi. Et à partibus anterioribus in posteriores fit reuulsio, cũ naribus, oculis, fronte, & syncipite affectis, cucurbitulas, setones, cauteria, vel caustica medicamenta, quæ vlcus quod diu apertũ teneas excitent, occipiti, aut in summa ceruice, aut humeris imponimus. Qua ratione etiam à posterioribus in anteriores retrahimus, cùm in occipitis affectibus frontis aut narium venas incidimus, humorem per palatũ aut nares expurgamus, brachia perfricamus, calefacimus, constringimus, scarificamus, vrimus. Interna etiam ad externa reuellere dicimur, cũ vrinas, serososq; humores in sudorem conuertimus: & cùm prauos, putres, malignos, aut venenatos humores, vel spiritus ad superficiẽ trahimus, & disjicimus. Pari ratiõe externa retrahimus

mus cũ sudores immodicos per vrinæ vias, per aluum, menstrua, hæmorrhoides trudimus. quod interdum ad deriuationem spectat. Reuellunt etiam quodammodo repulsoria remedia, partibus affectis admota. Succedit deriuatio, quam παροχέτευσιν vocant, humoribus partem ipsam iam obsidentibus, & fluere cessantibus destinata. Est autem vacuatio quadã ad latus: fitq; ad vicina semper, & proxima, secundũ rectitudinem, per communes ac consentientes venas, ac vias, quas situs ostẽdit. Sic ex vtero, renibus, coxis, vesica, & pudendo deriuamus, sectis quæ in poplite, aut malleolis sunt venis eiusdem lateris: cucurbitulis fæmori è directo affixis: cruribus eiusdem rectitudinis calefactis, perfricatis, arctius ligatis, scarificatis: subducto etiã ventre, atq; reseratis hemorrhoidibus. Sed ex vijs vrinæ ad vterum quoq; optima fit deriuatio, coxis etiam conueniens. Ex quibus etiam, atq; ex vtero, per sudores, & vrinas deriuare licet: quod interdũ reuulsio vocatur. Idem autem nihil prohibet reuulsionis, & deriuationis subire naturam, & nomen. Deriuamus ex ventriculo, per secessum, per

vomi-

vomitum, per vrinas, & menstrua. Ex intestinis, per deiectionem infernam, vrinas, menstrua, hæmorrhoides. Ex stomacho, per vomitum verius quã per aluum: sed & per vrinas, sudores, & menstrua: quod tamen remotius est, & ad reuulsionem magis accedit. Ex liene, per vẽtrem, vrinas, mẽstrua, hemorrhides. Ex iecinoris gibba, per vrinas, et per sudores: ex caua, per aluũ. Vtriq; parti conueniunt menstrua, & hemorrhoides. Ex pectore, pulmone, corde, secta è directo interna cubiti vena: vel media, cum altera non apparuerit. Id autem simul & deriuat, & reuellit. Per arteriam, & fauces, è pectore & pulmone interdũ deriuare videmur: sæpiùs à partibus ipsis vacuare. Ex capite, cerebro, atq; eius membranis, ad palatum, nares, & aures deriuamus: necnõ sectis frontis, aurium, vel narium, aut linguæ venis: & cucurbitulis post aures, aut occipiti affixis: aut cauterio, vel scarificatione, aliáve exulceratione ad latus affectæ particulæ. Post reuulsionem, & deriuationem adhibetur particularis (quã simplicẽ nominauimus) vacuatio, coniunctã partiq; hærentem materiam educens. Vbi ergo malum

lum inueteratum fuerit, ipsaque restiterit humorum fluxio, neq; retrahes, neq; deriuabis: sed cùm iam vniuersum corpus satis purgatum fuerit, non incipiente, sed firmato iam morbo (alioqui & humores irritaueris, & malum geminaueris) sanguinem materiámve à patiente particula educes. In angina quidem venas sub lingua incidens: lieni & iecori affectis aut cucurbitulas, aut localia quæ per halitum vacuent, medicamenta imponens: alias quascunque partes scarificans, hirudines admouens, topycis calidis digerens, acribusq; euocans, atq; trahens, prout affectus exiget, & læsa particula patietur. In his omnibus ostẽdit situs quo loco ea applicanda sint. quod affectu in partibus externis existente latere non potest: at in internis considerationem aliquam requirit. Sicut in gula, qua ægrotante cataplasmata super spinam dorsi imponimus: non autem ad pectus, quemadmodum cùm os ventriculi phlegmone vrgetur. Siquidem gula spinæ superiacet, per collum & pectus deorsum vsq; ad ventriculum porrecta. 13. meth.

Indicationes situi, & figuræ cõmunes.

4.meth. A Positu & figura excogitatum est ei cui exulceratus ventriculus sit, medicamenta esse bibenda. Cui gula, non semel, nec tota simul assumenda, sed paulatim, & assiduè. quandò ex transitu, & cõtactu vulneribus quæ hic sunt vtilitas accedit, non ex continendo, & diutius adhærẽdo, sicut ijs quæ in vẽtriculo sunt. Quinimo & quod crassiora hæc, & magis lenta sint adhibenda, id quoq; à positu & figura indicatum est. Nam quoniam gula trãsitus quidam comestorum bibitorumq; est, idcircò remediorum eget quæ adhærere, & vndiq; quasi concrescere, & quasi agglutinari possint, non autem quæ elui ac effluere sint prompta. Ac circa partes eius veluti concrescunt quæ crassa sunt: agglutinantur, quæ lenta sunt. Quæ verò vlcera in crassis sunt intestinis, ijs quæ per sedem inijciũtur remedijs magis egent. Quippe cui magis sunt propinqua. Quæ in tenuioribus habentur (quoniam & longinquiora sunt, & medio situ posita) ambo requirunt, & quæ supernè sumũtur, & quæ per sedem infunduntur. Sed & gargarizare quoq; iubendum est ei qui ad fauces & parithmia parabit

rabit remedia. At ad vlcus quod in aspera sit arteria, vt supinus quàmdiutissimè in ore teneat, ac omnes qui illic sunt musculos relaxet, remittatq; præcipiendum. Influit enim sic sensim, & paulatim de medicamẽto aliquid sensibiliter, & manifestè in ipsam arteriam. Nam & cum naturaliter se habet scire licet potionis nõnihil huc percolari. Sed veluti in secunda valetudine, ita nimirum in aduersa cauendum est ne largiùs influat, vt pote quod tussim excitabit Nã quoad humor vndiq; iuxta tunicas arteriæ, ceu iuxta murum aqua descendit, tussim vtiq; nõ cit: si quid per mediam spiritus viã incidit, tusses statim excitat. Tum hæc igitur à situ & forma partium omnia sunt desumpta, tum vero non minus illud quod omnibus medicamentis quæ thoracis & pulmonum vlceribus sunt destinata, mel sit admiscendum: quandò si austera ijs dumtaxat medicamenta exhibebis, ea in ventriculo morabuntur. Ergo digestionis eorum in corpus instrumentum mel erit, ac celeris transitus vehiculum: cũ eo quod nec vlceri nocebit. Ad eundẽ modum quoties in vesica & renibus vitium

consistit, non solum mel ipsum sed etiã eorum quæ vrinas mouent quippiam, vlcerũ medicamentis misceri oportebit. Verùm nõ hæc modo, sed etiam alia non pauca ex figura partium posituraq; indicatur. Quippe quandò nec deligare commodè agrã particulam possis, nisi priùs vel ex figura, vel positura, vel vtrisque indicationem sumpseris: sed nec immittere in sedem clysteris fistulam commodè queas, absq; eius generis indicatione. Iam per penem inÿcere medicamenta in vesicam sæpè necessum est, idq; per catheterem. Quo probè vti omnino nequeas, nisi & positum, & figurã totius vesicæ planè perspectã habeas. His accedit velut auctarium, quòd instrumentis aliquãdo vtimur pro partis ipsius proprietate, aliÿs ad vterum, aliÿs ad vesicam, aliÿs ad omnia intestina crassa. Quippe in hæc per clysterem: in vterum per metrenchytas vterinos clysteres, idoneorum aliquod medicamentorum immittimus. Sic & in vesicã per in directum foratas fistulas, quas syphones rectos appellant. Ad quorũ exemplum excogitati sunt auricularÿ clysteres, quos Otenchytas vocant. Horum omnium

5. meth.

certi-

certitudinem ex diſſectionibus habemus, ſicut & eorum quæ ad nares, vterum, & inteſtinum rectum parantur naſalia, peſſi, balani, ad partium quibus accõmodantur figuram ſitumq́; adaptati.

4. De facultate præſtantia ac dignitate partis.

QVARTVM quod in particula affecta conſideratur eſt facultas, & actio: atq; vtilitas, dignitas, ac præſtantia illius. Quæ quidem ad nudas in temperies quæ ſine humore ſunt, nihil ferè confert: ad eas verò quæ cum affluxu humorum ſunt, conducit plurimum. Videndũ itaque an pars quæ afficitur de earum numero ſit quæ totius corporis partibus communes virtutes habent, atque adeò neceſſarias. An verò facultatem habeat vniuerſo corpori vtilem, non etiam alteri parti communem. An communem quidem: ſed cuius actio ad vitam neceſſaria non ſit, licet miniſterium præſtet ad vitam neceſſariũ. An verò priuatam, ac propriam. An aduentitiam, & ſubſeruientem. quòd ex his vtili-

2. ad glauc. & 7. meth. & in arte medi.

tas, necesſitas, ac præſtantia partis deprehendatur, ad medendi methodum prærogatiuam quandam ſibi vendicans. Virtutes totius corporis partibus cõmunes, atque adeo neceſſarias habent cor, cerebrũ, iecur, teſtes, quatuor principia. Cor virtutis vitalis fons & origo, vitam per arterias cæteris partibus omnibus diſtribuit: dignitate præſtans, prima omnium, ac maximè neceſſaria particula. Iecur principium facultatum naturalium, vim ſuã diffundit per venas, & alimentum præſtat vniuerſo corpori: poſt cor, pars maximè omnium neceſſaria, quòd vt vita, ſic nutrimento egeant omnes corporis particulæ. Cerebrum facultatis animalis fons & origo, motum & ſenſum per ſpinam, & neruos in vniuerſum corpus diſpergit. Huius par robur in ægrotis non requirimus, cum neceſſe omnibus non ſit neruorum ac muſculorum opera vti. Itaque abundè fuerit, ſi tantum eius ſeruatum ſit, quò reſpirationis munus ſit obeũdum. Teſtes ad ſpeciei conſeruationẽ deſtinata principia, cum alijs præcipuis partibus communitatem habent maximam. In his quatuor non leuis habenda ſollicitudo de robore

virtutis,

virtutis, ne hanc vel magna semel euacuatione vsus, dissoluas: vel partem immodicè relaxando, offendas: vel immodicè refrigerando, insitum calorem (qui sanè aut substantia virtutum est, aut certè primarium ac necessarium ipsarum instrumentum) extinguas: vel alienis qualitatibus dissoluas, suffoces, vel exhaurias. His ergo adstrictorium aliquid semper adiungendum, quod robur inducat. Virtutes habet vniuerso corpori vtiles, non etiam alteri parte communes, ventriculus: cuius chyli conficiendi munus partibus omnibus non solum vtile, sed & necessarium apparet. Vteri quoque munus vt ad concipiendum atq; efformandum fœtum particulare: sic ad conseruandã speciem vtile omnibus dici solet. Harũ partium robur secũdo loco, ob publica illa munera, custodiendum. Verùm ad portionem iocinoris, ventriculi opus se habet: vteri, nõ item. Virtutes habent communes quidem, sed quarum actiones ad vitam necessariæ non sint, licet quædam ministerium præstet ad vitam necessarium: Renes: Lien: vesica cum lotij, tum bilis, cũ vasis quæ ab vtraq; procedunt: venter: Thorax: pulmo: Arteria

aspera: fauces. Ex quibus quàmprimùm vacuare redundantiam licet, prout volueris, modo ne quid dissoluas nimis. Priuatã ac propriam, sibi soli inseruiẽtem facultatem habent, priuatumq; munus obeũt, crura, & brachia: ex quibus audacter vacues licet, prout affectus suadebit, sed virtuti etiam attentus: minùs tamen quàm in cæteris. Crus enim relaxantia, ac digerentia facilè tolerat: stomachus, iecur, primæq; dignitatis particulæ, non item: sed quæ perpetuò robur seruent. Alioqui contractam ex eiusmodi medicamentis noxam alijs partibus communicabunt. Aduentitiam, minùs principalem, secundariam, ac subseruientem facultatem habent, spinæ medulla, nerui, musculi: quæ motum & sensum ex cerebro assumentes, ad cæteras partes deferunt. Sic arteriæ, quæ sumptum à corde vitæ spiraculum vniuerso corpori communicant. Et venæ, quæ nutritorias, & auctrices facultates à iocinore manantes omnibus corporis partibus suppeditant. Et vasa spermatica, quæ testiculis subseruiunt. His mederi volentes, originum rationẽ habebimus, harum robur conseruantes pro facultatis earum

rum

rum vsus portione, quò videlicet animalis partibus subministrẽt. Ergo cùm partes aliquæ sensu motuq; priuabũtur, spinali medullæ, ac cerebro applicabimus remedia quæ roborent: cùm nutrimento destituẽtur, firmabimus iecur, cùm vitali spiritu, cor ipsum: quòd ab his ceu fontibus, in alias omnes particulas cõmemoratæ facultates deriuentur.

5. De sensus acuitate, aut hebetudine.

SVB indicatione quæ à facultate, & viribus partium petitur, sensus hebes, acutusq; cõtinetur. Nam quæ insigniter sentiunt, acria medicamenta non ferunt, quemadmodum nec humores acres: velut stomachus, & oculi. Si enim acer quidam humor os ventriculi occupet, in syncopen ægri sæpè labuntur. Quod si permodicè afficiatur, anxietate & nausea præmuntur: aliquando infestum humorem vomentes, aliquando verò frustra enitentes. quod in his potißimum affectibus accidit, quibus os ventris vitioso humore imbuitur. Itidemq; cum in oculos eiusmodi humor influit, maximum dolorem inuehit, vlcerosasq; pustulas, curatuque difficiles excitat. 2. ad gl. & 7. meth.

Eadem ratione neq; oculi acrium medicamentorum contactum ob sentiendi præstātiam sustinent, quemadmodum nec os ventriculi. Neq; verò quod aggrauet, si foris imponas, huiusmodi partes patiuntur: minusq; ventre oculus, vt pote qui nonnunquā ab ijs quæ illinuntur medicamētis gra-
4.meth. uatur. Has ergo quàm maximè citra dolorem curare tentādum. Partes verò quæ he-
2.ad gl. betioris sunt sensus, tum grauia cataplasmata, tum mordentia medicamenta ferūt. Siue igitur quis cum quatuor cōmemoratis à particula affecta indicationibus, eā quæ à sentiendi facilitate & hebetudine sumitur, quintam enumerare velit, siue sub ea quæ à facultate sumitur comprehendere, nihil ad rectam curationem refert.

Communis partium indicatio.

4.meth. COMMVNIS autem omnium internarum partium est indicatio, vt ea eligantur quæ animalis naturæ maximè sint familiaria, siue ea cibi sint, siue medicamenta: fugiantur, respuanturq; contraria. Hoc considerantes, quòd quædā extrin-

extrinsecus admota prosunt, quæ per os assumpta perniciem afferre poßint. Siquidem in ijs quæ foris sunt vlceribus, innoxius est æruginis, æris vsti, æris squamæ, & cadmiæ, & pompholygis, & lithargyri, & cerusæ, similiumq; medicamentorum vsus: quæ in interioribus exhiberi non debent, sed hypochistis, balaustiũ, cytini punicorũ galla, malicorium, terra samia, lemnium sigillum, & rhois, rosarumq; succus, et acacia, aliaq; id genus quæ vlceribus internis præsidium afferunt, nec vllam visceribus noxam inferunt. Adde quod medicamenta quædã tota sua natura ad has aliásve particulas facultates suas promptiùs dirigunt, vt eupatoria herba, & absinthium, ad iecur: glans vnguentaria, capparis scolopendriũ, Asplenion, tamarix, ad lienem: saxifraga & bethonica, ad renes: arthemisia, & sabina, ad vterum: menta, & galanga, ad vẽtriculum: crocum, ad cor: inula, hissopum, praßiũ, ad pectus: pæonia, ad cerebrum: chelidonia, ad oculos: Chamæpithys, & hermodactyli, ad iuncturas.

Gal. de theriaca: et 13. meth. & recẽtiores.

DE QVARTA INDICAtione: A viribus ægrotãtis. CAP. VI.

QVARTA indicatio à viribus ægrotantis sumitur, cuius dignitatē si estimes, prima omnium, ac potissima cēsebitur: si ordinem curatiuum, quartum locum meritò possidebit. Neq; enim sic prima est vt curationem nos doceat, quum ex numero curatricium indicationum non sit, sed vt (sic dicam) vitalium. Nam neque vt valeamus, neque vt à morbis liberemur ab ea quicquam primū desumimus, sed vt viuamus: quāuis ex accidenti interdū virtutis roboratio ad affectus curationem cōducat. Atq; adeò sæpè est necessaria, vt quæ circa ægrum administrantur, omnia fermè eius vnius causa fiant. Aliquando tamen minùs necessaria est, sic vt aliquid ex hac quoq; ad ea quæ facienda sunt consilij petatur, non tamen præcipua faciendorū ratio huic omnis referatur. Nōnunquā adeò exiguum ad inuenienda remedia confert, vt propter exilitatem etiam lateat. Aliàs verò remitti ac silētio preteriri, quasi prorsus ex vtiliter considerandis non sit: vt in diarijs febribus. Quod tamen non solū in viribus, verum etiam in reliquis omnibus quæ aliquid faciēdum indicant vsu venit, vt ali

9. meth.

vt aliquando aliud eorum alio minùs aut plus valeat: & interdum adeò valens sit, vt solum indicare videatur: interdũ adeò imbecillum, vt penitus omittatur. Considerandæ sunt vires in facultatibus vniuersum corpus dispensantibus: quas Plato animas vocat, propriam cuiusque substantiam inueniẽs. Est enim earum quædam ad nutriendum animal necessaria, ac cum stirpibus communis, quæ iecur veluti pro fonte habet, canales verò ab hoc in totum corpus sparsos, ipsas venas naturali spiritu (de quo tamen dubitatur) distentas. Hanc seu appetitricem seu naturalem seu altricẽ voces, nihil interest: veluti nec si animam, vel facultatem. Altera est, quæ non modo vt stirpibus, aut vita præditis, sed etiam vt animalibus, anima est insita. Hæc sedem in corde habet, ipso quoq; insiti caloris quodam ceu fonte. Ab hoc fonte canales arteriæ sunt, in quibus vitalis spiritus defertur, nutritus quidem ex inspirando, sed tamen & ex sanguine halituoso. Vocaturq; hæc multis sanè nominibus. Nam & facultas siue virtus vitalis, & facultas siue virtus animosa, & anima animosa dicitur.

Tertia,

Tertia, anima ratiocinatrix in cerebro domicilium habet. Ea voluntariis actionibus vnâ cum sensibus præsidet. Vtitur & hæc particulis quibusdam, ceu canalibus, nempè ipsis neruis sensum motumq; per hos in totum animal transmittens, spiritu quodã animali, qui in cerebro elaboratus, partim ex inspirando, partim ex eo quod reticularis plexus suppeditat, irrigatur, atq; alitur. Ergo has facultates seruare, nihil planè est aliud quàm vitam seruare. Siquidem mõstratum est qualibet earum amissa, necesse esse reliquas quoque vnâ perire. Maxima igitur dignitas ipsarum est virium, quoniã viuere ipsum ex harum custodia constat, vt pote cum vitam aut ipsas esse vires, aut earum actiones sit necesse. Vnam ergo rem semper indicabunt: vtique sui custodiam. Custodientur autem primo quidem, si quod ex substantia ipsarum vel inanitum, vel alteratum est, correxerimus. Secundo, si quæ ipsarum substantiam vacuare, alterareque possunt, prohibuerimus Comprehensa verò inter ea quæ alterant breuitatis causa sint,
11. et 12. meth. & quæ earum vnitatem distrahunt. At verò custodia similium exhibitionẽ indicat: sed

ſed alteratio contrarietatem, quæ ad moderationem ſimilibus conſeruandam trahat. Cumq; virium ſubſtantia tum ex ſpiritu, tum ex carnoſa ſpecie, tum ſolidis ipſis quæ ex ſemine genitali cõdita ſunt, compleatur: ex iis quæ ſimilia ſunt, moliri cuique ſuam διαμονὴν, ſeu cuſtodiam cõueniet. Spiritui, ex reſpiratione ac tranſpiratione, et qui ex ſanguine attollitur vapore (liceat verò hic quoq; vel grecè ἀερωσὶν quaſi aerationem dicas, vel ſanguinis attenuationẽ, vel in halitum ſolutionem, vel vtcunq; libuerit, appellare) ſolidorum verò generi, ex ſolido nutrimento. Carnoſo generi, per eam rerum naturam quæ in medio humidorũ, ac ſolidorum corporum eſt. Porrò cuiuſque horum modum ex conſeruandæ ſubſtantiæ modo inuenies: qualitatem verò ex ipſius temperie. Cumq; diuerſitas nõ parua ſit in partium animalis temperamẽto, propriam cuiq; menſuram adhibebimus eorum quæ ipſi ſint ſimilia. nempe ei quæ terrea magis eſt, eorum quæ magis ſint terrea: & ei quæ humidior eſt, eorum quæ ſint humidiora. Ad eundem modum & ei quæ magis aerea eſt, eorũ quæ plus huius ſubſtãtiæ

in se habeant: sicut calidiori, eorum quæ magis substantiæ igneæ participent. Hinc verò iam materias particulares omnes in cibis, potione, aëre, & omnibus peragi solitis, inueniendas esse colligitur. Quibus plenè cognitis curandum primùm est, vt aër quem inspiramus sit optimè temperatus, et ab omni corruptela, & inquinaméto alienißimus, vt nec aliquid ex metallis, aut caminis, aut barathris sibi admisceat, aut aliquid ex putredine leguminum, vel olerum, vel animalium, vel cuiuscunq; rei cótrahat: aut halitus ex stagnis, vel paludibus, vel fluuio recipiat. Deinde etiam prouidendum, vt potus ac cibi tum recta quátitate moderati, tum qualitate exacti exquisitiq́ue sint, vt per ea carnosum genus, ipsaq́; solida corpora (in quibus vel maximè consistere videtur virium substantia) sint sano temperamento. Quippe ad conseruádum virtutis robur, & syncopalem accesßionem prohibendam singulare præsidiú est temperaméti custodia, ante omnia quidem trium principiorú: mox verò reliquarum partium quæcunq; in consortium affectus principia secum ex facili trahunt: cuiusmodi

cuiusmodi est os ventriculi, quod propter exquisitum sensum tum alia symptomata non pauca, tum verò syncopas accersit. Sic ergo substantia spiritus, ipsaq; carnosa solidaq; corpora nobis sunt custodienda in morbis, vt tum quantitate, tum qualitate, quoad fieri licet, naturaliter se habeant. Ideò id agimus, vt quæ substantiæ portio defluit, hanc apponendo sarciamus: quod alterascit, in debitam temperiem per contrariam alteratione vindicemus. Si igitur tum vacuatio, tum alteratio sensim paulatimq; fiant, etiam correctio vtriusq; sensim administrabitur: quod munus ad artem sanitatis tuendæ spectat. Sin confertim, & semel, ac magna aliquādo vacuatio, vel etiā adiectio incidat, & morbus ita efficiatur, medendi methodum ad eorum sanationem requiremus. Veluti enim mutationem in nō naturalem habitū, quæ sensim paulatimq; irrepit, corrigere sanitatis tuēdæ artis sunt partes: ita eam quæ multa simul irruit sarcire, ad medendi peritiam spectat. Cæterùm virium lapsus qui quidem solidorum corporū substantiæ digerendæ succedit, in longissimis morbis subinde incidit animante

ex frequenti atrophia, id est nutriendi defectu, extenuato. Præterea in ijs febribus acutis quæ corpus liquant. Qui ex substãtiæ temperie mutata prouenit, accidit cùm vel immodicè ipsa fuerint calefacta, vel frigefacta, vel madefacta, vel siccata, aut horum aliquibus copulatis affecta. Alteratio verò in spiritu, tũ ex vitiosis prouenit succis, tũ ex ambientis aëris malitia, qui alias alia de causa in hanc est mutatus: præterea venenatis facultatibus, aut animaliũ quæ virus eiectant venenis. Ipsius verò essentiæ spiritus corruptio, & quæ futura timetur, & quæ iam adest, quæ tum ex affectu animi incidit, tum ingenti dolore, tum pluribus motibus (cuius generis & vigiliæ sunt) tum ex immodica eius tenuitate, & continentium eum corporum raritudine, tum verò ante hæc omnia ex ipso respiratu prohibito, & nutrimẽti defectu, diligentiùs corrigi profectò postulat. Sunt porrò affectus animi timor subitus & vehemens, quem ἐκπλήξιν græci vocant: præterea quæ contraria huic timori est voluptas maxima, græci περιχάρειαν vocant, quasi excessum gaudij dixeris. Scimus enim amborum oc-

casione

casione perijsse quosdam. Iam reliqui quoque magni timores omnes, & cum his maximæ voluptates etsi non iugulant, at certè facilè resolubilem infirmumq; spiritũ reddunt. Tristitia verò, anxietas, & ira, & cura, eo genere sunt noxiæ quo frequentes vigiliæ, quoniã vires resoluant. Ac in ijs quidem omnibus ipsa per seipsam mouetur anima, in corporalibus autem actionibus ipsa corpus mouet. Resoluitur autem eius robur vtroq; motuum suorũ genere, si modũ excedant. De laboribus verò quid attinet dicere quopacto & vehementius aucti quosdam iugularint, & omnes certè læserint, tametsi non sustulerunt? In omnibus eiusmodi casibus manifestè videntur ægrotantes tum animo linqui, tum viribus resolutis esse: nonnulli verò (vt dictum est) etiam mori, scilicet aliàs spiritu ipso deperdito, aliàs alterato, aliquando ex parte digesto, non rarò hæc vtraq; perpesso. Sed modum quo singula lædere sunt nata disquirere hic necesse non est: imò quòd lædunt, ab ipsa euidentia accipere, ac eo ad vires tuendas in morbis salubriter vti. Pari modo, et si spirituum qui nostrum corpus regunt sub-

stantia aliquando plus iustò extenuetur: vtroque profecto modo imbecilla fuerit, & tanquã temperie alterata, & tanquã dissipabilis, vel exhalabilis, vel quocunq; modo libet appellasse, reddita. Eadem nimirũ ratione etsi totum corpus transmutatum in immodicam raritudinem sit, facilè spiritũ substantia digeretur: quod & ipsa tenuium partium sit, & corpus eam non contineat. Ergò nec rarefaciendum immodicè ægrotãtis corpus est si spiritũ retineri in ipso studes: sed nec quæ in eo sunt, per comesta & bibita valenter extenuanda. 12. meth.

DE QVINTA INDICAtione, ab aëre ambiente.

CAP. VII.

QVINTA indicatio ab ambiente nos aëre ducitur, q causæ sine qua non rationẽ obtinet, cum is sit sine quo nec tolli morbus, nec teneri sanitas possit. Ambiẽs verò ipse eiusmodi est redditus propter tum regionem ipsam, tum habitationis locum, tum anni tempus, tũ cœli statum. Qui si contrariam morbo temperiem habet, è præsidiorum numero vnus est: sin similem

9. & 11. meth.

ſimilem, ægritudinalium cauſarũ eſt vnus. Quoniam autem reliquas materias tũ deligere, tum fugere licet: quã autem ambiens præſtat fugere non licet: imò neceſſe eſt præſenti cœli ſtatu vti, idcircò huic quoq; attenti eſſe cogimur. Qui vtiq; ſæpè cum ijs quæ morbus facienda ſuadet, eſt concors: ſæpè diſcors, & qui contrà moliatur. Habebit ergo ambiens rationem modo materiæ ſanantis, modo cauſæ morbum fouẽtis. Quippe cùm humectari refrigerariq; morbus poſtulat, ſi hæc præſtat, ſanantis materiæ rationem obtinet. Sin calefaciat & ſiccet, morbificis cauſis eſt annumerandus. Vbi igitur cum medendi indicatione cõſonat, pro gratia eſt habẽdum: ſicubi aduerſatur, inhibenda eius noxa eſt, ſcilicet reliquorũ auxiliorum humiditate ac frigore intẽſis, adauctisq;. Verùm cũ eius mutatio, ex cœli ſtatu, anni tempore, & regione proficiſcatur, & cum loco habitationis communicet, videndum quid circa horum ſingula eueniat, quod methodum medendi promouere poßit.

De loco habitationis.

9.meth. & .10. IN loco in quo decubit æger sedulò agẽdum est, vt ambientem quoad fieri potest, qualem esse expedit, præpares: scilicet humidiores frigidioresque domos (vbi calidus ac siccus exitterit morbus) tum deligens, tum verò præparans: sicut è diuerso, si frigida sit humidaq; morbi species, quæ calfieri siccarique postulet, & eligendæ, & præparandæ domus sunt quæ calfaciant & exsiccent. At deligendas quidem dico, quæ ex seipsis eiusmodi sunt. Præparãdas verò, cùm arte nostra molimur per æstatem subterraneas eas, & maximè perflatas, & ad septentrionem versas, ac pauimenta earum assiduè humore aspergentes: tum vt ex euripo aliquo aura inspiret machinantes: tũ aqua frigida de vasis in vasa transfusa refrigerantes, quod etiam somniferum est. Flores præterea, ramos, ac germina quæ frigidæ humidæq; facultatis sint per aream proycientes. Turba quoq; hominum ingredi prohibita: nam id quoq; domum calefacit. Per hyemem verò, contraria horum molientes, præsertim vbi morbus suadet: vbi non suadet, excessus tantum vtriusque

10.meth temporis remittentes. Accidit autẽ ex frigido

gido aëre idem ferè quod ex medicamentis adstringẽtibus: quod nimia frigiditate cutim densando, semper sibipsi viam præcludat. Scire tamen licet in morbis valde calidis, maius fore ex frigida inspiratione cõmodum, quàm ex cute densata incõmodũ: præsertim cum operimentis hanc calefacere licet. Porrò vtendũ maximè eiusmodi aëre est in ijs febribus, quibus primùm quod afficitur, ipsum est cor: æquè vt si ventriculus primùm esset affectus ipsi per comesta & bibita esset succurrendum. Huic enim illa cũ integris adhuc viribus occurrunt: sicut cordi inspiratus aër. At iecinori, ex inspirato aëre nulla certè vtilitas accedit, à comestis verò & bibitis minor planè quàm ventriculo: caterùm aliqua nõ obscura aduenit. Cõmunis autem omnium sanatio est per ea quæ extrinsecus applicata refrigerãt & humectant. Sed redeũtes ad habitationis considerationem, notabimus luminosa loca insanientibus, vertiginosis hemicranicis, ophthalmicis, colicis, iliacis, & omni cruciatu infesta esse: apoplecticis, veternosis, syncopa correptis, accommoda. Hos lædunt obscuritates & tenebræ: sed illos iuuant.

Paulus. & Aetius.

uant. Aedita loca idonea sunt tabidis, non nisi recta ceruice spirantibus, & omnibus capitis & thoracis malis. Caua, intercepta, aut inclusa, mala sunt, æstuosa, ac strangulatoria: subterranea etiam putredini, ac destillationibus, obnoxia. Quæ fœtent, aut alioqui impura sunt, aut putridorum proximitate inficiuntur, vitanda: aut modis omnibus depuranda, & in melius permutanda. Fenestras autem versus eam regionē quæ purissimum conuenientemque aërem mittit, esse oportet.

De regione.

Aëtius. MONTANAE regionis aër, in locis æditis nullam vitiosam auram suscipientibus, salubrior existit: idoneus autem phthisicis, anhelãtibus, & omnibus capitis & thoracis malis. Interceptus autem, aut inclusus, qualis qui in regione caua altis montibus vndiq; includitur, malus est, æstuosus, ac strangulatorius. Qui in plana regione humilioribusq; locis purus est, commodus est animo delinquentibus, ac senibus. Marinus verò hydropicis,

& morbis ex fluxione natis, præsertim frigidioribus, vtilis est, & neruis per consensum affectis, & prostratæ appetentiæ. Qui verò in petrosis locis est hyeme quidē grauis, frigidus enim est: æstate verò æstuosus, ac suffocans. Qui ex metallis exhalat, malus est. Qui ex argillosis, stomachū exoluit. At ex locis terræ fuluæ, magis priore siccat. Optimus autem est ex terra nigra. Impurus ac pestilens omnis vitandus: qualis qui ex stagnorum, & palustrium locorum euaporatione turbatur, quiq; ex barathro quopiam venenosam auram cōcipit, velut qui ex cloacis magnam ciuitatem expurgantibus conturbatur. Impurus etiam est qui ex cadaueribus exercituum pestilētem auram trahit, aut ex animalium olerum aut leguminum putredine inficitur, aut fimo lutoq; & aqua proximè putrescentibus coinquinatur. In orientali cœli plaga calor viget: in meridiana æstus, vnde sicci, graciles, & veluti torrefacti homines ibi fiunt. At septentrionales, & frigidioris plagæ incolæ, inæquali temperamento visuntur, vt quibus externa frigeant, interna caleant. Ex regionibus, temperata quidem veri corre-

Hipp. lib. de aëre aq. et loc.

spondet: calida æstati: inæqualis calore ac frigore, sed siccitate redundans, autumno: humida deniq; ac frigida, hyemi. In q̄bus ratieni cõsentaneum est quatuor humores pro singulorum natura, & qualitatũ excessu ingenerari, vigere, ac adaugeri. Efferatißimæ regiones sunt, ac maximè inæquales in quibus tempora anni maximas crebrasq; mutationes faciũt. Sed vbi tempora anni non admodũ variant, ibi regio maximè æqualis est. Ex quo colligit Hippocrates Asiaticos ignauos, timidos, ac imbelles esse: Europæos verò sæuiores, iracundiores, pugnaciores, quòd apud illos cœlum mite sit, nec tempora anni magnas illic caloris ac frigoris mutationes efficiãt, sed semper fermè similiter se habeant. Apud hos verò cœlum inæqualiter, per anni tempora insignibus crebrisq; mutationibus alterata, afficiatur. Mutationes enim sunt quæ hominum mentes excitant, nec torpescere, aut quiescere sinunt ingenia. Huc referri debẽt quæ de zonis frigidis, temperatis, torridis paßim scribuntur, aliaq; geographica. Hoc semper meditando, quod in morbis minùs periclitantur, quorum regioni magis congruit

Hip. aph. 34. lib. 2. & gal. in com.

gruit

gruit morbus: & contrà.

De anni temporibus.

IN anni temporibus consideranda sunt qualitates his aliјsve corporis constitutionibus magis, minùsve familiares: & ad emendandas intemperies & succorum vitia tollenda idoneæ Ver omniũ saluberrimum, Galeno temperatum: Paulo Aetio, & peripateticis ad calidum & humidum procliuius (nihil enim in natura vndique temperatum) optimo habitui maximè cõuenit: morbosis cõstitutionibus ferè semper prodest, aut saltem non obest. Nam furores, & atras biles excitat, & comitiales, profluuia sanguinis, anginas grauedines, raucedines, lepras, tusses, impetigines, alphos, & pustulas vlcerosas plurimas, & tubercula, & articulorum dolores: non vitio aëris sed naturæ robore, per temperatum veris calorem excitato, ad expurganda superflua, noxiosque humores aut segregandos, aut ad viliora loca pellendos. Iuuat idẽ calor naturam, occultam per totum corpus transpirationem facere volentẽ, & meatus per quos expurgari debet, aperientẽ. Nulla itaq; immutãda tẽperaturæ aëris indicationẽ

Hip. lib. 3. Aph. 20. & gal. in com.

prabent

præbent dicta ægritudines via expulsionis accidentes: imò conseruandæ naturæ veris
Aph.21. nos potiùs admonent. Aestas calida & sicca, biliosis morbis obnoxia: incipiens, veris morbos admittit: progrediens verò, cõtinuas febres, & ardentes & tertianas, & vomitus bilis, biliosaq; alui profluuia, & lippitudines oculorum, & aurium dolores, & oris vlcerationes: genitalium etiam putredines, præsertim quando æstas aut humida magis fuerit, aut nullus flauerit vẽtus, aut Auster in ea abundauerit: & sudamina, propter multos sudores qui vel biliosiores, vel mordaciores omnino existunt. Mordẽt enim cutem, & pruriginosam efficiunt, &
Aph.22 per modum vlcerum exasperant. Autumnus, siccus, necnon frigidus, saltem inæqualis, tabidis malus, morbos acutissimos exitiales magna ex parte facit, æstiuos plurimos admittit, febres etiam quartanas, & erraticas, & lienes magnos, & aquam inter cutem, tabes, vrinæ stillicidia, leuitates ac difficultates intestinorum, coxæ dolores, anginas, asthmata, ileos, morbos comitiales,
Aph.23 furores & melãcholias. Hyems frigida humida, pituitosa, destillationibus obnoxia, pleu-

pleuritides, pulmonis inflammationes, lethargos, grauedines, raucitates, tusses, dolores pectoris laterum lumborum, & capitis vertigines, & apoplexias. Naturarum hæ quidem ad æstatem, hæ vero ad hyemem benè, malève se habent. Benè quidē ad æstatem frigidæ et humidæ: malè, calidæ & siccæ. Ad hyemem frigidæ & humidæ malè: calidæ & siccæ benè. Quando æstas fit veri similis sudores in febribus multos expectare oportet: quos neq; sistere cōuenit, etiam si copia ægrum offendere videantur, quod de natura aëris tunc moderatè calidi & humidi hoc habeant. Autumnus, tabidis malus. Per anni tempora verè quidem adolescentes, & prima æstate pueri optimè degunt, & sani sunt maximè. Aestate vero, et autumni prima parte, aliquantisper senes. Reliquo hyemis tempore, qui inter has ætates medij sunt. Contrà, autumno malè pueri, & adolescentes: atq; hyeme, senes: & æstate, qui in vigore ætatis sunt. Mutationes temporum potißimum pariunt morbos: & in quibusdam temporibus magnæ mutationes aut frigoris, aut caloris: & alia pro ratione eodem modo. In temporibus quado

Aph. 2.
Aph. 6.
Aph. 10
Aph. 18
Aph. 1.
Aph. 4.

eadem

eadem die modo calor, modo frigus fit, autumnales morbos expectare oportet. In sic-
Aph. 7. citatibus perseuerantibus, febres licet non multæ, tamen acutæ fiunt: etsi annus magna ex parte talis fuerit, qualem fecerit constitutionẽ, tales plurimùm morbos expectare
Aph. 8. oportet. In constantibus temporibus cũ tẽpestiuè tempestiua redduntur, morbi constantes & boni iudicij fiunt: in inconstantibus autem, inconstantes, & mali iudicij. Constantia autẽ tempora sunt, quæ ordinatim suam recipiunt temperaturam: vt cùm in ortibus & occasibus sydcrum signa pro ratione facta fuerint, & in autumno aquæ descenderint, & hyems mediocritatem seruauerit neq; valdè serena, neq; frigore excedens: & verè aquæ euenerint tempestiuæ, & æstate: sic enim par est annum fore salubriorem. Inconstans verò tempus, cum quæ dicta sunt non seruant secundum ali-
Aph. 15. quid constantis anni ductum. Ex anni autem constitutionibus (quod in totum dixerim) siccitates imbribus sunt salubriores, et minùs mortiferæ. Nam in siccitatibus superfluæ humiditates dissoluuntur, ac dissipantur: per imbres autem, intra corpus

pus collectæ putrefiunt: nisi quis singulis diebus collectas exercitijs expurget. Morbi ergo in pluuiarum multitudine magna ex parte fiunt febres longæ, alui profluuia, putredines, morbi comitiales, & attoniti, quos apoplexias græci vocant, & anginæ. In siccitatibus autem, tabitudines, lippitudines, articulorum dolores, stillicidia vrinæ, & difficultates intestinorum. Et de temporibus siquidem hyems sicca & Aquilonia fuerit, ver verò pluuiosum & australe, necesse est æstate febres acutas fieri, & ophthalmias, & difficultates intestinorum præsertim mulieribus, & viris natura humidioribus. Si verò hyems australis, & pluuiosa, & serena fuerit, ver autem siccum, & Aquilonium, mulieres quibus partus ad ver instest, ex quacunque occasione abortiunt: quæ verò parient, imbecilles et morbidos infantes pariunt, quare vel statim intereunt, vel tennes & valetudinarij viuunt. Cæteris verò mortalibus difficultates intestinorum, et lippitudines siccæ fiũt. Senioribus autẽ destillationes, quæ cito interimẽt Si verò æstas sicca fuerit, & aquilonia, autumnus verò pluuiosus,

Aph.16 Aph.11. Aph.12 Aph.13.

pluuiosus, & australis: dolores capitis ad hyemem fiunt, & tusses: & raucedines, atq; grauedines, quibusdam autem & tabes. Si
Aph.14 verò aquilonius sit & siccus, his qui naturam habent humidiorem, & mulieribus conferet: reliquis autem erunt lippitudines siccæ, & febres acutæ, & grauedines, non-
Aetius. nullis verò & atræ biles. In singulis temporibus tres differentiæ sunt, prima, media, & vltima. Media, sincerissimum temporis tẽperamentum habent. Prima verò, & vltima, à vicino tempore imminuuntur. Sed et luna secundum mensem, quatuor differentias in aëre operatur. Primus namq; septenarius à nouilunio, similis est veri. Secũdus verò septenarius, vsq; ad pleniluniũ, æstati similis est. Tertius septenarius, decrescente luna, autumno. Quartus, & vltimus, deficiente luna, hyemi. Sed & singulis diebus differentiæ aëris fiunt. Matutinum enim tempus moderatum est, ad calidum & humidum vergens, sicut ver: quapropter tunc etiam corpora tum sanorum, tum ægrorum remittuntur, vt etiam febrientibus hoc tempus facillimè toleretur. At mediũ diei, æstati assimilatur: crepusculum, autumno: vespe
ra:

va, hyemi. Quin & noctis prima pars, veri aßimilatur: media æstati: & reliqua consequenter. Quod verò notatu dignum est, ortus & occasus Arcturi, & pleiadum cum vtroq; æquinoctio quatuor anni tempora Hippocrati distinguunt: non puncta tropica. Ideoq; orientibus illis & occidentibus maximæ aëris mutationes fieri dicuntur. Nec omittenda canicula in media æstate feruens sydus His autem in summam redactis, & planè cognitis, facilè discerni potest quantas, ac quàm varias ex quatuor anni temporibus, atque horum partibus, indicationes sumere liceat, non solùm ad emendãdas intemperies, verùm etiam ad succorum vitia tollenda, atq; ad omnem aliam artis peritiam. Siquidem in sanguinis mißione temperatũ requirimus tempus, ver in quã, si morbus dederit inducias. Hinc Hippocrates Aph. 55. lib. 7. Quibus à venis sanguinem mittere expedit, his vere venam secare oportet Qua ratione matutinum tẽpus, veri correspondens, conuenire videtur Si morbus vrget, quocunq; tempore, ac quacunq; hora sanguinem mittere expedit, etiã per noctem. Aestate, & hyeme, venæ sectio

temerè tentanda non est, sicuti nec purgatio: quòd per æstatem calor externus vehemens, natiuum (in quo vires consistere diximus) dissoluat, ac discutiat. Eundem autem vacuatione (per quam non solum cum sanguine, verùm etiam cum excrem̄etis, caloris naturalis effertur plurimùm) denuò inanire, periculosum est. Præterea exusta feruore temporis natura, eam quæ à medicamentis purgantibus fit, acrimoniam non fert. Plures itaq; purgati hoc tempore, febres inciderunt, & viribus planè destituti collapsi sunt. Quapropter rectè Hippocrates monuit, sub cane, & ante canem difficiles esse medicationes. quod tamen recentiores intelligunt de ijs quæ per scamoniū, elleborum, elaterium, & alia acria fiunt: existimantes per caßiam nigram, per rosarum & violarum succos, per tamarindos, & myrobalanos, aliaq; benedicta vocata, purgationes quocunq; tempore tutò præstari posse. Per hyem̄e, vigente frigore, corpus sanguinis mißione, vel purgatione refrigerare tutum non est: quòd inanitio, præsertim sanguinis, per caloris natiui resolutionem refrigeret, refrigerationiq; aëris

ris

ris externi plus addat, quàm natura patiatur: quamquàm purgatio per hanc anni partem minùs noxia deprehenditur. Accõmodatißimum ergò tempus ad purgationes adhibẽdas, haud secus quàm ad sanguinis missionem, vernum esse solet. Quod Hippocrates lib 6. aph. testatum reliquit, his verbis: quibusciunq; venæ sectio, vel purgatio cum medicamento conuenit, hos vere purgare, vel venam his incidere oportet Cùm autem quatuor humores quatuor anni tẽporibus singuli crescant, ac vigeant, singulis destinata medicamenta per sua tempora exhibere cõuenit: hyeme quidem, quod pituitam expurget: Autumno, quod bilem atram educat: æstati, quod flauam eliciat: At vere, sanguinis mißio vtilis est. His nãque temporibus dicti humores incrementũ, ac vigorem suscipiunt. In alterãdo autem, indicant tempora contrarijs morbo qualitatibus aërem prodesse: similibus obesse, nisi in iustam veris temperaturam incideris. Hoc tamen animaduertendo, quod minùs periclitantur quorum tempori magis congruit morbus: & contrà. Cætera cũ loco habitationis, regione, & cœli statu conueniũt.

Aph. 47.

De cœli statu.

Paulus lib. 1. & Aetius quat. 1. Serm. 3.

COELI status præsens (qui enim aut præcessit, aut instat, in anni tẽporibus explicatus est) purus, ac temperatus, vt ad conseruandam sanitatem aptissimus, sic in nullo morborum genere dãnandus: propriè tamen temperatis corporibus conuenit. Intemperatis verò, is in quo contrariæ qualitates exuperant: in calidis frigidus, in frigidis calidus, in humidis siccus, in siccis humidus natura, aut talis arte redditus. Nubilosus non est bonus, multò minùs si calidus extiterit. In cordis, & pulmonis affectibus improbandus semper, vt & caliginosus. Pluuius, somnum conciliat, refrigerat & humectat, calidos siccosq; affectus mitigat: humidos fouet, & auget: febres longas, alui profluuia, putredines, comitiales, apoplexias, paralyses, anginas, catarrhos exacerbat. Serenus & siccus pluuioso in totum salubrior: verùm tabitudines, lippitudines, articulorum dolores, stillicidia vrinæ, difficultates intestinorum, & febres acutas grauiores efficit. Austrinus calidos morbos exacerbat, corpora dissoluit & humectat, auditum obtũdit, capita aggrauat,

Aph. 16 lib. 3.

Aph. 5. & 17. lib. 3.

grauat, vertigines facit, oculis atq; corporibus difficiles motus præstat, & aluos humectat. Aquilonius corpora densat, contendit, & bene mobilia, & coloratiora, & meliùs audientia facit: sed si pectus dolor aliquis obsederit, dolorem auget, tusses, fauces, aluos duras, difficultates vrinæ, horrores, costarum dolores, & pectoris, causat. Ad austrinas constitutiones accedunt collateralium aliorum ventorum à meridie spirantium flatus. Orientales vehemētissimi sunt, et morbos ex siccitate contingentes efficiūt. Ad aquilonem septentrionales alij referūtur. Occidentales humidi sunt, ac lenes, præsertim Zephirus, qui & fauonius, ab occidente æquinoctiali spirans. Chorus, ab occidente æstiuo destillationes mouet, & tussiculosos efficit homines, quod Vitruuius in Mytylene oppido obseruauit. Idem pestilens esse creditur. Africus, ex occidente hyberno, humidus, & creber procellis ac nubibus, corpora inæquali flatu inæqualiter afficit. Locales venti similes sunt locis ex quibus spirāt, à salubribus salubres, à morbosis morbosi, ex calidis locis calidi, ex frigidis frigidi. In summa verò, locales omnes

Aëtius.

Aetius.

venti vniuersalibus morbosiores sunt: nam corpora inæqualiter afficiunt, neque totum aërem commouentes, neque per totum diem spirantes. Maximè enim hi circa matutinũ solum tẽpus spirant, quos nautæ Apogæos, velut è terra eleuatos, appellant. Quando eadem die modo calor, modo frigus fit, non solùm autumnales morbi exacerbãtur, verùm etiam & alij deteriores euadunt, corpore ab inæquali aëre inæqualiter affecto.

Aph. 4. lib. 3.

Aph. 8. In constanti, & tempestiuo cœli statu, morbi constantes, & boni iudicij fiunt: in incõstanti autem, & intempestiuo, inconstantes, & mali iudicij. Cætera ex præcedentibus petenda.

DE SEXTA INDICATIONE: Ab ætate. CAP. VIII

8. & 9. meth.

AETAS quoq; temperamenti interuentu indicationem præstat cũ in victu, sic in vacuationibus, & alteranda per cætera intemperie. In victu quidẽ, quòd cùm ex ijs sit quæ natura nobis insunt, similem sibi victum postulat. Quod Hipp. Aph. 16 lib. 1. innuit his verbis: Humidus victus omnibus febricitantibus conuenit, maximè verò pueris, & alijs qui tali

victu

victu vti consueuerunt. Et consequenter, quibus semel aut bis, & quibus plura, aut pauciora particulatim offerre oporteat cōsiderans, addit condonandum aliquid ætati, sicut & tempori, & cōsuetudini. Et aph. 13. victus rationem per ætates persequens, senes, inquit, facillimè ieiunium ferunt (est autem facilitas in non appetendo, & nihil inde mali sustinendo: difficultas autem ex contrarijs oritur.) Secundo loco qui ætatem cōsistentem habent, minùs adolescentes, omnium minimè pueri, præsertim qui inter ipsos sunt viuidiores. Quorũ causam subnectens, ait: Qui crescunt (pueri inquàm, et adolescentes) plurimùm habent calidi innati, plurimo igitur egent alimento, alioqui corpus absumitur. Senibus verò parum calidi innati inest, paucis propterea fomitibus egent, quia à multis extinguuntur. Hæc etiam ob causam febres senibus non similiter acutæ fiunt: frigidũ enim eorum corpus. In vacuando etiam senum, & puerorũ habenda est ratio. Senes enim nisi sint validi, vacuationibus subijciendi non sunt, vrgente illos exangui aridáq; substantia ob diuturnum humoris fluxum, qui ad vitam

à natura inditus fuerat. Puerorum verò ætas humidam calidamq; habet intemperiem, quæ facilè digeritur, ac dissipatur: quò minùs vacuantis præsidij eget, cum habeat ex seipsa vnde naturaliter vacuetur. Itaq; hos neq; sanguinis detractione, neq; purgantibus medicamentis inanire conuenit, nihil horum ferente senili ætate, nisi cõstante virium robore: minùs autem puerilibus annis, quos calore & humore prægnantes, molles, & tenellos natura sagax cum incrementi, tum formandæ ad durationem vitæ gratia fabricauit, voluitq; similibus in ea temperatura seruari Ad nudas verò intemperies, eandem ferè ab ætate indicationem sumere licet, quam à proprio corporis temperamento: quod tanquã rem naturalem similibus custodiendum docuimus. Similibus etiam ætates cum alimẽtis, sic medicamentis conseruari debent, nisi à moderatione, & vitæ qualitatibus plus iusto recesserint De his enim admonet Galenus in cõm. aph 3. lib. 3. quòd si à temperie nimis recesserint, ijs secundum naturã contraria loca, & tempora, & victus genera magis conferunt: morbosis cõstitutionibus,

& à

& à vitæ principijs degenerantibus consilium adhibens. Quo in genere quis senectutem non reponat? Est enim naturalis quidam morbus. Aetas ergo (nisi de se morbosa sit) cum naturæ rationem habeat, custodiam sui per similia postulat. Iuncta autem morbo, contrarietatis adhibendæ mensurã, sicut & proprium corporis temperamentũ, defini : vt quod plurimùm ab ætatis natura recessit, vehementioribus oppugnes contrarijs: quod verò nõ plurimùm recessit, leuioribus reducas auxilijs. Sic calidus morbus in ætate secundum naturam calida, minùs eget refrigerãtibus: & humidus in ætate humida, minùs siccantibus. Contrà, frigidus morbus in calida ætate, magis eget calfacientibus: & siccus in ætate molli ac humida, magis humectantibus, per rationem quam in secunda indicatione reddidimus. In frigidis ac siccis qualitatibus, vt pote vitæ aduersantibus, aliam rationẽ inire oportet. Neq; enim siccus morbus in senili ætate sicca & arida minùs eget humectantibus, quã in humida & puerili: neq; magis siccantibus vtendum in humido affectu qui seni arido acciderit, quàm qui puero, hu-

mida ætate prædito. Considerandum enim senectutis temperamentum, non tam ætatis, quàm morbosæ qualitatis ratione. Est enim senectus morbus quidam naturalis, marcescente per diuturnum vtilis succi effluxum vniuerso corpore, & ad interitũ ob calidi & humidi penuriam ruente. Addamus verò ex Hippocrate morbos singulis ætatibus peculiares, vt ijs cognitis iudicemus, quod in secunda indicatione demonstratum est, eos minùs periclitari qui cognato naturæ

Aph.34 lib.2. suæ, aut ætati suæ morbo laborant. Aetas enim vt dictum est, naturæ rationem obtinet.

Aph. 24. lib.3 In ætatibus talia contingunt: paruis, & nuper natis puerulis, oris vlcera, quæ aphthæ vocantur, vomitus, tusses, vigiliæ (quas tamen excludit Galenus, nisi forte ob passionem eas fieri arbitreris) pauores, vmbilici inflammationes, aurium

Aph.25 humiditates. In progressu verò, cùm iam dentire incipiunt, gingiuarum prurigines, febres, conuulsiones, alui profluuia, & maximè cum caninos edunt dentes: & ijs præsertim pueris qui crassissimi sunt,

Aph.26 & aluos duras habent, conuulsiones. Cùm verò iam magis adoleuerint, tonsillæ, & verte-

vertebræ, quæ in occipitio ad interiora luxationes: crebri anhelitus, quos Græci asthmata vocant, calculi in vesica, lumbrici rotundi, ascarides, verrucæ, quas Græci acrochordonas vocant, satyriæ, strumæ, & alia tubercula sed præcipuè antedicta. Grandioribus autem, & iam acceden- Aph. 27
tibus ad pubertatem, plurima ex his, & febres diuturniores, alioqui acutæ: & ex naribus sanguinis profluuia. Adolescenti- Aph. 29
bus autem, sanguinis spuitiones, tabes, febres acutæ, morbus comitialis, quem tamen absoluiè hic non recipit: & alij, sed præcipuè antedicti. Vltra hanc ætatem, Aph. 30
asthma, id est creber anhelitus, morbi laterales, pulmonis inflammationes, lethargi, phrenitides, ardores, diuturna profluuia, choleræ, difficultates intestinorum, & leuitates intestinorũ, & hæmorrhoides. Addit Galenus atram bilem, & tabem. Seni- Aph. 31.
bus, spirandi difficultates, destillationes cum tussi, vrinæ stillicidia, vrinæ difficultates, articulorum dolores, renum passiones, vertigines, apoplexiæ, mali habitus, pruritus totius corporis, vigiliæ: alui, oculorum, & narium humiditates:
visus

visus obtusus, glaucedines, auditus graues.
Apb.39 lib.2. Seniores iunioribus vt plurimùm ægrotãt minùs: qui verò morbi ipsis accidunt longi, maxima ex parte comitantur ad mortem. Raucedines, & grauedines in valdè seni-
aph.40 bus coctionem non admittunt. Et aph.28. lib.3 ait Hippocrates, plurimas ægritudines pueriles iudicari, nonnullas quidẽ in quadraginta diebus, nonnullas in septem mensibus, nõnullas verò in annis septem, quasdam verò iam ad pubem accedẽtibus. Quæ verò permanserunt, nec in pubertate finierunt puerulis, aut fœminis cum iam menstrua erumpunt, consenescere consueuerunt. Et Aph.45. Quicũq;, inquit, iuuenes morbo comitiali laborant, mutatione maximè ætatis, & temporum, & locorum, et victuũ quoq;, liberantur. Quæ omnia ad confirmandam eam quæ ab ætate sumitur, indicationem, faciunt.

DE SEPTIMA INDICAtione: A consuetudine.

8.meth. & de cõ suetudine.

CAP. IX.

SICVT ergo ab ætate, sic per corporis naturam intercedentem à consuetudine sumitur

sumitur indicatio. Quippe seruare hanc quoq; iubet Hippocrates, perindè ac proprium temperamentum, per similia inquã, quoad ægrotant homines. Gaudent enim naturæ consuetis semper. Quin si omnes tẽperamentorum notas colligas, has longissimè abesse cognosces, vt parem ei quam consuetudo præstat, fidem faciant. Quod experimentis intueri licet, si enim antea per sanitatem quispiam frigidam perpetuò biberit, neutiquàm nec in iocinore, nec in vesica, nec ventriculo, nec alio quopiam talium offensus, planum est & valida illi esse hæc omnia, nec nunc à frigida lædenda. Non est igitur quod paruum quiddam, atq; ad spectandum leue ad inuentionem remediorũ consuetudinem existimemus, veluti nec ad sanitatem tuendam. Imò ipsi via rationeq; procedentes, fatemur eam maximam ac maximè principalem vim habere: vt quæ singulorum corporum naturam ostendat, deinde ad faciẽdorum indicationem nos ducat, proposita semper per similia conseruatione. Quod Hippocrates Aph. 16 lib. I. indicauit, victum humidum febricitantibus omnibus conferre dicens: & addens, maxi- 9. Meth.

mè

mè verò pueris, & alijs qui tali victu vti consueuerunt. Et consequenter, quibus semel aut bis, & quidem pluráne, an pauciora particulatim oporteat afferre considerans, condonandum ait aliquid consuetudini: vitiosum tum cibum, tum potum, sibi semper similem, & consuetum tutiorem esse dicens, quàm si quis subito ad alterum, vel meliorem, se transferat. Quippe siue bis siue semel duntaxat in die quis cibum accipere solitus est, si subito consuetudinem mutauerit, noxam imbecillitatemq; subibit. Etenim prandium assumens, qui id non consueuit, protinus imbecillus, grauis, ægrotus, segnisq; redditur. Quod si præterea cœnauerit, ructus acidus, & alui leuitas subsequitur Grauatur enim sub insueto onere ventriculus, qui antea aridus esse, ac neque bis intumescere, neq; toties cibum coquere solebat. Proinde iuuandi sunt tales compensata mutatione: siquidem dormire eos oportet tanquàm noctem à cœna ducerent. ac hyeme quidem frigus, æstate verò calorem vitare. Si somnus non accedit, lento frequentiq; incessu ambulare, ac neque stare, neque cœnare debent, nisi forte

Hipp. 2. victus acut.

per

perexigua quadam, eaque minimè noxia sumant: minùs bibere, idq; meracius, & nequaquàm dilutum. Maiori tamen molestia afficietur is qui ter eadem die ad satietatem vsq; cibum ingesserit, ac multò magis si crebriùs etiamnùm assumpserit. Quanquā sunt nonnulli quibus nihil molestiæ afferet ter in die cibo repleri, præsertim si ita educari consueuerint. Quibus consuetudo fuerit bis die cibum assumere, ij nisi pransi fuerint, imbecilli, ægrotique, ac ignaui redduntur, dolore præcordia torquentur, veluti suspensis visceribus, vrina calida pallidaque redditur, & alui sedimina aduruntur, os amarore afficitur, oculi cauantur, tempora mouentur, extremæ partes frigescunt. Sunt plerique qui omisso prandio cœnare nequeunt. Quod si tum cœnauerint, ventris grauitate molestantur, ac per somnum multomagis vexantur quàm si pransi fuissent. Quùm igitur eos qui bona adhuc valetudine degunt huiuscemodi infestent accidentia, si per diei dumtaxat medietatem ratio victus à cōsuetudine mutetur, constat vt neq; addi quicquàm, neq; minui vtiliter poßit.

Igitur

Igitur qui præter consuetudinem semel dũtaxat cibum accepit, deinde exinanitis toto die venis quantum solebat cœnauerit, si quùm à prandio abstinuit, & doluit, & ægrotauit, assumpta autem cœna grauis effectus est: par est eum multò magis grauari. Cui verò ex longiori spatio venæ conciderunt, si repentè cœnauerit, multò grauiùs afficietur. Reficiuntur autem hi quibus præter consuetudinem venæ exinanitæ sunt, si eodem die à frigore, calore, & fatigatione, tuti seruẽtur, quippe quòd omnia hæc ægrè tolerari solent: deinde cœna multò leuior quàm pro cõsuetudine instituenda est: eáq; non aridam esse, sed humiditatis modum seruare oportet. Vinum haudquaquam dilutum potare, neq; minùs quàm ciborũ ratio desiderat. Postero die, exiguum cibũ in prandio sumere, vt paulatim ad consuetudinẽ fiat reditus. Huiuscemodi verò noxas grauissimè ferunt ij quibus superiores partes amara bile redundant. Quibus verò in superioribus pituita continetur, hi inediã præter consuetudinem magna ex parte facilè tolerant: quo fit vt minùs quoq; lædantur si præter consuetudinem semel tantum

in die

in die cibo reficiantur. Præterea efficax argumentum vel ex eo deprehenditur, quòd maximæ in nobis mutationes tum naturæ, tum habitus potißimum morbos pariunt. Quamobrē neq; venas importunè exinanire, neq; vigentibus feruentibusq; morbis aliquid ingerere, neq; etiam per totū morbi decursum vel ad hoc, vel ad illud quicquam permutare conuenit. Multa his consentanea de ventriculo dixeris: vt pote qui cibos vel malos, ac potiones quoq; si ipsis vti consueuerit, facilè sustinet: contrà grauiter ferre solet tum cibos, tum potiones quāuis suapte natura vitio careant, si præter consuetudinem ingerantur. Quò minùs mirandum est si maiore dolore afficitur illorum ventriculus qui præter consuetudinem multas carnes, aut allia, aut laserpitium, aut laser, aut eius caulem, aut reliqua id genus vehemētes vires obtinentia, edūt. Nec vlla admiratione capieris, si didiceris mazam præter cōsuetudinem ingestam tumultum, tumorem, flatum torminaq; excitare. præsertim vbi quis mazam edere non cōsueuit. Et quòd calidus panis sitim subitamq; plenitudinē præbet: quippe qui ari-

ditatem inducit, tardeque descendit. Item quòd panes seu admodum puri, seu cibarij, repugnante consuetudine ingesti differentes inter se affectus cõmittunt: similiter maza siue arida, siue humida, siue viscosa sit. Ad hæc qualiter recentes polentæ præter consuetudinem illas comedentem, afficiant: sic vini quoq;, & aquæ præter consuetudinem potatio subita, in diuersum vsum facta permutatione. Præterea vinum quoq; affatim epotum, siue dilutum est, siue meracum. Hoc enim venas implet, & capitis grauitatem, sitimq; excitat: illud, superiores ventriculi partes laxat, inferiores flatibus cruciat. Idem ex vino tum albo, tum nigro accidet, vbi subita fuerit à consuetudine mutatio.. Quamuis enim vinosum fuerit vtrumq;, magno tamen discrimine respectu corporis, alterum ab altero differt, vt nihil mirum sit si dulce, idemq; vinosum vinum, vbi subita fuerit mutatio, nõ idem efficere videatur. Cæterùm hanc sententiam contraria quoq; ratione fulcire oportet. Siquidem in ijs ratio victus permutata est, corpore non permutato, vt neq; ob auctum robur cibos addere, neq; ob infirmitatẽ eos minue

minuere oporteret. In singulis itaq; perpē-
de & vim, & speciem morbi, atq; hominis
naturam, ac ægrotantis in victus ratione
consuetudinem, non solum in cibis, verum-
etiā potionibus. Sed perquàm modicè ad-
ditioni studendum est: ablationi verò in to
tum intendere sæpenumero prodest: modo
sufficere poßit infirmus, donec per vigorem
morbus maturus fuerit. Hæc Hippocrates,
de regimine acutorum morborum agēs, ita
differit. Quibus & hoc adijciendum, quod
idem Aph. 38. lib. 2. cecinit, parum deterio-
rem potum aut cibum, suauiorem autem,
melioribus quidem sed minùs suauibus,
præferendum. Et Aph. 50. Quæ ex longo
tempore consueta sunt, etsi deteriora sunt,
insuetis (inquit) minùs molestare solent. Et II. Meth
Galenus in febribus quæ vnam tantum à
principio ad finem acceßionē habēt, ægros
cibare volens, duo hæc, facilem toleratio-
nem, & consuetudinem spectare iubet: cibū
eo tempore offerendum censens, quo faciliùs
morbum tolerant, eoq; potißimum diei tē-
pore, quo priùs in sanitate cibari erāt sue-
ti. Sed neq; præter consuetudinem temerè
vacuandum corpus: neq; sanguinis mißio-

ne cogendus æger qui huic non assueuerit: nec medicamentis infestandus qui ea aut nunquam, aut non citra naturæ molestiam admiserit. Hæc inquàm, aliaq; multa indicat consuetudo cum in victu, tum in medicamentis. Cum verò tãquàm altera, sed acquisititia natura ingenito temperamento correspondeat, similibusq; seruari postulet, iuncta morbo cõtrarietatis adhibendæ mẽsuram regulabit, sicut & proprium corporis temperamentum: ne vel intra modũ calidum morbum refrigerando frigidúmve calefaciendo, mali reliquum quippiam relinquas: vel modum excedendo, contrarium morbi genus inducas. Quod ne accidat, cõsuetas victus & actionum rationes considerabis, vt quantum morbus à consuetudinis natura discesserit intelligens, mensuram remedio imponas. Quippe morbus qui plurimum à consuetudine recessit, vehementibus eget contrarijs: calidus inquàm, in homine frigidioribus assueto, remedijs eget frigidioribus: & frigidus, in homine calidis assueto, calidioribus: humidus, in corpore siccis assueto, siccioribus: & siccus, in corpore humidis assueto, humidioribus. Quod verò

non

non plurimum à consuetudine recessit, leuioribus eget auxilijs: nimirũ calidus affectus in homine calidioribus assueto, minùs eget refrigerantibus: & frigidus in homine frigidis assueto minùs calfaciẽtibus: & humidus in homine humidis assueto, minùs siccantibus: & siccus in corpore siccis assueto, minùs humectantibus, quia paruus est à naturali habitu excessus. Minùs itaq; periclitantur quicũq; cognato naturæ suæ aut propriæ, aut acquisititiæ (quam consuetudinem appellamus) morbo laborant. Cætera ex secunda indicatione transferre licet.

DE OCTAVA INDICAtione: A naturarum proprietate.

CAP. X. 7. Meth

SED & naturarum inspiciendæ proprietates, quas consuetudo declarat Sũt enim quidam qui si quod vigilantium opus nocte obire fuissent coacti, dormire præterea non poterant Sunt & qui si ptisanam gustent, protinus nauseent: eadem in quibusdam facilè acescit. Esse verò aliquos qui facilè carnem bubulam concoquant, iã vnum ex publicè iactatis est: sicut & alios

qui piscibus tenellis grauentur, & meli-
crato aluum cohiberi sentiant, & lenticula
prima subduci. Quod partim ad tempera-
mentum, partim ad consuetudinem refert
Galenus lib. 1 alimentorum, & libro de cō
Lib. de consuet. suetudine. In quo affert exemplum Arij pe
ripatetici: qui cum gracilis natura esset, &
os ventriculi frigidißimum haberet, ita vt
vel ex leuißima refrigeratione singultu sta
tim corriperetur, ob idq; nunquàm fuisset
ausus aquam gustare, tandem febri occupa
tus, à medicisq;, præter consuetudinem, co-
actus potu frigida vti, subito quidem fuit
exanimatus. Quãquàm alijs nisi audacter
potus is propinetur, periculum sanè est ne
extinguantur celerrimè. Sunt enim quibus-
dam aliqua peculiaria ex propria natura,
aliudq; alimentum alij corpori accommo-
datur. Sic vinum ne olfactu quidem ferre
possunt aliqui, quo plurimi ingurgitantur:
nec pomorum odorem ferũt alij, quibus tot
homines salubriter suauiterq; vescantur.
Caseum vero, butyrum, & lac plurimi auer
santur, nonnulli etiam suillas carnes, aut
veruecinas: non pauci etiam saccharũ, mel,
oleum, quibus bona pars hominum in ci-
barijs

barijs vtitur. Idem in medicamentis videre licet. Nam sunt quidam tam diuersæ naturæ, vt cassiafistu'ari plus offendantur, quã rhabarbaro, aut agarico: sunt qui diacrydion correctum, ac castigatũ faciliùs ferunt quàm rhabarbarum: ad cuius odorem plerunq; etiam ad nomen, adeò moueãtur, vt ventriculus illis protinus subuertatur. Nõnullos torquet clyster, quos medicamentum purgans nullo modo afficit. Balanos alij nõ tolerant, qui clysteres admittunt. Et videmus non paucos admotis emplastris fatigari, quos simplicia linimenta recreant. Alios etiam vel exigua sanguinis detractione ad animi deliquium deduci, constante alioqui virium robore, & in cæteris animi magnitudine: cum copiosam, & extremam minùs valentes plurimi, nulla interueniente corporis molestia, sustineant. Ex quibus perspicuum planè sit tum ægri naturam esse considerandam, tum cuiusq; hominis propriã esse curationem, tum supra illud, tertium: nempe quoniam cuiusq; naturæ proprietas ineffabilis est, nec exactissima scientia comprehensibilis, hunc esse optimum cuiusque particularis ægritudinis medicum, qui iam 3. meth.

methodum quandam comparauit, ex qua & dignoscere naturas possit & coniectura cõsequi quæ sint propria cuiusq; remedia. Porrò existimare cõmunem quandam esse omnium hominum curationem, sicuti stupidissimi Thessalei putant, extremæ est dementiæ. Siquidem curatur non homo communis, & generalis, sed nostrum quisque: alius videlicet aliud temperamentum, naturamq; particularem obtinens.

DE NONA INDICATIONE: A sexu. CAP. XI.

INDICATIO à sexu quoq; sumitur. Molliores enim viris apparent esse fœminæ, vt pote delicatiores, otiosiores, & humidiores. Quod cùm ad ea quæ de temperamẽtis à nobis dicta sunt retuleris, cognosces has minùs vehementibus egere præsidijs. Nullum enim fortium medicamẽtorum ferunt molles naturæ. His cum vterum gerunt consilium dedit Hippocrates Aphorismo primo libri quarti, & Aph. 29. lib. 5. purgationes interdicens, nisi turgente materia: nec nisi à quarto mense vsq; ad septimum eas admittens: atq; in his minùs;

Hippocrates.

nùs: quodq; iuniores, & seniores vereri oporteat. Et Aph.31 lib.5. sanguinis missionem inhibet, dicens: Mulier vterum gerens sanguine misso ex vena abortit, et magis si fœtus sit maior. Quod etiam ex longiori inædia contingere docet Galenus. Eã autem sanguinis missionem intelligit quæ etiam Galeni temporibus non erat minor libra: sicut & purgationes, quæ illius æuo per scammonium, elleborum, elaterium & similia fiebant. Hodie benignis medicamentis fruentes, his grauidas purgare non veremur. Nec minorem sanguinis detractionem auersamur, modo vires valentes sint, & morbus eam requirat. Sunt verò mulieribus venæ ac viæ, per quas singulis mensibus commoditißimè expurgantur. Vnde separatam à viris indicationem assumere licet: sicut & ab vteri figura, quæ pessulorũ, & vterinorum clysterum inuentionẽ suppeditauit. De qua re in tertia indicatione diximus. In his verò quæ cum temperamẽtis consentiunt, scire licet, mulieres vtpote viris frigidiores et humidiores, calidis aut siccis morbis affectas, remedijs egere frigidioribus & humidioribus: & contrà frigi-

dis & humidis morbis affectas, minùs egere calefacientibus & siccantibus. Neque enim quod non plurimum à naturali habitu recessit vehementibus eget contrarijs, vt ad priorem habitum reducatur: nec leuibus reduci potest, quod plurimum à natura recesserit.

DE DECIMA INDICAtione: A vitæ munere, vitæ instituto, professione, arte, studio, exercitio.

CAP. XII.

11. meth HVIVS quoq; meminit Galenus libro vndecimo methodi, et alibi sparsim. quæ vnâ cum sexu, consuetudine, ætate, natura, remediorum inuentionem per similia semper indicat. Qua de causa victum, atque alterationis modum omnem pro vitæ munere institues calidum, frigidũ, humidum, siccum, contrarietati ab affectu præter naturam indicatæ mensuram adhibens, sicut in temperamẽtis diximus. Quippe furnarij, carbonarij, chymistæ, metallarij, thermopolæ, tegularij, coci, cum in calidos morbos inciderint, curandi veniũt minùs refrigerantibus: quòd non multũ à calido

lido vitæ instituto recesserint. Si verò in frigidos affectus collabantur, vehementioribus restituentur contrarijs, magis inquàm calidis, quia multum à calido vitæ instituto recesserunt. Piscatores verò, & nautæ, frigidos aut humidos morbos incurrentes, minùs egent calfacientibus, aut siccantibus: & contrà, si calidis & siccis afficiantur, restituentur impensius refrigerãtibus, & humectantibus: quia forti contrario egent, vt ad naturam à consueto vitæ munere, arte, & studio susceptam (à qua, vt pote frigida & humida plurimùm recesserunt) optimè reducantur. Otiosum etiã vitæ genus, quod excrementa plurima coaceruat, vacuationis indicationem largam præbet: cũ in vehementioribus exercitijs, aut moderatiore, aut nulla quæ medicamentis aut venæ sectione perficitur, vacuatione vtamur. Hanc autem indicationem ex consuetudine pendere manifestum est.

DE VNDECIMA INDICAtione: A longitudine & breuitate morbi. CAP. XIII.

ALIAM diuturnus morbus à breui indicationẽ non præbet, si contrarie-

tatem

tatem à morbo indicatam ſimpliciter conſideraueris. Semper enim morbus ſiue longus, ſiue breuis is ſit, contrarijs expelli debet. In cæteris tamen differentiam non paruam inuenire eſt. Quippe breues & acuti omnes tenuem victum poſtulant: diuturni plenum præterquàm in vigore in quo nec tenuiſsimus ille qui in acutis deſideratur, locum habet, ſed tenuior tantũ eo qui anteà plenioris naturam habebat. Cuius rei diſcrimen manifeſtè docuit Hippocrates Aphoriſmo decimo libri primi dicens: quibus ſtatim morbus conſiſtit, his ſtatim tenuis victus adhibendus eſt: quibus verò poſterius debet conſiſtere, his & in ipſo conſiſtendi tempore, & parùm ante illud, cibus ſubſtrahendus. Priùs verò vberiùs agendum, vt æger ſufficiat. Quod non ſolum de acutis longitudine & breuitate inter ſe differentibus, ſed & de alijs quibuſcunq; intelligi debet, nimirùm quod tãtum cibi indulgendum eſt, quantò morbus extremis eſt mollior, vt ait Aphoriſmo ſeptimo. At in vacuationibus, eius nos meminiſſe decet quod Aphoriſmo vigeſimo ſecundò traditum eſt: Concocta medicanda, atq; mouẽda,

Hippocrates.

non

non cruda: nec in principijs, modo non turgeant, plurima verò non turgent. In acutis turgere, ac de loco in locum transferri nõnunquam videtur materia, promptam, expeditamque vacuationem requirens, citra aliam fluxibilitatem, vel præparationem. In longis non turget in principio, nec purgantibus medicamentis locus conceditur nisi bene cocta, et præparata materia, quod ex crasso tenaciq; humore procedant. Atq; hoc est quod Hippocrates innuit, corpora cũ quispiam purgare voluerit, fluida facere præcipiens: meatus inquam omnes reserando, humores verò extenuando, incidendo, atque tergendo, si qui fuerint in corpore crassi, ac glutinosi Concoctionem autem iuuãt quæ calida sunt, vt suo loco dicetur. Cætera quæ ad hanc indicationem faciũt, ex capite sequenti deducere non erit difficilè: proposita nimirùm præparationis & concoctionis opportunitate, quam quatuor morbi tempora designant. Aph. 9. lib. 2.

DE DVODECIMA INDIcatione: *A quatuor morborum temporibus.* CAP. XIIII.

Cum

CVM Galenus libro quarto methodi, & in fine tertij, Thessalo cõtradicẽs, nullam curandorũ morborum indicationem à tempore sumi contendit, longè aliud agit quàm quod nos hoc loco dicturi sumus. Quippe contrarietatis indicationem eam illic persequitur, quam morbus vel plebeio cuiuis demonstrat. Contrarijs enim semper oppugnandus morbus, siue is in principio, siue in augmento, siue in vigore, siue in declinatione delẽdus suscipiatur. Verùm aliæ quã à morbo plurimæ sunt indicationes, quarum gratia methodus introducta est: imprimisque virtutis per omnia morbi tempora cura suscipitur, cuius ergò potißimùm victus ratio instituta esse videtur. Sunt enim à primo statim die in omni agro spectanda duo illa quæ Hippocrates iußit, à quibus cibandi consilia petas, morbi summus vigor, & ægrotãtis vires. Postea, si transiri summum incrementum sine omni cibo potest, in cibi abstinentia hominem seruabis. Sin exiguum adminiculum requirat, abundè erit sola mulsa. Quòd si maius desiderat quàm sit ex mulsa, ptisanæ cremor satis erit. At si fas non est summum

lib. 1 Aph. 10 meth. et de totius morbi temp.

mum morbi incrementum aut tenui victu, aut inedia transmitti, id agendum vt homo statim in primæ accessionis inclinatione cibetur. Quod ita distinguit Hippocrates, *vt cùm æger alendus suscipitur, in principijs morborum pleniùs cibet quàm in cæteris temporibus: in incremento paulatim detrahat: in vigore, tenuissimum victum adhibeat, nisi casus aliquis interueniat robur naturæ dissoluens: & tandem in declinatione, lentè reficiat. Quodq; ad alia remedia attinet, frigidissima in febribus acutis non damus in principijs: rarò etiam in augmento: in statu verò, apparentibus concoctionis signis, tutò administrantur, veluti aqua frigida, & quæ in ardoribus præcordijs admouentur topyca: quæq; vrgentibus vigilijs partim propinantur, partim capiti & fronti apponuntur, somnifera. Quibus si per initia vtare, tùm putredinem densatis meatibus intendes, tùm morbum crudiorem efficies, nec leuiter vires offendes. In tumoribus verò differentia hæc manifestè percipitur. In principijs enim repellentibus vtimur. Indè, ad discutientium, vel concoquentium*

quentium mixtionem gradatim conscendimus: In statu verò, vel pleniùs discutiendo, vel omnino aperiendo à parte ipsa vacuamus: & ne quid relinquatur, continuata vacuatione per declinationem particulam affectam ad priorem statum reducimus In principijs, fluente materia, reuellimus: in augmento, deriuamus: in statu, cum nihil iam influit, à parte ipsa vacuamus: quod superest, in declinatione perficitur. Idem in vacuationibus attenditur. Neque enim in acutis, alio tempore quàm in principijs, purgantia sua medicamenta admittit Hippocrates: nec in alijs, nisi concocta materia, quod est circa statum, vel inclinante iam morbo vt recidiuas prohibeas. Et Aphorismo vigesimo nono libri secundi: Cùm morbi inchoant, ait si quid mouendum videtur moue: cùm verò consistunt ac vigent, melius est quietem habere. Nam circa initia, & fines imbecilliora sunt mala omnia: cùm verò consistunt, fortiora. Ideò Aphorismo vigesimo libri primi, quæ iudicatur, & iudicata sunt integrè, neq; mouere, neq; nouare aliquid, siue medicamentis, siue aliter irritando, sed sinere consulit. Quod de acutis

Aphor. 24. lib. 1

acutis loquitur: circa statũ (qui in his per- exigui temporis est, & multos labores habet) purgationes & irritationes prohibẽs, quas in principijs tantum, nec sine præmeditatione concessisset. Nam in diuturnis minori periculo præditis, & statum plurium dierum habentibus, vacuare nihil prohibet circa iudicationem, concocta iam materia, natura verò, quod nocuum est, expellere nitente. In declinatione autem medicamentis locum dat, cum dicit ea quæ post iudicationem relinquuntur, recidiuas, nisi vacuentur, facere solere. Sic quid primo, quid secundo, & tertio, & quarto loco facere cõueniat, indicant quatuor morborum tempora. Quod in vlceribus, fracturis, luxationibus, alijsq; eiusmodi distinctè videre licet.

DE DECIMA TERTIA indicatione: A particularibus morborum accessionibus. CAP. XV.

EST & aliud tẽpus, quod in accessionibus intermittentibus, aut remittentibus per sua initia, incrementa, vigores, & inclinationes attenditur. De quibus Hippocrates Aphorismo vndecimo, & de- Hipp.

cimonono libri primi disseruit his verbis: In accessionibus abstinere oportet, nam cibum dare nocuum est: & quibus per circuitum fiunt accessiones, in ipsa accessione abstinere oportet. Et, his qui per circuitus accessionem habent, nihil dare oportet, neq; cogere, sed substrahere adiectioni, ante iudicationes. Et lib. 4. victus acutorum, quùm, inquit, à vacuatione sorbitiones exhibere volueris, obserua febriũ accessiones, vt neq; cùm adsunt, neq; cùm venturæ sunt, eas ingeras, sed cùm iam finitæ sunt, aut conquieuerunt, & quùm maximè ab initio distare videntur. Quod in febribus ex plenitudine ortis, & obstructionibus, & phlegmone, & putredine insigni planè verum est: sed
10. meth in multis patitur exceptionem. Nam ex his quæ partim documentis, partim historia à Galeno libro decimo methodi tradita sunt, manifestum euadit sæpè inclinantibus accessionibus, interdum etiam inuadentibus, cibum offerẽdum. Nimirùm hominibus in quibus corporis intemperies ad calidum et siccum conuersa, febres accendit: præsertim vbi vel solis feruor, vel fatigatio, labor, inadia, mordentium excrementorum (quæ
in his

in his abundant) acrimoniam excitarint, præcesserintq; vigiliæ, tristitia, solicitudo, aliaq; huius generis, quæ corpus exsiccant, & cæteris coniuncta acrimoniam intēdūt, simul etiam vires deijciunt His inquàm, vt primùm horrescere, ac febricitare incipiebant, dato ex vino diluto pane, horrorem & febrem inhibebat Galenus: nonnullos etiam in ipso principio horroris, vel paulò posteriùs cibabat. Atque vt semel dicā, inquit (præstabit enim verba eius assumere) quibus incipiētis adhuc accessionis aderāt symptomata: ijs omnibus panem ex vino diluto, ac calente maturè exhibens, & horrorem statim inhibui, & febrem prohibui. Quantò verò hos citiùs cibaueris, tantò scilicet magis febrem prohibueris. Quòd si paululum aliquando morere, vtiq; febris ne tum quidem, calor tamē multus his aduenit: simillimè planè ijs qui per vehemens frigus facto itinere, reuersi domum, calidis sunt nutriti. Quippe si plusculum morere, maiorem calorem sentient, talemq; ac tantum, vt dubites an hunc febrem appelles. Sin duæ horæ ab initio inæqualitatis interpositæ sint, nutries tunc quoque, modo

horror adhuc duret: prædicens tamen quòd hi febricitabunt, cæterùm innoxia febre, & cui cutis mador succedet: quo facto, tum lauare, tum nutrire debebis. Quòd si horror præterierit, ac iam planè febricitent, cibandi id temporis non sunt, sed decrescente iam accessione ilicò sunt nutriendi, non expectãtes quoad accessio cessarit. In nullo namq; squalido affectu commodè finitur accessio, priusquàm illi vel ex lauacro, vel humido victu humectatio accesserit. Et paulò post, subiungit, calidis ac siccis naturis aduersissimam rem inædiam esse, ac febrium paratissimam causam. Vocat autem naturas calidas & siccas, non solùm quæ à primo ortu tales ex proprio temperamento sunt: sed etiam quæ posteriùs ex calido siccoq; victu, & plurima dimotione, & vigilia, & cura, & tristitia, & regione calida siccaq;, & tẽpore æstiuo, & cæli statu calido siccoq;, sint acquisitæ. Et inædiam huiusmodi corporibus valentibus quidem, noxiam esse: ijs verò qui in calida siccaq; æstate febre laborant, quæ scilicet ex vstione, aut labore immodico, aut vigilijs, aut comprehensis iam animi motibus sit contracta, non tantũ noxiam,

xiam, sed si quicquàm aliud planè perniciosam. Quippe vel in febres ardentes ex ea incidunt, à quibus, nisi prius mors occupet, in hecticas migrant, atque ab his in marasinum: vel protinùs ab initio ardentibus præteritis, in hecticas. Docet etiam exẽplis, quibus propter siccitatem à principio statim dari cibus debeat, etiamsi febricitare iam incipiant. Nam cùm febris in his accẽdatur propter mordentem acrimoniam excalfacti attenuatiq; ex sole, & inadia, & laboribus succi, maximum eius remedium est humidum nutrimentum: sicuti è diuerso, vbi vel ob copiam, vel ob obstructionẽ, vel phlegmonen, vel humoris alicuius putredinem febris orta est, maximo malo est cibus. Atque hos quidem nec in inclinatione febris citra noxam nutrias, nedũ ipsa accessione inuadente: illos verò omni certè tempore, sed potissimùm per inclinationẽ. Hæc Galenus. Qui cum rursus id monuisset agendum, vt homo statim in primæ accessionis inclinatione cibaretur, si fas non esset morbi incrementum aut tenui victu, aut inadia transmitti: adiecit, aliquos eorum (vt dictum est) & cum inuasura ad-
 huc

huc est, & cum incipit, cibandos. Sint porrò hi, inquit, sicco temperamento ac calido, aut à primo ortu, aut certè illo tẽpore oportet: tum viribus necessariò imbecillis. Neq; enim fieri potest vt abundè siccum calidũq; corpus, cum febricitet, viribus sit valentibus. Si tamen cum eiusmodi febri ac corpore, momentanei membri phlegmone sit cõiuncta, omnino æger morietur: magisq; id certum est, si pulmonis, vel membranæ quæ costis subtenditur, vel ventriculi, vel iecinoris phlegmone sit. Etenim quæ has partes phlegmonæ occuparunt, non modo ijs qui tam imbecillis sunt viribus, sed etiam ijs qui valentiores ipsis sunt, mortiferæ esse solent. Vnaq; salus tum pleuriticis, tum peripneumonicis, adde etiam synanchicis, est ipsum viriũ robur. Non secùs verò & quibus vel iecur, vel ventriculum phlegmone obsidet. Nam quod ad phlegmonem quæ in ijs est partibus, spectat, minimè planè est cibandum: quod ad virium infirmitatẽ, vtique sæpè: ita necessariò aut vires resoluentur, aut phlegmone augebitur. Qua verborum serie apparet eos qui calido acri præditi sunt, & ad magnam siccitatem peruenerunt,

nerunt, si ob mordentium excrementorum excalfactionē febricitare cœperint, aut per accessionis initia, aut per inclinationes, non expectata integra cessatione, cibandos esse: partim ob caloris vehementiam, inædiam non ferentis, partim ob siccitatem, humidi substantifici restitutione egentem, quæ omnino per cibum & potum efficitur. Sunt autem huiusmodi naturæ adeò imbecillæ, vt nec ob putredinem à cibo arcēdæ sint, etiāsi in phlegmonas inciderint: nimirùm virtutis gratia, ad quā primæ ac potissimæ omnes indicationes, tanquàm ad scopum, diriguntur. Constat ergo in accessionibus non semper abstinendum, licet per circuitus accessiones fiant. Sunt autem & morbi qui neq; per circuitus, neq; ordinatim accessiones habent. In quibus exquisita ratio inueniendi temporis quo cibus offeratur, haberi nequit, vt docet Galenus cōment. Aph. 19. lib. 1. In continuis verò quæ vnam tantum à principio ad finem accessionem habent, facilis toleratio, & consuetudo spectari debent: vt cibus eo tempore illis offeratur, quo facilius morbum tolerant (quod inclinationis genus est) eoq; potissimū diei 11. meth.

 tempore

tempore, quo priùs in sanitate cibari erant sueti. Atq; id est quod accessiones tum inuadentes, tum progredientes, tum inclinantes vel remittẽtes, indicant: minimè, inquã, cibum in accessionibus offerendum, sed longè priùs quàm incipiant, aut cum integrè finitæ sunt: exceptis tamen à sermone calidis illis siccisq;, & languentibus, imbecillis, excalfactis, vt diximus, atque alijs quibuscunq; virium robore destitutis. Sed nec purgantia medicamenta die accessionis offerenda sunt: ne mota sponte per accessionẽ materia, noua turbatione efferatur, & furiosa euadat, corpus mentemq; turgendo fatigans. Considerandum & illud, quod incipientibus accessionibus opportunè prouocatur vomitus: desinentibus, sudor, aut vrinæ copia. Incipientibus potus prohibetur, vigentibus conceditur. Aquã enim in principijs accessionum potam lædere manifestauit Hippocrates, cùm dixit nocituram eam, si pedibus frigidis (quod est in febrium algoribus) aliquandò bibatur.

3. vict. acut. Gal. in cõm.

DE quartadecima indicatione: A quotidianis, ordinatisq; alys naturæ functionibus. CAP. XVI.

Natura

NATVRA functiones suas ita ordinauit, vt interdiu vigilantes, noctu dormientes nos esse voluerit: vt in vigilijs consuetas prandij & cœnæ horas seruandas proposuerit: & concoctionis, ac distributionis alimenti signa vnicuiq; ratione vel mediocriter vtenti sufficienter repræsentarit: excretionumq; promouendarũ veluti stata tempora sibijpsi præscripserit: interualla etiam adhibuerit, quibus partim ciuilibus, priuatisq; negotijs, partim salutaribus exercitijs, aut per morbum vtilibus remedijs frui liceret. Noctu somnum capessere fas est: qui si forte non obrepat somniferis remedijs destinatam horam esse scimus, quam natura sibi ordinauerit: noctu inquàm, longè à cœna. Ventriculi facultas concoctrix si forte imbecilla sit, roboranda venit ante cibum: si à cibo fumi caput ascẽdant, à cibo quæ vapores reprimant, exhibenda. Si medicamentis purgantibus opus est, matutino interuallo quod inter somnũ & prandium est, adhibenda ea indicat naturæ ordo: sic, vt medicamentum concoctioni, vel distributioni obesse non poßit, siue præteritum, siue proximè futurum cibũ &

potum spectes. Qua ratione & in interuallis à cibo longioribus quæcunq; alterant, vel robur inducunt, exhibere solemus. Hāc opportunitatem à manifestis naturæ functionibus, & consueto ordine adipiscimur, vt, neq; purgantia medicamenta cæteris naturæ functionibus commisceamus, neq; alterantia cibo potúve confundi sinamus aut ne consuetas motus & quietis, somni & vigiliæ, cibi & potus horas interturbemus. Cum verò mulieres statis mensium partibus ad vteri purgationes sicuti & plerique ad hemorrhoides moueantur: his si forte illæ intercipiantur, constituto tempore medicationem aggrediemur, vt per consueta tempora tum menses, tum hemorrhoides fluāt. Cætera ad horum exemplum expendi debent.

DE QVINTA DECIMA indicatione: A medicamentorum facultatibus. CAP. XVII.

PARVI momenti non est hæc indicatio: siquidē medicamenta aliter in quibusdam, aliter in alijs vires suas imprimunt. Cùmq; vtiles habeant facultates, & ad propositas intentiones idoneas, plurima tamen

tamen aliquid in se continent, quod naturæ molestiam afferre poßit. Quò fit vt quãquàm ordo curatiuus sanet, non tamẽ ipse quocunq; remedio quæ præter naturã sunt sanet, etiamsi morbi contrarietatem indicatione deprehenderis. Nam febris continens ex putredine, & obstructione à craßis, lentisq́; humoribus procedens, manifestè requirit medicamenta quæ crassos humores attenuent, & lentos detergant. In quo genere ægregiè faciunt mulsa, Hyssopum, calamintha, Iris, stæcas. Verũ calida sunt hæc omnia, eoq́; noxia deprehenduntur, quòd calorem febris augeant. Vnde si hic immodicus sit, parcendum aquæ mulsæ est, cæteris verò calidioribus in totũ abstinẽdum: vtẽdumq́; ptisanæ cremore, nisi & hæc in ventriculo ægrotantis acescat. Quòd si difficiles, ac contumaces esse obstructiones indicaueris, etiam oxymelite. At hoc ipsum rursus si immodicè vtare, & intestina radit, & tußim excitat, & neruosa lædit. Adeò scilicet difficilè est eiusmodi aliquod auxilium inuenisse, quod citra vllam noxã magnificè prosit. Atqui in ijs etiam quæ ad purgationes adhibentur, beneficentiæ cõiunctam 11.meth

iunctam

iunctam noxam videre est. Nam, vt interim helleborum ad purgationes quidem efficacissimum, verùm ad efficiendas conuulsiones lethales promptissimum: & diacrydium, colochyntidem, elaterium, esulam, ricinum, valētium facultatum, sed malignarum qualitatum medicamenta prætercam: cassiafistularis, purgantium omnium blandissima, lubrica habentibus intestina non confert, nisi mastice, aut rhabarbaro insigniter corrigatur. Sena purgat satis familiariter: torminosis tamen minùs exhibetur, quòd tormina faciat, nisi galanga, aniso, zingibere, dauco, efficaciter castigetur. Agaricus Alpinus à veterum agarico facultate lōgè diuersus, satis valet ad phlegma: vbi tamen vomitus infestat, quia & ipse vomitorius, exhiberi nō debet, nisi mastice, rosis, menta, & aromaticis retineatur. Nam zingibere (vt putant) vomitus nō arcetur: sed ad accelerandam illius actionem, vtq; crassi tenacesq; humores extrahātur, additur. Myrobalani, aluos adstrictas habentibus, & his qui ex obstructione laborant, minùs conueniunt: quòd adstrictoria facultate meatus condensent, & aluos exsiccent.

ſiccent. Aloë beneficũ eſt, & vacuata multitudine putredini reſiſtit: ſed ora venarũ aperire creditur, ob id ſanguinem ſpuentibus, dyſentericis, hemorrhoidibus aduerſiſſimum, niſi cæteris adſtringentibus commiſceatur. Nam, vt ſine his aperit, ita cũ his deſiccat, & adſtringit. Diximus verò de soporiferis, quæ anodyna vocãt, quòd ad ſedandos, qui vires eneruant, dolores ſint efficaciſsima: ſtuporem tamen inducendo, calidum (in quo vires conſiſtere diximus) extinguũt, & ad ſubeũdas maiores moleſtias corpus præparant, dum nimium refrigerãdo partes cõdenſant, & materiam retinent & inſpiſſant. Suffitus aromatũ muliebria ducit, ſed & ad multa alia vtilis eſſet, niſi caput tentaret. Calidum vbi quis ſæpiùs eo vtatur, hæc mala affert, carnium effœminationem, neruorum incontinentiam, mentis torporem, profluuia ſanguinis, animi defectionem, & tandem mortem. Frigidum autem, cum immodicum fuerit, conuulſiones, diſtenſiones, liuores, rigores febriles. Frigidum inimicum oſsibus, dentibus, neruis, cerebro, ſpinali medullæ: calidum verò vtile. Quæcunque refrigerata ſunt, excalfacere oportet: lib. 5. Aph.

oportet: exceptis his quibus sanguis fluit, aut fluxurus est. Vlceribus, frigidum quidē mordax, cutem obdurat, dolorem insuppurabilem facit, liuorem obducit, & rigores febriles, conuulsiones, & distentiones. Est autem vbi in distentione sine vlceratione, iuuene bene carnoso, æstate media, frigidæ aquæ multa perfusio calorem reuocat: calor autem hæc soluit. Calidum suppuratorium, non in omni vlcere magnum est ad securitatem indicium: cutem mollit, extenuat, dolorem sedat: rigores, conuulsiones, & distensiones mitigat: & ex his quæ ad caput attinent, eius soluit grauitatem. Plurimùm autem confert oßium fracturis, sed nudis præcipuè, eorumq; maximè qui in capite vlcera habent, & quæcunq; à frigore moriuntur, vel vlcerantur: & repentibus comesis, sedi, pudendis, vtero, vesicæ. His calidum amicum, & iudicans: frigidum inimicum, & perimens. In his frigido vtendū vnde fluit sanguis, aut fluxurus est, non ad ipsa, sed circa ipsa vnde influit: & quæcūq; inflammationes, vel inflammina ad rubrū, & subcruentum sanguine recenti tendunt, nam veteribus nigredinem affert. Erysipe-
las

las etiam non vlceratum iuuat: at exulceratum lædit Frigida qualis nix, & glacies, pectori inimica, tusses mouent, & sanguinẽ, & destillationes. Tumores articulorũ, atq; dolores absq; vlcere, & podagricos quoq;, atque conuulsa: Horum plurima frigida aqua largè effusa leuat, & extenuat, soluitq; dolorem nam modicus torpor dolorẽ soluit. Lac caput dolentibus, malum: malũ verò & febricitantibus, & quibus ilia suspensa murmurant, & siticulosis: malũ autem & quibus in febribus acutis biliosæ sunt deiectiones, & quibus sanguinis multi deiectio facta est. Conuenit autem & tabidis dare qui non valde multum febricitant, & in febribus longis & paruis, si nullum ex supradictis signis affuerit: & præter rationem consumptis. Aquam refrigerare omnibus in confesso est. quia tamen in acutis sitim non sedat. sed amarescit, & bilem parit in his qui suapte natura biliosi sunt, improbatur ab Hippocrate. Sicut & quòd hipochundrijs infesta sit, iecur & lienem attollat. fluctuet, supernatet, tardè trãsmittatur, vt pote frigida, & coctu difficilis. Quærendum itaq;, vbi hæc verebimur,

3. vict. acut.

aliud

aliud remedium: aut hoc ipsum tum decoctione, tum anisi aut cinnamomi additione, licet exigua, emendandum. Sic enim coctu facilis euadet aqua: et vel per vrinam, vel per sudores materiam euocabit. Aceti autem additione mitescet, & biliosos affectus extinguet, celeriùs etiam trãsmittetur. Omnium ciborum maximè nutriens suilla caro est: verùm concoctioni resistit: præterea glutinosum succum, crassumq; generat, ad efficiendas obstructiones idoneum. Lac, & lactuca in multis vtilia, dentibus euidentes noxas præstant: sicuti vuæ passæ cũ granis assumptæ, vesicæ, & pudendo: & acetũ pulmoni, atque vtero: & vinum capiti, & menti. Hæc inquàm, & similia à medicamentorum, & alimentorum facultatibus desumuntur, vt qua parte deficiũt, id quod necessarium est suppleas: quæ lædere posse videntur, ea aut corrigas, aut inuento securiore præsidio, ea permutes, & aliud in me-
3, Meth. dium adferas. Quod Galenus libro tertio methodi à medicamentorum facultate indicationem recensens, innuit, proposito thuris exemplo. Quod sanè puris mouendi facultatem habet: sed in humida corporis tẽ-
peratura

peratura etiam carnem producere potest: in sicca non potest. Præterea, in modicè humidis vlceribus carnem efficere potest: in ijs quæ prahumida sunt, non potest. Sic etiã dixit oleum vlceribus cauis inimicum, neruis vulneratis amicissimum: & vinum vlceribus optimum, inflammatis aduersum: & oleum, ceram, æruginem, singula vlceribus aduersari, coniuncta debitaq; mensura permixta, medicamentum quod carnẽ producat, optimum efficere. Ad hanc indicationẽ referri possunt quæ in fine tertiæ indicationis tradita sunt: Medicamẽta quædam esse quæ ad partes affectas vires suas promptiùs dirigant: stecadem ad caput, Tussilaginem ad pectus, ocymum & aromata ad cor, mentam ad ventriculum, eupatoriũ ad iecur, glandem vnguentariam ad lienẽ, saxifragam & bethonicam ad renes, arthemisiam ad vterum, Aiugam & hermodactylos ad iuncturas. Sciẽdum etiam quæ singulis partibus vel manifesta qualitate, vel occulta proprietate infesta sint. Nã thuris, anacardi, &, vt aiunt, melissæ vsus nimius caput offendit, & mentem perturbat. Acetum, pulmones, & vterũ vellicat. Pin-

quia stomachum subuertunt. Dulcia lienē, & iecur attollunt. Renes, & vesicam cantharides vlcerant. Oculis officiunt braßica, petroselinū, cānabis. Nasum percellit synapi: quod & ab acribus ferè omnibus accidit. Aures peculiariter obtundere creditur argentum viuum. Dentes porrum corrumpere: linguam Lithargyrum impedire. Cornu caprini, aut ceruini adhibitus nidor, epileptico conuulsionem mouet: quod & capræ, vel hirci pellem circumpositam, & sulphuris fumum, efficere perhibent. Nec prætermittēdum, esse eiusdem indicationis remedia, quæ cum extrinsecùs salutem attulerint, intrinsecùs noxam afferre solcant. Nā
4. meth. in ijs quæ foris sunt vlceribus innoxius est æruginis, æris vsti, æris squamæ, & cadmiæ, & pompholygis, & lithargyri, & cerusæ, similiumq; medicamentorum vsus. Quæ tamen in interioribus exhiberi non debent: sed hypochistis, balaustium, cytini punicorum, galla, malicorium, terra samia, lemniū sigillum, et rhois rosarumq; succus, & acacia, aliaq; id genus, quæ vlceribus internis præsidium afferunt, nec vllam visceribus noxam inferunt. Longum esset singula recensere

censere quæ ad hanc indicationem faciunt. Satis sit aliquot exemplis demōstrasse eius vtilitatem, atq; vsum, ab his quæ in corpore sunt, & quæ circa corpus temperamentū immutant, longé diuersum.

DE SEXTA DECIMA INdicatione: A lumine & influxu corporum cœlestium. CAP. XVIII.

LVBENS prætercijssem hanc semitā, mihi, vt aiunt, nimis tritam, & tot viris illustribus, sed (quod animaduersione dignum est) mathematicarum ignaris, & veluti cæcis de coloribus iudiciū ferentibus, improbatam: nisi me Petrus à cāpo maiore medicinæ & Astronomiæ peritißimus, & dißimulationis impatiens, tacitè diuertentem in viam reduxisset. Quod vt faceret, in medium adduxit Hippocratē, in libro de aëre aqua & locis de Astronomiæ vtilitate, & ad medendum neceßitate acutè disserentem. Adiunxit etiam Galenū diligentem veritatis inquisitorem, qui in theriacæ exhibitione interlunium, & quartam lunam elegisset, & planetarum aspectus fauorabiles & exitiosos obseruasset in

morborum decretorijs: reuocata insuper ad thema cœli natalitium omni quæ in morbis, & quæ in sanitate fit sydetum configuratione. Quod ne quis modò à me fingi putet, subijciam verba Galeni ex libro tertio de diebus decretorijs: qui sanè spurius non est, vt obiter respondeatur incredulis. quod eiusdem testimonia, in commentarijs Aphorismorum & prædictionum paßim occurrentia, & per singulos crisium sermones inserta, manifestè declarant. Illud (inquit) denuò repetendum est, quod nos obseruantes verißimum esse comperimus, ab Aegyptijs astronomis inuentum: Lunam nõ modo ægris, sed etiam sanis dies tandem quales futuri sint posse prænũciare. Si enim ad planetas tẽperatos steterit, quos iam & salutares Latini, ἀγαθοποιοὺς Græci nominant, faustos, ac bonos producere: si ad intemperatos, graues, molestosque. Fingamus homine quodam nascente salutares planetas in Ariete, malignos in Tauro esse. Is homo nimirum quùm Luna in Ariete, Cãcro, Libra, Capricorno fuerit, pulchrè deget. Quùm verò Taurum ipsum, vel tetragonũ aliquod, vel diametrum signum occupat, malè

Gal. li. 3. de dieb. decr.

malè tunc & molestè vitam trāsiget. Atq; iam morborum initia huic quùm Luna in Tauro, Leone, Scorpione, & Aquario fuerit pessima: sine periculo autem & salutaria sunt cum Arietem, Cancrum, Libram, Capricornum Luna permeat. Verba sunt Galeni ad prædictionem accommodata, sed ad curationem etiam idonea: ità, vt ex salutaribus planetis tum vacuationum, tum alterationum vtiliter adhibendarum indicationem assumas: ex intemperatis, contrarium elicias. Nam si Luna Martem corpore vel aspectu attigerit, & morbus calidus extiterit, audacter refrigerare licebit: si frigidus, occasione idoneæ curationis fruemur. Saturnum autem frigora facientem in calido affectu non verebimur, nisi virtutis, quæ in calido consistit, præcipua curæ suscepta sit: in frigido autem, adauctis intensisq; calefacientium gradibus, impetum illius retūdemus. In purgationibus vtrūq; fugiemus hostiliter aspicientem: &, si morbus dederit inducias, Lunam in signeis aqueis eligemus. Iupiter medicamenta familiariter retinere creditur: quare huius radij in purgādo prohibētur. Fauorabiles alio-

rum aspectus tàm in purgatione, quàm in venæ sectione conuenire dicuntur: atque etiam Iupiter ipse in sanguine mittendo. Cauẽdum autem monent, ne ferro, aut igne membrum tangatur, Luna signum illud permeante, quod membro designato præsidet. Quod verò ad medicamenta attinet, in Ariete caput curant, in Tauro collum, in Geminis artus, in Cancro pectus, in Leone stomachum & Cor, in Virgine ventrem, in Libra renes, in Scorpione pudenda, in Sagittario coxas, in Capricorno genua, in Aquario tibias, in Piscibus pedes: selecta in his signis Luna maleficis libera, & salutaribus irradiata. Nec desunt summæ experientiæ & audacis ingenij homines qui in singulis medicamenta præparant, miscent, & componunt: capiti, collo, pectori, cordi, cæterisq; particulis tum vi elementaria, tũ
11. Simp. med. facultate cælesti profutura. Qua ratione Galenus Cancros ab Aescrione præceptore suo ad rabidorum canũ morsus vti refert post canis ortũ, Luna decimaoctaua, quandò Sol in Leonem trãsÿsset. Et Dioscorides Asplenion silente Luna ad sterilitatem effodi scribit. Pæoniam alÿ decrescente Luna
comi

comitialibus iubent alligari, vel colligi. Marcellus verò Luna decimaseptima, & vel Iouis, vel Solis die, efficacia sua medicamēta vel parare, vel exhibere solet. Quidam etiam eò progreßi sunt, vt sydera ipsa repræsentarent in lapide, vel metallo, ad anuli, vel sigilli formam. Vt de figura Scorpionis in lapide bezahar sub suo sydere exculpta, refert Haly Rodoan, Ptolomæi interpres. Quam thuri, vel mastici impressam, dato eo thure vel mastice iis q à Scorpionibus icti fuissent, præsentißimum remedium attulisse adfirmat. Simile quiddam scribūt de figura Leonis, Sole in Leone angulari, in auro purißimo exculpta. Quam sub lumbis gestatam, calculosis mirum in modum prodesse testantur. A qua nō multum abest Alexandri Tralliani figura, leone, semiluna, & stella constans, conscripto in ambiente circulo bestiæ nomine: quam in tessera ænea formatam, & aureo anulo inclusam gestare iubet in digito medico, ad curandos, cauendosq; renum calculos. Quæ ideò à nobis proponuntur, vt omnes intelligant non sine magna ratione, nec sine digna experimentorum testificatione veteri-

 bus,

bus, ijsq; probatis authoribus receptã fuisse hanc de astris scientiam. Quam tamen cùm ad vnguem non tenuissent, nondùm benè culta per ea tempora motuum ratione, locis communibus contenti, quid in vlteriore doctrina consisteret satis indicarunt. Hanc ego pro suscepta indicationum materia vberiùs traderem, nisi me Galeni exemplum moueret. Qui quanquàm in artis operibus mirabili dexteritate vteretur, siquando tamen
10. de vsu par. mathematicam aliquam speculationẽ, quæ ad propositam medicinæ rationem faceret, tractandam suscepisset, odium incurrebat eorum qui scientiæ opinionem sibi vendicarent, docti verò non essent. Imò mathematica, quæ locum haberent, in suis commentarijs se sponte omisisse fatetur, ne medici libros suos penitùs auersarentur. Pari modo mihi cauendum est, ne infensos mihi reddã eos qui contradictione, ignorantiæ pedissequa, non ratione feruntur in cœlestis disciplinæ calumniam. Satis sit indicasse quid Hippocrates, quid Galenus, quid veteres illi probatæ lectionis medici de ea senserint, quid eam ad medicinam conferre existimauint. Cætera partim ex libro de motu ægritudinum

tudinum secundum motum & dispositionē Lunæ Hippocrati ascripto, partim ex alio Galeni opusculo de Astrologia ad Aphrodisium, petere licebit. Hoc tamē Galeni esse negāt: asserit Iosephus Struthius interpres. Si quis plura desiderat, cōsulat Ptolomæū, Abenragelem, Regiomontanum, Amicum medicorum, & reliquam Astrologorum familiam. Atq; hic finem faciat simplicium indicationum contemplatio.

DE COMPLICATIONE, contrarietate, & concursu indicationum. CAP. XIX.

EXPOSITIS simplicibus indicationibus, de complicatis nunc dicendum. Has ex affectuum, morborū inquàm, & causarum, & symptomatum cōplexione procedere manifestum est. In quibus triplex proponitur finis. Vnus, veluti à 3. meth. causis eius quod futurum est, sumptus. Alter, vt quod rationem obtinet eius sine quo non. Tertius, eius quod veluti accelerantium, & vrgentium nominatur. Veluti si phlegmone, & cauitas, & sordes, & vlcus simul in eadem particula constiterint. Nam

iusta subiectæ carnis temperies causæ rationem habet, vt quæ concrescere secū quod vlceratum est faciat, & cauitatem impleat, quod phlegmonis intemperies impedit. Puritas vlceris rationem habet eius sine quo non: atq; hanc sordes interpellans, curationem moratur. Habet verò & ipsa cauitas ad vlcus rationem eius sine quo non: quando nisi cauitas priùs impleta sit, induci cicatrice vlcus non poßit. Ergo si ad hæc respexeris, ordinem sanationis inuenies: primùm inquàm, phlegmonen sanandum, secundo loco sordem, tertio cauitatē, & quarto vlcus. Ac in ijs quidem tum ordo, tum agendorum inuentio ex his sumitur. Vrgentis verò indicatio inter ista non habetur: in alijs autem habetur. Nam affectus vnde primùm, maximeq; imminet homini periculum, hic primus curari debet: interdum verò non primus modo, verùm etiam solus. Veluti si puncto musculi capite, conuulsio quæ nulla conuenientium medicamentorū vi remittatur, superueniat: quippe præciso per transuersum toto musculo conuulsionē quidem sanaueris, aliquem tamen ex particulæ motibus vitiaueris. Ad eundem modum

dum cùm è vena, vel arteria sanguis immodicè profluit, si totum vas per transuersum præcideris, vlcus quidem eius sanare posteà non poteris, periculum tamen quod ex profluuio sanguinis impēdebat, sustuleris. Iam neruum punctum sæpè cogimur transuersum præcidere, quoties vel cōuulsiones, vel deliria, vel ambo magna, ægreq; sanabilia superuenire vulnerationi cernimus. Pari modo vbi luxatio cum vlcere in aliquo maiorum articulorum incidit, vlcus sanamus, luxationem autē insanatam relinquimus: quandò si hanc quoq; sanare conemur, cōuulsiones omnino sequentur. Tertius itaq; propositus medendi finis is est, qui ad id quod vrget, dirigitur: diuersus nimirum à duobus illis modo dictis. Neq; enim idem est, aliquid vel vt causam considerare, vel vt id quod rationem obtinet eius sine quo non, vel vt quod vrget. Sed et quod vrget, tum eiusmodi interdum esse vt alium insanabilem affectum relinquat, dictū iam est: tum verò affectum ipsum nonnunquàm à nobis ipsis induci partim in neruo puncto, vel tendone, vel vasorum cuiusquam sanguinis profusione, partim in musculo cuius

caput

caput est vulneratum. Nam vbi luxatio cũ vlcere vnâ consistit, non ipsi affectum facimus, sed tantum eum qui factus est, nõ sanamus. In vniuersum autem cum in idem multi ac varij affectus coierint, hi si vnam medendi rationem indicent, vtiq; intendi magis eam rationem conueniet, quàm si singuli seorsum consisterent: sin contrarij sint, is qui vincit & superat affectus, qui in quã maximus omnium est priùs est corrigẽdus: ita tamen ne reliquum omnino negligas. Quòd si æqualiter pollentes videris, pari studio est vtriq; consulendum. Atq; hæc ratio perpetua sit omnium coniugatorum affectuum. Cõsentientibus itaq; omnibus indicationibus, vnam prorsus curationis speciem constituemus. Dißidentibus verò inter se, quæ valentiores ac plures sint præferemus, ita vt curationis species quam hæ præscribant, præferatur: sic tamen vt ne cõtraria sit neglecta. Porrò prælatio hęc aliàs vtrisq; in vnius auxilij materiam mixtis perficitur, aliàs seorsum sumptis. Ac cõmunis quidem hæc ratio est omnium quæ inter se complicatæ sunt contrariarum indicationum. Quomodo autem hanc ad vsum conferre

3. san. tu: et. 11. meth. et cap. 14. lib. 1. ad Glauc.

8. meth.

conferre oporteat, cum aliquando ipsi morbi coeuntes sint contrarij, aliquando morbus vnus sit sed qui contrariam aut naturali laborantis temperamento, aut ei quod nunc acquisierit, indicationem subijciat: præterea ætati, consuetudini, & regioni, & anni tempori, alijsq; prædictis, nunc proposito exemplo particulatim dicendum. Nihil in contrarijs indicationibus tàm conuenit expendi, quàm magnitudinem eorum quæ ad indicationem coierunt. Quam vtiq; in libris de sanitate tuenda duplicē esse ostendit Galenus. Alteram, quæ ex ipsorū quæ indicantur dignitatibus censeatur. Alterā, quæ ex ipsorum, vt sic dicam, proprijs substantijs spectetur. Quas ex conferendo cum mediocri, & quod secundum naturam est, accipiendas esse testatur. Nisi enim ita quis indicationū potestates examinet, nequeat sanè mensuram victus & remediorum inuenire. Cùm enim refrigerandum, humectādumq; esse febris perpetuò indicet, reliquorum vero quodq; prout dictum est, vbi cōcors eorum indicatio est, ibi nullum exhibetur negotium: vbi discors, pluribus ac potioribus formari curatio debebit. Siquidem

in

in modo propositis, ex eo quod febricitant, communis refrigerantium & humectantiũ indicatio præstatur: non tamen ex cæteris. Sed cuius tum ætas, tum temperamentum, tum regio, tum anni tempus, & cœli status, aliaq; huiusmodi humectantia refrigerantiaq; exhibenda indicant: hunc haud dubium est non solùm humectandum refrigerãdumq; esse, sed etiam nec leuiter hæc, nec vtcunq; facienda esse, imò planè magnoperè ac vehementer: omnibus scilicet indicationibus idem dictantibus. Cuius verò reliqua omnia refrigerantem quidem humectantemq; victum, quemadmodum & febris, non indicant: sed contrarium ipsi, calefacientem scilicet & siccantem: vtiq; ambiguitas, pugnaque indicationum inter se oritur. Quo casu magnoperè opus est tum numerum indicationum, tum magnitudinẽ simul conferas. Quippe quæ à febri sumitur, ea reliquis (quandò omnes contrarium faciendum præscribunt) numero quidẽ inferior est: magnitudine tamen quæ ex dignitate, aut potestate, aut quomodocunq; appellasse libet, spectatur, vtique superior est: potissimùm si longè à natura recessit.

Quippe

Quippe duplex tū magnitudo illi accedit, nempe quæ ex febris genere prouenit, quæ omnibus est communis: & quæ propria, suaq; ipsius est. Siquidem & quia febris, plus cæteris omnibus sollicitos nos habet: et quia præterquàm quòd febris est, etiam magnitudo illi notabilis accessit, idcircò cōtrarias indicationes inducit, atque obumbrat. Sin parua illa fuerit, fas est reliquas omnes vnâ coniunctas cum ea conferri, atque expendi. Ac siquidem pares videantur, neque febris indicatio præferetur, quæ ad humectandum & refrigerandum inducit: neque etiam reliquorum, quæ ad calefaciendum & siccandum inuitant: imò media victus ratio, vbi ita se corpus habet, eligenda erit. Sin altera indicatio exuperet, tantum recessisse à temperamento, & medio victu par est, quantum ea quæ pollent, sua contraria superant. Quod autem de victu, pari modo de medicamentis intelligi debere clarū est. At de virium imbecillitate, quæ coniunctā habuerit corruptelam, quid dicendum? Nā quod corruptum est, cum alienum à natu- 9. Meth ra sit, se auferendum dictat. Quod infirmū, non ablatione, sed potius additione, vel sal

tem

tem eorum quæ adsunt conseruatione, sustentari postulat. Sic quod affectus remediũ est, id cum virtutis custodia pugnat. Siquidem affectus vacuandum esse præcipit, idq́; vel vena incisa, vel purgatione. Harũ autem neutram ferent imbecillæ vires. Quoniam igitur in omnibus eiusmodi repugnãtijs incerta succurrendi ratio est, aliâs insanabilis omnino affectus relinquetur: aliâs spatio, & ægrè: atque si magnum nactus sit medicum, sanari poterit. Oportet namque vbi hæ indicationes ita sibi aduersantur, & paulatim quod vitiosum est vacuare, & paulatim inuicem quod salubre est pro
8.meth. eo reponere. Ergo tum exercitatum in his omnibus, tum natura prudentem esse medicum conueniet, quò cuiusq; indicationis potestate diligenter considerata, omnibusq́; inter se collatis, vnam idoneæ curationis summam quæ laboranti sit commoda, cõparet: perpensis scilicet eorum quæ indicent tum magnitudine, tum dignitate. Ostendi-
11.meth mus enim eligendas eas indicationes esse, quas digniora, maioraq; indicantia præscribent: ac dignitatem eorum vel vitæ, vel sanitatis respectu indicandam; magnitudi-
nem

nem verò duplicem esse, vel propriæ substantiæ ratione, vel declinationis à naturali habitu. Quod Galenus in febribus exercet lib. 8. & 9. methodi. Addit etiam libro decimo fieri aliquãdo posse, vt ea sit febris magnitudo, quæ præsentem perniciem nisi occurras, afferat. Quo casu oportebit hac priùs summota, deinde ad causam accedere. Obseruandum itaq; in omnibus tum corporibus, tum particulis in quibus humor peccat, quis morbus, quæ causa, & quod symptoma sit maximè vehemens, quod secũdo loco, aut tertio: quò videlicet affectu ex ipsis planè inuẽto, idoneam ei curam adhibeas.

10. meth

11. meth.

Epilogus.

PERACTO indicationum curriculo, expositaq; per eas artificiosa, ac maximè tuta medendi methodo, superest vt totius doctrinæ epilogum summatim perstringamus. Eum autẽ ad conficiendas quæ multis placent tabulas, cæteris quæ in hunc vsque diem circunferuntur longè præstantiores, plurimùm conferre fatebitur, quicũque non contradictionis studio, sed verita-

tis amore ad iudicandum accesserit. Indicationes ergo decem & sex principales assignauimus. Quarũ prima ab affectus, qui
1 signauimus. Quarũ prima ab affectus, qui curandus sumitur, tum natura, tum magnitudine capitur: natura, seu propria illius essentia curationem per contraria indicante: magnitudine autem de vacuationibus alioqui non necessarijs decernente. Affectus autem nomine non solum morbum, sed & morbi causam, & symptoma intelligimus. Hæc enim tria sunt quæ contrarijs expelli postulant: prouidentiam tamen veriùs quã
2 curationem exigente causa. Secunda indicatio, à temperamento totius corporis desumpta est. Quæ sanè contrariam à morbo indicationem habet Nam similibus seruari postulat, etiamsi quo tẽpore morbus inuasit, vitio non careret. Vitium enim per sanitatem diuturnitate contractum pro consuetudine (quæ in curando immutari non debet) in morbo haberi volunt. Contrarietatis autem adhibendæ mensuram definit
3 hæc indicatio. Sicut & tertia, quæ à parte affecta petitur, considerando in ea temperamentum cum reliquo corpore aut idem, aut diuersum: necnon figurã cauitatem habentem

bentem, fungosam, latam, capacem, raram, densam, ad vacuationes magis, minúsve idoneam: atque etiam posituram, sitúmve, ac societatem cum vicinis partibus, tum ad delendas intemperies, tum ad succorum vitia per reuulsiones, deriuationes, & simplices à parte vacuationes tollenda, vtilem, et valde necessariã: necnon facultatis dignitatem ac præstantiam, siue sit de earũ numero quæ omnibus corporis partibus sunt cõmunes, atq; adeò necessariæ, siue vniuerso corpori vtiles non etiam alteri parti communes, siue communes quidem, sed non ad vitam necessariæ, licet ministerium præstent ad vitam necessarium, siue priuatæ ac propriæ, siue subseruientes & aduentitiæ. Additur & sensus acuitas & hebetudo, quæ sub actione, vel sub temperamento comprehendi poterat. Quarta indicatio est à viribus 4
ægrotantis, consistentibus in spiritibus, carnoso genere, & solidis animalis particulis, à iecinore per venas alimoniam, à corde per arterias vitam, à cerebro sensum & motum per neruos accipientibus. Quæ cũ vel alterata, vel exhausta, cõsumptáve fuerint, similibus custodiri, aut restitui debent: spi-

ritus quidem, respiratione ac transpiratio-
ne, & qui ex sanguine attollitur vapore:
solidum genus, solido nutrimento: carnosa
substantia, per eam rerum naturam quæ in
medio humidorum ac solidorum corporum
5 est. Quinto loco venit aër ambiens, conside-
ratus in loco habitationis natura, aut ar-
te, calido, frigido, humido, sicco, ædito, sub-
terraneo, obscuro, luminoso, puro, impuro,
perflato, intercepto, incluso. Necnon in re-
gione montana, ædita, intercepta, inclusa,
humili, plana, marina, petrosa, metallica,
argillosa, aliáve terra prædita, impura, pe-
stilenti, pura, incolumi, Orientali, Meridia-
na, Occidentali, Septētionali, Asiatica, Eu-
ropæa, Africana, & noui orbis. Atque in
anni tempore verno, æstiuo, autumnali, hy-
berno: atq; horum partibus primis, medijs,
vltimis, & Lunæ quadris, partibusq; diei
ac nocti aßignatis. Præterea in præsenti cæ
li statu temperato, intemperato, nubiloso,
pluuio, sereno, sicco, austrino, Aquilonio,
alijsq; ventis generalibus, & particulari-
6 bus affecto. Sexta est ab ætate, puerili, ado-
lescentia, iuuētute, senectute, & senio. Quæ
custodiam sui per similia semper indicant:
excepto

excepto ſenio, morboſo temperamẽto, quod
contrarijs emendari debet. Septimam exhi- 7
bet conſuetudo, & ipſa ſimilibus ſeruãda:
Sicut & quæ octauo loco venit, naturarũ 8
proprietas: Et quæ nono, ſexus diſtinctio: 9
Quæq; decimo, vitæ actio. Vndecima verò 10. 11
à morborum longitudine, aut breuitate, &
acuitate petitur. Duodecima per quatuor 12
morborum tempora, principium, incremen-
tum, vigorem, & declinationem, victũ in-
ſtituere, & medicamenta opportunè exhi-
bere docet. Quod & facit decimatertia in 13
particularibus morborũ acceſsionibus, aut
incipientibus, aut progredientibus, aut vi-
gentibus, aut inclinãtibus. Et decima quar 14
ta in quotidianis, ordinatisq; alijs naturæ
functionibus. At quinta decima facultates 15
medicamentorum explorat, qua parte vti-
les, qua noxiæ ſint futuræ: indicante corre-
ctionem, vel tranſitum ad aliud ipſa noxa.
Decimam ſextam his addet, qui aſtris ra-
tionabiliter vti ſciuerit. Contrarietatem er
go duo tantum indicant: affectus qui curã-
dus ſumitur, ſiue is ſit morbus, ſiue cauſa,
ſiue ſymptoma: & aër ambiens, ſi eandem
cum morbo qualitatem obtineat. nam qui

contrariã habet naturam, præsidiorum est vnus. Similibus seruari postulant, temperamentũ corporis, temperamentũ partis affectæ, vnâ cũ cæteris formationis, positura, facultatis, & sensus considerationibus: vires: aër aut tẽperatus, aut cõtrariã morbo qualitatem obtinens: ætas: cõsuetudo: naturarũ proprietas: sexus: vitæ institutum, & ars. Vtrisq;, hoc est & similia, & cõtraria postulantibus, iustã vtẽdi occasionẽ, opportunitatẽq; præbẽt, morborũ longitudo & breuitas: Quatuor morborũ tẽpora: particulares accessiones: & quotidianæ ordinatæq; aliæ naturæ functiones. Medicamẽtorũ verò facultates, curatiõis securitatẽ ostẽdũt, dũ qd vel castigãdũ, vel prorsus omittẽdũ suadẽt. His Astronomiæ periti, vitatis aduersis syderum configurationibus, opportunas, cõuenientesq; adhibere poterũt: modo morbus dederit inducias, nec ex cæteris occasionibus (quas præcipites, & caluas esse sciuerimus) quicquã deperierit. Hæ sunt indicationes q̃ curatiuã methodũ constituunt, dũ remediorum adhibendorũ qualitatẽ, quantitatem, ordinẽ, tẽpusq; occasiõis magistrũ ostẽdũt.

Finis primi Libri.

AVGERII FERRERII TOLOSATIS, DE MEDENDI METHODO.

Liber secundus.

Præfatio.

POSTQVAM *ostensum est Methodum seiunctam ab experientia procedere, & remediorum inuentionem, salubremq́; illorum vsum per indicationes ordine progredi: superest, vt quibus intentionibus seu scopis curatiuis indicationes in actum deducantur, explicemus. Quibus expositis, experientiam quoq;, alterum medicinæ crus, in subsidium aduocare licebit: propositis nimirùm instrumentis, quibus ea cum ratione coniungi poßit. Dirigenda tamen vbiq;, atq; in omnibus moderanda per rationem experientia, alioqui incerta, fallax, & periculosa: nec committendum vt*

 fortuitò,

fortuitò, cum his quæ methodo procedunt, commisceatur: ne, quod empiricis accidere solet, pro benefico remedio ægrotanti mors propinetur. Duodecim ergo sunt scopi generales, quibus frequentißimè in medicinæ opus trahuntur curatiuæ illæ indicationes quæ Methodum constituunt. Primus consistit in victu. Alter, in communium excrementorum eductione. Tertius, in sanguinis mißione. Quartus, in blanda, seu facili purgatione, quam minorantē appellant. Quintus, in corporis pleniùs vacuandi & humorum qui expurgari debent, præparatione, attenuatione, & concoctione. Sextus, in pleniore peccantis materiæ expurgatione. Septimus, in reuulsione. Octauus, in deriuatione. Nonus, in simplici à parte affecta vacuatione. Decimus, in reliquiarum consumptione, & malæ qualitatis emendatione, et roboratione. Vndecimus Homerica medicatione. Duodecimus instauratione, & consumptæ aut deperditæ substantiæ reparatione, ac restitutione. Alios ab his nō multum diuersos, ex Chirurgia petere licebit. De qua tamen nonnihil dicturi sumus, ne quid omisisse videamur, quod ad indica-

tionum

tionum vſum ſpectet.

De Victu. CAP. I.

VICTVS quidam eſt tenuis: quidã plenus: quidam medius. Tenuis conſtat cibo aut nullo, aut paucißimo, eoq́; tenuis & paucißimæ alimoniæ: & eſt duplex. Tenuis inquàm exquiſitè, quem tenuißimum appellãt: & tenuis ſimpliciter. Tenuißimus ille rurſus, vel in extremo eſt, integra vſque ad maximum vigorem & iudicationem conſtans inedia: vel nõ in extremo, qui ſolum adhibet melicratum, aut ptiſanæ ſuccum perpaucum. Tenuis ſimpliciter, cremorem hordei non adeò paucum admittit: ſed & ptiſanam integram, interdùm etiam tenue ius pulli, aut aliud ex piſcibus ſaxatilibus, tergentium, attenuantiũ, & aperientium adiunctione ſæpe conditis. Plenus victus duplex eſt: Exactè plenus, & plenus ſimpliciter. Ille alimentis craßi, ſed boni ſucci (quid enim opus eſt vitioſo) conſtituitur: videlicet pane triticeo, farre, chõdro ſeu alica, oryza, ſuibus mediocris iam ætatis, carne veruecina, & vitulina, otidibus, vberibus animalium boni habitus lac continentibus, ventriculis volatiliũ, corde,

pulmone, iecinore, ouis coctione induratis caseo recenti, testudinibus, limacibus, cochleis, purpuris, buccinis, ostreis, cæterisque testaceis quæ ostracoderma græci appellãt. Crustatis etiam astacis, paguris, cancris, locustis, caridibus, gammaris, ac id genus alijs quæ tenui testa concluduntur, duritieq; testaceis similia sunt. Necnon cartilagineis, raia, leuiraia, squatina. Mullo etiam & lupo. Fructibus etiam solidioribus, amigdalis, pineis, pistaceis, auellanis, tuberibus, castaneis: & fabis, pisis, lupinis. Quæ verò boni, nec craßi sunt succi, si copiosiùs ingerantur, ad exactè plenum spectare in confesso est. Plenus simpliciter, cõstat alimentis boni succi facilis concoctionis ac distributionis, alioqui benè alentibus. In quo genere sunt Oua gallinarum, & phasianarum recentia, sorbilia, tremula: lac asininum, caprinum, ouillum, vaccinum: ptisana hordei ex iure carnium. ptisana ex lacte, polenta panis triticei, consumptum ius carniũ, aut piscium bene alentium: Phacoptisana, panis elotus gallinacei generis mares & fœminæ, perdices, turdi, Merulæ, pulli columbarum, turtures, attagenes, phasiani, turricolæ

colæ ac montanæ auiculæ, cuniculi parui, hædi, pedes veruecini, & suilli præsertim ptisanæ incocti, lingua veruecina, et suilla, & rostrum suis in ptisana, testes gallinaceorum, iecinora, & alæ gallinarũ, & anserum, musculi oculorum. Pisces etiam saxatiles, pelagici, littorales, scarus, Merula, Turdus, Iulia, ficedula, percha: gobij littorales, Murænæ pelagicæ, buglossi, Aselli, Cithari, Rhombi, Hepati, vmbræ, lingulacæ, Psittæ, Lacerti: Adde Salmones, & Alosas. Medium tenent ptisana ex lacte amygdalino, ptisana ex tenui iure pulli, aut auicularum, aut piscium proximè commendatorum: polenta ex hordeo viridi, aut tosto: Polenta ex panibus hordeaceis, panes ipsi hordeacei: iuscula carnium & piscium mediocris succi, nõ consummata: gelu, et ius ex piscibus mediocriter altetibus, echini marini: & caryce, vuæ tum recentes, tũ appensæ, tum passæ, & pruna, pyra, dactyli. Adde etiam ex plantis Asparagos, Simeoni Setho inter olera & carnes quodãmodo medios. Exiguus etiã alimentorum boni facilisq; succi vsus, inter tenuem & plenũ mediocritatem constituit. Quod & de ijs quæ tenuẽ

victum

victum faciunt, si quãdo plenius ingerantur, existimandum. Omnem autem victus rationem medicamentosam efficere licebit, addendo ea quæ tergendo, attenuando, aperiendo, laxando, calefaciendo, refrigerãdo, humectando, siccando, adstringendo, incrassando, similiaq; efficiendo, profutura videbuntur. De quibus in victu medicamentoso dicturi sumus, capite quinto. Superest vt indicationum vsum per hunc scopum commonstremus. Affectus primùm si calidus est & siccus, vt febris, victum frigidum & humidum poscit. At si corporis temperamentum calidum sit & siccum, moderanda erit refrigerantium & humectantium tũ qualitas, tum quantitas: & magis si cor febrilis caloris sedes, in calido & sicco per sanitatem excreuerit. Verùm cùm in eo temperamento vires minùs valentes sint, harum cura per totum morbi decursum suscipienda, selectis quæ vires fouere poßint alimẽtis, citra euidentem, quæ morbo inferatur, noxam. Et si ob vẽtriculi aut iecinoris infirmitatem id accidat, his peculiariter subueniemus: si cor, facultatem vitalem roborabimus: si cerebrũ, animales potentias ido neis

neis præsidys in cibum iniectis reparabimus, ac restituemus. Tùm aëris ambientis rationem habebimus: qui si calidus extiterit, impensiùs refrigerandum docebit: nisi ætas, consuetudo (quibus plurimùm condonandum) naturarum proprietas, sexus, vitæ actio, calida & sicca, contrarium faciendum indicarint. Atq; his sanè victus qualitas maximè præmonstratur. Quãtitas verò, primùm longitudine, aut breuitate cum acuitate coniuncta, indicatur. Breues enim, acutiq; morbi tenuem victum postulant. Sed peracutißimi, quibus maximus vigor & iudicatio primis quatuor diebus futura est, tenuißimum in extremo requirunt. Peracuti verò, qui septẽ primis diebus iudicantur, nõ tenuißimum in extremo, sed adhuc tenuißimum. Forti tamen existente natura. Nam si robori non satis fidamus, plenioris victus aliquid adyciendum. Acutißimi, qui in quatuordecim diebus finiũtur, pleniorem victum desiderant. Eum etiam quem medium nominauimus, acuti, qui ad vigesimum diem accedunt. Vberiorem hunc etiam acuti ex decidentia, qui ad quadragesimum, aut vltrà perueniunt. Nam qui

Hip. lib. I. Aph. & Gal. in cõm.

planè

planè chronici sunt, plenum simpliciter exposcunt. Altero autem exactè pleno tunc solùm vtimur, quùm corporibus athleticis, aut aliis vehementi calore præditis, aut multo labore exercitatis, robur cibo addere studemus: necnon quibus humores ob tenuitatem molestiam adferunt, aut alioqui immodicè fluunt, & retentioni resistunt. Posthæc, à quatuor morborum temporibus discrimen aliud assumitur. Nam in vigore, & parùm ante ipsum, cibum detrahere cõuenit, ne per cibum distrahatur natura ad alteram nouam concoctionem, cùm eo tempore vni humorum coctioni fortiter vacet. Priùs verò vberius agendum, vt æger sufficiat. Sed in declinatione, medius victus ad reficiendum primò conuenit: deinde etiã parùm plenus. Qua autem diei parte cibandum sit, indicant particulares morborum accessiones, si fortè intermittant, aut manifestè remittant. Nam illis incipientibus, vel perseuerantibus cibus offerri non debet: nec nisi longè antequàm incipiant, vel multo tempore postquàm cessauerint: exceptis naturis quibusdam calidis & siccis, imbecillis, externis causis fatigatis.

Quas

Quas vel inclinantibus, vel incipientibus accessionibus cibandas esse docuimus. In continuis verò, facilis toleratio spectatur, vnâ cum consuetudine, prout diximus. At ordinata naturæ functio, quæ per singulos dies spectatur, indicat cibum minimè offerendum donec prior descenderit: neq; prãdij aut cœnæ horam mutandam, quocunq; victus genere vtendum proposuerimus: neque interdiu dormiendum, neq; vigilandũ noctu, nisi accessiones consuetas somni & vigiliæ horas mutandas indicarint. Neque enim in accessionibus somnus toleratur: sicuti nec corporis aut animi motus. Quies autem vtilissima iudicatur. Sed neque per accessiones (nisi quid aliud vrgeat) clysteribus aluus sollicitanda est: sed longè ante quàm inuaserint, vel postquàm omnino quieuerint. De qua re seorsum dicendum. Indè enim alteram intentionem fecerunt, qui facilitatem exactæ doctrinæ præposuerunt. Quod in plerisq; tolerandum.

DE COMMVNIBVS, QVAE *in aluo retinentur, excrementis educendis.* CAP. II.

Instituto

INSTITVTO victu, medicus de alui excrementis sollicitus esse solet. Quæ si non excernantur, vel glande, vel clystere excretionem promouet: interdùm etiã sedis perunctionibus, aut mollientibus iusculis. Glandes melle cocto fiunt, additis vel salis, vel aluminis, vel nitri, vel pulueris picræ portiunculis, pro tarditate facultatis expultricis, & retentricis excessu. Interdùm etiam butyrum sale aspersum, aut adeps suillus salitus, aut vitellus oui admixto sale, vel alumine, vel nitro, vel aliјs eiusmodi, goßipio, vel panno lineo excipiuntur, & glandis loco subјciuntur. Pueris braßicæ, aut betæ radice, melle, oleo, aut butyro peruncta, aut larido tessellatim inciso, aut candela oleo peruncta, glandes paramus: quibus facto in sphinctere irritamento, natura ad excretionem moueatur. Perunctiones sedis, sale, alumine, nitro, aloë, exceptis melle, butyro, aut vitello oui, aut adipe, componuntur. Clysteres olim ad simplicem hanc intentionem mulsa & oleo tantum constabant. Hodiè artificiosius parantur decocto lubricante, ex malua, althea, parietaria, violaria, spinachia, boragine, buglos-

sa,

ſa, brancha vrſina, mercuriali, braßica, beta, cicla, vrtica, radicibus & folijs cucumeris, peponum, cucurbitæ, lactuca agreſti & ſatiua, acetoſa, portulaca: Cum prunis, carycis, paſſulis, ſeminibus lini, fænugreci, althææ: Adiecto interdùm furfure in panno ligato, atq; hordeo aut integro, aut mundato. In hoc percolato diſſoluuntur quæ leniant, caßia nigra vel recẽter extracta, vel ſaccharo, aut melle condita: & diaprunum ſimplex: & electarium catholicũ. Quæq; vnâ abſtergant, mel aut commune, aut violatum, aut roſaceum, aut bugloſſatum, aut mercuriale, aut anthoſatum, aut geniſtatum: vel ſaccharum ſordidum, quod rubrum appellant. Ad lubricandum verò oleum dulce, violatum, roſatum, chamemælinum, amygdalinum dulce, ſambucinum, ſeſaminum, anethinum, lirinum, & de meliloto. Addunt aliqui vitellos ouorum, ad abſtergendum: & ſalem, ad irritandam facultatem expultricem. Cum & balanos, & clyſteres recuſat æger, vel aliquid adeſt quod ea admoueri prohibet: tùm cibis medicamentoſis, humectantibus, mollientibus, lubricantibus, tergentibus, excretionẽ pro-

M mouemus.

mouemus. Videlicet ouorum vitellis duobus aut tribus, adiecto vel saccharo rubro, vel nitro, vel tartaro: prunis, vel carycis, vel uuis paßis, vel iuiubis, aut myxis in hydromelite dilutiore percoctis, præsertim si liquor supersorbeatur, & prandium non statim, sed aliquanto post incohetur: Decocto etiam maluarum, spinachiæ, lactucæ, buglossæ, boraginis, acetosæ, portulacæ, braßicæ rubræ, bliti, mercurialis, betæ, cum oleo, sed sine sale: Necnon iure pulli, cum modo dictis fructibus, & herbis. Valentiùs agunt semuncia medullæ caßiæ nigræ in iure: serũ lactis: ius pulli saccharatũ, in quo priùs polipodium, & fructus decoxeris: ius galli decrepiti, cum polipodio, passulis, sena, aniso, carthamo: Vinum in excauata cucurbita infusum, & per noctem sub dio habitũ: Aqua stillans è cucurbita in fornace excocta: mulsum per vindemiam laxantibus conditum: mulsa ijsdem condita, medicamẽ ex carycis Galeni libro quinto sanitatis tuendæ: Radix filicis lota, rasaq; & in minimas partes concisa, mox cum aceto mulso condita. Dant alij globulos, seu pilulas stercora educentes: Terebinthinam, inquàm, in globulis

globulis per se, vel adiecto puluere, aloes, rhabarbari, epithimi, senæ, agarici, nitri: Aut aloen & colophoniam cum succo lactucæ, aut cum melle, aut cum aqua infusionis tragacanthæ in pilulas magnitudinis fabæ redacta, adiecto interdũ bdellio pauco. Has à tribus ad septem exhibent, & integras deijci testantur, ità vt ne ventriculũ offendãt. Nec desunt qui oleũ violatũ, aut cõmune, aut sesaminũ, aut amygdalinũ dulce propinant: sed sæpè pro alui profluuio, vomitum accersunt. Sunt enim nauseabunda olea. Alij cum cætera non sufficiunt, blanda purgatione tum alui excrementis, tum minorationi prouident: inuerso paululum ordine, vtriq; intentioni vna vacuatione satisfaciẽtes. Sed ad indicationes hæc reuocemus. Propositus affectus si calidus extiterit, clysteres refrigerante materia parandos indicabit, & magis si totius corporis temperamentum id requirat, & intestina calore ferueant. At si renes affecti sint, minimè hi frequentandi. Si in sphinctere vlcus sit, vel inflammatio, omnino dimittendi: sicuti & glandes, & sedis perunctiones, aliaq; huiusmodi, quæ facultatem

Scribonius.

expultricem irritant, & ad partem attrahunt. Conandum autem per ea quæ interius adhibentur excretionem promouere. Si vires infirmæ sint, leuiorem materiam eligemus, vt tenue ius pulli, cum saccharo. Si calidus est aer ambiens, idem quod morbus indicabit. Aetas autem omnis ad suscipiendum hoc remedij genus idonea est, saltem post tres ab ortu menses. Sed molliori ætati pro virium ratione faciliorem materiam comparabimus. Consuetudo suas partes sibi vendicat. Nam sunt qui clysteribus adeò assuefacti sunt, vt sine his nihil vnquàm excernere queant. Hos alia via frustra ad excretionem irritaueris. Nam oblita sui muneris natura, totam se medicinæ consuetæ credidit. Præstabat hos varijs modis sollicitare, quàm vni remediorũ formulæ assuefacere, quę segnem & sui muneris expertem redderet naturam. Hoc diligenter animaduertet, quicunq; ad frequentem clysterum vsum accedere voluerit. Sed & naturæ inspiciet proprietatem, & sexũ: quòd clystere iniecto, nonnulli in syncopen collabantur: & vterus non paucis mulieribus intumescat, & vel dolore, vel strangulatione

gulatione torqueat. Vitæ actio nulla est quæ glandes, clysteres, quæq; his substituta sunt, auersetur. Et morbus siue acutus, siue chronicus sit, per sua initia, incrementa, & inclinationes ea admittit, & facilè tolerat: sed in vigore minùs. Neq; verò in accessionibus morborum qui intermittunt, clysteres dabimus: glandem tamen non verebimur. Ostendent autem quotidianæ naturæ functiones expectādum quoad cibus è ventriculo descenderit. Opportunæ sunt maximè horæ matutinæ: quāquàm & alijs quibuslibet, vētriculo vacuo, exhiberi poßint.

DE SANGVINIS MISSIONE per venæ sectionem. CAP. III.

SANGVINIS mißio quæ venæ sectione perficitur, aliquando particularis, aliquando generalis euadit. Illā simplex reuulsio facit, aut deriuatio: hanc plenior euacuatio. Quę sanè tempore Galeni vix libra minor erat: hodie vnciarum septem communiter præscribitur. De hac modo dicturi, primùm cōsiderabimus quid ante sectionem faciendum. Deinde quid in sectione: & tandem quid post eam. Ante

sectionem danda opera vt vel sponte naturæ, vel clystere, vel glāde aluus exoneretur: ne si fæcibus in ventre retētis, sanguis emittatur, exhaustæ venæ vitiosos succos, aut impuros halitus ex putredine illa attrahant, & exugant. Videndum etiam an corrupti noxijq; humores in ventriculo, & vicinis ei partibus, peculiari, & non ex venis deducto vitio, contineantur. Priùs enim hos expurgabis quàm sanguinem educas: ne venæ exinanitæ ea similiter exugant. Tartanda etiam venæ sectio in omni morbo, etiam acuto, si cruda adhuc in ventre contineantur. Priùs enim hæc concoquenda: alioqui periculum esset ne iecur exhaustum, & venæ exinanitæ crudos illos succos ad se raperēt. Si sanguis crassior sibypsi viam præcludat, attenuantibus medicamētis præparari debet. Si pinguis, liquandus balneo, vt facilius effluat. Si tardus ad exitum, motione accelerabitur. Calore etiam ab internis euocabitur: saltē à frigore externo cauendum, ne sanguis impulsus ad interiora secedat. Absit metus, & languor, ne sanguinem in corde colligant, & exitū impediant. Qui verò os ventriculi exacti

sensus

sensus habent, & ab acribus humoribus patiuntur, remediorum egent quæ roborent, obtūdantq; horum acrimoniam, priusquā sanguinis detractione vacuentur. Ad quæ conferunt mali cotonei, vel punici succus, aliaq; huiusmodi. Ita sanè procedendum, si tantum otium dederit morbus. Nā sæpè tam præceps, tam vehemens, & acer est, vt moram non patiatur, sed ilicò venæ sectionem postulet: vt cùm vel suffocationis, vel rupturæ vasorum imminet periculum: necnon in febribus ardentißimis, in vehementißimis phlegmonibus, in casu ab alto, in graui collisione, aut ictu. Secanda autem externa cubiti vena, quam humeralem, & cephalicam appellant, vbi facies, nares, oculi, aures, caputq;, & quæ supra collum sunt partes omnes infestantur. Interna verò, quā iecorariam, & basilicam vocant, quando latera, pulmones, cor, diaphragma, ventriculus, iecur, liē, renes etiam, partesq; omnes quæ infra collum sunt, afficiuntur. Et media, quam nigram, & medianam appellāt, quando aut vena parti laboranti propria obscurior fuerit, aut partes supernæ & infernæ ex æquo afficiētur. Quæ vero in po-

plite & malleolis sunt venæ, partibus inferioribus quales quæ circa coxas, vesicam, vterum, pudenda, destinatæ sunt. Renes quoq; his manifestè iuuantur. Communitas autem venarum quæ secundum rectitudinem fit, obseruanda, vt dextra parte affecta, dextri brachij venæ aperiantur: sinistra laborante, de sinistro brachio sanguis extrahatur. Colligendus autem sanguis in vasis terreis aut vitreis: non autem in æneis, cum nihil sit quod magis liquidorum substantiam corrumpat, quàm æs. Illius autem substantiam, colorem, & graueolentiam cõtemplandam sibi proponit medicus. Qua de causa etiam seponi, & tegi mandat, ne puluere, fumo, vento, vel Solis aut Lunæ radijs alteretur. Emisso autem sanguine decumbat æger supinus, quiescat, non loquatur, neq; verò dormiat. Post duas horas, aut citiùs, cibum offeres exiguum, facilis concoctionis, boniq; succi. Probibebis balneum, venerem, crapulam, iram, & omnem animi excessum: motumq; corporis vehementiorẽ, & præsertim partium à quibus sanguis effluxerit. Sed discurramus per indicationes.

4. Vict. acut.

Tria sunt quæ sanguinem primò, & propriè

priè mittendum indicant: Magnitudo morbi, Virium robur, & ætas. Nam in magno & vehementi affectu sanguinem mitti iubet Hippocrates, etiamsi nulla plenitudinis nota adsit, vt capite tertio libri primi fusè diximus. Et de viribus valentibus nulla est dubitatio, quin pleniorem sanguinis detractionem, etiam ad animi vsq; deliquiũ, facilè ferant. At in languidis, & planè imbecillis, nulla prorsus confert. In paulò valentioribus, non nisi parùm sanguinis auferri debet: idq; per interualla, ne forte resolutis spiritibus omnino deficiant. Aetas senilis decrepita, imbecillima, arida, exanguis, venæ sectionem non sustinet. Senilis altera validior, eam penitùs non respuit. Nã Galenus post septuagesimum annum venã secat, si multi sanguinis, & robustus æger fuerit, & morbus idem requirat. Verùm ætates non annorum numero, sed corporis habitu circumscribit. Pueri viribus quidẽ abundant: at corpus obtinent calidum & humidum, molle, tenellum, sponte sua resolubile, ac assiduè fluens: vt vehementiore vacuatione non egeat. Habent enim ex seipsis vnde naturaliter vacuentur, quò mi-

De cur. rat. per san. miss.

nius vacuantis præsidij egeant. Quapropter Galenus pueris ante quartumdecimum ætatis annum venam secare prohibet. Nam licet præsentes vires habeant, verendum tamen ne detracto humore tenellæ ætati familiari, detractisq; simul qui cum eo feruntur spiritibus, omnino deficiant, aut tabescãt. At si affectus magnitudo quidem adsit sed sine idonea ætate, & sine virium robore, quid ages? Quantum satis visum fuerit à principio detrahes, quod deerit, iteratione supplebis: aut si neq; id vires ferant, has primùm restitues. Quod si opportunè, aut commodè fieri non poßit, à vacuatione huiuscemodi penitùs abstinebis. Considerabis etiam cæteras indicationes, quæ in proposito scopo coindicare dicuntur. Nam morbi causa sanguis existens, audacter mittendum eum indicat: veluti in omnibus partium inflammationibus. Idem ostendit plethoricum corporis temperamentum, aut alioqui sanguine redundans: nimirum vt vniuersa humorum multitudo ab vniuerso corpore æqualiter vacuetur, & sanguis exuperans minuatur. Aer ambiens temperatus, vernum anni tempus, & regio moderata:

rata: consuetudo minuendi sanguinis: natura facilè ferens hanc vacuationem: vir hæmorrhoidibus assuetus, modo harum suppressione deterior redditus, aut mulier cui suppressa sint menstrua: vita munus otiosum, quietumq́;: hæc omnia venæ sectionem adhiberi postulant. Quin & breuis acutusq́; morbus, in quo tardare malũ, statim ab initio eam requirit. Quòd si increscente, aut proximo iam consistentiæ morbo, primùm vocatus fueris, nec ab initio vena secta fuerit, hanc secare ne verearis die quarto, aut quinto, aut sexto, aut septimo, & deinceps, si morbus id postulet, & vires, & ætas patiantur. Non tamen in summo vigore, qui crisim iàm exceperit. Hanc enim vel innouatione, vel irritatione, vel alio quouis modo interturbare prohibuit Hippocrates. Neq; verò in morborum intermittentium accessionibus id tentãdum: sed expectanda dies vel hora quietis: vel saltem longè antequàm inuadat accessio, sanguis emittetur. Nam finita accessione, importunius educitur. Quotidianæ autem naturæ functiones, matutinis horis, quibus alimentum descenderit, & per vniuersum corpus distributum

9. meth.

distributum fuerit, sublatis simul quæ indè resultarint excrementis, ad sanguinis missionem nos inuitat. Vrgente autem morbo præcipiti, ac maximè acuto, quacunq; hora diei, etiam per noctem, venam secare expedit. At si morbus dederit inducias, propitios etiam astrorum radios admittes. Contrà, si cælestia aduersentur corpora: si hora sit meridiana, aut alia nō longè à cibo: si dies, aut hora accessionis: si longus morbus, cruda, tenaciq; cōstās materia: si morbi summus vigor, in quo neq; aliquid mouere, neque irritare permittitur: si vitæ actio laboriosa, quæ excrementa in corpore cōgregari non sinat: si mollis, & delicata mulier mēstruis perpurgata, aut vir hæmorrhoidibus inanitus: si naturæ quædam proprietas quę ad sanguinis missionem expauescat, & cōfestim exoluatur: Si consuetudo repugnet: si puerilis sit ætus, aut decrepita senectus: si præsens aëris status austrinus, corpora dissoluens, æstuans, aut summè frigens: si æstas media, aut bruma: si regio summè calida, aut summè frigida: si vires aut laboribus, aut inædia, aut alui fluore, aut sudore immodico, copiosis ve alijs vacuationibus, aut maligna

maligna alteratione resoluantur: si cruda in corpore per gulositatem, & intemperantiam congesta maneant: si gracilis admodũ sit natura: si frigida, angustarum venarũ, exanguis: si corporis habitus mollis, tener, rarus, promptè diffluens, facilè resolubilis, imbecillus: In his sanè omnibus sanguinis mißione abstinebimus. Quòd si extrema non tenuerint, sed tamẽ à mediocritate recesserint, aliquantum sanguinis auferre licebit, modo morbi aut natura, aut magnitudo id faciendum suadeant, & ætas non prohibeat. Præpinguibus, atq; obesis, quia minimùm discutiuntur, vacuatio hæc conuenire videtur. Quia tamen angustis sunt venis, parumq; habẽt sanguinis, difficiliùs eam sustinẽt. Mediocriter graciles propter venarum laxitatem eam & faciliùs, & copiosiùs ferunt. Graciles, minùs. Admodum graciles, nullam tolerant. Quantùm autem sanguinis educendum sit, ex tolerandi facilitate iudicat Hippocrates, cum eo quod talis qualis oportet, effluat. Atq; vbi vsq; ad animi defectionem expedit trahere, facere consulit, si æger poßit tolerare. Sed eos animi defectus non dicit, qui aliquando

Aph. 23. lib. 1. & Gal. in cõm.

ægris

ægris venæ ſectionem, vel tale auxiliũ aliquod expaueſcentibus, ſolent accidere. Neque quùm in ore ventriculi humores mordaces aliquando fuerint, vel priùs in ipſo coaceruati, vel qui in ipſo remedij vſu ad ipſum defluxerint, qui cauſam dederint animæ defectionis. Solent enim & hoc tẽpore pati animi defectionem. Non tamen huiuſmodi animi defectio eſt ſufficiens mẽſura euacuationis, quæ nonnunquàm citra neceſsitatem contingit. Sicuti febricitantes plerique vel inter ſurgendum, vel reſidendum animo defecerunt. Ob quam cauſam accumbentibus ipſis venam ſecare non veremur. Ea igitur quæ fit animi defectio ratione euacuationis, ab Hippocrate dicta eſt eſſe menſura euacuationis, & in maximis inflammationibus, & in adurentibus febribus, & vehemẽtiſsimis doloribus. Oportet autem viribus integris, atque valentibus, tantam moliri vacuationem. Et teſtatur Galenus ſe experientia didiciſſe, huiuſcemodi euacuationes prodeſſe plurimùm. Nam & in ardentiſsimis febribus, ſi vſque ad animi defectionem ſanguis mittatur, ſtatim totius corporis habitus refrigeratur,

tur, & febris extinguitur, & plurimis etiã aluus citatur, & sudores emanant, & quidam eorum ex his sanitati sunt restituti. Alij adiuti plurimum, vehementiam ægritudinis absciderunt. In maximis verò doloribus, qui vires nondum euerterunt, nullum maius inuenit remedium, quàm vsque ad animi defectionem euacuare: adhibita distinctione, an mittere sanguinem, an purgare oporteat, quemadmodum in libro de venæ sectione monstrauit. Non est tamen in his expectanda ex toto lypothymia, sed tunc omnino cessandum, cùm vires manifestè decident, & defectionis initium apparebit: cauentes ne ad veram syncopen ægrum perducamus. Cessationis indicia declarauit Galenus libro de curãdi ratione per sanguinis mißionem. Vbi, inquit, incisa vena sanguis effluit, mutationi eius, & maximè quùm adest iam phlegmone, labascentique fluxionis robori, potißimùm autem pulsuũ mutationi, tanquã indicio haudquaquàm mendaci, animus diligenter attendẽdus est: continuoq; quiescendum pulsu alterascente aut in magnitudine, aut in quauis inæqualitate. Nam de mutatione in obscuritatẽ Galenus

quid

quid attinet dicere? Didicisti enim in hac qualitate certam fieri discretionem firmarum, infirmarumq; virium. Consequenter verò docet mutationem illam sanguinis ab Hippocrate in pleuritide commendatã, non omni ex parte expectandam: cum aliquando priusquàm sanguis mutetur, cessandum sit, vel ob vires infirmas, aut phlegmones prauitatem, à qua nihil interdùm emittitur, sed inibi fortiter impactus est sanguis. At virium infirmitatem, & robur ex pulsu dignosci asserit iterum: nec alia signa tã efficacia putat, quòd ex pulsu minimè fallax, sed certum de hac re sumatur indiciũ. Labascens autem fluxiõis impetus aliquid attestatur. Nam si minori impetu quã anteà sanguis effluat, nec cutis incisæ portiũcula, vel pinguedo, vel sanguinis craßitudo, vel aliquid simile id fecerit, vires iam defecturas præmonstratur: maximè si recẽter accedat pallens faciei color, & oculorũ caligo, aliundè quàm à metu, & imaginatione procedens. Alium quantitatis modũ ex indicantium, coindicantium, & contraindicantium numero, dignitate, ac magnitudine requires, secundum ea quæ capite

vltimo

vltimo primi libri docuimus. In cæteris cõsules Galenum, qui hanc materiam vberrimè tractauit in libro de curandi ratione per sanguinis missionem.

DE BLANDA PVRGAtione, quam minorantem appellant. CAP. IIII.

ETsi per venæ sectionem minor reddatur materia: quò leuata quæ corpus nostrum regit natura, exonerataq; eo quo velut sarcina premitur, faciliùs quod reliquũ est, vincat: quia tamen adhuc manet humor qui morbum facit, huius quoq; medelam paratam habere nos decet Nam sæpè vtraq; vacuatio requiritur, & quæ per venæ sectionem, & quæ per medicamẽtum efficitur. Sæpè vna ex his satisfacit, nec opus est altera. Atque vbi vtraq; accersitur, medicamentum purgans venæ sectioni postponi debet: nisi ventriculus peculiari, & non ex venis contracto vitio, prauitate humorum laboret. Quo casu medicamenta venæ sectioni præferenda sunt, ne videlicet venæ sanguine exhaustæ, vitiosos succos ex illis attrahant. Cumq; aluus nihil reddit, II meth.

& clysteres, balanosque recusat æger, cogimur aliquando ordinem inuertere, & tum alui excrementis, tum blandæ humorum purgationi vno eodemq; remedio, hoc est medicamento, prouidere. In cæteris sanguinis missio præponi semper debet. Quod optimis rationibus demonstrauit Hippocrates lib. 4. victus acutorum: & Galenus in cõmentario. Idem commentario primo in librum sextum epidemion, apertè decernit venæ sectionem, quàm purgationem priùs esse moliendã, vbi vtrunq; desideratur auxilium. Quod etiam libro quarto sanitatis tuendæ indicauit. Et author libri de renũ affectuum agnitione & remedio Galeno ascripti, facti huius rationem assignat, his verbis. Quùm sanguinis missione corpus primò vacuatum est, medicamentum purgans postea exhibitum, venas, & arterias, cauasq; corporis regiones inuenit minimè oppletas. Quo fit vt absque vllo impedimẽto in totum corpus & dimanet, & succos attrahat. Facillima quoq; fit eorumdẽ per vasorum latitudinem, seu spatia, & fusionem, & tenuitatem, succorum euacuatio. At si vasa repleta sint, & purgatorium pri-

4. vict. acut.

mò dederis medicamentum, nō poterit propter plenitudinē in corpus deferri: sed substat, & aut nihil efficit: aut id quod efficit, malè efficit. Concludit his argumentis, potiùs venam ante purgationem incidendā, quàm purgandum ante venæ sectionem. Quod planè medicorum nostrorum consuetudini resistit, qui indiscreta ratione purgationem venæ sectioni præmittunt. Sed aiunt de forti, & eradicatiua purgatione illa dici, non de minoratiua. Quod tamen aliter se habere declarant aßignatæ rationes. Nam si validum ac forte medicamentū cùm vasa repleta fuerint, non potest ob plenitudinem per corpus deferri: multò minùs minoratiuum, quod nec tenue, nec efficax, sed tardum, ac imbecillū est, & in leni corpore diu substat. Itaque aut nihil efficiet, aut quod efficiet, malè efficiet. Iubent etiā Hippocrates & Galenus in tumoribus præter naturam, atque omnibus morborū collectionibus, vbi inquàm vitiosi aliqui humores in partem aliquam confluunt, atque in ea aceruantur, vbi firmati sunt, nec turgent, aut transfluunt, interdicendam purgationem priusquàm sanguis mittatur: Ve- 4. vict. acut.

rentes ne per eam collectus, hæresve in parte humor intempestiuè educatur, priùs quã venis, è quibus emanarit, prospiciatur. Nã si è venis non emanarit, sed peculiari ventriculi, aut primarum venarum vitio collectus fuerit, præmittendam minorationem iam sæpè diximus. Si verò ex venis penitioribus exudarit, his priùs idoneam curationem adhibebimus. Nam generale medicinæ præceptum est, medelam priùs adhibẽdam particulæ succos ministranti, deinde particulæ recipienti. Vt dolorem capitis ex corrupta in ventriculo materia ortum curare volens, ventriculo primùm prospiciet, deinde etiam capiti prouidebit. Atque hoc est quod vulgò dicunt, membrum mandãs primò, recipiens secundò curari debere. Cõstat autem è venis in ventriculum æquè, vt in alias partes, excerni succorum in eis cõtentorum portiũculas. Quas cùm hæserint, si medicamento licet blando purgare coneris, præposterè ages: eo quòd parti succos ministranti primo non adhibes remedium. Verendum enim ne purgatione infirmẽtur rursus debiles illæ particulæ, quæ venarum excrementa susceperint: vnde ad suscipien-
dum

dum nouum effluxum paratiores reddantur: idq; deteriùs per minoratiua, quàm per alia, quòd humores moueant, magis quàm purgent. Moti autē humores ad partes iam fluxionibus tentatas faciliùs confluūt. Itaque vacuanda primùm per venæ sectionem horum copia, auferendaq; materia quæ ad effluxum parata erat. Deinde, quod reliquum est, partim in venis, partim extra venas purgante medicamento opportunè educetur. Quem ordinem in cæteris vacuationibus seruare solemus, vniuersales semper particularibus præmittentes. At sanguinis missione nulla magis vniuersalis est vacuatio: per quam non vnus, sed plures qui vnâ cum sanguine feruntur, humores extra trahuntur. Purgatio vnum, aut alterū humorem medicamento familiarem respicit: quæ si sit minoratiua, è vicinis tantum per quas fertur, partibus humorem eliciens, magis particularis euadit. Ex his manifestè apparet, pertinaciter errare eos qui minuētibus istis medicamentis sanguinis missioni viam se parare putant. Quod indè profectum est, quòd nescierunt discernere succos à venis penitioribus emanantes, ab humori-

bus qui peculiari ac proprio ventriculi aut primarum venarum vitio in his colliguntur. Sed redeũtes ad scopum, meminerimus eius quod ab Hippocrate dictum est, cùm morbi acuti incohant, si quid mouendum videtur moue: cùm verò consistunt, ac vigent, meliùs est quietem habere. Motionis autem huius prima censetur vena sectio: altera purgatio. Quarum nullam oportet morbo iam consistente adhibere: ne coctiones quæ tunc maximè fiunt, disturbentur. Sed vt hæ citiùs eueniant, meliùs est circa principia vacuare, quò minorem iam factã materiam faciliùs poßit natura concoquere. Indè minorantis purgationis tractum est nomen. Cùm verò in principijs acutorũ (neque enim in longis citra præparationẽ conuenit: nisi fortè sponte fluens humor ad id nos inuitet) requiratur, atque ars ipsa doceat ab imbecillioribus incipere: meritò blanda medicamenta ad hoc opus selecta sunt, videlicet caßia nigra, manna, serũ lactis, succus rosarum, succus violarum, succus lupuli, myrobalani, tamarindi, polypodium, epithymum, rhabarbarum, aloë: atq; ex compositis, diaprunum simplex, catholicum

Aph. 29 lib. 2. & Gal. in cõm.

cum electarium, & triphera persica, syrupus rosatus solutiuus sine scammonio, syrupus è fumaria cōpositus, syrupus ex epithymo, syrupus è cichorio cum rhabarbaro compositus, quiq; huiuscemodi in varijs regionibus variè componi, ac asseruari solent His nonnunquàm valentiorū portiūculæ addūtur, vt prōptiùs, & efficaciùs humores attrahant, & idoneam purgationē præstent. Morbus autem si calidißimus extiterit, frigidiora ad hoc opus eligenda indicabit, veluti caßiam, succum rosarū, aut violarum recentem, aut syrupos horum infusione paratos. In cæteris mitiore calore præditis, calidorum quoq; medicamentorū portionem admiscere licebit. Et si pars affecta longinqua est, eorum quæ & celeriùs, & vehementiùs agunt aliquid inseremus. Vires, quæ per initia (in quibus hæc adhiberi diximus) valentes esse solent, hoc purgationis genere non læduntur. Nec feruentißimus aëris status hanc prohibere potest, cum materiam non paucam habeat illi contrariam, frigidam inquàm, atque humidam. Nec ætas vel puerilis, vel decrepita: cùm vires aut nihil, aut minimùm

offendat. Nec obstabit consuetudo aliena à vacuationibus: cùm huius materia familiarissima sit, vt pote quæ ad alimentorum naturam accedat, præsertim cassia, & manna. Nec sexus repugnat: nam grauidis etiam mulieribus primis, medijs, & vltimis mensibus tutò adhiberi potest, nullo abortus periculo. Nec vitæ actio hanc respuit, siue calida, siue frigida, siue laboriosa, sedentaria, aut otiosa sit ea: cum medicamentis ad temperiem accedentibus vtamur. Naturarum tamen inspiciendæ sunt proprietates. Nam sunt quibus torminosa & nauseabunda sit cassia: sunt quibus nihil agat, sed promptè in alimentum conuertatur: sunt quibus distensiones, flatus, & dolores pariat. Alijs manna in bilem vertitur: alijs alimento est. Alios iuuat rhabarbarum, quos cætera mitiora offenderint. Acutis morbis destinatum est id remedij genus. Nam in longis tenaci, crassa, crudáque materia præditis, statim adhiberi non debet: ne per initia vacuando tenuiorem materiam, reliquam duriorem ac compactiorem efficias, medicamentis posteà & concoctioni rebellem.

Expe

Expectanda ergo in his concoctio, antequã purgationem aggrediaris. Tùm verò ab imbecillioribus auspicandum erit. At citra aliam, quàm quæ victu fit, præparationem, in acutorum principijs blanda purgatio locũ habet, & magis si materia turgeat. Sed cauendum, quantum fieri poterit, ab horis & diebus accessionis. Et si forte contigerit, ægrum motione illa egentem, per initia purgatum non fuisse, consequenter purgare ne verearis. Nam Galenus ait se medicamenta purgantia dedisse in pleuritide non solum primo, & secundo, verùm etiam quarto, & quinto die. Hippocrates etiam purgat die quarto in morbis acutis. Et rationabile est idem de purgatione, quod & de venæ sectione statuere, quam Galenus in continentibus & continuis febribus admittit, non considerato dierum numero: sed si vires tolerent, sexto, & septimo, & sequentibus, atque etiã vigesimo, si res ferat. Nec est quod dies natura sua decretorios sed qui in proposito affectu indicatiui tãtum sint, non etiam critici, excipias: siquidem veteres sine discrimine paribus & imparibus (modo accessiones non prohiberent) decretorijs &

cõm. in 4. vict. acut.

9 meth. & lib. de cur. rat. per ven. sect.

non decretoriys, purgationes suas adhibuerunt ante iudicationem. Qua pendente, quietem imperauit Hippocrates. Et quanquàm imminentem etiam vel innouatione, vel quauis irritatione impedire prohibitum sit: tamen si error is vel à medico, vel ab ægrotante, vel aliter commissus sit, vt necessaria vacuatio per initia opportunè facta non esset, errori subuenientes, quouis tempore (præterquàm summo vigore crisim iam elaborante) vacuationem moliemur. Præceptum Hippocratis non transgredientes, sed rectè intelligentes: quod iam supposuerat, omnia ab initio vsque ad eum diem rectè, atque opportunè facta, non solũ à medico, sed & ab ægrotante, & ab assidentibus, & exterioribus. Quę si per initia consequenterúe minùs rectè, atque importunè facta sint: intercepto ac interrupto & naturæ, & artis ordine, alium cursum nos tenere docet, quo erroribus subuenientes, curationem ad rectam methodũ reducamus, naturamq; reuocemus ad ordinatos suos motus, per quos & morbos concoquere, & superare solet. Dabuntur autem huiusmodi minoratiua, horis benè matutinis, qui-

bus alimentum tum coctum, tum distributũ fuerit: nec prandij horam accelerabimus. Sed tum cibum offeremus, cùm vel satis æger purgatus fuerit, vel cibo satis abstinuisse videbitur, etiam si nihil deiecerit. Nam vt blandè agunt, sic tardiùs excretionem promouent id genus medicamenta. Quo fit, vt neque tartandum sit prandium, licet nihil adhuc egerint: sed expectanda tardiùs purgatio, per id quod blandiùs, & citra molestiam operatur. Superuacua autem est industria, lauatorio (ita enim vocant) paulò ante prandium, vitiosos succos, & medicamentum congregare. De caßia verò & mãna respondendum medicis non nisi paulò ante prandium ea exhibentibus. Credunt enim, hæc si paulò ante cibum sumantur, vim purgatoriam promptiùs exercere: si longè ante prandium deuorentur, nihil agere: quòd suauitate sua naturæ sint tam familiaria, vt in alimentum vertantur, nisi quid aliud naturæ adhuc magis familiare (vt cibus & potus) statim obijciatur. Monemur tamen hic, verendum ne qui medicamento colligitur vitiosus humor alimento permisceatur, permixtusq; venas vitioso

succo

succo repleat. Idcirco excogitaui ego modū quo tutò admitterentur, vt nihil hac parte offenderent: deprehendiq; assumptis illis satis mane, ac superepoto iure pulli leuiter cocto, vtrumq; rectè procedere: & vt vires suas promptiùs exerant, & nec alimēto vitiosos succos, quod curandū sit, permisceāt. Aliqua enim parte ius illud alimentū est, naturæ magis quàm cassia, aut manna familiare. Reliqua substantia veluti vehiculum est, quo medicamentum dissoluatur in ventriculo, vt citiùs de potentia reducatur in actum. Sic ergò castigandus medicorum error, paulò ante prandium, aut cœnam cassiam & mannam semper exhibentium, & collectos medicamentis vitiosos succos cum alimento confundentium. Longè enim ante cibum, modo quo dixi, mane dari debent. Consequenter verò, non autem, vt fieri solet, per vnam aut alterā ab assumptione horam, ius illud præbendum, aliudúe pari conditione conueniens. Quale quod ex cochleis, aut ciceribus arietinis venit in vsum. Quorum loco mulsam, & hydrosaccharum vsurpare licebit. Superest, vt de his quæ à medicamentorum facultatibus indicantur,

cantur, nonnihil dicamus Caßia, cum humida & lubrica sit, flatibusq; tumescat, de se indicat quibus corporibus & morbis adhiberi debeat. Nam fluente aluo non cõuenit: neq; doloribus qui à flatibus procedunt. Manna, temperaturis dulcia in bilem conuertentibus non prodest. Succus rosarũ recens molliter euacuat, asseruatus potiùs adstringit. In violis etiam vis purgatoria celeriter euanescit. Serum lactis in dolore capitis, & maxima putredine suspectũ est, ob lactis substantiam à sero non omnino secretam. Lac autem capiti, & putredini nõ conuenire, demonstratum est. Epithymum, calidis & siccis naturis aduersum, siticulosum est. Polypodium flatulentum, & nauseabundum. Tamarindi, frigidum ventriculum lædunt. Myrobalani, adstrictoria vi obstructionibus noxam inferunt, nec aluos adstrictas iuuãt. Rhabarbarum, adstrictionem habet vi purgatrici coniunctam, quæ interdum requiritur: interdum inutilis, aut nociua existimatur. His perpensis, selectoq; vtili ac maximè conueniente medicamento, eodemque, si res poscit, castigato ac correcto, purgationem hanc clementẽ moliemur:

ac ab assumpto medicamento somnum, si æger velit, concedemus. Vigilias etiam, si has malit, & corporis motum temperatiorem permittemus. Vt enim blãda ac familiaris, sic libertate plena est hæc vacuatio.

DE CORPORIS PVRGANDI, & humorum vacuandorum præparatione, ac concoctione. CAP. V.

Aph. 9. lib. 2. & Gal. in cõm.

CORPORA quùm quispiam purgare voluerit, oportet fluida facere, inquit Hippocrates. Quod fit extenuatis, incisis, abstersisq; humoribus crassis, tenacibus, & lentis: & meatibus apertis, per quos isti transmittũtur, atq; trahuntur à medicamentis purgantibus. Tunc enim purgatio in omnibus rectè procedit, dum neque in attrahendo medicamentum vim facit, neq; in expellendo natura laborat. Si verò his neglectis continuò ad medicamentum accesseris, difficiles venient purgationes, non sine torminibus, & quadam vertigine, fastidioq; multo, & malo pulsu, & dissolutione ac difficultate. Vt nihil horum contingeret præparationem illam tentabat Galenus attenuante victu: sic eorum quæ

quæ præter naturam in corpore continebãtur, sine vlla molestia, ac celerrimè vacuationes faciens tam per vomitum, quàm per aluum. Quod non solùm in longis & frigidis affectibus, verùmetiam in acutis qui ad plures dies extenduntur (nàm in acutioribus occasio præceps non patitur moram) sæpè faciendum est. Licet enim hi biliosa constent materia, cum tamen obstructiones aliundè contractas habeant, vel cutis densitatem præ se ferant, aperiente illa præparatione, ac fluxibilitate omnino egent, vt medicamentum bilem faciliùs attrahat, & natura minori molestia eandem cum medicamento exigat. Et si bilis aliorum humorũ mixtione crassescat, attenuatione manifestè indigebit. Si nihil horum adsit, bilis suapte natura tenuis præparatione non eget: sed sponte penetrans, & fluens, medicamento attrahenti, & naturæ expellenti cædit facilè. Nisi fortasse adeò tenuis ac mobilis euaserit, vt discurrendo, & per corpus vagando medicamenti attractionem effugiat. Neque enim paleam vento agitatam attrahit succinum: nec ferrum motum magnes, sed quietum, obediens, & tranquillum. Pari

modo,

modo, nec bilem mobilem furentemque attrabit medicamentum. Quapropter nō fluxibilitate, sed incrassante præparatione tūc eget, per quam retineatur, & furere desinat. Sic enim tranquilla, ac quieta medicamento cædet, & obediet. Has præparationes hodiè partim victu, partim medicamentis incrassantibus, aperientibus, incidentibus, abstergentibus, lenientibus, pro indicationum varietate, efficimus. Atq; in victu incrassant frigida omnia, vt lactuca, malua, portulaca, acetosa, cucurbita, cucumeres, pepones, posca, omphacium, aqua frigida, pruna acetosa, cerasia acida, mala punica, cotonea, pyra, poma, polenta ex hordeo viridi, pisces molles & humidi, alica cū aceto & mali punici granis. Eadem etiam leniunt: exceptis alica, punicis, cotoneis, & pyris, quæ adstrictionē habent. Attenuant, aperiunt, & tergent citra caliditatis noxā, ptisana hordei, omnino refrigerans: mulsa, in calidis morbis suspecta, nisi aceto condiatur: Cichorium, endiuia, Scariola, Asparagi, gingidium, iuraq; omnia his parata. Quibus in biliosis, & calidis affectibus vtimur. Nàm in frigidis, crassa, tenaciq; materia

teria præditis, adhibentur hyssopũ, apium, petroselinum, pulegium, thymbra serpillũ, origanum, thymus, anethum, balsamita, menta, melissa, fœniculum, nasturtium hortense, & aquaticum, pastinaca, careum, raphanus, porrum, cepa, eruca, synapi: cappares, amigdalæ præsertim amaræ, vuæ passæ, caryca: ptisana cum melle, pulegio, hyssopo, origano: Alica, cum mulsa, origano, anetho, porro, hyssopo: Lac amygdalinum, cũ mulsa, hyssopo, & similibus: ius limacum, & cochlearum, & cicerum arietinorum, cum oleo sale, aceto, hyssopo, menta, petroselino, & lauri folijs: Ius album Galeni, ex anetho, sale, oleo, & porri exiguo in aquam coniectis. Atque hæc quidem ad victum faciunt. In medicamentis verò simplicium, & compositorum quæ singulis humoribus destinata sunt, habenda est ratio. Nam quædam ad bilem flauam tum tenuem, tũ crassiorem faciunt: quædam ad pituitam: quædam etiam ad succum atrum & melancholicum. Quæ bilem tenuiorem præparãt simplicia, ad apozemata, syrupos, zulapia, idonea, hæc sunt. Tergentia quidem, & obstructa aperientia, Radices, turiones, folia, gra-

Ad bilẽ tenuem. Simplicia.

minis, rusci, asparagi, filicis, cichorij, endiuiæ, scariolæ, rostri porcini. Herbæ, parietaria, hepatica, lupulus, Adiantum, ceterach scolopendrium, capillus veneris, polytrichum, Callitrichum. Semina scariolæ, endiuiæ, cichorij, asparagi, hordeum, quæq; semina frigida maiora dicuntur non mundata, cucumeris, melonum cucurbitæ, citruli: flores cichorij, lupuli, asparagi. Humectantia verò, & cum refrigeratione lenientia, & humoris acrimoniam obtundentia: Radices & folia spinachiæ, bliti, peponũ, cucumeris satiui. Herbæ, tussilago virens, nam sicca modicam habet acrimoniã: Alsine seu Auricula muris, malua, lactuca, acetosa, portulaca, folia cucurbitæ. Quibus furente materia, adduntur lactuca agrestis, solanum semperuiuum, hyoscyamus, & papauer. Fructus verò huius intentionis sunt, poma dulcia, pruna, myxa, zizipha, cerasia, mora, cucurbita, pepones, cucumeres, citruli. Et semina melonum, cucumeris, cucurbitæ, citruli mundata: hordeum mundatũ elixum, semina psylij, lactucæ, papaueris, cicutæ, hyoscyami. Flores etiam maluarum, violarum, rosarum recentium, hyoscyami, papaueris.

papaue. is. Adstringentia vero radices & folia tormentillæ, tapsibarbati, bistortæ, trifolij acetosi, plantaginis vtriusque, virgæ pastoris, bursæ pastoriæ, polygoni, cydoniæ, lentisci, myrti. Pyra acerba & austera, punica, cydonia, mespila, sorba, ribes, berberis, Rhus seu sumach, fructus tamaricis. Et semina citri, polygoni, portulacæ, plātaginis, acetosæ, cydoniorum, myrti, coriādri, nenufaris, papaueris, cicutæ, hyoscyami quę tria vltima non tam siccitate, quàm intensa frigiditate condensant, retinēt, & adstringūt. Ad hunc scopum faciunt rosæ siccæ, balaustia, flores cydoniorum, tamaricis, myrti, nymphææ, hyoscyami, papaueris. Composita quæ in biliosa materia, & calido affectu aperiunt, attenuant, & abstergunt, hæc potißimum sunt in vsu: Hydrosacchar, Mulsa dilutißima, ex aquis endiuiæ, cichorij, scariolæ, aceto condita: syrupus acetosus simplex. Oxymeli simplex, oxysaccharum simplex. syrupus endiuiæ simplex, syrupus de cichorio simplex, syrupus de fumaria simplex. Ad quos accedunt syrupi de limonibus, & de acetositate citri. Dandi omnes cum aquis stillatis vel decoctis cichorij, gra-

Composita.

minis, asparagi, endiuiæ, scariolæ, adianti, hepaticæ, fumariæ, lupuli, & similium. Refrigerant & humectant, leniunt, & feruorem extingũt oxycratum modicè saccharatum, syrupus de pomis, syrupus violatus, de cucurbita, de succo acetosæ, de portulaca herba, de papauere: cum aquis stillatis vel decoctis maluæ, violarum, lactucæ, portulacæ, cucumeris, cucurbitæ. Adstringunt, syrupi de rosis siccis, cydoniorum, de agresta, de granatis acetosis, de nymphæa, de myrto: cum aquis rosarum, acetosæ, plantaginis, myrti, cydoniorum, nenufaris. Crassiorem bilem præparant dicta iam simplicia & cōposita, attenuandi, tergendi, aperiendi facultate prædita: & præter hæc, radices & folia altheæ, verbenæ rectæ & supinæ, atriplicis satiuæ & agrestis, oxylapathi, verbasculi odorati seu herbæ paralysis, boraginis, buglossæ, glycyrrhizæ. Herbæ, vrtica, fumaria, cherefolium officinarum, capillares herbæ, millefolium. Cortices radicum capparis, tamaricis, mori, hederæ, aceto madefacti. Semina atriplicis, cherefolij, aspergulæ, altheæ, fraxini, hederę, fenugreci, anethi, vrticæ: vuæ passæ, carycæ, fructus balicacabi:

Ad bilē crassam. Simplicia.

bi: flores buglossæ, boraginis, chamemæli, anethi. Quibus pro crassitudinis magnitudine, pleraq; ex his quæ pituitam apparãt, interseruntur. Composita crassiori bili destinata sunt mulsa dilutior, oxymeli compositum, syrupus acetosus compositus, oxysaccharum compositum, syrupus endiuiæ compositus, syrupus de scolopendria spleniticus & hepaticus, syrupus capilli veneris, syrupus de iuiubis pulmonicus & renalis syrupus de glycyrrhiza pulmonicus: cum aquis stillatis vel decoctis fumariæ, lupuli, graminis, asparagi, capilli veneris, scolopẽdriæ, cichorij, endiuiæ, scariolæ, anethi, valentiorumq; aliorum. Pituitam crassosq; humores incidunt, & concoquunt, radices, & folia chelidonij maioris, oculis potissimùm destinati: pæoniæ maris, ad cerebrũ, & neruosas partes: Ononis, seu remoræ aratri, & lilij cõuallium ad comitiales, & calculum: Iridis, & glycyrrhizæ, ad pectus, & pulmonem: buglossæ, & boraginis ad cor: capparis, & tamaricis ad lienem: Rubię maioris, & lilij albi ad vterum: saxifragæ, satyrij, eryngij, altheæ, raphani, ad vrinæ vias, & venerem: aristolochiæ longæ, & rotundæ,

Composita.

Ad pituitam.

Simplicia.

Centaurij maioris, & minoris, personatiæ seu bardanæ, asari, acori, galangæ maioris & minoris, neutra enim est Acorum: calami aromatici, ab acoro diuersi: filipendulæ, pimpinellæ, dictamni, gentianę, gariophylatæ, Inulæ, asphodeli, apij, petroselini, fœniculi, Linariæ, peucedani, Mei, dauci, silphy, Ari, dracontij, valerianæ, bryoniæ, ebuli, cyclamini, scyllæ, Scordotis, scordij, genistæ. Herbæ, maiorana, melissa, saluia, stæcas, capitales: eufrasia, ocularis: hyssopũ, brassica, prassium, scabiosa, pectorales: mẽta, balsamita, thymbra, stomachales: eupatorium, agrimonia, absinthium, hepaticæ: ocymum, cordiale: thymus, cassutha, spleniticæ: arthemisia, sabina, matricaria, vterinæ: Eruca, nasturtium aquaticum, vrinales, & venereæ: Chamæpithys, hypericum, arthriticæ: Asclepias, quæ & hirundinaria, & vincetoxicum dicitur, Tanacetum, Carduus benedictus, angelica, aduersus pestilentiam & venena: santonicum, abrotonũ, mentastrum, nepeta, calamentum, origanũ, pulegium, serpillum, polium, nasturtium hortense, beta, mercurialis, spicanardi & celtica, lauendula, primula veris, ligusticũ,

rosmarinus

rosmarinus, chamemalum, melilotum fænu græcum, anethum, anagallis, folia persicæ arboris, sambuci, vuulariæ quam laurum Alexandrinam appellant. Ex lignosa substantia viscum quercinum ad comitiales et vertiginosos: lignum sanctum & guaiacũ, ad luem veneream: Ramenta iuniperi, fraxini, hederæ, ad lienosos, & arthriticos: corticis radicum capparis, tamaricis, ebuli, mori, oleæ, hederæ genistæ, medianiq; fraxini, & sambuci: Ex fructibus, vuæ passæ, carycæ, carpesia, cappares, Anacardi nimia caliditate suspecti, pistacea, pinearum nuclei, amigdalæ dulces & amaræ. Semina pæoniæ, peucedani, sileris, maioranæ nigellæ, carthami, nasturtij, genistæ, anagallidis, raphani, pastinacæ satiuæ, & agrestis, milij solis, saxifragæ, vrticę, fraxini, petroselini, apij, dauci, carei, fœniculi, anisi, amomi, ameos, cumini, viticis, absinthij, abrotoni, santonici, ruthæ, anethi, ligustici, cassuthæ, hyperici, ocimi, lini, fenugræci, althææ, braßicæ, goßipij, boraginis, vincetoxici, baccæ lauri & iuniperi. Flores saluiæ, rorismarini, stæcadis, anethi, lilij, chamamæli, meliloti, genistæ, sambuci, cheyri. Cõposita: oxymeli simplex Cõposita

pluſculo melle & aceto pauciore conſtans: Mulſa meracior præſertim ex aquis ſaluiæ, roriſmarini, ſtœcados, hyſſopi, meliſſæ, calamenti, parata: oxymeli compoſitum, ſyrupus acetoſus compoſitus, & oxyſaccharum compoſitum, ſyrupus ſtœcados, ſyrupus ex glycyrrhiza ex hyſſopo, ex praſio, ex corice citri, ex menta, ex abſinthio, ex eupatorio. ſyrupus byzantinus, ſyrupus è calamento ſyrupus ex arthemiſia, oxymeli ſcylliticum, œnomeli, Mel roſatum, mel anthoſatũ, mel mercuriale, mel geniſtatum. Et in pulmonum affectibus eligmata, quæ loch vocant: vt loch ſanum, loch de pino, loch de caulibus, loch de pulmone vulpis, loch de ſcylla. Accidit nonnunquàm vt cerebrum vel refrigeratione, ab externa cauſa cõtracta, vel aliter, pituitoſum craſſumq; humorem colligat: reliquo corpore ita diſpoſito, vt bilem potiùs, aut ſanguinem coaceruet. Quo caſu, vniuerſali præparatione opus non eſt: ſed particulari, quæ per gargariſmos, apophlegmatiſmos, & errhina incidẽtia & concoquentia fiat. Quorum materiam ex dictis apparantibus aſſumi volũt. Atrum humorem incidunt, præparant, &

concoquunt,

concoquunt, Radices & folia buglossæ, bo- *Ad melancholiam.*
raginis, capparum, tamaricis, oxylapathi,
asparagi, altheæ, sambuci polypodij, ebuli,
inulæ. Et herbæ, mercurialis scabiosa, fuma *Simplicia.*
ria, lupulus, cæteracum, scolopendrium, eu-
patorium, agrimonia, melissa: ocymum, satu
reia, cassutha, thymus, anethum, chameme-
lum, melilotum. Cortices radicum capparũ,
tamaricis, hederæ, genistæ, ebuli, medianiq;
sambuci & fraxini. Vuæ passæ, cappares,
myxa. Semina cassuthæ, boraginis, fraxini,
altheæ, anethi, viticis, ocymi, hederę, aspa-
ragi. Flores buglossæ, boraginis, chamemæli,
meliloti, anthos, lupuli, tamaricis sambuci.
Composita verò: syrupus è buglossa, syru- *Cõposita*
rupus è corticibus citri, syrupis è pomis odo
ris, syrupus è scolopendrio, syrupus endiuiæ
compositus, syrupus capilli veneris, syrupus
fumarię simplex, & compositus. syrupus ex
epythymo, syrupus bizantinus, Mulsa aro
smatis condita, oxymeli aromatis conditũ,
oxysaccharum conditum, mel buglossatum,
mel boraginatum, mel anthosatũ, mel mer-
curiale, mel genistatum: cum aquis stillatis,
vel decoctis fumariæ, lupuli, cæterach, ca-
pilli veneris, scolopendrij, tamaricis, buglos-

sę, boraginis, anthos, ocymi, melissę, agrimoniæ, eupatorij, &c. His sane iuuatur natura pituitam, & atrum humorem concoquens: & bilem flauam ad expulsionē parans, non autem verè concoquens. Nam sicuti in sanguificatione quod perustum est, bilis dicitur: quod nondum coctum, sed ad coctionem idoneum pituita: quod tãquàm fæx residet, melancholia: sic in altera concoctione, seu maturatione, quã natura noxiorum concoctioni prouidens, sponte molitur, & adminiculantem artē suscipit, pituita, & melãcholia calore coqui dicũtur: bilis autē frigidis et humidis adaquari tã-tum, non etiã cõcoqui. Neq; enim calorem, sine quo maturatio illa nõ fit, feruida ipsa admittit. Hunc scopum indicãt morbi omnes à materia profecti qui si calidi extiterint, refrigerantibus vtendum monstrabũt: si frigidi, calidis: si humidi, siccantibus: si sicci, humectantibus: Si materia crassa est, incidentibus: si glutinosa, ac lenta, tergentibus: si obstruens, aperientibus. Sed temperamentum corporis, contrarietatis adhibendæ mensuram præscribet. Nam si calidus morbus erit in corpore natura calido, minùs

nùs refrigerantibus vtemur: si in corpore natura frigido, intensiùs refrigerabimus, iuxta ea quæ in secũda indicatione ex Hippocrate & Galeno diximus. Idem in partium affectarum temperamentis obseruabimus. Cauebimus ne impensè refrigerantium, & præcipuè stupefacientium adiectione vires insigniter offẽdamus. Ambiẽtis rationem habebimus. Aetatem, consuetudinem, naturarum proprietates, sexum, & vitæ munera, pro regulis moderandæ contrarietatis nobis constituemus. In morbis acutis citò ad hunc scopum trãsibimus: in longis diutiùs & efficacius præparationem hãc, & concoctionẽ moliemur. In principijs faciliora adhibebimus: inde ad valentiora paulatim progrediemur. Longè ab accessionibus, & ante cibum, aut longè post cibum, ea propinabimus. Atque bis, aut ter in die, aut quater, si res poscit, ea dabimus: pueris quidem trium, aut quatuor vnciarum pondere: adultis ad quinque, & sex, & septem vncias.

DE PVRGATIONE VNIuersali. CAP. VI.

VNIVERSALIS hæc purgatio aduersus mali causam pugnat acriter, præmissa totius corporis fluxibilitate, & humorum vacuandorum attenuatione, præparatione, & concoctione, vti diximus. Tunc enim habemus naturã euacuationi adminiculantem cum humores in fluxili corpore bene cocti, ac præparati fuerint. Præparationem autem partim victu, partim medicamẽtis effici diximus. Cui succedens medicamentum purgans, citra laborem aut per vomitum, aut per aluum materiam educet. Sed vomitum blandè mouẽt aqua tepida, aqua hordei, oleum cõmune, aut sesaminum, aut lirinum cum penna in guttur demissum: ficus recentes multæ comestæ, superepota aqua tepida: aqua mulsa cum oleo, oxymeli aut simplex, aut compositum: syrupus acetosus simplex, aut cõpositus: hydrælæum, oleum cum melle, aut cum aceto, omnia tepida. Efficaciùs agunt radices, semina, succi, atriplicis, melonum, cucumeris, napi, bethonicæ, raphani, asari, asphodeli, nasturtij, erucæ: & mulsa, aut mulsum, cum aceto, aut oleo. Violentiùs, agaricum Alpinum, scylla, bryonia, raphanus

Vomitoria.

nus agrestis, sesamoides, folia lauri, cyclamen: laureolæ, genistæ, sambuci, & ebuli partes ferè omnes: esula, thapsia, Ricinum, colocynthis, nux vomica, narcissi bulbus, elaterium, Aes vstum, Chrysocolla, elleborum album, et nigrum, neutrum hodie admittendum: oxymeli scylliticum: hierapicra, omnia tepida. Purgant per aluum bilē flauam, rhabarbarum, & diacrydion. Rhabarbarum quidem pōdere drachmæ vnius cum semisse, si trita eius substātia assumatur: aut drachmarum trium, aut quatuor, si infundatur, nec purgans aliud addatur. Hoc castigatione non eget, sed spicanardi, schænātho, cinnamomo vigorari creditur. Diacrydion igneū est, acre, erodens, & violentum. Datur ad grana decem, aut duodecim: & mastice, rosis, cinnamomo, tragacātha, & galanga frenatur. Composita ad bilem vacuandam hæc asseruātur: electarium è succo rosarum, electarium è psylio, diamāna, diaprunum laxatiuum, hiera picra Galeni, danda à drachmis quatuor ad quinque & sex. Item pilulæ ex rhabarbaro, ex eupatorio, ex hiera simplici, vltra drachmam: & pilulæ ex fumaria, Indæ, ex lapide

Purgantia per aluum. Bilem.

lapide armeno, ex lapide lazulo, è quinq; generibus myrobalanorum, ad scrupulos duos, aut drachmam vnam. Pituitam eliciunt, agaricus, pyrethrum, hermodactylus, succus radicis iridis, turbith, colocynthis, elaterium. Agaricus veterum ex Agaria, aut Ponto, medicina familiæ vocabatur flatus discutit, & vomitum sedat Dioscoridi, Galeno, Paulo, Auicennæ. Delphinatium, & Alpinus, quo hodie officinæ vtuntur, vomitorius est, & flatulentus, & maiorem dosim admittit. Castigatur mastice, & Galãga, aut mẽta: zingibere, aut sale gemmeo vigoratur, vt crassam pituitam attenuet, et educat. Ridiculi sunt qui trochiscatum iterum infundunt in melle rosato, vel oxymelite, existimantes sic efficaciùs purgare, quã si puram substantiam assumpsissent. Nam cum in trochiscos redigeretur, maceratione in oxymelite, vel (vt hodiè fit) in vino infusionis zingiberis, de vi purgatoria non parum amisit. quod vel sola lotione omnibus medicamentis accidere solet. Tutiùs agunt qui simplicem & purum, recẽter adiectis frænãtibus, infundunt: & trochiscati substantiam propinant. Pyretrum datur

Pituitã.

Paulo

Paulo ad obolos nouem cū aqua. Hermodactylus officinarū eādem dosim admittit, haud verendus, quia mitiùs, quā scribatur, vires suas exerit: gaudet mastice, galāga, & aromatis. Succi radicis iridis drachmę duę, tres, quatuor, cum oxymelite, mulsa, aut vino albo, valent plurimū. Turbith drachma vna satisfacit. Venenosum est, sicut & colocynthis, & elaterium. Castigantur hæc mastice, tragacantha, zingibere, aromatis. Sed elaterij satis sunt grana viginti: & colocynthidis semidrachma. His alia addere potes phlegmagoga, non adeò vsitata: corticem radicis oleæ, corticem radicis cucumeris agrestis, Cnicum, scordium cum melle, Chamæpithyn in globulis, gummi in destillationibus oculorū, squamam cypriam cum æquali pondere terebinthinæ in globulis, terebinthinam ipsam, styracis candidi drachmam vnam cum æquali pondere terebinthinæ, aristolochias omnes, cyclaminum, radicem bryoniæ, ben, sarcocollam, sagapenum, bdellium, opoponacū, ammoniacum, ricinum: acria omnia mastice, rosis, tragacantha, zingibere, salegemmeo, & aromatis castiganda. Adhibentur præter

hæc

hęc in decoctis, asarum, lauri folia virētia, polypodium, stœcas, genistę flos & semen, aliaq; huiusmodi. Composita ad pituitam hęc asseruantur, electarium indum maius, benedicta laxatiua, diaphęnicum, diacarthamum, danda à drachmis quatuor ad quinque, & sex. Prœterea catapotia seu pilulę assaieret, alefanginę, hieræ simplicis ad scrupulos quatuor, & vltrà: pilulæ aureæ, cochię, aggregatiuę, de agarico, ad drachmā vnam: pilulę lucis maiores, fœtidę maiores, arthriticæ, ex hermodactylis maiores & minores, ex opoponaco, ex sagapeno, è sarcocolla, ex euphorbio, quę vix drachmam admittunt, ob vehementiam. Trochisci alhandal, pondere duorum, trium, aut quatuor granorum, plerunque adduntur ad acuenda cœtera, quę non satis efficacia videbantur, catapotia. Atrum humorem educunt myrobalani indi, & tamarindi in decoctis potissimum, sed imbecilliter: sicut & polypodium, fumaria, lupulus, buglossum vtrunque, origanum, pulegium, parthenīū. Sena satis valet, à drachmis duabus ad tres in infusione: nam substantię drachma vn'a cum semisse, satisfacit. Castigatur aniso, dauco,

Melancholiā.

dauco galanga, & similibus. Epithymum efficacius est, à drachmis quatuor ad sex. Gaudet aniso, et aromatis Nec est quod vereamur lapidem armenum, aut cyaneum, põdere scrupulorum quatuor, lotos, & aromatis frænatos. nam non loti vehementiores sunt. Helleboro hodiè vti nõ audemus, sed vinum helleborite Catonis præcepto parare licet. Quo nihil vtiliùs ad melancholicos affectus, qui vinum admittunt, excogitari potest Composita ad hunc humorem habent officinæ, Trypheram persicam vltra vnciam dandam, diasenam quæ sine helleboro est, & confectionem hamech, à drachmis quatuor ad quinque, & sex Hierã Logady, Hierã Ruffini à drachmis tribus ad quatuor: pilulas ex fumaria, pilulas lucis maiores, & minores, pilulas è quinq; generibus myrobalanorum, pilulas Indas, lapidis lazuli, lapidis armeni, ad drachmã vnam. Serosos humores, & quam vocant aquam citrinam expurgant, braßica marina, quæ & Soldanella, trita, à drachma vna ad duas: succus radicis Iridis ad drachmas duas, tres quatuor, cum oxymelite, aut mulsa, aut cum vino albo: succus ra-

Serosos humores & aqu. citr.

dicis bryoniæ, aut cyclamini, ad drachmas duas, aut tres: turbith, ad drachmã vnam: elaterium, mezereum, euphorbium, à granis decẽ, ad quindecim, & viginti, additis mastice, rosis, tragacantha, aromatis. Decoquũtur præter hæc asarum, ebulus, cortex medianus sambuci, Scylla. His addunt quæcunque pituitã educunt: & ex compositis, trochiscos albandal à granis decem ad viginti, & pilulas mezerei, & de euphorbio, ad scrupulos duos. Esse quædam quæ sanguinem expurgent ex historijs clarũ est: sed horum cum authoribus extincta est memoria. Quanquàm non desunt qui porrorum capitatorum succo id effici contendant: necnon mercuriali, & violacandida: & syluestri malua, & saluia: quod verum non est. Veratrũ, scammonium, colocynthidem, elaterium, id præstare sæpe compertum est: sed deleteria qualitate, non facultate purgatoria. Horum loco substituerunt medici benefica multa, quæ sanguinem mũdare, & puriorem efficere dicuntur: Radices inquàm, & folia Centaurij vtriusq;, polypody sambuci, ebuli, capparum, Iridis, cucumeris satiui, peponum, boraginis, buglossæ, oxalidis, oxyla-

Sanguinem mũdantia.

oxylapathi, hippolapathi, atriplicis, althea, & Herbas capillares vocatas, & fumariã, lupulum, agrimoniam, mercurialem, scabiosam, eupatorium Mesue, absinthium, pulegium, origanum, betonicam, hyssopum, hypericum, chamæpithim, heliotropium, thymũ, cassutham, epithymum, senam: zizipha, myxa, pruna, carycas, passulas, tamarindos, myrobalanos omnes: semina nigellæ, cassuthæ, cnici, vrticæ, genistæ: flores lupuli, buglossæ, boraginis, violarum, anthos, stæcadis, genistæ, mali persicæ, sambuci. Et præter hæc cassiam nigram, serum lactis: atque ex compositis electarium catholicum, tripheram persicam, hieram picram, cõfectionem hamech, &c. Quæ omnia per indicationes hoc modo ducenda. Nam morbus omnis ex materia, purgationem requirit. Quæ si biliosa fuerit, eligendum quod bilem flauam eliciat, medicamentum indicabit: si pituitosa, quod pituitam extrahat: si melancholica, quod atrum humorem educat: si serosa, quod serosas superfluitates, & quam vocant aquã citrinam, expurget. At sanguine abundãte, venæ sectionem tentare expedit. Quæ si nõ satisfecerit, cætera quoque quæ sanguinem

mundare, & depurare dicuntur, adhibere licebit. Sed in vomitionis & inferioris purgationis differentia, obseruandum quod ab Hippocrate lib. 4. Aphorismorum dictũ est.
Aph. 17 18. et. 20 Si quis febrem non habens abstineat à cibo, & cordis morsum, seu vertiginem patitur, & oris amaritudinem sentit, purgatione indigere per superiora significat. Supra præcordia dolores, purgatione per superiora indigere demonstrant: quicunq; verò inferiora molestant, per inferiora. Non febricitantibus si tormina acciderint, & genuum grauitas, & lumborum dolor, purgari inferiùs oportere significatur. Medicari æstate
Aph. 4. 6. 7. 8. 9 superiores ventres magis, hyeme verò inferiores. Graciles (qui magna ex parte biliosi sunt) & facile vomentes purgare superiùs, cauentes hyemem. Vomẽtes verò difficulter, & mediocriter bene carnosos, per inferiora, cauentes æstatem. Tabidos verò, cauentes ad superiores purgationes. Melancholicos pleniùs inferiores, eadem ratione contraria
Aph. 12 & Gal. in cõm. apponentes. Quorum alui intestinorum leuitate laborant, hyberno tẽpore suprà purgari, malũ: etiamsi acris, vel pituitosus humor intestinis adhæserit. Sola enim euomi

natura

natura apta ſunt, quæ in ventriculo continentur. Eorum verò quæ continentur in inteſtinis, nihil poteſt per vomitus euacuari. Conuenit ergo humoribus in ventriculo cõtentis, quæ per ſuperiora fit purgatio. Et magis ſi bilioſi illi fuerint, & tẽpus æſtiuũ. Quoniam qui hoc tempore humor ſuperabundat flaua bilis eſt, & omnino tota natura animalis propter ambientem caliditatem magis ad ſuperiora mouetur. Leuiſſima autẽ bilis eſt, & ſponte ſua ſurſum eleuatur, vt pote tenuiſſima, et mobilis. Pituitam etiam è ventriculo pellit hæc vacuatio, & hyeme confert plurimùm. Præterea conuenit iis qui cibis, & potibus ſe nimis impleuerũt. Verùm non omnes ad vomendum ſunt faciles: quod in primis hic conſiderãdum. Nam qui thoracẽ anguſtum habent, moleſtiam in vomendo ſuſtinent, & ſæpè rupto vaſe in deteriùs collabũtur. Qui ventriculum habent imbecillum, vomitionum lancinationibus, & cõuulſionibus inſigniter offenduntur. Quibus caput graue eſt, aut dolet, infeſta eſt hæc vacuatio: niſi forte à prauis humoribus in ventriculo contentis, vapores ſuos ſurſum dirigentibus, pro-

cedat grauitas, & dolor. Tunc enim cõfert. Surditate affectis, & caligine oculorum laborantibus, thoracis pulmonisq; vitijs, capitis doloribus, & vertigini quæ à ventriculo non procedit, & dentibus imbecillis, est noxia. Alioqui cõsilium dedit Hippocrates:
Aph. 21 lib. 1. Quæ ducere oportet, quò maximè natura vergit, per loca conferentia eò ducere. Et Aph. 74. lib. 7. Corpora oportet vbi quis purgare voluerit fluida facere: & si supra, sistere aluum, si verò infra humectare. Verùm à cibo vomitus adhiberi debet. qua de causa veteres cibis pinguibus & humidis ventriculum præparabant. His ad vomitionum & inferiorum vacuationum differentiam ita distinctis, purgationem vniuersaliter consideremus. Diximus iam ex affectu, & humore noxio indicari medicamenti delectum, quod proprium ac sibi familiarem humorem attrahat & expurget. Sic enim omnia rectè procedent, dum talia purgabũtur qualia purgari oportet. Quapropter dixit Hippocrates, si qualia oportet purgari, purgentur, confert, & facilè ferũt: si contrà, difficulter. Et Aph 2. lib. 4. In medicationibus talia educere è corpore qualia & spõte

Aph. 25 lib. 1. & Aph. 3. lib. 4.

prodeunt

prodeuntia, vtile: quæ verò contrario modo prodeunt, cohibere oportet. Dixerat autem lib. 1. In perturbationibus ventris, & vomitibus spontinis, si talia purgentur qualia purgari oportet, cõferre & leuiter ferri: sin minùs, contrà. Sic & vasorum inanitionem, si talis fiat qualis fieri debet, conferre & benè tolerari: si minùs, cõtrà. De qualitate eorum quæ euacuantur agens. Adhortatur autem semper vt quæ rectè à natura fiunt, etiam in artis operibus medicus imitetur: sicut & hoc loco à spontinis euacuationibus suam exorsus orationem. In quibus si qualia oportet purgari, purgentur (hoc est ea quæ corpus infestant) confert, & leuiter ferunt. Quod si aliorum fiat spontina euacuatio, & non eorum quæ corpora nostra molestant, contrarium euenit. Neque enim confert: & grauiter ferunt ægrotantes. Eodem modo si medicus moliatur aliquã facere euacuationem, eorum esto quæ corpora nostra molestãt: quemadmodum & in aliis locis humorem noxium præcipit euacuari, neque alterum illi in euacuatione præferri. Si igitur pituita superabundet, hanc omnino oportet euacuari. Flaua autem bile, vel

Aph. 2. & Gal. in cõm.

atra infestante, abstinendum est à pituita, & bilis infestans euacuanda. Sic etsi humor sanguineus in corpore modum excesserit, sanguinē euacuari oportet, sicuti et serosam eius partem, si hæc fuerit superabundās. Humorem autē superabūdantē, ex colore debemus coniectari, nisi aliqui fortè in profundū recesserint. Color enim similis efflorescit humoribus si non regurgitarint. In ijs autē qui retrocesserunt et non sunt æqua portione per totum corpus diffusi, oportet inspicere regionem, & anni tempus, & ætatem, & morbos in quibus conueniat, aut non conueniat talis, vel talis humoris facere euacuationem. Habet enim vnusquisq; humor in corpore superexcedens, propria indicia. Sed gratia perfectæ cognitionis inspicere oportet tempus anni quod præsens est, & regionem in qua degunt ægrotantes, et eorum ætatem, & speciem ægritudinis. Sint enim, si ita cōtigerit, flauæ bilis in corpore abūdantis indicia. Simul cum ipsis inspiciendum erit si tempus æstiuum, & si æger in ætatis vigore consistit. Eodem modo & in pituita considerandum, si adsit hyems, si regio frigida, si homo senex. Et præter hæc omnia morbi speciem

ciem inſpicere oportet. Veluti quod tertiana (ſi ita contigerit) ſit à flaua bile modũ excedente, quartana ab atra, quotidiana à pituita, cancer ab atra bile, eryſipelas à flaua, atque ſingulæ aliæ morborũ ſpecies. Si enim hæc omnia diſtinxerimus, firmius atque ſtabilius ad noxij humoris euacuationem perueniemus. Deiectiones autem non multitudine ſunt æſtimandæ, ſed ſi talia vacuentur qualia vacuari oportet, & quod æger facilè toleret. Atque vbi vſq; ad animi deliquiũ expedit ducere, faciendum, ſi æger poßit tolerare. Quæ autem animi deliquia intelligat Hippocrates, *in venæ ſectione diximus. Quod virium nos admonet, cùm dicitur, quod æger poßit tolerare. Nam ſi fortè in vacuando diſſoluitur, à vacuatione deſiſtendum, etiam ſi adhuc reſtent ſuperuacua. Quapropter rectè* Hippocrates *dixit vacuationes quæ ad extremum ducunt, eſſe periculoſas, licet alioqui neceſſariæ videantur. Et Aphor. 51. lib. 2. Plurimum atque repente vacuare periculoſum. Quoniam omne nimis eſt naturæ inimicum: ſed quod paulatim fit, tutum eſt. Qua ratione eradicatiuæ illæ medicinæ, quas barbari paßim incul-*

Aph. 23. lib. 1.

Aph. 3. lib. 1.

cant, excluduntur. Neque enim tutum est vna vice radicitùs humores extirpare. Sed nonnihil naturæ relinquendum, quod ipsa priùs per vacuationem velut pondere subleuata, postmodum elaboret, & vacuet. Ità enim natura post venæ sectionem facere solet, vt reliquias materiæ quæ vna vice educi tota non debuit, per alui profluuia, per vomitiones, & spontinos sudores emittat. Quæ si forte nō succedāt, iterata vacuatione quod superest tutò extirpabitur. Quod in purgationibus curiosius obseruari debet, cùm in nostra potestate non sit purgantis medicamenti semel exhibiti vim cohibere. Quod si ex eradicantibus extiterit, nolentibus nobis tyrannidem in corpore exercebit. In omnibus itaque, virium ratio habēda est, ne has magna vacuatione semel vsus exhaurias, & per syncopen ægrum ad mortem deducas. De qua re copiosiùs Capite tertio diximus. Succedit aër ambiens, qui si calidissimus extiterit, purgationē hanc facilè non admittit: veluti sub Cane & ante Canem. Exusta enim tunc natura eam quæ à medicamentis efficaciter purgantibus fit, non fert acrimoniam. Quare plures purgati hoc

Aph, 5. lib. 4. & Gal. in cōm.

ti hoc tempore incidunt in febres: & natura ex æstu imbecilla, magis ex purgatione dissoluitur. Praua etiam euadit hæc purgatio, cùm calor aëris ambientis in partem trahat extrinsecam, contrariam ei ad quam medicina ducit humores. Verẽda etiam extrema frigiditas, quæ humores densando, & meatus constipando medicamenti vim retardat, & sæpè cohibet. Quas aëris qualitates, non solùm in anni tempore, verùm etiam in loco habitationis, & præsenti cæli statu, & regione contemplari oportet. Sed ad purgationes accõmodatissimum tempus esse dixit Hippocrates, vernum: in quo neq; calor adest qui corpora dissoluat, neque frigus humores condensans, neque inæqualitas quæ vires distrahat, & perturbet. Aetas puerilis validam purgationẽ non sustinet: sed benefica medicamenta vtcunq; admittit. Sicut & senectus decrepita: non autem valida altera, quæ venæ sectionem, & purgationes ægregiè tolerat. Minùs tamen quã iuuenes, & adolescentes, & alij qui inter pueros & senes medij sunt. In quibus efficacior hæc purgatio, quam morbus requirat, minimè verenda: habita etiam ratione

Aph. 47. lib. 6

mor-

morborũ qui ſingulis ætatibus euenire ſolent. De quibus in primo libro egimus. Attendenda etiam conſuetudo. Neq; enim qui medicamentum nunquam aſſumpſit, purgationem facilè tolerabit: neque qui ſingulis annis purgari conſueuerit, à medicamẽto impunè abſtinebit. Neq; tutum eſt vnam medicamenti ſubſtantiam familiarem habere. In quo peccant qui nihil præter rhabarbarum, aut caßiam ſani & ægrotantes aſſumunt. Varianda eſt ſaltem formula, vt modo in bolo, modo in potione ſumantur, ſeruatis etiam infuſionum, & decoctionũ, aliarúmque præparationum differentijs. Alioqui medicamentum aſſuefactione aut propter familiaritatem inefficax reddetur: aut ſi fortè tranſire ad aliud neceſſe ſit, moleſtiam in mutatione non paruam generabit. Naturarum inſpicies proprietates. Sunt enim qui rhabarbari ne odorem quidem ferre queant: ſunt quibus agaricũ tota natura aduerſum eſt: ſunt quibus diacrydion familiare. Quibus, quod naturæ maximè proprium erit, propinare ne verearis, etiam ſi in alijs corporibus malignam qualitatem id exerceat. Sexus vterque, pleniores has

purga

purgationes admittit: sed mulieres minùs, vt pote molliores, & delicatiores. Quæ si grauidæ fuerint, ab his omnino arcendæ sunt saltem primis & vltimis mensibus, ne abortus fiat, vt monuit Hippocrates, dicens: vtero gerentes sunt medicandæ, si materia turget, quarto mense, & vsque ad septimũ: sed hæ minùs. Iuniora autem, & seniora vereri oportet. Dixit autem si materia turget, & cogat accelerare. Nam cùm superabundantes humores mouentur, & per totum corpus deferuntur, nondum in aliqua parte firmati: tunc ad eos expellendos natura incitatur, & aliquo indiget manum porrigente, & hunc humorum motum ad aluum deducente. Eos verò qui aliqua in parte firmati sunt humores, nõ oportet mouere. An verò minuentibus blandisq; medicamentis, primis, medijs, & vltimis mensibus grauidæ tutò purgari poßint, capite quarto docuimus. Vitæ actio inquieta, laboriosa, & incõstans, valentibus purgationibus subijcienda non est. Quantum enim otioso homini excrementorum quies concedit, tantùm laboribus & exercitijs detrahitur, vt noua detractione, saltem validiore,

Aph. 1. lib. 4. et 29. lib. 5

re, inquieti non egeãt. Otiosi, vt pote excrementosi, vberiùs purgandi veniunt. Morbi longi efficaciores purgationes desiderãt, vt pote duriore materia, quæ medicamentis nõ facilè cædat, compacti. Quapropter diutiùs & efficaciùs attenuationes, & concoctiones in eis molimur, vt superueniens medicamentum, temperatiorem, nec adeò rebellem inueniat materiam. In acutis raró, nec nisi in principiis, medicinis purgantibus vtimur, & hoc cum præmeditatione facimus. Satiusq; hodiè esse ducimus blandioribus medicamentis in his vti. In vigore tamen non purgamus. Quòd, quæ iudicantur & iudicata sunt integrè, neq; mouere, neque nouare aliquid siue medicamentis, siue aliter irritando, sed sinere, præcipiat Hippocrates, de acutis agens. Nam in longis tenaci materia præditis, & vigorẽ plurium dierum habentibus, purgare circa iudicationes nihil prohibet, modo ne in summum vigorem, qui crisim iam elaboret, incidas. Sed si iudicatio integrè facta non sit, in declinatione ea quæ relinquũtur audacter purgabis, tam in acutis, quàm in diuturnis, vt recidiuas prohibeas. Quæ enim relin

Aph. 24. lib. 1

Aph. 20. lib. 1

relinquuntur in morbis, nisi vacuentur, recidiuas facere solent. In morborum intermittentium accessionibus medicamentum purgans non dabis: sed expectabis diem quietis. Potiões & bolos hora quarta, aut quinta, aut sexta, mane exhibebis: catapotia verò, concocta cœna, circa mediam noctem, cauendo à somno postquàm vacuatio fieri cœperit. Exploranda etiam medicamentorum, quæ habueris ad manum, facultates: ne torminosis, & nauseabundis agaricum officinarum propines, quem flatulentum, & vomitorium esse intellexeris. Néve diacrydiō, colocynthidem, elaterium, turbith, quæque acribus his conflata sunt: vbi venarū apertio, aut erosio ægrotantem infestauerit. Ad quorum exemplum cætera quoque vsurpari debent, ne cum vna facultate prosint, altera difficiliores noxas pariant. Seligēda itaque maximè tuta remedia, aut ea ipsa quæ noxa non carent, modis omnibus castiganda, ac frænanda, ne benefaciendo etiā æquè noceant. Aromatis autem ita castigātur, vt nulla re magis naturam aduersus medicamenti vim noxiam pugnare existimes. Addunt, in morbis qui præcipites occasiones nō habent,

habent, admittendos propitios astrorum influxus: de quibus alibi diximus. Sumendum autem purgans medicamentū calidum: non tepidum, aut frigidum. Quòd tepida omnia vires exoluant: frigida verò solidas partes offendant, & medicamenti potentiam in actum citò deduci prohibeant. Calida verò, vires (quæ in calido consistunt) recreant, & medicamenti facultatem citò de potentia in actum reducunt. Nauseam parit omne ferè medicamentū. Quod ne euomatur, saccharum rosatū tabulatum, aut cydoniati buccellam superingeres: nares etiam obstrues, ne odor in altum penetret: os vino odorato collues: aut corticē citri, aliúdve quod medicamenti saporem suauitate obscuret, mādendum præbebis: Panem assum aceto maceratum naribus admouebis: calidis pannis ventriculum fouebis. Ad quæ etiam conferet os ventriculi ante medicamēti sumptionem masticino, & melino roborare: præsertim si ventriculus anteà vomitionibus infestaretur. Sunt qui somnum post sumptum forte medicamentum conceduut: sunt qui prohibent. Mea quidem sententia satiùs est vigilare: quòd somnus, dum medicamentum
in

in corpore humores mouet, & vaporibus partes omnes implentur, non sine labore sit: Idemq; accidere soleat quod in febrium accessionibus. In quibus mota sponte materia vniuersum corpus, & præcipuè caput vaporibus obruit. Quibus per somnũ multiplicatis, laboriosè, ac cũ maxima perturbatione se obdormiisse ægri fatentur. Quod & à vaporibus medicamenti actione suscitatis accidisse tibi dicent, quicunque ab eius assumptione dormierunt. In blandis medicamentis alia est ratio. Cùm enim tardiùs operentur, tardiùs etiam vapores illos mouent: vt interim dum nihil agunt, somno locus sit, qui ad fouendum, quod calore natiuo disponatur medicamentum, plurimùm conferat. Ab epoto medicamento valido, nihil dabis: nisi os ventriculi sensile, ac imbecillum sit, & simul medicamentum acre, & vehemens. Ad contemperandam enim acrimoniam, & tergendas medicamenti portiunculas quæ gulæ & stomacho adhæsissent, ptisanæ cremorem superingerebat Hippocrates. A calore, & frigore, & vento cauendum. Absoluta verò purgatione, non copioso, sed mediocri, & boni

succi alimento, humido potius quàm sicco, corpus reficiẽdum. At si tardiùs quàm expectaretur, purgatio succedat, tunc motione & inambulatione medicamenti vis accelerabitur, modo ea sit morbi natura, quæ sine virium offensa illud patiatur. Quod in helleboro, vehementißimo remedio, facere consuluit Hippocrates Aph. 14. & 15. lib. 4. Si nihil omnino educatur, & medicamentum actione sua frustrari videatur, glandem suppones; vel clysterem mollientem inijcies. Sin contrà accidat, vt immodica purgatione vexetur æger, somnũ, quietemq; adhibebis: vel cibum solidiorem ingeres: cydoniatum, aliaq; adstringentia dabis: cæteraq;, quæ ad alui profluuia destinata sunt, in mediũ adduces. Alioqui deiectiones nõ multitudine æstimandæ sunt, sed si talia deijciantur qualia conueniunt, & ægri facilè tolerant. Quod accidit, vbi vitiosi, & qui corpus infestant, humores euacuantur, vtiles autem in corpore retinentur. Cuius rei signum est, quòd ægri facilè tolerant. Nam si vtilia educuntur, & retinentur noxia, difficulter ferunt. Quomodo autem laudabilia excremẽta dignosceremus,

Aph. 14. et 15. lib. 4.

Aph. 23 lib. 1.

sceremus, docuit Hippocrates in prædictionibus: compendiosius vero lib. 2. Aphorismorum dicens: in profluuiis alui, mutationes excrementorũ iuuãt, nisi ad mala mutatio fiat. Nam mutationes illæ quæ multis formis variantur, exquisitiùs corpus expurgant, nisi adsint signa colliquationis, aut putredinis: de quibus dixit in prædictionibus, vbi & pinguium, & fætidorum, ac malè olentium meminit excrementorũ. Sed vacuationũ quæ sponte naturæ fiunt, & quæ medicamento tentantur, discrimen aliud aßignat libro 4. Deiectiones nigræ, qualis est sanguis niger, sponte venientes, & cum febre, & sine febre, peßimæ: & quantò colores magis praui fuerint plures, peius. Cum medicamento verò, meliùs: & quò plures colores fuerint, minùs praui. Sic quidem multi deiectionum colores sponte euacuati, multarum atq; malarum dispositionum sunt signa. A medicamento autem ducti vim habente plures humorũ species euacuare, nihil absurdum significant. Ergo cùm ea quæ purgari oportebat, talia ac tanta, qualia ac quanta conueniebat, purgata fuerint: lotorium, quod & medica-

Aph. 14 & Gal. in cõm.

Aph. 21 & Gal.

menti, & humorum reliquias abluat, & abstergat, ante alium cibum exhibent nostri tẽporis medici. Quod vel ex tenui iure pulli saccharato, vel cicerum arietinorum decocto parare solent. Nec desunt qui clysterem abstersorium ex decocto hordei, & melle rosato, vel sacchare sordido, inyciũt: vt intestina à medicamenti, & noxij humoris reliquijs vindicent. Quod in acribus, & erodentibus medicamentis laudamus. Sic enim stomachi vellicationes, & intestinorum vlcerationes per lotorium, & clysterem prohibemus. Sed ne Galenus scrupulum moueat, qui toties in inflammationibus, & omnibus morborum collectionibus purgationes interdixit, & tamen ipse in pleuritide purgauit primo, & secundo, & tertio, & quarto die: notandum firmatis in parte aliqua humoribus purgationem non deberi. Sed si partim firmati sint, partim etiam adhuc aliundè ad partem fluant (quod per initia in pleuritide, & omni inflãmatione accidit) fluentibus adhuc humoribus purgationem vtiliter adhibemus: quæ firmatis, & in parte collectis inutilis dici potest. Neque ergo firmatorum

torum, & in parte hærentium humorum gratia, sed aliundè ad partem fluentium causa, purgatio in inflammationibus, cæterisq; morborũ collectionibus exhibetur. Nam vbi nihil ampliùs influit, neque influxurum speratur, temerè adhibetur. Sed & an ea in superiorum costarum, & pulmonis affectibus, qui per arteriam expurgari debent, conueniat, meritò dubitatur. Verentur enim in his Hippocrates, & Galenus, & Paulus, alui ductiones, cùm per superiora materia educi debeat. Per superiora autem ducere volentes, aluum sistere debemus: vt præcepit Hippocrates aph. 74. lib. 7. Atqui Galenus in pleuritide se purgantibus medicamẽtis vsum fatetur. Quod fortasse fecit in eo qui sanguinis detractionem recusauerat: aut in pleuritide quæ infernas, versus diaphragma, partes infestabat. In qua, purgatione inferna vacuare iubet Hippocrates. Verũ cum nihil in medicina perpetuum sit, sed pro indicationum multitudine ac dignitate omnia varianda sint, non mirùm si aliquando in pulmonis affectibus purgationi locus detur: vel ob plenitudinem, vel cacochymiam, vel nouos

2. vict. acu.

humorum desluxus qui & vacuari, & per alvum averti postulent. Quod tamen adeò frequens non est, vt ad coniungendam venæ sectioni purgationem nos semper inuitare debeat. Nam ferè sola venæ sectio ibi satisfacit. In dysenteria verò, cæterisq; alui profluuiis, & tenesmo, an purgabimus? Nã veteres in his de adstrictione multa dicentes, de purgatione ne verbum quidem fecerunt. Imò Galenus cùm vel circa sedem, intestina, aut ventrem, vel aliquam huic vicinam partem initium phlegmones fit, alvum deijcere prohibet: longissimè à parte fluxione tentata auellere, nequaquàm ad eam trahere præcipiens. Attrahi autem ad partem per quam fit vacuatio, inconfesso est. Quapropter neque in tenesmo (qui sedis phlegmone est) neq; in dysenteria, quæ intestina fluxione, vlceratione, necnon inflammatione pertentat, inferna hæc purgatio conferre potest: Neque in cæteris alui profluuijs, quæ ventrem, & intestina fluxione molestant. Quod si fluentis humoris plenitudo adsit, vacuationem quidem requiret: sed per aliam partem, quæ aut reuellat, aut deriuet: non quæ ad locum affe-

13. meth.

ctum attrahat. Et reuellere quidem poterit vomitus, atq; etiam superiorum venarum incisio: deriuare, quæcunque per vrinas materiam euocant. Sed deriuatio hæc minor est quàm vt plenitudini satisfacere posit. Quare aut venæ sectione, aut vomitu, tum vacuanda, tum auertēda materia. At vomitum non omnes tolerant: neq; in omnibus admittitur venæ sectio: & tamen restat cui primùm mederi debeamus, fluentis humoris plenitudo. Qua permanente, morbus fieri nunquàm desinet. Hãc autem si neque venæ sectione, neq; vomitu vacuare licet, nulla alia via quàm per aluũ expurgare queas. Sic sanè non tam artis ordine, quàm necessitate ad purgantia per aluũ medicamenta peruenire fas est. Sed vitãda in his, quæcunq; pungentem & acrẽ vim possident: seligenda, quæ adstrictionem vi purgatrici coniunctam habeant, vt tamarindi, myrobalani, & Rhabarbarum neq; infusum, neq; torrefactum, sed tritum, & vt vocant, in substantia. In dysenteria, & tenesmo, tamarindi, & myrobalani magis conferunt: quoniam vnâ cum purgationis beneficio, non solum adstringunt, verùm

etiam pungentis atque vlcerantis materiæ feruorem, atque acrimoniam reprimunt, ac extinguunt. Rhabarbarum, meo quidem iudicio, in dysenterico fluxu: torrere superuacaneum est. Quam enim morbus requirit, naturalem & efficacem habet adstrictionem, & exsiccationem, vi purgatrici cōiunctam. Præterea, in torrendo si modum excesseris, nō solùm remittes medicamentū, verùmetiam purgatoria facultate penitùs destitues. Exhauritur enim vi ignis illa facultas, nisi certo gradu cōstiteris: quod paucis contingit. Cùmq; modum attigeris, vix efficies (quod expertus sum, & vnicuique experiri licet) quin medicamentum vstione acrimoniam acquirat, præsertim in partibus exterioribus, internis vix ignem sentiētibus. Acrimonia autem vellicantur intestina, & vlcerationes, ac dolores augentur. Tutiùs itaque agetur si rhabarbarū ipsum contritum, citra vstionem exhibueris. Cōstat enim substātia quadam terrea styptica, quæ purgandi facultatem reprimat, interdum etiam in totum probibeat. Qua de causa infundi præcipitur, vt abiecto post expreßionem terrestri & adstrictorio, vis

Rharb. torref.

purga-

purgatoria in liquore manens propinetur. Dantur autem purgantia medicamenta, vomitoria quidem magna ex parte in potu, præcedente etiã victu humido, & quiete. Deiectoria alia, in bolo, in potu, in tabellis, in pilulis, in forma opiatæ, in tragea seu puluere. Sed epota celeriùs operantur, & parua mora minùs officiunt. E capite magis trahunt catapotia. Cætera ad voluptatem (nisi opiatas excipias) excogitata sunt. Sed de his satis. Superest vt de cæteris vacuationibus, quæ interdum vniuersales dicuntur, aliquid dicamus. Sunt enim hæ mẽstruæ purgationes, hæmorrhoides, vrinæ excretiones, sudores, & continuata inedia. quæ tamen per accidens vacuat. Hæc inter particulares vacuationes referuntur. Sed interdùm è toto corpore vacuant, idq; naturæ magis, quàm artis impulsu. Nam rarò accidit vt mulieres extra suas purgationes, per medicamenta ad tantum mensiũ profluuium deducantur, vt vniuersum corpus indè satis vacuatum dici poßit. Quod & de hæmorrhoidibus, & vrinæ excretione iudicare licet. Via decretoria, aut morbosa affectione id accidere sæpè solet. In sudori-

bus verò, & per motum decretoriũ, & per morbosas qualitates, & per medicamentorum efficaciam vniuersales vacuationes spectare promptum est. Nam medicamentis ad id idoneis hodiè vtimur, ligno Indico, Chyna, Sarza parilla, & similibus, quibus ab omnibus corporis partibus humor eliciatur: serosus tamen & tenuis, non autem craßior, qualis qui purgantibus medicamentis elicitur. Quod differentiam inter hæc & illa maximam constituit: vt purgãtia verè generalia dici debeãt: cætera vniuersalia quidem, sed si ad humoris naturã respicias, longè inferiora, & quasi particularia. In cæteris, particulares magis quàm vniuersales vacuationes facere dicuntur tum menstruæ purgationes, tũ hæmorrhoides, tum vrinæ excretiones, sudores, & inædia, vt capite nono docebitur.

De Reuulsione. CAP. VII.

REVELLVNT, quæcunq; vacuãt vniuersaliter: sicut sanguinis detractio, & quæ medicamentis tentatur purgatio. Verùm cum non tam auersionis, quàm plenioris vacuationis gratia suscipian-

piantur: meritò à reuulsione separata sunt. vt simul intelligatur per vniuersales illas vacuationes (quas primarias auersiones appellare licet) ad cæteras reuulsionũ & deriuationum differentias viam parari. Neq; enim licet cucurbitulis, scarificationibus, frictionibus, alijsq; huiusmodi auersionẽ tentare, priusquàm vniuersum corpus vacuatum fuerit. Consequenter auersionibus locus datur. Sed deriuationem præcedat reuulsio, nisi & illa cum generali vacuatione coniuncta sit: vt cùm in pleuritide vena brachij eiusdem lateris secatur. Nã sanguine detracto vacuatur vniuersum corpus, & simul per vicinam & propinquam partem fit deriuatio fluentis materiæ. Est enim deriuatio, vacuatio ad latus propinquum. Reuulsio vero, ad partes longinquas: seruata semper rectitudine, & communitate cum parte affecta. De qua re speciatim egimus capite quinto libri primi. Succis adhuc influentibus debetur hæc vacuatio. Cuius veluti instrumenta sunt, venæ sectio. nõ solùm illa quæ pleniùs vacuat, sed etiã quæ minùs detrahit, & tam particulares, quàm magnas venas amplexatur: vomitus: purgatio

purgatio per aluum, & generalis illa de qua dictum est, & particularis, quæ per balanos, & clysteres operatur: cucurbitulæ: scarificationes: hirudines: vesicatoria: setones: vlcera arte facta: Menstruæ purgationes: hæmorrhoides: vrinæ excretiones: sudores: frictiones: fomenta calorifica: ligaturæ dolorificæ: insensiles transpirationes. De venæ sectione quæ vniuersaliter vacuat, & sæpè simul reuellit, capite tertio diximus. Particularis altera, interdùm magnas venas, interdũ particulares & exiguas, quales quæ in naribus, fronte, mento (quas partibus posterioribus affectis, reuellendi ad anteriores gratia, incidimus) amplexatur. Huius generis sunt, & quæ circa medium digitũ sinistræ manus à liene retrahit: quæq; post aures sunt, vt altera affecta, è venis alterius sanguinem mittendo reuellas: et quæ in partibus inferioribus inciduntur, vt à superioribus fiat retractio. De vomitu, & vniuersali purgatione quæ medicamentis per aluũ ducẽtibus efficitur, proximè dictũ est: & de balanis facilioribus, et clysteribus mollientibus capite secũdo huius libri. Verũ hæc mitiora sunt quã vt ex lõginquo trahere

Venæ sectio.

Vomitus, & inferna purgatio.

here poßint:nisi forte auertendi vomitus gratia adhibeantur. Itaq; acrioribus opus est tum balanis,tum clysteribus,si efficacem illam attractionem facere studes. Ad quod opus balanos conficiũt melle,sale gemmeo, & hiera picra, aut colocynthide, aut felle taurino: vel radicibus bryoniæ, aut cyclamini,felle taurino imbutis. Clysteres verò, decocto foliorum cucumeris agrestis, lauri, ruthæ,bethonicæ,vrticæ, mercurialis,betæ, sambuci, cnici, polypodij quercini. In quo dissoluuntur diaphenicum, confectio hamech,benedicta laxatiua,mel anthosatum, mercuriale,genistatum, cum oleis anethi, ruthæ sambuci, & similibus:addito etiam sale gemmeo. Ita enim à capite retrahent. Quod valentiùs etiam facient, si colocynthidem,turbith, ricinum, & similia addideris. Cucurbitulas leues,hoc est sine scarificatione, mammis apponimus, menses cohibere volentes:& hypochondrijs,sanguine è naribus supra modum fluente: & supra vmbilicum,vtero ad inferna collabente:& infra vmbilicum,vomitu infestante: circa pubem in strangulatione vteri:& occipiti,partibus anterioribus affectis:& inguini-

Balani acres.

Clysteres acres.

Aph. 50.lib.5

Cucurbitulæ.

guinibus, alis, & post aures, cùm ab internis ad exteriora attractionem molimur. In quibus locis scarificatio (nisi venenosa adsit qualitas) non adhibetur. In cæteris partibus, & leues, & cum scarificatione auertendi gratia, admouentur: præsertim scapulis, natibus, coxis, fæmori, cruribus. Leues attrahunt quidem, sed humorẽ attractum non vacuant, sed spiritum tantum, & flatus. Scarificatio verò, & attractum humorem vacuat, & nouum ex alto tanquàm riuulo diducit. Confert plurimũ oculis fluxione laborantibus, scapulis adhibita: & capiti, thoraci, & stomacho affectis, si cruribus etiam adhibeatur: & dorso si natibus, aut coxis. In quibus verò aliam sanguinis detractionem veremur, in ijs crura, tanquàm ignobiliora, scarificare iubet Galenus. Atque in pueris, in grauidis, in senibus, in morbo longo fractis, aut acuto prostratis, quando alio præsidio vti non licet, optimum est remedium, citra virium, aut caloris natiui iacturam vacuationem faciens. Hirudines quoque reuellunt, præsertim in mania, & cõfirmata in cerebro melancholia, si hæmorrhoidibus applicentur.

Scarificatio.

Lib. de scarif.

Hirudines.

Quarum

Quarum exemplo nõnulli pediculos summitati virgæ imposuerunt, vt facto irritamento, vrinam ex alto traherent. Ad simplices à parte affecta vacuationes, magis quàm ad reuulsiones adhibentur hirudines. Quanquàm, si quis eas post scarificationem, cucurbitularum loco apposuerit, haud pœnitendam auersionem fecisse videbitur. Harũ vsum capite nono docebimus. Vesicas, & ampullas excitãt erodentia medicamenta. Quæ sanè occipiti admota sufficienter auertũt ab anterioribus, dùm vesica aperta serosum humorem effluere sinimus. Id hodie cantharidibus, fermento & aceto concorporatis, faciunt medici: nulla ferè ægri molestia. In his qui scarificationes verentur, soleo ego post cucurbitularum appositionem, vesicatorio attractum humorem vacuare. Omnibus ferè partibus quibus & cucurbitulæ, conuenit id remedij genus. Setonem in oculorum fluxionibus occipiti apponimus: quem duobus aut tribus mensibus, purgata semper, quæ effluit, serositate, ferat æger. Faciei vitijs conuenit: cæteris quoque partibus accommodari potest, facta in con- Vesicatoria. Seto.

trarium

Vlcera arte facta.

trarium retractione. Ferro, & igne, & causticis medicamentis (inter quæ primas tenet arsenicum sublimatum: sed & argentũ viuum sublimatum satisfacit, cum vnguento populeo & lapide hæmatite admotum) vlcera excitamus: quæ diu aperta tenemus, vt per ea sponte fluens humor, superiorum locorum materiam vacuet, & reuellat. Sic capite affecto, humeris, brachijs, fœmori, aut tibijs inducta vlcera plurimùm profuisse compertum est. Quod & omnibus partibus superioribus conuenit, si in inferioribus vlcus excitetur. Nam inferioribus affectis, vlcus in superioribus nihil magnũ operatur. Menstrua à superioribus reuellunt. Mulieri sanguinem vomenti, menses superuenientes remedio sunt, ait Hippocrates. Quod etiam sanguinem spuentibus, & è naribus profluuijs confert: oculos etiã inflammatos, & faciei ruborem iuuat, & colorem emendat. Quomodo autem, & quibus remedijs menses euocentur, capite nono mõstrabitur: sicut & de hæmorrhoidibus, quæ ad auertendos sanguinis vomitus, sputa, & profluuia conducunt: præcipuè verò maniam curant, & sanguinem melancholicum

Mẽstrua Aph. 32 lib. 5.

Hæmorrhoides.

licum à capite & venis fluendo auertunt Aph. 11.
& renes iuuant. Pleuritidi etiam, & pul- & 21.
monum affectibus, & corporis vitijs confe- lib. 6.
runt, dicēte in Epidemijs Hippocrate, Qui-
bus hæmorrhoides profluunt, ij neq; pleu- lib. 6.
ritide, neque pulmonis inflammatione, ne- sect. 3.
que phagedena, neque furunculis, neque
terminthis, neque lepra, neque vitiligini-
bus albis corripiuntur. Statis autem, con-
suetisque fluere temporibus, tum menses,
tum hæmorrhoides aperiendæ: ne frustra
ludas operam, dùm medicamentis naturam
importunè cogis, & ab ordinatis consue-
tisque muneribus ad inordinatos reuocare
contendis. Quod citra corporis, & virium
offensam fieri non potest. Vrina plerunque Vrinæ
motu naturæ tanta erumpit, vt vniuersum excretio
corpus vacuet, nec alijs vacuationibus vllū
relinquat locum. Quo modo plenissimè re-
uellit. Sed particulariter hoc etiam agit vi
medicamenti, cùm qui ad pectus, aut stoma
chum defluit humor ad vrinæ vias dedu-
citur: & qui artus occupant dolores, hac va
cuatione sanantur. Iecoris gibba his quoq;
ab obstructione liberantur. Nam caua, per
aluum magis expurgari postulant. Quæ

Sudores. vrinas mouent, capite nono dicetur. Sudores, ab interioribus ad exteriora reuellunt, & plenißimè vacuant. De his etiam inter particulares vacuationes dicturi sumus capite nono: sicut & de frictionibus, fomentis calorificis, & insensilibus transpirationibus, necnon de apophlegmatismis, errhinis, alijsque particularibus vacuationibus: quę interdùm reuellere, interdum deriuare videntur. Reuellere quidem, cùm contrarijs & longinquis partibus admota, fluxionem auertunt: deriuare, cùm ad partes propinquas quod influxit trahunt: prout capite quinto libri primi ostensum est. Sed de ligaturis quid dicemus? Neque enim vacuare videntur. Et Scribonius, in vtre, humorē per inferiorem ligaturam ad superna impelli ostendit, & per superiorem ad inferna. Quod inutiles, imò noxias ligaturas esse probat. Sed dolorificas has præcipit Galenus, vt dolore (qui cucurbitulæ trahentis vim habet) ad locum constrictū attrahant.

Frictiones. Fomēta. Transpiratio. Ligatura.

DE DERIVATIONE. CAP. VIII.

Deriuare

DERIVARE tunc dicimur, cùm non fluentem materiam, sed quæ iam modo influxit, nondum tamen firmiter impacta est, ad latus particulæ affectæ trahimus. Quod sæpè vniuersali vacuatione, sæpè etiam reuulsione facere videmur. Sed nihil prohibet idem & generalis vacuationis, & reuulsionis, atque etiam deriuationis subire naturam & nomen. Hoc tamen in pluribus distinctionem habet. Nã præter vniuersales venæ sectionis, & purgantium medicamentorum actiones, Apophlegmatismi è naribus, & auribus deriuãt: & errhina ab auribus, ore, & palato. ambo etiam è cerebro, nisi hoc vacuationẽ à parte affecta nomines. Horum materiam capite proximo tractabimus. Deriuãt è syncipite, venæ narium, & aurium aperta: & cucurbitulæ post aures, aut occipiti affixæ & setones post aures: atque in his hirudines, vesicatoria, & vlcera arte facta, modo quo in reuulsione diximus. Deriuat è pectore & pulmone, proximi brachij vena aliqua incisa, sed præcipuè interna. Ex liene, clyster non adeò acris, & menses, atque hæmorrhoides. Ex iecoris gibba, vrina & sudor:

dor:

dor: ex caua clyster, aut catharticum: ex vtraque parte, menstrua, & hæmorrhoides. Ex ventriculo & intestinis, vrina, menses, hæmorrhoides. De quibus capite quinto libri primi satis egimus, vt repetitione opus non sit. Tria tamen in deriuatione obseruanda sunt: Primùm vt reuulsionem semper præmittas: excepta ea, quæ cum vniuersali vacuatione vnâ fit. Nam quod pleniùs euacuat, si etiam deriuat, pro duplici gratia habendum est: si etiam reuellat, pro triplici: si cum hoc à parte vacuet, pro quadruplici. Qua ratione vena sectio è brachio lateris affecti in pleuritide maximè commendatur: quòd plenißimè vacuet: quòd ab internis ad externa trahat: quòd ad partem propinquã deriuet: quòd velut à parte ipsa affecta vacuet, cuius rei signum est sanguis, qui purulentus, & putris, educitur. Alterum, vt fluentibus adhuc humoribus non adhibeatur, si solùm, ac simpliciter deriuet. ne illis iuxta partem affectam pareretur aditus. Tertium, vt humoribus partem ipsam iam obsidentibus: sed nuper fluere cessantibus admoueatur: non autẽ diu impactis, & pertinaciter hærentibus quibus parti-

particularis, hoc est à parte affecta, vacuatio debetur. Semper autem ad latus affectæ particulæ, & in propinquo, deriuatio facienda: sicut reuulsio ad contraria, & longinqua. Sed reuulsionũ multi modi adhiberi possunt: Deriuationum vnus, aut alter sæpè satisfacit. Harum instrumenta eadem ferè quæ reuulsionum esse possunt. Sed hanc materiam libro primo distinctè tractauimus, sumpta occasione expositura situve partiũ, ac harum societate cum cæteris.

DE SIMPLICI A PARTE affecta vacuatione. CAP. IX.

VBI vniuersum corpus vacuatum est, & reuulsionibus quod influebat distractum, simul etiam deriuationibus quod hærere videbatur, aliò traductũ est: confirmato iam atque inueterato morbo, ipsaque restricta humorum fluxione, superest coniunctam impactamque materiã à particula affecta vacuare. Quod fit vel topicis digerentibus, trahentibus, & discutientibus: vel cucurbitula, scarificationibus, hirudinibus, sectionibus, cauterijs, vel causticis medicamentis: vel alijs vacuationi-

bus singulis partibus per sua colatoria à natura destinatis, vt apophlegmatismis, & errhinis, sternutationibus, illachrimationibus, & aurium mundatione, in capitis & cerebri malis: & tußi, & excreatione, in pectoris & pulmonum affectibus: & vomitu, in stomachi vitijs: & alui ductione, in ventris, & cauæ hepatis, malis: & vrinæ excretiõe, in simis hepatis, & renibus, & vesica affectis: atq; etiam hæmorrhoidibus, in capitis, laterum, iecoris, lienis, & renum morbis: & menstruis, in vteri affectibus: & sudoribus, in ijs qui circa cutẽ sunt humoribus. Insensilem autem trãspirationem iuuant topyca discutientia: & præter hæc, balnea tum naturalia, tũ artificialia: necnon exercitationes, & motus. Addunt inediam, somnum, venerem.; De quibus omnibus ordine dicẽdum. Caput & cerebrum vacuant apophlegmatismi, & errhina: hæc quidem per nares, illi per palatum & os. Constant radicibus iridis, pyrethri, cyclamini, cucumeris agrestis, scrophulariæ minoris, ellebori vtriusque, zingibere, zedoaria, galanga, hyssopo, thymo, origano, pulegio, serpillo, folijs lauri viretibus, staphisagria, eruca, nasturtio, synapi, pipere, carpesijs, condiso,

Apophlegmatismi.

Errhina

diso, cariophyllis, nuce muscata, aloe, agarico, turbith, colocynthidis medulla per multum tempus in aceto cocta, aut per longum tempus in vino macerata, seminibus iuniperi, cumini, erucæ, raphani, nigellæ, carthami, cardamomi, staphisagriæ, granis lauri, & granis paradisi: præterea ammoniaco, lacca, mastice, myrrha, castorio, salibus. Ex quibus apophlegmatismos solidiores melle aut cera in trochiscorum formam redactos, aut per sacculos his oppletos, parare licet: necnon gargarismos horum loco. Sed & errhina solidiora paruæ glandis oblongæ forma. Nam liquidiora, constant succis melissæ, maioranæ, betæ, braßicæ, anagallidis, praßij, iridis, hederæ, cyclamini, foliorũ cucumeris agrestis, peucedãi, erucæ, thapsiæ: adiectis interdum chrysocolla, nitro, sale gemmeo, & ammoniaco, sulphure, sapone, agarico, elaterio, castorio, euphorbio, pyrethro, alijsque apophlegmatismos constituentibus. Spiritus autem in capite inclusi pelluntur sternutatorijs: quæ pyrethro, cumino, caryofillis, eruca, pipere, cõdiso, cum euphorbij & ellebori portiunculis, componuntur. Aures expurgant succi, & decocta, apij,

Sternutatoria.

Aures purgãtia.

apij, raphani, ruthæ, absinthij foliorū lauri & cucumeris agrestis, & syluestris oleæ centaurij, porri, cepæ, colocynthidis, amigdalarum amararum, nucleorum in persicis & oliuis inuentorū: oleum amigdalarū amararum ad id vsitatum, oleum ex absinthio, oleum nardinum, laurinum, ex cucumere agresti, sambucinum, è spica, laterinum paucum cæteris admixtum. Oculos lachrymationibus euacuant, fumaria, rutha, anagallis apium cepa, raphanus, acriaque omnia naribus admota. Pulmones expurgant, eligmata capite quĩto enumerata: & althea, tußilago sicca glycyrrhiza, capillus veneris, buglossa, inula, braßica, hyssopum, prassium, pulegium, serpillum, polium, scabiosa, pulmonaria, calamentum, origanum, iris: zizipha, myxa, vuæ passæ, carycæ, dactyli, carpesia, cappares, amigdalæ dulces & amaræ, pinearum nuclei, pistacea, porrum coctũ, cepa cocta, mel, saccharum, oleum amigdalinum dulce, Aqua violarum, tußilaginis, capilliueneris, hyssopi, praßy, scabiosæ, Inulæ: Syrupus violatus, de Iuiubis, de glycyrrhiza, oxymeli simplex, syrupus de hyssopo, de praßio, & oxymeli scylliticum. Adde

Oculos vacuantia.

Pulmones expurgãtia.

de aromata, & flores violarum, anthos, buglo∫si vtriusque, stœcadis: & semina altheę, go∫sipij, fœnugræci: & diapenidium, diagragantum frigidum & calidum, diarim simplicem, & diairim Salomonis, diapra∫siũ, aliptam muscatum, penidias, saccharum buglossatum, boraginatum, anthosatum: Mel violatum, rosatum, anthosatum: conseruas violarum, capilliueneris, buglossæ, boraginis, anthos, scabiosæ, Inulæ: & trochiscos è violis, & è gallia muscata. Stomachum, vel spontina vomitione, vel leni vomitorio ab infestantibus humoribus vindicare promptum est. Sed si vomitum non facilè tolerat æger, abstergentibus primùm vtemur, vt oxymelite, cum menta, hyssopo, aromatis: deinde paratam materiam per aluũ deducemus clystere, vel medicamento. Ventrem, clysteribus, & medicamentis per aluũ purgantibus euacuamus. Lien propinquiores vias non habet. Iecoris caua, per aluum commodi∫simè expurgantur: sicut & gibba per vrinas. Renum etiam, & viarum vrinalium propria est quæ per vrinas fit vacuatio. Vrinas autem ducũt, radices tu riones & folia asparagi, rusci, graminis, fæ-

Stomachũ vacuantia.

Ventrem et lienẽ: iecur & renes vacu.

Vrinas ducentia

 niculi,

niculi,petroselini,apij, capparis,saxifragæ, Iridis,eringij.satyrij, saxifragæ, camapytheos,Camedreos,althea,filicis: Et agrimonia,millefolium, betonica, vrtica, Inula, pimpinella,lupulus,capillares vocatæ, & anethum,pulegium serpillum: grana halicacabi, semina apij, fæniculi, petroselini, ameos,dauci,amomi, carei, fraxini, asparagi,hederæ,vrticæ,saxifragæ,milij solis,iuniperi,raphani,peucedani,nasturtij, erucæ, Cicer. Et ex compositis,syrupus acetosus cõpositus, oxymeli simplex, & compositum, Mulsa,oxysaccarum compositum, syrupus byzantinus,syrupus capilli veneris,oxymeli scylliticum: diasatyrium, dialacca, diacurcuma. Adde mel,& aromata: quæ vehicula aliorum promptissima esse solent. Sed in morbis calidis,contentus esto asparagis,cichorio,adiantho,lupulo,filice, millefolio,granis halicacabi, seminibus melonum & cucumeris à cortice non mundatis, myxis,& ziziphis:& oxymelite simplici, aut mulsa ex aquis cichorij,endiuiæ, asparagi, adianthi,filicis,lupuli. His parantur apozemata,& syrupi,& zulapia,quibus longè ante cibum mane exhibitis,arenulæ, to-

phi,

pli, crassi humores, & putredines, è renibus, vesica, & meatibus vrinarijs expellantur. Horum autem ea natura est, ut si nihil in quod agant in renibus reperiatur, ex alijs partibus colligant, & ad renes deducant. Qua de causa renibus phlegmone laborantibus, ijs abstinemus: fluxionem verò aliò transferimus. In declinatione tamen, rupta inflammatione, mitiora ex illis quæ abstergant, & renes à putredine & sorde vindicent, propinamus. Ad liberandas obstructione gibbas iecinoris partes, præcipuè conferunt, & ab vtero, & ventre ægregiè deriuant, & reuellunt. Vtrūque enim præstant. Vterum menstruis purgationibus particulari ac propria vacuatione liberamus: quæ tamen ad vniuersum corpus spectat, cū venas inaniat. Menstrua ducunt ferè quæ vrinas proritant, sed peculiariter, Radices & folia Iridis, lilij albi, Rubiæ maioris, Asphodeli, centaurij vtriusque, aristolochię vtriusque, dictamni, eryngij, cyperi, Mei, petroselini, gentianæ gariofilatæ, inulæ, valerianæ, costi, bryoniæ, cyclamini: Et hyssopum, arthemisia, sabina, matricaria, bethonica, camedrys, Asarum, calamētum, cassutha,

13. meth.

Vterum purg.

Menses mouētia

tha, serpillum, satureia: cappares, ficus in oleo amygdalarum dulcium infusæ. Semina asparagi, iuniperi, ameos, amomi, dauci, peucedani, mei, nigellæ, petroselini, sileris. Et ex compositis syrupus byzantinus, è calamento, ex arthemisia è prasio, Trochisci de gallia muscata, trochisci de lacca, trochisci de myrrha: Aurea alexandrina, athanasia, triphera magna sine opio, theriaca, mithridatium, diacalamentum, diacostũ, dialacca, diacurcuma. Sed præstare dicuntur, casia lignea, cinnamomum, carpesia, cariophylli xylobalsamum galanga, calamus aromaticus, spica nardi schænãtum crocum, cæteraque aromata, musco, ambra, sed potissimum zibbeto, vtero familiari, condita. Adde bezoum, ladanum, ammoniacum, bdellium, laccam, myrrham, styracem, sagapenum, opoponacum. Ex his fiunt apozemata, syrupi, catapotia, boli, pulueres, atq; ex his potiones cum aquis stillatis vel decoctis, necnon electaria liquidiora, trochisci. Sæpè etiam suffimenta, & peßi, quę vului, dormituris, & mane surgentibus adhibeantur. Nàm cætera horis matutinis longè ante cibum dari debent. Frustra autem, nec

nec sine noxa, hæc aliys temporibus, quàm quibus menses fluere consueuerunt, administrantur. Grauidis autem ea dare temerarium est, cum ad fœtus conseruationem, & alimoniam, magna naturæ prouidentia, retineantur. Quod si mulieri in vtero gerenti purgationes eant, impoßibile est fœtum esse sanum, ait Hippocrates. Signa autem grauidarum hæc dedit. Si mulieri cessent purgationes, neque febris, neq; rigor superueniat, & fastidia incidant, iudica ipsam in vtero habere. Si volueris cognoscere an conceperit mulier, cùm dormitura est, ei aquam mulsam crudam potandam da: & si alui tormina patietur concepit, si minùs, non cōcepit. Sed plenam cibis eam esse vult. quòd vnâ cum quiete, & mulsæ cruditate, ad torminum, quæ à flatibus proueniunt, generationem id conducat. De menstruis etiam plura dixit libro quīto. Suffitus aromatū muliebria ducit: sæpiùs verò ad alia vtilis esset, nisi capitis faceret grauitatem. Mulieri menses decolores, nec per idem semper tempus venientes, purgationem indicāt esse necessariam. A qua ad mensium prouocationem accedere licet. Si mulier quæ neq; grauida

Aph. 60 lib. 5.
Aph. 61.
Aph. 41
Aph. 28
Aph. 36.

Aph.39 grauida est, neque peperit, lac habet: huic menstrua defecerunt. Si menstrua plura fiant, accidunt morbi: etsi non fiant, ex vte-
Aph.58 ro morbi contingunt. Verùm hic naturarũ habenda est ratio. Nam menstrua humidis mulieribus diutiùs durant, vt ait in epide-
Lib.6. sect.1. mijs. Si autem præter consuetudinem, simul etiam præter naturam nimis fluant, sistenda sunt: ne aut conuulsiones, aut animi defectus ex inanitione accidant, qui in fluxu
Aph.57 muliebri peculiariter mali dicuntur Hippocrati lib.5. aphorismorum. Refrigeratur immodica vacuatione vterus, vnde flatuũ multitudo colligitur, qui suffocationes & dolores pariant.
Hæmorrhoides. Hæmorrhoides partim à vena caua, partim à porta sanguinem fæculentum excipientes, iecur, & lienem expurgant. Aperienda cum intumuerint, vel aspera frictione, vel admoto cyclamini succo, vel succo centaurij, anagallidis, raphani, folijs ficus, cepa, porro, staphisagria, succo cucumeris agrestis, amigdalis amaris, lupinis amaris, alumine liquido, pipere, medulla colocynthidis in oleo amigdalarum amararum macerata, stercore columbino, felle bubulo, nitro, aphronitro, hirudinibus, scalpello.

lo. Vniuerso corpori confert hæc vacuatio. haud temerè tentanda, nisi venæ illæ intumuerint. Nam medicamentis has euocare promptum non est, nisi assiduo contactu. Neque verò id tutum. Quòd cùm acria illa sint, inflammatione partes quibus diutiùs hæserint, infestent. Hirudines tamen admouere licet ano, venis illis non tumentibus. Quibus autem sponte profluunt, iÿ neque pleuritide, neque peripneumonia, neque phagedena, neque furunculis, neque terminthis, neque lepra, neque vitiliginibus corripiuntur. Ab atra bile etiam liberant, eo quòd per eas simile profluat. Succedentes etiam melancholicis, & renum morbo laborantibus, bonum significant. Insaniam etiam soluunt, si insanientibus superuenerint. Caueant autem qui cum hac vacuatione sani esse consueuerunt, ne intempestiuè illas supprimant: dicente in epidemÿs Hippocrate. Multi intēpestiuè ab hæmorrhoidibus sanati, prædictis morbis mox correpti sunt qui fuerunt perniciosi. Et libro sexto aphorismorum, A diuturnis sanato hæmorrhoidibus, si vna non seruatur, periculum est aquam inter cutem, vel tabem aduenire.

6. epid. sect. 3. 6. epid. sect. 5. Aph. 11. lib. 6. Aph. 25 Sect. 3. Aph. 12

Videntur

Videntur enim datæ à natura in purgationem, non in morbum. Vitandum tamen immodicum harum profluuium: ne quod in omnium vacuationum excessu accidit, vniuersum corpus, & præcipuè iecur refrigeratum, aquam inter cutem contrahat, & viribus, atque alimento destitutæ partes contabescant.

Sudores.

Sudores, & si vniuersaliter vacuant, tamen quia particulariter etiam cutis, & subiectæ carnis vitiis destinati sunt, inter particulares vacuationes hic enumerantur. Si itaque vel scabies, vel humor poros obstruens, vel vlcera malemorigerata in cute & subiecta carne extiterint, si nodi, si dolores in articulis, si pruritus per totam cutem: ad sudorem eliciendum nos conuertemus. Sic enim discutietur, & dissipabitur quod circa cutem adhærebit. Id autem primùm efficies vehementibus crebrisque motionibus & exercitiis.

Per exercitatiões

Deinde frictionibus non mollibus, neque duris, sed mediocribus, & frequentibus: quas vel calidis manibus, vel linteis calidis admouebis.

Per frictiones.

Tertio, fomentis calorificis, humidis, & siccis: sed assiduis.

Per fomenta.

Sicca, hordeo constant, & milio, & furfure frixis, & in lineum vel la-

neum

neum sacculum coniectis: Quibus & arenam, & salem, & lateres, æra, ferrumque interdum addimus. Humida, iisdem aqua calida, vel decocto conueniente, aut oleo madefactis, parari possunt: sed præcipuè constant oleo calido, aut aqua calida, quibus vtrem, aut vasculum, aut vesicam impleas. Humidiora sunt, quæ lana, aut spongia molli, in aquam calidam, vel decoctum herbarum aliarumque rerum idonearum, aut in oleum chamæmelinum, anethinum, sambucinum, è meliloto, lirinum immersis, admouentur. Quarto, inunctionibus cutis: ex oleo in quo inspersum fuerit vel chamæmelum aridum, tritumq;: vel calamintha: vel seseli, pyretrum, anisum: vel nitrum tostum non omnino tenue: vel flos salis. Ad quod etiam facit liquor cyrenaicus aqua dilutus, & corpori infricatus. In lue venerea, argentum viuum cæteris discutientibus commiscemus, magno sudorum impetu, & ad penitißima ingressu, non sine membrorũ tabe. Quinto suffitibus ex cinnabari in lue venerea: aut pyrite, aut molari lapide, in tendonum scirrhis, affuso candentibus his aceto, vel decocto ligni indici, vel aqua vini.

Per inũctiones.

Per suffitus.

ni. De quibus diximus in Parthenopaa. Ad quorum exemplum ex mitioribus suffitus parari possunt: ad sudorem in morbis leuioribus excitandum vtilissimi. Quomodo mulierculæ, per arthemisiæ, sabinæ, & thuris fumum in lecto iacentibus (eleuatis tamen per circulos quosdam vtrinq; operimentis) copiosum humorem eliciunt: capite extra operimẽta à vapore libero. Sexto, Ceratis, & emplastris spina secundũ huius longitudinem & latitudinem, nec non brachijs, & tibijs admotis. Sic enim & incedentibus, & quiescentibus sudor euocatur in lue venerea, per ea quæ argentũ viuum, cinnabarim, & euphorbium recipiũt. Quibus omissis, cæteris quoque rarefacientibus cerata & emplastra componere potes: quæ dictis partibus admota, sufficienter sudores eliciant in morbis leuioribus. Hæc tamen vix adhibẽtur. Septimo loco veniũt ablutiones cum aquis decoctionis mercurij sublimati: de quibus in lue parthenopæa copiosè diximus. Verùm his in scabie aliundè contracta aliquando vsus sum, fælici successu: cum cæteris remedijs medici nihil profecissent. Octauo loco considerãda quæ

Per cerata & emplastra.

Per ablutiones

ad

ad hanc intentionem ebibuntur. Videlicet calamintha cum mulsa: serpillum cum mulsa: Liquor cyrenaicus ciceris magnitudine epotus. Efficaciter autem ad id faciunt decoctum ligni Indici, quod guaiacum, & sanctum appellant: Et chynæ decoctum, gracilioribus, & morbo extenuatis idoneum: Et sarza parilia, chynæ viribus haud dissimilis. Addunt radicem αϖ ϫ, à chyna diuersam, vt alibi demonstrauimus. Sed & tormentillam cum cassia lignea, & schænantho, ad id efficacem esse contendunt: necnon radices cannarum nostratium, cum calamo aromatico, & schænantho: & ramenta iuniperi, fraxini, citri, cupressi, tedæ, terebinthi, cedri, ebeni: & radices, atque herbas multas, et aquas stillatas. de quibus in parthenopæa tractauimus. Nono loco sint balnea sicca, & humida. Sicca, laconica testudine, & fornice concamerato frequentia: in ædibus priuatis, imitatione quadam, in cupa parantur, & sub papilione: siccis vaporibus è calidis lapidibus resultantibus. Humida: vel aquis naturalibus actu quidem humidis, sed facultate siccantibus, vt potemetallicis, & sulphurentis: vel aquis dulcibus

Per epota.

Per balnea.

bus arte in necessarium vsum reductis, constituuntur. Vnde hæc artificialia dicuntur: illa naturalia, quod sponte proueniant, ac naturaliter calida scaturiant. Balneum aquarum dulcium, tepidum humectat, & resoluto calido spiritu ac vapore refrigerat: calidum omnino calefacit: sed pro caliditatis gradibus intensiùs, vel remißiùs. Hoc etiam humectat, si in calido modũ non excesserit. Balneorum naturalium alia est ratio. Omnia enim siccant, vt pote metallicis imbuta. Quædam verò purgant: vt quæ sulphure, nitro, & ære constant, Quædam solùm discutiunt aut vrinas mouent, & lauacro sudores eliciunt: nempe quæ sulphuris & bituminis habent plurimùm. Quæ alumine, ferro, argẽto, & auro constant, nõ purgant, neque sudores mouent: nisi etiam nitro salibus, & ære constent. Hæc enim ferè sunt quæ purgatorias aquas efficiunt. Balneis autem artificialibus admiscere licet decocta radicum, & herbarum, seminum, et florum, aliarumq; rerum ad propositas indicationes spectantium: nec non vinum, oleum, sales, & sulphuris, atque bituminis, & metallorũ suas partes. Insensilẽ transpi-

Transpiratio.

rationem

rationem promouent frictiones mediocres: exercitationes, & motus qui ad sudorē non ducunt: balnea aquarum dulcium, quæ digerentium & euaporantium medicamentorum miscellas recipiunt: balnea naturalia, quæ aquis nitrosis, sed magis sulphurulentis constabunt: Topyca digerentia, vnguenta inquám, linimenta, cerata, emplastra, cataplasmata, epithemata, embrochæ, fomenta, suffitus, ablutiones, ex ijs quæ discutiunt, digerunt, ac resoluunt. Quæ cùm minùs efficacia apparuerint, cucurbitulis, scarificationibus, hirudinibus, sectionibus, cauterijs, vel causticis medicamentis coniunctum, partique hærentem humorem trahere, & discutere, ac vacuare consilium est.

Discutiunt & resoluunt hæc medicamina: Radices & folia Iridis, Inulæ, centaurij vtriusque, lilij albi: braßicæ, aſphodeli, dictamni, althææ, fæniculi, acori, costi, cucumeris syluestris, bryoniæ, sambuci, ebuli, aristolochiæ vtriusque, valerianæ, scyllæ, gentianæ: Nec non absinthium, abrotonum, anethū, saluia, rosmarinus, rutha, serpillum, calamentum, nepeta, origanum, pulegium, thymus, hyssopum, lauendula, ocymum, Maiorana, D... tientia.

vana, melilotum, stœcas, Auena, betonica, thymbra, daucus, chamæmelum, seseli, loliū, sabina, arthemisia: Farina seminis lini, fœnugreci, auenæ, lolij, erui, tritici, lupinorum, hordei, cymini, anisi, carei, ligustici, fœniculi, dauci, grani tinctorij, apij, viticis, iuniperi, & baccarum lauri: Flores lilij albi, anthos, saluiæ, iridis, chamæmeli, meliloti, stœcadis, lauendulæ, sambuci: Vinum, oleū vetus, aqua vini, opoponacum, sagapenum, styrax, myrrha, bdellium, lacca, ammoniacum, terebinthina, pix sicca, resina omnis, thus aceto acerrimo aut aqua vini subactū: assa fœtida, sulphur, nitrum, chrysocolla, asphalthum, castorium, stercus omne, herinacei terrestris cutis. Adde aromata & species, caryophillos, caßiam ligneam, cinnamomum, schœnanthum, nardum, calamum odoratū, cyperum, cardamomum maius & minus, galangam, zeduariam, doronicum, zingiber, pyretrum, piper, nucem muscatam, & macerem, xylobalsamum, lignum aloes, carpesia, crocum, muscum, ambram, zibbetum. Cōposita verò huius scopi sunt, oleū chamæmelinum, anethinum, sesaminum, sambucinum, è meliloto, irinum, nardinum, absinthinum,

ſinthinum, è menta, è croco, è ſtyrace, è ſemine lini, è floribus cheyrinis, è rutha, laurinum, è piperibus, coſtinum, ex hyperico, è cucumere agreſti, è terebinthina, laterinum, &c. Preterea vnguentum althee, reſumptiuum, martiatum, Arogon, Agrippæ, arthanitæ, Ceroneum, Oeſypum. Et diachylon emplaſtrum magnum, commune, paruum, præſertim ireatum: emplaſtrum de meliloto: de mucillaginibus, de ranis, oxycroceū, de baccis lauri. Quibus præmittenda ſunt molliētia, vbi durities reſolutioni reſtiterit. Sed plurima ex illis etiam remolliunt: videlicet althea, lilium, Chamæmelum, melilotum, fænugrecum, linum, auena, lolium: opoponacum, ſtyrax, ſagapenum, lacca, terebinthina, bdellium. Et compoſita, ferè vtriſque commixta ſunt, nempe & mollientibus, & diſcutiētibus. His addes maluam, bugloſſam, ſpinachiam, acanthum, violariam: amurcā olei, galbanum, ceram, axungias porci, gallinarum, anſeris, hirci, vituli, bouis, cerui, horumq; medullas: & butyrum, paſſulas, ficus: oleum lumbricorum, ſeſamium, vulpinum. Diſcutiunt etiam balnea aquarum nitroſarum & ſulphurearum, aliáque ar-

 tificialia

Cucurbitula. tificialia discutientibus parata. Cucurbitulas in phrenitide, & lethargo capiti apponimus, ad trahendam & discutiendam tumoris materiam. Quod & in pleuritide, cæterisq; inflammationibus faciebant veteres, cùm factis reuulsionibus ac deriuationibus, impacta particulæ materia resolutioni obsistebat. Idem fiebat in colico affectu, & ventriculi, vel vteri dolore. Nam incantamenti instar, partibus his admotæ, flatus omnes, & dolores resoluũt. In inflãmationibus cerebri, laterum, & multarum alium partium, scarificationibus quoque vsi sunt veteres, coniunctæ materiæ attractioni ac resolutioni intendentes. Sed scarificatis locis imponendæ sunt cucurbitulæ, vt diducta cute subiectum humorem exugãt. Ante scarificationem verò, partem vel lauacro, vel per spongiam aqua calente imbutã fouebat Galenus. Nos hodiè primùm cucurbitulas leues, deinde scarificationem, & postremo cucurbitulas imponimus. Humoribus in profundo sitis maximè conuenit: necnon inflammationibus, scirrhis, glandulis, tensionibus: & humoribus propter craßitiem fortiter impactis, & tum resolutioni

Scarificatio.

Lib. de scarif. & 2. ad Glauc.

tioni,tum suppurationi resistentibus. Quo casu profundioribus scarificationibus vti licet. A quibus, discutientia, vel suppurantia cataplasmata, vnguenta, emplastra admouere solemus. Cauendum autem in profundiore scarificatione, ne tendones, neruũ ve aliquẽ attingas, aut vas aliquod è quo sanguis nimis fluxurus sit, incidas. Vacuata hoc modo particula, detractisque cucurbitulis, spongia, scarificata loca tergenda, & oleo rosato mulcenda. Hirudines, eum qui in profundo est, sanguinem non extrahunt, sed tantum quo caro imbuta est, exugunt. Vtimur eis pro cucurbitulis. Quæ recens captæ sunt, diem vnum asseruari oportet, pauculo sanguine in pastum exhibito. Sic enim venenum earum omne exprimitur. In vsu autem pars cui admoueri debent nitro prius perfricetur, vngaturq;, aut vnguibus scalpatur. Promptius enim inuadent, & carnem apprehendent. Injiciendæ autem sunt in aquæ tepidæ vas purum, latique oris: deinde spongia eas comprehendentes, viscositate abstersa, tandem manu applicabimus. Vbi autem inhæserint, infundendum particulæ oleum tepidum, ne ipsa

Hirudines.

Gal de Hirud.

refrigeretur. At ſi manibus admouendæ ſint, aut pedibus: ipſam partem aquæ, cui inſunt hirudines, immergere oportet. Quod ſi parum depaſcantur, forfice caudam præcidito. Nam effluente ſemper ex eis ſanguine, trahere non deſinunt, donec aut ſalem, aut cinerem ori ipſarum inſperſerimus. Vbi verò deciderint, cucurbita venenũ euellendum, aut ſaltem ſpongijs nouis fouendum. Detrahimus autem eas vbi dimidiam vitioſi ſanguinis partem extractam conijcimus, maiorem detractionem, & longiorem illarum moram verentes. Siquidem particula tum à ſanguiſugis natura frigidis, tũ ab aëre ambiente refrigeratur. Quibus ſuccedens copioſa vacuatio, exanguem, & frigidam omnino partem relinquit. Quod ne accidat, dimidia vacuatione contentus eſt Galenus. Poſt leuium cucurbitularum appoſitionem, ſcarificationum vicem supplet.

Sectio. Sectio in vacuanda, quæ in parte collecta eſt, materia ſæpè locum habet. Tumorem enim cum maturuerit, ferro aperimus, & pus emittimus. Venas etiam frontis, nariũ, & aurium incidimus, vbi caput patitur. Sectis etiam mẽti venis, lichenoſos affectus, qui

qui in eo inueterauerint sanamus. Et anginam, sectis quæ sub lingua sunt, venis. Sectis etiam temporum venis & arterijs hemicraniam plerique curauerunt. Sed de sectione arteriarum consule Paulum & Aetiū: qui quod Galenus in summa tradidit, ipsi in particularibus exercuerunt. Hæmorrhoides tumentes, nec fluentes, scalpello aperire frequens est. Sectione etiam calculus è vesica educitur: & varices sanantur: & putres, & superfluæ partes tolluntur. Quę autem ferrum simplex non sanat, ignis sanat, ait Hippocrates. Itaque cauterio sæpè vti cogimur, hoc est ignito & candente ferro, vel cupro, vel auro: ad rumpendos abscessus, ad amputanda superflua, & putria cōsumenda, ad discutiendas & absumendas proteruæ materiæ reliquias. Quod ĩ cephalæa. & hemicrania & vertigine, mania, epilepsia, cæterisque cerebri & capitis affectibus, qui medicamentis non cedunt, vtiliter efficitur. Antiquos etiam, & rebelles aliarum partium affectus, hoc remedio sanare licet. Sed medicamentis priùs tentanda curatio per longus tẽpus: ne forte quod medicamento blandiùs sanari potest, crudeli Cauteria

Aph.91. lib.7. li remedio cures. Rectè autem dixit Hippocrates, Quæcunque medicamentis non curantur, ferrum curat: quæ ferro non curantur, ignis curat: quæ igne non curantur, ea existimare oportet incurabilia. Ignis loco

Caustica med. substituuntur caustica medicamenta, in gratiam eorum qui ferrum, & ignem nimis verentur. Quanquàm plurimarum partiũ ea est compositio, ea structura, is situs, vt ferrum non admittat, caustica tamen illa toleret. Adhibentur ad rumpendos abscessus, vt pus emittatur: ad attrahendam, eandẽque discutiendam quæ in alto insidebat, materiam: ad consumenda corrupta, cariosa, & putria. Huius generis sunt, æs vstum, ærugo alumen vstum, cinis ficulna, thapsia, sinapi, pyrethrum, chrysocolla, auripigmentum, calx viua, cantharides fæx vini vsta, vitriolum, mel anacardium, sal ammoniacus puluis mercurij. Sed in aperienda vomica fiduciam habeto in arsenico, vel mercurio sublimatis. Cætera vel contemperata, vel simplicia, ad vesiculas inducendas, & trahenda consumendaq; superflua satisfaciunt. Verùm illa in loco idoneo affixa, medicamentis egent in circuitu repellentibus.

quæ nouum influxũ vel dolore per erosionẽ excitato, vel vehementi attractione fieri prohibeant. Cuiusmodi ex bolo armenia, et aceto parantur. Sed refrigerantibus, & humores reprimentibus caustica illa frænanda sunt, velut hodiè faciunt cum vnguento populeo, & lapide hematite: interdum etiã cum opij granis aliquot, ne dolor tam exactè percipiatur. Butyro autem escharam mitigant. Inædia, ex accidenti vacuat vniuersum corpus: sed peculiariter & primò ventriculum, & iecur, cùm cruda in his continebũtur. Nam calor natiuus, in quod agat alimentum non habẽs, crudos humores primum elaborat: à quibus ad cæteras superfluitates se confert: & ab his in puriores succos agit, & tandem solidas partes inuadit. Inædia autem vna est quæ nihil prorsus cibi aut potus admittit: & in vnũ aut alterũ diem præcipitur. Altera, cibos quidem admittit, sed pauciores multò quàm pro consuetudine. Nam vel prandium assumit, cænam non adhibet: vel in prandio & cæna paucissimus alimentis vtitur. De qua dixit Hippocrates sanitatis studium, est nõ satiari cibis. Plenitudinem vacuat inædia, Inædia. 6. epid.

&

& cruditatibus, pituitosisque morbis liberat. Peculiariter ventriculum grauatũ sanat. Qui angustas venas habẽt, exigui sunt sanguinis, nec longã inediã ferunt, inquit

2.tẽper. Galenus. Quibus latæ sunt, ijs copia sanguinis est, & citra noxam cibo abstinent. Cor-

Aph.61 poribus carnes habentibus humidas, famẽ

Lib.7. adhibere cõuenit. Fames enim corpora siccat. Senes facillimè ieiunium ferunt: secun-

Aph.13 do loco qui ætatem consistentem habent:

lib.1. minùs adolescentes: omnium minimè pueri, præsertim qui inter ipsos sunt viuidiores. Qui crescunt plurimum habent calidi

Aph.14 innati, plurimo igitur egent alimento: alioquin corpus absumitur. Senibus verò parùm calidi innati inest: paucis propterea fomitibus egent, quia à multis extinguuntur. Ventres hyeme, & vere calidißimi sunt, &

Aph.15. somni longißimi: quare per ea tempora alimenta copiosiora sunt exhibenda. Etenim tunc calor innatus plurimus est, vnde & pluribus egent alimentis. Indicio sunt ætates, & athletæ. Aestate, & autumno, cibos

Aph.17 difficillimè ferunt: hyeme facillimè. Secundum locum ver habet. Inadiam autem biliosis, calidis inquàm, siccisque temperatu-

vis aduersissimam, & febrium paratissimā caussam esse demonstrat Galenus libro decimo Methodi. Admonet autem Hippocrates, vbi fames, aut inedia, laborandum non esse: Exercitia, & vehementiores motus omnes prohibēs: necnon sanguinis missionem, vomitum, purgationem, frictionem fortemque omnem corporis alterationem. In talibus siquidem motibus omnibus, vbi cibus defuturus sit, vires dissoluuntur, siue ægrotent, siue etiam sani sint homines. Vbique verò Hippocrates magnum studium habet seruare fortem eam quæ regit animalia potentiam. Somnus statim post inediam, post matutinam inambulationem, post balneū, sanguinis missionem, purgationem, & omnem aliam vacuationem, corpus exsiccat, et inedia modo per accidens vacuat. Vacuationibus enim illis, calido innato quod elaboraret detractum est: cui superueniēs somnus (qui sanè calorem ad interna reuocat, & auget) geminato calore quod superest depascitur, & absumit. Obesis prodest: gracilibus & emaciatis obest qui post alias vacuationes adhibetur exsiccās, & per accidens vacuans, somnus. Venus moderata, plenitu-

Aph. 16. lib. 2. & Gal.

Somnus.

Venus.

plenitudinem vacuat, corpus vegetius, & alacrius reddit. Itaq; ad vniuersi corporis vacuationẽ confert. Sed particulariter vasa spermatica exonerat, & renum feruorẽ extinguit. Immoderata corpus ad tabẽ ducit. In omnibus autem particularibus vacuationibus tria præcipuè attendẽda sunt. Primò ne corpori non vacuato adhibeantur. Præmittenda enim semper vniuersalis purgatio. Deinde ne influentibus, aut fluere paratis adhuc humoribus admoueantur: sed quiescentibus. quando inquàm malum firmatum, aut inueteratum fuerit, ipsaque restiterit humorum fluxio. Quod reuulsiones, ac deriuationes priùs factas supponit. Nam si fluente adhuc humore adhibeantur, ad partem affectam attrahent, & morbum geminabunt. Neq; ergo in principio, neque in augmento, sed vel in declinatione, vel consistente adhuc, verùm inclinationi proximo morbo hæ administrandæ. Tertio cauendum ne viribus non integris pertententur, præsertim sectiones, scarificationes, & cauteria: necnon sudores, Inædia pleniores'q; aliæ vacuationes. Particulatim autem apophlegmatismi in oris vlcerationibus

Apoph. & errhina.

bus vitandi: sicut & errhina, in nariũ erosionibus. Cumque hæc adhibentur, os aqua tepida implendum, ne de mordentis medicamenti materia aliquid in fauces trãseat, & erodat. Sternutatoria in veteri surditate prosunt: in incompleta, & recenti, valenti concußione materiam coaceruant, & ad debilem particulam impellunt. Oculorum affectibus suspecta sunt, sicut & errhina. quæ licet ab oculis deriuent, sua tamen acrimonia (quæ sensibiliter ad oculos perfertur) nouam materiam ad hos attrahunt. Quæ aurium sordes expurgant, interdùm attrahentibus iuuari postulant: quòd materia in profundo posita, paratum ad aures non habeat exitum. Quemadmodum verò neque caput, sine toto corpore, purgare tutũ est: ita nec oculos, nec aures, nec nares, sine toto capite. Priùs ergo apophlegmatismis, aut errhinis caput expurgandum, quàm oculorum, narium, vel aurium curationem aggrediaris. Quæ pulmones expurgant, craßiora esse debent; quàm vt elui, & effluere sint prompta. Ea supinus æger quàm diutißimè in ore tenebit, ac omnes qui illic sunt musculos relaxabit, remittetque: quò

Sternutatoria.

Ocularia.

Auricularia.

Pulmonica.

sensim paulatimque in arteriam defluant. Si quis liquidioribus uti malit, sciat ea dũ per multa corporis mẽbra intermedia transeunt, hebescere, & viribus valdè diminutis ad partem affectam deferri: sicuti libro primo ostendimus, de situ partium capite quinto agentes. De vomitorijs capite sexto huius libri diximus: quæ ad particulares stomachi vacuationes transferre promptũ est. Clysteres intestina particulariter vacuãtes, petes ex capite secundo: neque enim hic acribus vtendum est, sed mollientibus, & blandè tergentibus. Medicamenta ad hoc opus eliges ex capite quarto: in quo de blãdis & faciliter purgantibus agitur, quæ vix primas venas attingunt: quod ad particularem ventris purgationem conducit. Nam valentiora medicamenta, nõ partem solam, sed vniuersum corpus expurgãt. Ad iecoris caua, & lienem, clysteres paulò valentiores, nondum autem acres, adhibere oportet. Ad renes, & vesicam, meatusque vrinarios, diureticis tunc solum vtimur, cũ aut vrinæ suppreßio, aut calculus iã firmatus, aut tophi, aut sordes, & arenulæ multæ, molestiam attulerint. Vitandus alioqui

Vomitoria.

Clysteres

Purgantia med.

Diuretica.

diuretico-

diureticorum vsus in renũ affectibus. Vsurpandus in expurganda iecoris gibba. Dantur autem in potu, in puluere, in electario liquido. Menses, consuetis fluere tẽporibus moueuemus mulieribus non grauidis per apozemata, syrupos, zulapia, potionibus alijs ex pulueribus & aquis stillatis vel decoctis, vel ex succis expreßis, necnon pulueribus siccis, electarijs liquidis, interdum etiã solidis: Per inferna verò suffimentis per sellam perforatam adhibitis, & vterinis clysteribus, seu iniectionibus, & peßis, linimentis: sed & cataplasmatis & emplastris forinsecùs admotis: necnon balneis aut naturalibus, aut alijs ad id artificiosè paratis. Quæ omnia ex ijs quæ menstrua ducere nata sunt, assumenda. Duplex autem in his proponitur finis. Vnus sanguinẽ attenuare, vt faciliùs fluat: Alter ora venarũ aperire, quod admotis potißimùm efficitur. Hæmorrhoides illitionibus, & cataplasmatis ex propria, & cõueniente materia, aperies: necnon scalpello. cuius tamen frequẽs vsus relaxationis, aut contractionis musculi causa esse potest. Hirudinibus admotis sanguinem fæculentũ extrahere licet. Sudores exercitationibus

Mẽstrua

Hæmorrhoides.

Sudorifica.

ercitationibus mouere promptum est. Sed præparandum corpus ad exercitationes, primùm excrementorũ eductione: deinde etiã frictionibus mediocribus, per manuum circumactus vtcunque celeres, nullo compressu graues, qui floridum ruborem per totam cutem inducant. Quod vbi acciderit, oleũ infundendum, & infricandum nudis manibus, quæ medium inter mollem durumque modum seruent. Sic enim excrementa cutis extenuabuntur, & exigui meatus laxabuntur, per quos sudor motione excitatus liberè erumpat. Crebra etiam frictione cum manibus calidis, aut cum linteis calidis sudor elicitur: præsertim si ab ea ægrum in lecto operimentis denuò calefeceris. Quod & fomentis humidis, & siccis, vt diximus, efficitur. Sed si tenuis pituita dolorem inferat, sicca fomenta humidis præferenda. Inunctionibus aliis, & suffitibus ex rarefacientibus compositis, sudor quoque excitatur. Efficaciter, & plena totius corporis vacuatione, per ea quæ morbo parthenopæo dicata sunt: Imbecilliùs, sed commodè, per alia quæ ante relata sunt. Quod & de Ceratis, emplastris, & ablutionibus iudicare licet.

Vtiliter,& haud vana fiducia ad id vtimur decoctis ligni Indici, Chynæ, Sarzaparillæ,& similium: necnon balneis laconicis, & lauacris: interdum etiam thermis naturalibus. Transpirationem insensibilem ferè promouent quæcunque sudoribus destinata sunt. Sed modum, si vis, in his adhibere potes, ne ad sudores impellant: contentus breuioris temporis applicatione. Sed topyca, quæ per halitum digerant, ac discutiãt, nõ nisi purgato vniuersaliter corpore, aliòque traductis, ac deriuatis humoribus, admouenda sunt: nec nisi firmato, ac inueterato morbo. Præterquàm in vocatis membrorum principalium emunctorijs, post aures, sub alis, & in inguinibus. In quibus repellentibus vti fas non est: sed post generalia, statim ad resolutionem veniendum: interdùm etiã ad attractionem, per cucurbitulas potissimùm. De cæteris satis egimus. Neque enim hic vniuersam medicinam complecti consilium est. Transpiratio.

DE ABSVMENDIS MORBI reliquijs, & emẽdãda mala qualitate partis affecta, atq; robore inducendo.

CAP. X.

QVAE id præstent quædam calida sunt, quædam frigida, humida, sicca, quædam à temperie non multum recedunt. Calida ad hanc intentionem hæc ferè intùs adhibentur: Radices pæoniæ, Iridis, galangæ maioris & minoris, calami aromatici, cyperi, pimpinellæ, angelicæ, cardopatij, doronici, vincetoxici, zeduariæ, costi, zingiberis: spicanardi, schænanthū, menta, absinthium, saluia, hyssopum, maiorana, melissa, ocymum, folium: Anacardi in apoplexia, & abolita memoria: carpesia, caryophilli, nux muscata, carpobalsamum, fructus iuniperi: piper longum, album, nigrum: palmulæ, cappares, uuæ passæ, caryca amygdalæ dulces, & amaræ, nux pontica, nux regia pinearum nuclei, pistacia. Cortex citri, cortex radicis capparis, casia lignea, cinnamomū, macis. Lignum aloes, lignum balsami, glycyrrhiza, lignum sanctum. Semina fraxini, ocymi, pæoniæ, sileris, anisi, marathri, viticis, carei, amomi, dauci, ameos, petroselini, cumini, ligustici, grana tinctorum, baccæ lauri, semen cardamomi minoris, & maioris, & milij solis: Flores saluiæ, anthos, ocymi, croci: Succus glycyr-

Calida.

rhizæ

rhizæ, ladanum, opobalsamum, lyciũ, myrrha, thus, lacca, Sal indus, sulphur in asthmate: Et ex animalibus blatta byzantia, Cerebella passerum prolificis remedijs, castorium, renes scincorum, sanguis hirci: sanguis leporis anatis, anseris, gallinæ: Mummia, muscus, ambra, zibbetum, mel, vinum, oleum, aqua vini: Et ex compositis diaprassiũ, diairis simplex & Salomonis, diacuminum, diacalamentum, diagalanga, diacostũ, dialacca, rosata nouella falsò credita conferre calori & siccitati stomachi, cordis, hepatis pulmonis, Nam egregiè calefacit: diacurcuma, diatrion pipereũ, diasatyriũ, Tryphera magna sine opio, theriaca, mithridatiũ, aurea alexãdrina, Athanasia: Cõserua acori, Inulæ, scabiosæ, anthos, satyrij: & zingiber conditum, mel anthosatum, & genistatum: Trochisci è gallia muscata, è rhabarbaro, ex eupatorio, è lacca, ex absinthio, è capparibus, è ligno aloes. Quæ sanè humores attenuant, & concoquunt: simul etiam aperiunt, & abstergunt, & parti robur inducunt. Leniunt, Diapenidion cum speciebus, diagragantum calidum, & alipta muscata. Adstringunt verò, Miua aromatica

Nicolai, & Diacitonium compositum eiusdem, & conserua symphyti maioris. Ad roborandum peculiaria creduntur, Confectio de hyacintho, confectio alchermes, diacomeron, diambra, dianthos, plirisarticon, diamuscum dulce, electarium è gemmis, aromaticum rosatum, diamargaritum calidum, lætificans Galeni, Cortex citri saccharo conditus, nux muscata condita. Adde quæ pituitam, & atrum humorem præparant simplicia, & composita, capite quinto relata. Ex his fiunt potus cordiales: pulueres per se, vel cum vino, aut aquis electis, aut cũ iure vtendi: & tabellæ, quæ electaria solida nũcupantur, nec non electaria liquida, in forma opiatarum: & conseruæ, cõdita, mixturæ ex pluribus, varijsque horum formulis. Tragemata etiam, quæ dragetas appellant, ex aniso, cinnamomo, caryophillis, cortice citri, seminibus fœniculi, abrotoni, santonici, absinthij, pæoniæ, & similibus. Horum vsu morbi reliquias consumere, & malam qualitatem frigidam & humidam emendare licet, addito simul robore. Frigida verò, quæ idem præstãt in morbis calidis, sunt Radices cichorij, plãtaginis, nenufaris, plan-

Frigida.

tago

tago ipsa sicca, & recens, myrti folia sicca et recẽtia, Pruna, tamarindi, punica, berberis, ribes: Sandalum citrinum, album, rubeum: Cortex granatorum, & tamaricis: semina melonum, cucurbitæ, cucumeris, citruli, endiuiæ, cichorij. scariolæ, portulacæ, acetosæ, plãtaginis, citri, rosarum, papaueris: flores rosarum, violarum, nenufaris, myrti, tamaricis, balaustia. Succus citriorum, limonũ, rosarum, acetosæ, cydoniorum, granatorum, Acetum, Omphacium: acacia, hypochistis, sanguis draconis, cãphora, memitha, opiũ: Gummi arabicum, tragacantha, succinum, Argentum, lapis hæmatites, corallium album, & rubrum, hyacinthus, smaragdus, rubinus, granatus, sapphirus, sardius, lapis spongiæ, lapis iudaicus, vniones seu margaritæ: terra lemnia, bolus armenia, terra cretica: Rasura eboris, os cordis cerui, sericũ crudum. Composita hæc etiam habentur in officinis: Diagragantum frigidum, diapenidion sine speciebus, diapapauer, diacodiũ, conserua rosarum, conserua nenufaris, conserua violarum, saccharum rosatum tabulatum: quæ leniunt, & simul fluxum cohibent. Adstringunt verò manifestè, diacito-

nium simplex, diacorallium, Trochisci de charabe, de terra sigillata, de bolo, de corallijs, de alchechengis, condita ex cydoniorũ succis, carne seminibus. Ad roborandum, et simul alterandum peculiariter facere arbitrantur, Diamargaritum frigidum, & quæ Manus Christi perlata vocatur, & Diatriasantalũ: Trochiscos è camphora, è violis, è spodio: conseruas cichorij, acetosæ, cucurbitas conditas, lactucam conditam, pyra condita, cerasia acida condita sacchar o, Limones conditos. Ex quibus potus cordiales, pulueres, electaria solida & liquida, & Mixturæ ex pluribus, quæ mixta condita appellant, fieri possunt: necnon tragemata ex seminibus. Omnia ad emendandam calidam intemperiem, & extinguendas morbi calidi reliquias efficacia. Sicut & quæ ad bilem flauam parandam facere diximus capite quinto. Sed humida & sicca, ex prædictis calidis & frigidis seligenda, vt ad contrarias intemperies medelam paratam habeamus. Humectant ex calidis buglossum, glycyrrhiza, manna, vuę passæ, ficus, pinearum nuclei aqua calida temperati, conserua buglossæ, & boraginis. Ex frigidis semina

Humectantia.

na melonum, cucumeris, cucurbitæ, citruli, bene mundata: tamarindi, violæ, rosæ recentes, portulaca, lactuca, malua, melones, cucumeres, cucurbita, pruna, poma, persica: tragacãtha humidis remollita: diapenidium, diapapauer. diacodium: conserua violarũ, lactuca condita, cucurbita condita, conserua rosarum recens. Cætera ferè exsiccant. Temperiem seruare dicuntur, zizipha, myxa, caro citrij, flores buglossæ, & boraginis, amylum, penidiæ saccharum, gummi arabicum, cerebrum leporis, & coagulum eiusdem, Aurum, myrobalani saccharo conditi, mel violatum, & rosatum. Mixtis humoribus destinata sunt, radices filicis, tormentillæ, asparagi: cortex radicis capparis, & medianus fraxini, capillares herbæ, lupulus, fumaria, millefolium, rostrum porcinũ, buglossa, borago, althea: semina asparagi, hederæ, fraxini, altheæ: Flores chamæmeli, meliloti, lupuli, tamaricis: Lycium, ladanũ, mastiche. Quæq; tota substantia iuuãt, viscum quercinum, lapis iudaicus, & lapis spongiæ, in calculo: & os cordis cerui, in cardiaca: Cranium humanũ, in epilepsia: mummia, in hæmorrhagia: coagulum leporis,

Siccãtia

Temperata.

Ad mixtas qualitates.

ris, ad conceptionem: pulmo vulpis, in asthmate, & phthisi: Iecur lupinum, ad hepaticos: hepar caprinum, in caligine oculorum: sanguis hirci, ad calculũ: cornu cerui, ebur, cancrorum cinis, seta, cornu monocerotis. Et ex compositis, diarodon abbatis, diatriasantalum, conserua radicis buglossæ, conserua capilli veneris, & ceterach. Quibus addere potes quæcunque bilem crassam præparãt. Hæc sunt quæ morbis intrò adhiberi solẽt.

Topyca. Extrinsecùs verò discutientibus, cæterisque particularibus vacuationibus, quod superest materiæ educitur: alterantibus verò mala qualitas castigatur parata semper in contrarium medela per illitiones, vnguenta, cataplasmata, cerata, emplastra, epithemata, embrochas, fomenta sacculos: cucufas & semicucuphas, & frontalia, in capitis affectibus: per confricationes partis affectæ cũ pulueribus, sicut fit in commissura capitis coronali, ad discutiendum id quod superest, & siccandam particulam in humido excedentem. Necnon lauacris aut totius corporis, aut certarum partium: & pedum, & brachiorum ablutionibus, quibus sæpè somnũ conciliamus: suffimentis idoneis: odoramentis

tis in succis, in puluere, in orbiculis, in sertis exhibitis: auricularibus clysteriis: collyriis: dẽtifriciis. gargarismis in faucium morbis: & errhinis in narium affectibus: pessis in vteri malis: balanis, & clysteribus, quæ in intestinorum vlcerationibus, inflammationibus, cæterisque illorum affectibus, localium vicem subeunt. Quorum materiam suppeditabit caput decimum tertium. Ergo intùs, & extrà, morbi reliquias absumere, & partium affectarũ intemperaturas emendare licet per ea quæ in summa diximus.

DE HOMERICA MEDICATIONE. CAP. XI.

CVM neque victu, neq; vacuationibus, neque alteratione morbus aboleri potest: sed restant veluti seminaria, quæ recidiuas faciant, nec cæteris remediis extingui queant, ad appensiones, & physicas alligationes quæ obesse nullo modo possint, se cõuertunt medici, multis experimentis de his confirmati. Qua ratione Dioscorides ex Araneo lupo confricato, & linteolo illito, mox fronti aut temporibus imposito remedium parauit ad tertianos circuitus:

Physica remedia

Amuleta.

tus: quod Manardus approbauit, & in profligandis antiquæ febris reliquijs vsurpauit. Et Galenus pœniæ miraculum retulit. Cuius radicem collo pueri appensam, comitiales accessiones prohibuisse affirmat: facto per detractionem experimento. Detracta enim radice, puer iterum conuulsus est.
6. simpl. med. Magna autem recentis radicis parte rursus ex collo eius suspensa, conuulsiones cessarunt. Quinetiam si compluribus linis, & maximè marinæ purpuræ, collo viperæ iniectis, illis viperam præfoces: eaq; postea cuiuspiam collo obuincias, mirificè ait prodesse tum parithmijs, tum omnibus ijs quæ
10. simp. in collo expullulant. Et miratum se dicit, quod stercus lupinum appensum euidenter iuuarit colicos. Fatetur etiam Iaspidi viridi vim inesse, qua appẽsione & adhæsu os
9. simpl. uentriculi roboret: & omphatitem suspensum iuuare morsos à vipera: & per Hieracitem & Indicum appensione sola, profluẽtem ex hæmorrhoidibus sanguinem sisti.
Trallianus. Alexãder Trallianus in artis operibus excellens, nullum remedij genus medico prætermittendum censuit. Itaque & coral-
lib. 1. lium, & Iaspidem cæruleum, & fuscum,

&

& lapillos qui dissectis hirundinum pullis inueniuntur, & vermes è caprino capite decidentes, pelle ouis nigræ exceptos, iuxta oraculum Democrati redditum, comitialibus alligat, & appendit. Præterea etiã frontem asini, & clauum ex cruce, vel ex nauigio confracto exemptum. Colicos verò sanat, stercore lupino in canalem incluso, dato ad gestandum in brachio dextro, aut fœmore, aut lumbis, per accessionem: & alligatorio ex corde alaudæ viuenti exempto, fæmori sinistro circumdato: necnon porci intestino recto, assumpta ex eo mammosa substantia, quam myrrha inuolutam, ligatamque in pelle lupina, aut canina gestandam præbet luna abeunte à Sole. Addit aliud, quod ait valdè efficax: vmbilici infantis nuper nati præcisi, paululum in argentum, vel aurum includito, cum modico sale: qui gestat hoc alligatoriũ, dolore prorsus non corripietur. Idem ex neruis onagri, apri, ciconiæ, medicamentũ naturale, admodum celebre, & à multis (vt ait) cõprobatũ exhibet podagricis. Et pedes, & manus preseruat neruis vulturis alligatis: & leporis talis articularios affectus alleuiat, necnon

lib. 10.

lib. 11.

cute

cute vituli marini,& Magnete lapide, & Aethite,& radice cotyledonis. Quotidia-
lib.12. nas etiam curat Aetite lapide corpori alligato: necnon Araneo, linteolo illigato, & sinistro brachio appenso. Quartanis verò adhibet scarabæum, lacertam viridem, resegmina vnguium, pilos ex gena hirci acceptos, sanguinem menstruum primũ à virgine secretum, aliaque haud dedignanda, quæ naturali contrarietate, & ratione archana deprehenduntur conferre mirabili-
Aetius. ter. Multa huiusmodi habet Aetius, quæ longum esset recensere: sed quædam attingemus, quæ propositæ medicationi fidem faciant. Magnetem lapidem detentum manu, chiragricorum ac podagricorum dolores sedare ait: necnon conuulsis opitulari. Ophiten quoq; lapidem adalligatum ad viperarum morsus cõducere. De Hieracite etiã, & Indico, similia Galeno refert. De Aetite verò ita loquitur, Aetites lapis agitatus sonitum edit, velut ex altero lapide prægnans. Fœtus vuluarum lubricarum retinet sinistro brachio adalligatus. Verùm tempore partus adimendus est de brachio, & femori adalligandus: parietque prægnans ci-
tra

tra dolorem. Et paulò post Iaspidem viridem ad eadem quæ ex Galeno retulimus, pro amuleto suspendi, & alligari scribit. Fumosum vero magna tutela ad seruandas ægrè parientes conferre dicit: hydropicis quoque accommodè alligari: adalligatum maxima vulnera ab inflammatione, atque dolore tueri. Galactitem lapidē appensum pro amuleto lac augere ait: & si vir in coitu candida fascia pedem dextrum ligauerit, masculum generaturum: si autem sinistrum colorata fascia circundederit femellam: & genitale cerui circumligatum fæmori, ad mentulæ facere erectionē. De Hiæna verò dixit, seruari eius pellem, quā circūdent morsis à cane rabido. Nam proprietate naturæ probibet ne incidant in aquæ timorē: eos verò qui iam inciderint, iuuat. & menti restituit. Nec prætereundum quod scripsit de Catulo. Admotum cuicunq; corporis parti, morbū ad se trahere, sanatoq; ægro, catulum emori. Itaque oportere hunc diligenter sepeliri. Sed redeamus ad Dioscoridem, qui mirabile de Araneo lupo experimentum, nouißimè à doctißimo Manardo vsurpatum propalauit. Addidit verò

vermiculos in capitulo dipsaci inuentas, in aluta clausos, tum collo brachióve hominis adalligatos, quartanas finire febres: quod multis nostri æui empiricis probatum esse audio. Eidem pes leporis herba, inguinum inflammationes tollit: quod & facit inguinalis vocata, decerpta sinistra manu, & fæmori alligata. Cirsij verò radicem religatã, qua parte sentiantur, varicum dolores finire ait, asseuerante id Andrea herbario. Idẽ lepidij radicem collo appendit ad dentium dolores: & plãtaginis radicem ad strumas: & Anagyrim in syluis frequẽtem, ad accelerandos partus. Verùmtamen à puerperio statim auferri iubet, & abijci. Refert etiam Asplenĩõ silente luna nocte effossam, sterilitatem inducere per se, & si cum muli liene corpori adalligetur & Asparagi radicem nõ solum epotam, sed & alligatam, in fœminis sterilitatem in maribus prolifici seminis priuationem facere. Viticem in itinere intertrigines arcere, si virgam eius manu viator teneat. Onosmatis folia abortiua esse pregnantibus, si super eam tantum grauidæ ingrediantur. Plenus est huiuscemodi remediorum Dioscorides: plenißimus Plinius.

Plinius. Cuius tamen authoritatem producere non audeo, ne quid extra legitimos medicinæ professores adferre videar. Dixi de Galeno, de Dioscoride, Alexandro Tralliano, & Aetio, artis numinibus. Quibus authoribus amuletorum, quæ & alligantur, & admouentur, & gestantur, doctrina probata est: vt optima ratione fecisse videamur, quod ea quæ à methodo separata esse dicebãtur, in methodum reduxerimus. Nec culpandi sumus quod in eis colligendis operam collocauimus. Nam id Galeni exemplo fecimus, qui & ea approbauit, & plurima retulit, & de talibus se latiùs conscripturũ promisit. Rationem tamen horum reddere volens, nihil præter partes quasdam insensibiles à rebus illis defluentes, ac deinde per inspirationem attractas: aut aerem ab illis assiduè mutatum, & alteratum, suspicari potuit. Rectiùs alibi, ad totius substantiæ proprietatem confugit. Cuius naturæ plurima etiam in interioribus adhibentur, quæ præteriri non debent. Videlicet Iecur lupinum ad omnes Iocinoris intemperies: Cor & pulmo eritij, & vulpis, ad pulmonicos: os cordis cerui, cardiacis: hirundines, in an- 6. simpl.

gina: Mummia, & ranarũ cinis, in hæmorrhagia: hepar caprinum, in oculorum affectibus: viscumquercinum, Cranium humanum, cuculli caro & cinis, iecur milui, cinis panni madefacti sanguine viri singulari certamine, vel aliter occisi, in vertiginoso, et comitiali omni affectu: ventriculus gallinæ, stomaticis: intestinũ rectum albi vulturis, & stercus lupinum, colicis: lapis iudaicus, lapis spongiæ, sanguis hircinus, Troglodytes auicula, ad calculum: coagulum leporis, cerebella passerum, secũdinæ mulieris enixæ, ad conceptionem. Huius generis sunt & Mercuriales herbæ, quarum mas vt mares gignantur facit: vt fœminæ, fœmina. hoc cõtingere produnt, si à conceptu succus protinus bibatur in passo. Satyrij quoque radicis pars inferior, & maior, mares gignit: superior, ac minor fœminas. Aristolochia oblonga à conceptu admota vuluis in carne bubula, mares figurat. Idem contingere putant si carnem vituli cum aristolochia inassatum edant mulieres circa conceptum. Mares etiam concipi vuluis leporum in cibis assumptis: hoc & testiculis eorum, & coagulo profici. Extat apud Plinium cõfectio, quò

quò pulchri boniq́ue gignantur liberi:è nucleis pineæ nucis tritis cum melle, myrrha, croco, vino palmeo, postea admixto Theombrotio, & lacte bibant generaturi, & à cõceptu puerperæ partum nutrientes Ita fieri excellentes animo, atque forma tradunt. Stellione cremato, ac læuigato, & oleo dissoluto, Paulus magnum digitum dextri pedis inungit ad potenter exercendam venerem. Cancros, ad rabidorum canum morsus omnes prædicant. Theriacas, ad venena. Sua etiam habent alexipharmaca, singula venena: quæ proprys capitibus tradita sunt. Plura internorum amuletorum experimenta habent Dioscorides, Plinius, Alexander Trallianus, Aetius, Chyrannus, Razes in libro de sexaginta animalibus, atq; omnes ferè tum recentiores, tum veteres medici. A quibus quicquid horum est, seligere, atque suo loco experiri licebit: addita etiam eorũ quæ apibus, vespis, scorpionibus, viperis, cæterisq́ue venenum eiaculantibus aduersantur, enumeratione. Verùm hæc vtcunq; admittẽt increduli: verbis autem, & caracthe ribus morbos abigi nũquàm dabũt. Quod medicationis huius pars est. Constat enim

amuletis, caractherib⁹, & carmine. Quibus ego quartum genus addo, quod est veluti ex stratagemate. Amuleta alligata, gestata, admota, exhibita, suos authores habent, medicinæ primarios: atque horum testes, quotidianas, euidentesq́; experientias: vt nullo modo infringi queant. Caractheres, & carmina primùm quidem reprobauit Galenus, & pro anilibus deliramentis habuit. Verùm postea palinodiam cecinit in tractatu quem de Homerica medicatione inscripsit. Qui etsi temporum iniuria interceptus est, tamen citatur ab Alexandro Tralliano cum merita ac laudabili cōmendatione, his ferè verbis. Honestum est (inquit) morbum vincere, & omni machina ægris succurrere. Nam diuinißimus Galenus qui ne esse quidem carmina putauit, longo post tempore, multoq́; vsu plurimùm ipsa posse deprehendit. Audi igitur verba ipsius quæ de medica Homeri tractatione reliquit. Habent autem ea in hūc modum. Nonnulli igitur putant incantationes anicularum fabulis esse persimiles, quemadmodum ego quoque diu existimaui. Tempori autem processu ab his quæ euidenter apparent

Caractheres, & carmina

Trallianus cap. 4. lib. 9.

vent, persuasus sum, vim in ipsis esse. Nam in percussis à Scorpionibus adiumentũ ex eis sum expertus. Nec minus in ossibus gutturi infixis, quæ carmine statìm expuebantur. Hæc Trallianus, verba Galeni referens. Quibus manifestum euadit Galenum retractasse reprehensiones illas suas, quas in proposita materia aliquando ipse exercuisset. Inscripsit autem tractationem illam, siue in operis exordio, siue in proprio quodam capite, Homericam medicationẽ: quòd Homerus suppressum verbis sanguinem & mysterys sanatos affectus prodiderit. Eum nos imitati, totum hoc abscunditæ & prodigiosæ curationis genus Homericum appellauimus. Quo Alexãder Trallianus frequentissimè vtitur, vt legenti caput quartum libri noni, & septimum duodecimi, & vltimum decimi, & finem vndecimi, apparebit. In his enim calculosis, colicis, podagricis, & febricitantibus prospexit non solùm alligationibus, verùmetiam caracteribus, & carmine: addita etiam testificatione, quod sine his medicus complementũ artis attingere non potest. Horum autẽ experiẽtiam se habere certissimam asseuerat:

& veterum præstantissimos huiusce medicationis authores citat. Aetius non veritus est hærentes in gula, & tonsillis spinas, & ossicula carmine superstitioso incantare. Octauianus in euporistis his quoq; vsus est. Marcellus verò carmina passim inculcat. Recentiores etiam ad sanguinis profluuia, ad comitiales accessiones, ad partus difficultatem, ad febres intermittētes, & erraticas, ad lumbricos, ad vulnera, fistulas, luxationes, & hernias non pauca inuenêre. Quorū experientiam cum ob oculos positā, & tot illustrium virorū authoritate confirmatā videris, quid facies? Nam iis quæ sensibus exposita sūt contrauenire, sani hominis nō est: Doctorū verò experimēta infirmare, temerariū. Tu verò (dices) qui hæc inculcas quid sentis? Dicam liberè. Neque enim superstitiosus homo sū, neque fabularū amās sed veritatis studiosus. In quā cū toto animo, ac studio omni incūberē, pdigiosas quoq; has curationes attingere volui, ne qua parte in artis operibus deficerē. Deprehēdi itaq; curationis huius euētū nō è caracteribus, nō ex carmine pmanare. Sed tāta est vis animi nostri, vt si qd honesti sibi psuaserit,

Aetius.

ſerit, atque in ea pſuaſione firmiter perſeuerarit, idipſum quod concepit agat, & potenter operetur: modo alterius in quem agit animum non habeat repugnantem, neque diffidentem. Nam ſi etiam fidentem & coadiuuantem habuerit, citiùs quod intenditur perficietur. Si neque fidentem, neq; diffidentẽ, nihilominùs vis animi agentis operabitur. Id in dentium doloribus, in quibus frequentiſſima eſt hæc medicatio, apertè videre licet. Nam præcantator ita mouet non reluctantis ægroti animum, vt dolor illo ſubmurmurante, vel cum caractheribus agente, ſenſim extinguatur. Quod miraculo non caret. At ſi fortè æger diffidat, aut planè ridiculum exiſtimet remedium, aut circunſtantes habeat qui fidem eleuent, & remedium coram illo contemnant, præcantanti vis nulla erit, quia perſuaſioni ſuæ repugnantem habet alterius animum. Qui verò citra fidem ac perſuaſionem ad incantandum acceſſerit, operam ſuam ludet: niſi forte tam ſtupidum alterius nanciſcatur animum, qui ſimulatione ſe decipi non ſentiat. Non ſunt ergo carmina, non ſunt caractheres qui talia poſſunt, ſed vis animi cõfi-

 dentis,

dentis, & cum patiente cōcordis: vt doctissimè à poëta dictum sit,

Nos habitat, nō tartara, sed nec sydera cœli,
Spiritus in nobis qui viget illa facit.

Verùm confidentia illa, ac firma persuasio comparatur indoctis animis per opinionem quam de caractheribus, & sacris verbis cōceperunt. Doctis, & rerum intelligentiā habentibus, nihil opus est externis: sed cognita vi animi, per eam miracula edere possunt, qualia de Apollonio refert Philostratus, cùm ab externis, mundanisque negotijs in animi secessum se recepisset. Indoctus ergo animus, hoc est suæ potestatis & naturę inscius, per externa illa confirmatus, morbos curare poterit. Doctus verò, & sibi cōstans, solo verbo sanabit: aut vt simul indoctum animum afficiat, externa quoque assumet, non solùm quæ vulgò probata dicuntur, verùm etiam alia quoq; à se inuēta, vel quæcunque illi ad manum, aut in mentem prōptè venerint. Superest vt de calliditate & astutia, quæ veluti stratagemate procedit, dicamus. Hanc enim quartam Homericæ medicationis partem fecimus, ab amuletis, caractheribus, & carminibus omnino diuersam

Veluti stratagemata.

uersam: naturalem ipsam, sed prudētiæ magis quàm artis participem. Philodotus medicus ei qui caput sibi amputatum credebat, pileum imposuit plumbeum: quo grauitatem sentiens æger, caput se recepisse putauit. Mulierem Melancholia laborantem quidam hoc pacto curauit. Cùm putaret illa serpentem se deuorasse, vomitum medicamento citauit, atque in id quod reiectum fuit, paruam bestiam per omnia imaginationi illius similem latenter imposuit, persuasitq́; serpentem illum fuisse qui in ventriculo molestiam inferebat. Alius qui se flammis aduri imaginabatur, positis latenter sub lecto ignibus, ijsdemq́; cum strepitu & clamore sublatis, falsa persuasione liberatus est. Maniacos, qui cacodemonibus obsideri videntur, ceremonijs, & idoneis præsidijs aqua lustrali propinatis, plerique curauerunt. Singultum repentino aliquo terrore, aut metu sedari notum est. Podagricos etiam & paralyticos subito aliquo incendio, aut ruina, vel occisionis periculo, curatos vidimus, & motionibus suis restitutos, cum antea immobiles, & impotētes in strato iacerent. Pari modo ad afficiēdam ima-
ginationem,

ginationem, & confirmandam de vtili remedio opinionem, quidam numeros adhibuerunt. Sicut Archigenes polygoni ramulos duos coronæ modo capiti affecto imponens: cum tres etiam, & quatuor non minori virtute præditi sint. Sic etiam Dioscorides Verbenacæ supinæ tertium à terra geniculum cum adiacentibus folijs, contra tertianas dari scribit: & quartum, cõtra quartanas. Dixit quoque ante accessiones febriũ, cũ vino pota quatuor heliotropij maioris semina, quartanas: tertianas verò, tria finire febres. Quod & de trifolij folijs, & seminibus affirmauit. Creduntur etiã, eodẽ authore, plantaginis integræ radices tres in vini cyathis tribus & pari aqua potæ, tertianas: quatuor verò, quartanas febres soluere. Idem quadraginta diebus tum viro, tum mulieri perpurgatæ, crataogoni semen potandum præbet ad masculi generationẽ. Quod ad augendam ægrotantis credulitatem effictum esse ex eo constat, quòd & tertianis quatuor & quinque heliotropij, & trifolij semina non minùs sint profutura quàm tria: & quartanis sex, aut septem, nõ minùs quàm quatuor. Nam vim quãdam

agentem

agentem numeris inesse mihi nondum persuasi. Itaque & ægregia illa facta, & numeros, & concentus, & si opus sit, figuras geometricas & cælestes, aliaque prudentiæ, & reconditæ omnis disciplinę mysteria adhibebit, quicunque naturalibus, artisque præsidijs vel affectus ipsos, vel ægrotantis imaginationem reluctari deprehenderit.

DE INSTAVRATIONE, & consumptæ aut deperditæ substantiæ reparatione, ac restitutione.

CAP. XII.

DVO capita habet hic scopus. Aut enim inanitione, indigentia, & siccitate laborantem reparat: Aut eos qui morbum iam euaserunt, ac secundum habitudinem sani sunt, restituit, & instaurat. Quorum illud ad therapeuticem, hoc ad analepticem pertinet. Curatur inanitio, siccitas, & deficiētia, appositione, & additione, iuxta medicinæ definitionem ab Hippocrate in libro de flatibus aßignatam. Appositio victu potißimum efficitur: sed & medicamenta, & balnea in subsidium aduocat. Victus qui parum nutriat hic improbatur,

batur, licet concoquendi facilitate præstet: qui maximè nutriat, vt caro suilla, non admittitur, quòd concoctioni resistat. Itaque
7. meth. lac, & ptisanam hordei diligenter coctam, & alicam ptisanæ ritu præparatam, & panem purum curiosè in furno coctum, & tũ fermenti, tum salis quod satis est habẽtem, & opsonium ex piscibus saxatilibus, aut ex albo iure asellum, eligit Galenus, præterea alas, testesque gallinacei, qui lacte sit altus: & perdices, oua, aliaque id genus, quæ ad plenum simpliciter victum spectare diximus. Quibus, vbi vel immodico sudore, vel alui fluxu, vel copiosa alia vacuatione exhauritur corpus, omphaciũ, acetũ, succus cydoniorum, & medicamentorum adstringentium portiunculæ adijciuntur: simul etiam solidiore substantia, & potus parcitate retentioni prospicitur. Extrinsecùs etiam quæ roborent, & adstringant
Balnea. admouentur. His verò balnea non adhibebimus: sed hecticis, & citra alium humoris effluxum siccitate, ac humidi consumptione laborantibus. Balnea autem ex aquis dulcibus parabimus, inseremusque flores, & herbas, atque alia plurima quæ familiariter

ter humectare nata sunt cauẽtes ab ijs quæ malum odorem reddunt. A balneo, quod temperatissimum esse oportet, frictionem eã adhibere conuenit, quæ eatenus calefaciat 7.meth.
dum corpus intumescat, præsertim si caloris excessus siccitati coniunctus non sit. sed vt primum intumuerit, tunc est desistendum. At intumescunt corpora quædam magis, quædam minùs. In quo discrimine verendum ne dum ad renutritionem hominem præparas, etiam frictione illa vacues. Nam qui gracilis est, postquàm leuiter intumuit, protinus digeritur. Itaque diligenter attendendum est ne clam te elabatur propositus temporis articulus. Siue igitur hominẽ qui extrema gracilitate est, perfrices, sufficiat tibi solus rubor: siue laues, satis esto mediocris calor. Si quid vltrà peragas, resolues hominem magis quam nutries. Vngendum verò post lauationẽ oleo est, ne videlicet plus iusto digeratur, sed obstruantur exigua cutis spiramenta. Idem protinus & siccitatis remedium fuerit, & aduersus incommodũ quod ab aëre ambiente contingit, veluti munimentum. Lauabis autem bis, aut ter hominẽ: & statim à lauacro lac dabis, aut

ptisanam, aut aliquod ex prædictis alentibus, & coctu facilibus. Modicum verò temporis inter primam & secundam lauationem interuallum erit si quatuor, aut quinque æquinoctialium horarum spatium intersit, scilicet si tertio adhuc lauare paras. sin aliter, plurium. Sanè tertio lauabis, si multis lauationibus fuit assuetus Hi namque & delectantur, & iuuantur, si sæpè lauent. Quinetiam post quanque lauationē hominem vngemus priusquàm se vestiat: quippe conducit ad renutritionem id quoque, sicut & frictio. Hecticos, quia calorem siccitati coniunctum habent, à balneo illo
10. met. temperato in aquam frigidam demittere oportet: alioqui non iuuantur. Vbi autem extracti fuerint, primò vnam, & deinde alteram sindonem superinÿcies: sicque inuolutum ad lectum duces, & primùm spongÿs tergebis, deinde mollibus linteis, blandißima in omnibus contrectatione. Posthæc, pluuiæ nudos expones, & refrigerantibus humectantibusque inunges. Sæpius die cibum offeres temperatum, non actu frigidum, potionem tamen frigidam. Motus vehementiores, Iram, venerem, medicamenta

purgantia,

purgantia, & quicquid vires resoluere potest, ipsi interim vitabunt. Medicamenta quæ siccis intemperaturis exhibentur sunt syrupus violatus, de pomis, de cucurbita, de portulaca herba, de papauere: diagracanthum frigidum electariũ resumptiuum, diapenidion sine speciebus, diapapauer, penidiæ, conserua violarũ, conserua rosarum adhuc recens, lactuca condita sacharo, cucurbita condita, cerasia condita, cucumeres cõditi: panes ex amylo, aqua rosata, & saccharo: quæq; nebulæ vocantur, ex eadem materia: frigida hæc omnia, sicut & malua, lactuca, acetosa, spinachia, portulacæ decoctum, poma, persica, mora, pruna dulcia, tamarindi, melones, cucumeres, cucurbitæ, citruli, atque horũ semina mundata: nam in corticibus aperiẽdi vis manet. Adde flores violarum, & rosas recentes. Nam nymphææ florem humidum esse non mihi constat, sed Radicem & semen siccare compertum est. His saltem in iusculis vti licet. Si verò etiam temperatũ calorem requiras, dabis buglossum vtrunque, vuas passas, carycas, zizipha, myxa, pinearum nucleos aqua calida temperatos, pistacia similiter

Medicamenta.

temperata, vt oleum deponāt: necnon auellanas, amygdalas dulces, myrobalanos saccharo conditos, placentas, tortas, mazas, pastas regias ex dictis fructibus: Saccharatos paruos panes ex amylo, cinamomo & aniso cōditos, additis interdum capi, perdicis, aut phasiani pulpis: Conseruas buglossæ, boraginis, carnem citrij saccharo confectam, aliáque huiusmodi. Quorū omnium vsum ex particularibus indicationibus metiri oportet. Nam calidus morbus siccitati coniūctus, remedijs eget cum humectatione refrigerātibus: frigidus verò calefacientibus, contraria semper medicatione. Quam regulat proprium corporis temperamentū, quod similibus seruari debet, vt sæpè diximus.

Singulis partibus suas alimentorum substantias suggerere oportet: spiritus aëre, solida membra solido nutrimento, carnosum genus per eam rerum naturam quæ in medio humidorum ac solidorum corporū est, reparādo. Qua ratione etiam viribus prospicitur. Aër si temperatus non est, aut contrarius morbo eligēdus: aut ita alterandus vt affectui resistat. Sed hyeme, ac vere, quia (Aph. 15 lib. 1.) ventres natura calidißimi sunt, & somni lon-

longißimi, copiosiora alimenta exhibenda sunt & sanis, & ægris, & instauratione egentibus. AEstate, & Autumno, cibos difficillimé ferunt: Hyemé, facillimé: secũdum locum Ver habet. Potus verò per Hyemem parcior, à vere ad æstatem vsque ad autumnum gradatim plenior admittendus. In ætatibus, cõsiderandum quod ab Hippocrate dictũ est. Senes facillimè ieiunium ferunt: Secundo loco qui ætatem consistentem habent: minùs adolescentes: omnium minimè pueri, præsertim qui inter ipsos sunt viuidiores. Nam qui crescunt, plurimùm calidi innati habent. plurimo igitur egent alimẽto, alioquin corpus absumitur. Senibus verò parũ calidi innati inest, paucis propterea fomitibus egent, quia à multis extinguũtur. Victum etiam humidũ dixit maximè conferre pueris, & alijs qui tali victu vti cõsueuerunt: Quas ætatum proprietates in reficiendis ægris, & renutriendo, obseruare conuenit: vt pro singularum captu, alimẽta copiosiora, aut pauciora, & vel humidiora, vel solidiora offerantur. Dixit Hippocrates de consuetudine, quòd quæ ex longo tempore consueta sunt, & si deteriora sint,

Aph. 18

Aph. 13

Aph. 14

Aph. 16

Aph. 50. li. 2.

insuetis tamen minùs molestare solent. Condonandum etiam ait, aliquid tempori, & regioni, & ætati, & consuetudini. Neque verò offendenda est naturæ proprietas, ad hæc & alia, alioqui salubria, benè, maléve se habens. Ad quam (vt videtur) respiciẽs
Aph. 38 Hippocrates, dixit Paulò deteriorem potũ, aut cibum, suauiorem autem, melioribus quidem, sed minùs suauibus præferendum. In sexus distinctione, prouidendum mulieribus vterum gerentibus: quas & melioris succi alimentis, & sæpiùs cibare debemus, ne aut fœtus, aut mater, in aliquo deficiãt. Vberiùs enim in duobus, quàm in vno agendũ: sed pro ventriculi capacitate, quam comprimit fœtus, singulis vicibus cibum offeremus, cauẽtes ne q̄d nimis. Diximus etiã pro vitæ actione negotiosa, laboriosa, otiosa, calida, frigida, humida, sicca, hunc scopum variari. In omnibus hoc etiam aduer
Aph. 17 tendum est, quòd, vbi cibus præter naturam plùs ingestus est, hic morbum facit. Pluri-
Aph. 51. mùm etiam, atque repentè replere, periculosum: quoniam omne nimis est naturæ inimicum. sed quod paulatim fit, tutum est, tum aliàs, tum quùm ab altero ad alterum transitus

transitus fit. Immodicum enim non posse concoqui nouimus: itaque eius vsum corrumpi necesse est, & magis cum in imbecillam naturam inciderit, qualis quæ aut morbo adhuc affligitur, aut nuper morbo, & medicamentis afflicta languescit, donec integrè sanitati restituatur. Sed quæ longo tẽpore extenuata sunt, lentè reficere oportet: Aph. 7.
quæ verò breui, breuiter. Quod in restituendis eis qui è longis, aut acutis morbis emerserunt differentiam constituit. Hos autem reficientes, iudicationem præcessisse indicamus. Alios verò qui ex inanitione, penuria, & siccitate laborãt, per omnia morbi tempora reficiendos intelligimus conuenientibus alimentis, & si opus sit, medicamentis alterantibus, & balneis. Sed ita, vt gradatim ab ijs quæ à tenui victu (qui in iudicatione proximè adhibebatur) deflectunt, ad ea quæ valentiùs hæreant, ac nutriant conscendamus. Et si à morbo cibum Aph. 8.
assumens quis non corroboratur, pluri alimento corpus vti significatur: quod si non assumente cibum hoc accidat, scire oportet quod indiget vacuatione. Eius autem qui Aph. 31.
ex ægritudine benè cibatur, nihil proficere

corpus, malum. Fit enim hoc vel ex potentiæ qua corpus nutritur imbecillitate, vel ex malorum humorum superabundantia nondum plenè vacuata, quæ recidiuas minetur. Itaque hanc vacuare oportet, priùs
Aph. 9. quàm ad renutritionem accedas: ne corpora impura nutriendo, magis lædas. Hæc est ratio curandæ siccitatis, & deficientiæ: necnon restituendæ in ijs qui morbum iam euaserunt, consumptæ, aut deperditæ substantiæ.
Instaurãtia recentiorum. In qua recentiores suas operas collocarunt, vt doctißimis antiquorum inuẽtis aliquid adderent. Nec infœliciter nauarunt, meo quidem iudicio: sed tãquàm pueri in collo gygantis, longiùs prospexerunt. Cum enim
7. meth. Galenus fateretur ibi maximè nutriẽdum, quæq; in summo nutriant esse diceret glutinosi, craßiq; succi, vt pote quæ adhærere debeant, & firmiter adfigi, nõ autẽ præ tenuitate diffluere: suillam tamen, aliáque craßioris illius succi hac vna ratione improbauit, quòd non facilè coquerentur in sanis, minúsque ab imbecilla natura confici possent. Nec verò quod facillimum concoctu sit admittere voluit, cùm scilicet ipsum nequeat maximè esse nutriens, quod hic desideratur.

ſideratur. Cum igitur hæ indicationes ex aduerſo pugnent, monuit committendum non eſſe, vt dum alterius exceſſui nimium ſis intentus, alterius omnino obliuiſcaris: ſed vt vtriuſq; memor, quo ad licet vtrunque miſceas. Quod præceptum vbique memoria teneri voluit. Reſtabat ergo vt poſteritas modũ inueniret quo craſsiora illa facilis concoctionis redderentur, vt citra laborem plenè nutrirent. Id ſanè deſtillationibus effecerunt, non ſuillas vt pote minùs ad deſtillãdum idoneas, ſed teſtudinum carnes natura ſua glutinoſas, & craßi ſucci, duplici vaſe in balneo mariæ, vel igne ſicco deſtillantes. Quo modo extrahitur ſuccus, à terrena & craßiore ſubſtantia (quæ concoctioni reſiſtebat) ſeparatus: qui & plenißimè alat, & facillimè concoquatur, & per vniuersùm corpus promptißimè diſtribuatur. Pari modo capos, perdices, turtures, hædos, limaces deſtillant vaſe vitreo, igne minimè fumoſo, lento primùm, deinde paulatim adaucto, donec penitiores ſuccos educant. Sic ſanè quod de alimento vtilè eſt propinant: quod fæculentum, craſſum, atque inutile, in fundo vaſis

relinquũt. In quo imitantur naturam, quæ in alendo quod fæculentum est ſequeſtrat, & expellit: quod familiare, retinet, & in eius quod ali debet ſubſtantiam conuertit. Oſtentãt empirici aurum potabile, olim de impoſtura ſuſpectum, hodiè ſatis frequens, & expertum ad reparandas quæ collapſæ ſint, corporis vires. Animi deliquia ſanant promptiſſimè, aqua vini ad quintam quandam eſſentiam iterata deſtillatione, ac crebra circulatione perducta. Solida verò corpora, & carnoſum genus reſtituũt medici, ſucco ex carnibus veruecinis, è capo, è perdice, & ſimilibus expreſſo: & ſanguine turturis calido & recenti, conſumptis iuſculis, gelatina, aliiſq; huiuſmodi. Ad voluptatem etiam parant placentas, mazáſque ex amygdalis, pineis, & ſaccharo: & ſaccharatos paruos panes: & Nebulas vocatas: conſeruas, condita, de quibus ante diximus. Pro myſterio habent inſtaurans quod ex capo viuo diſcerpto, excoriato, ac minutiſſimè inciſo, contuſis etiam oſſibus paratur. Quem cum aureis anulis, & cathenis bullire faciunt in phiala vitrea, igne balnei Mariæ, duplici vaſe. Sæpè etiam gemmas,
&

& species cordiales adijciunt. Extrahitur post longam, lentamq; decoctionem succus, ad reparandas vires idoneus, & abundè nutriens. Ex perdicibus, alijsq; boni succi alimentis similem decoctionem parare potes. Sed si æger ad tantam imbecillitatem venerit, vt nihil per os assumere queat: aut in faucibus, aut gula morbus sit, qui cibo viam præcludat: aut vomitu quæcunque dederis reijciantur, quid ages? Clysteres nutrientes inijcies: quos primùm ex lacte, aut iure pulli nondum consumpto, aut cremore hordei, parabis. Quæ vbi videris rectè confici, pleniùs nutrientium aliquid addere ne verearis, modo morbus id requirat: ad intestinorum tamen facultatem concoctricem semper attentus, quam facultati ventriculi simillimam, imbecilliorem tamen esse ex Galeno didiceris. Priùs tamen quàm huiusmodi clysteres admittas, alui excrementa eluere oportet, ne alimentis permixta venas vitiosis succis impleant. Noui hominem gracilem, qui cum angina difficillima laboraret, triduum mansit sine cibo, & potu, nequicquam per os assumere potens: sed solis clysteribus vitam sustentauit, quos ex de- Clysteres nutrientes.

cocto capitis veruecini, & iure capi familiares ei parabant. Vires etiã ꝑ aliquot dies tuemur odoribus. Aiúntque Democritum odore pomi vitã in aliquot dies, amicorum gratia, sibi prorogasse. Præstat panis calidus vino odorifero, aut aqua vini immersus, & naribus admotus: quem si temporibus, & costis Cataplasmatis modo imposueris, vires ægregiè restitues. Medici potionibus cordialibus ad id vtuntur: de quibus diximus capite decimo. Testatur Cõciliator Apponensis vitam moribundam se producere consueuisse compositione ex croco, & castorio, contusis, & vino commixtis: senibúsque eam exhibet, olfactu tamen magis quàm potu profuturam. Depuratißima aqua vini cum speciebus cordialibus epota, mirabiliter id operatur. Loquelã amissam restitues admota capiti pelui calefacta: immisso etiã intra os castorio, theriaca, croco, cum aqua vini: admotóque temporibus, & regioni cordis pane tosto vino madefacto. Eos verò qui ab acutis febribus colliquantibus in hecticas migrarunt nulla re meliùs reparabis quàm lacte asinino, aut caprino cum sacch*aro multo: aut cremore hordei

Odores.

cum

cum lacte parato, & hydrosacchari potu. Atque hæc de instauratione sufficiant. Nam quod ad consumptæ in vulneribus substantiæ restitutionem attinet, capite sequenti, vnâ cum cæteris chirurgiæ intentionibus, explicabitur.

DE CHIRVRGIA. CAP. XIII.

CHIRVRGIA nescio quo fato è doctorum manibus erepta, & à medicorum exercitatione separata, externos morbos sibi hodiè vendicat: cutis fœditates, tumores præter naturam, luxationes, fracturas, contractiones, vlcera, contusiones, vulnera curanda suscipit, manualesq; operationes omnes per ferrum & ignem exercet. Cutis fœditates recentes quidem tergentibus emendat: veteres etiam discutientibus resoluit, admixtis semper quæ parti robur inducant, adstringentibus. In tumoribus præter naturam dum subtiliter omnia perquirit, à methodo recedit. Nam dum indicationes cæteris affectibus communes, tumoribus peculiares esse putat, artem perperuertit: aliaque multa prætermittit necessa-

Cutis fœditates.

Tumores præter naturam.

necessaria, quæ in genere posita, in particularibus exerceri debent. Cuius generis sunt, ætatis, consuetudinis, temporis, regionis, aliorumq; considerationes, quarum nulla fit apud eos mentio: quasi solæ à tumore, & parte affecta indicationes satisfaciant. Sed nec quæ à parte sumitur indicatio tumoribus magis est peculiaris quàm vulneribus, vlceribus, cæterisq; huiusmodi affectibus. Quod ad eorum quæ dicturi sumus, intelligentiam præmisimus. In tumoribus sanandis præcipuas duas habemus indicationes: vnam curatiuam, alteram prophylacticã. Curatiua, ab affectu ipso sumitur, id quod in tumorem præter naturam elatum est, vacuandum indicans. Prophylactica, fluentẽ ad partem humorem auertere, atque aliò transferre docet. Duobus his membris contenti, tertium illud quod chirurgi secundo loco constituunt, de dolore, aliáve re per quam fit attractio, vel mouetur fluxio, sedanda, appendicem extraordinariam agnoscimus. Auersiones facere docuimus capite septimo, & octauo: peculiares etiam à parte affecta vacuationes, capite nono. Postquàm ergo fluxionem auerterimus, ad alterum cu-

rationis membrum nos cōferemus, id quod in parte collectum est vacuantes, primùm quidem repellentibus, deinde adiectis gradatim discutientibus, & tandem purè discutientibus. Sed si resolutioni resistat materia, pro discutientibus relaxantia, maturantia, & concoquentia adhibere conuenit. A quibus, cum tumor concoctus ac suppuratus fuerit ferro, aut igne, aut causticis medicamentis aperiendus. Quod superest, emisso pure, vlceris modo sanabitur. Vbi durities adstiterit, pro repellentibus mollientia vsurpare praeceptum est: indè ad discutientia, vel maturantia veniendū. In summa verò decem enumerantur quae repellentium vsum prohibeant: materia in emunctorio: materia in quacunque parte tumorem fecerit, venenosa: Crassa, dura, & ad motum inepta: eadē tenax, & fortiter impacta: tumor criticus: tumor à causa primitiua: corpus phethoricum, & admodū plenum: corpus imbecillum, & viribus destitutum: tumor iuxta principem aliquam particulam: dolor vehemens statim in tumoris initio, cuius gratia non repellentibus, sed mitigatorijs auxilijs vti cogimur. In caeteris

verò

verò vel discutientibus, vel relaxantibus et suppurantibus, vel tantum mollientibus, vtendum: interdum etiam attrahentibus, vbi tenax & fortiter impacta fuerit materia. In quibus ab imbecillioribus auspicari, & paulatim ad valentiora transire consilium est. Quæ omnia per indicationes ducenda à morbo, causa, & symptomate: à totius corporis temperamento: sed præcipuè à parte affecta, considerata in sua temperatura cum reliquo corpore eadem, aut diuersa: necnon in figura, situ, præstantia, sensus acuitate vel hebetudine, prout hæc capite quinto primi libri explicata sunt. Nec omittenda cætera quæ in ætate, consuetudine, sexu, vitæ actione, naturarum proprietate, & alijs considerata sunt. Quæ veluti locos cõmunes curationum omnium haberi voluit Galenus. Luxationem curant, primò luxati articuli, & suo loco moti in propriam ac naturalem sedem reductione, leni, ac minimùm vt fieri potest, dolorifica contrectatione. Secundò, eius quod repositum est retentione, roboratione, ac firmatione, per rosaceum, & stuppas, & pannos multiplices ouorum candido perfusos, & fascias

Luxatio.

sciàs posca madentes, necnon per ferulas ex corio, vel papyro densa, cauentes à vehementi perstrictione. Tertiò, præseruando à dolore, & inflammatione potissimùm per roborantia illa, & repellentia: nec non sanguinis missione, purgationibus, victus ratione, pro indicationibus. Fracturarum curatio præcipua ac prima est vnitio: quæ tamen ob affectarum partium siccitatem sponte fieri non potest, nisi fortasse in ætate molli ac humida. Quæcunque enim concrescere ac coalescere debent, omnino mollia ac humida sint naturaliter oportet. Quæ verò dura siccáque sunt, eorum diuisæ partes coire simul nequeunt, sed glutinum aliquod, vinculum've quo commissa maneant, requirunt. Itáque opus est primùm repositione, ac in suum situm reductione: deinde retinentibus medicamentis, fasciis, deligaturis, ferulis, aliisque instrumentis ab Hippocrate, Arabibus, & recentiorum turba excogitatis: ancipiti in omnibus curatione, si fractura magna sit. Naturam in omnibus opitulantem habere oportet, Fractura.

vt

vt per idoneum victum, alimentum ad os deferatur crassius ac terrenum, quod spatium impleat, & dura siccaque fracti ossis extrema conglutinet, & liget. Quod porũ & callum vocamus. Contractiones inunctionibus, fomentis, & balneis relaxantibus ac resoluentibus curare solent. Vlcera verò, quæ vlcera sunt, vnam tantum habẽt curandi intentionem, nempe desiccationem, eamq; mediocrem, ab ipsâ humiditate indicatam. Verùm sordem promptè colligunt. Itaq; prius tergendum vlcus, quàm desiccetur & ad cicatricem perducatur. Si praui humores influant, repellentibus in circuitu vtendum. Si phlegmone adsit, vlcus vltimo curandum. Sed complicatorum affectuum curationem ex indicationum multitudine, magnitudine, ac præstãtia petendã docuimus capite vltimo primi libri. Contusiones recentes sanãt primùm repellentibus, deinde etiam discutientibus: nam in antiquis, repellentibus non vtuntur. Vulnera vniri postulant. Sed vnitionem impediunt consumptæ aut deperditæ carnis penuria, caro superflua, sordes, aut ora vlceris disiuncta, aut adhærentia eorum quæ extrinsecus inciderunt.

Contractiones.

Cõtusiones.

Vulnera

ciderunt. A postremis semper incohanda curatio. Itaque adhærentia primo loco auferenda, veluti sagittæ, spicula, tela, ossium vel ligni frustula, vitrum, acus, globuli ferrei, plumbei, quæque sunt huiusmodi. Frustula si tenuia sint, attrahentibus medicamentis parentisi grandiora, vulneris dilatatione, & instrumentis ad id idoneis extrahi debent. quæ ad sagittarum, spiculorum, & globulorum extractionem magis excogitata sunt, & inuenta. Distantia ora, si in molli parte sint, sutura adduces: maximèque si discissa auris ima est, vt Celsus ait, vel imus nasus, vel frons, vel bucca, vel palpebra, vel labrum, vel circa guttur cutis, vel venter. Vix enim iis partibus deligaturam vulnus admittit. Si verò in carne vulnus est, hiatque, neque in vnum oræ facilè attrahuntur, sutura quidem aliena est, imponendæ verò fibulæ. quæ oras paulùm tamen contrahunt, quò minus lata postea cicatrix sit. Ferè autem fibulæ latius vulnus esse patiuntur. In simplici vulnere non valdè magno sola fascia orbiculatim circũdata diductas partes committes. At si magnũ vulnus sit, adeò vt diductæ partes in totũ,

atque exactè prædicta deligatura committi nequeant, suturis ipsæ adducentur. In cæteris, vinculis & deligatione vtendum. Sordem, & saniem medicamentis extergentibus, & linamentis mundamus. Carnem superfluam erodentibus absumimus, aut ferro quicquid superfluum est, præcidimus. Carnē instauramus sarcoticis. Quod superest, glutinantibus, & epuloticis efficitur. In omnibus videndum an sanguinis missione opus sit, an corporis purgatione, an cęteris auersionibus. Quod magnitudo morbi indicat, vnâ cum virium robore, etiam si morbi natura repugnet. Ferrum adhibet chirurgus in venarum & arteriarum sectionibus, in aperienda vomica, in trahenda hydropicorum aqua, in calculo per vesicæ sectionem extrahendo, in dentium eradicatione, & amputandis superfluis, in vulneris dilatatione, vt sagittæ, vel globuli extrahantur. Ignem etiam in aperienda vomica, & in amputandis consumendisq; superfluis, & in vlceribus, auersionis vel vacuationis gratia excitandis. Verùm cū repellentium, discutientium, mollientium, relaxantium, suppurantium, attrahentium, alio-

aliorumq; materiam chirurgicam suppeditantium mentionem fecerimus, de re esse videtur illorum summam enumerationem exprimere, quæ peregrè proficiscentibus, aut alioqui districtis promptißimè vsui esse possit. Repellit perpetuò quod frigidum est: & magis si terrena substātia præditum id sit. Nam quod aqueum est feruores magis extinguit quàm fluentes humores cohibeat, et repellat. Cuius generis sunt aqua frigida, posca, viola, ptisana hordei ex aqua, caseus molliculus recens infrigidatus, albumē oui, gummi arabicum & tragacantha aquis frigidis resoluta, vngula caballina virens, lactuca, cucumeris folia & fructus, cucurbita satiua, atque huius folia, auricula muris, psylium, lenticula palustris, vmbilicus veneris, portulaca, poma dulcia & insipida, vel mediocriter acetosa, persica, mora, poma amoris, fungi, hyoscyamus, mandragoræ pomum & folia, capita folia & semina papaueris, oleum violatum, oleum rosatū commune, oleum ex hyoscyamo, ex mandragora, ex papauere: pomata, vnguentum rosatum, vnguentum populeum. Cuius generis ferè sunt solanum, & semperuiuū, nisi Repellentia.

quod modicè adstringunt, & in humido et sicco medium quoddam tenet. Exsiccantis, & adstringentis facultatis sunt, Rosarum capita, obeiisci, semina, & aqua destillata: acetum, omphacium, trifolium acetosum, salix, intyba, gramen, vitis folia & capreoli, lentiscus, rubus, plantago, bursa pastoris, labrum veneris, hepatica, parietaria, polygonum, folia quercus, cicuta, usnea, Nymphea radix semen & flos: folia & fructus sorborum, punicorum, cornorum, mespilorum, pyrastrorum, cydoniorum, spinorum, oxyacanthæ quæ berberis dicitur, Rhus qui sumach vocatur, acacia, hypocistis, memitha quæ glaucium esse dicitur, myrobalani omnes, milium, panicum, vuæ grana, vua acerba, gallæ, ribes, cupressi fructus folia, & germina: Lens, fructus omnes immaturi, balaustia: bolus armenia, terra lemnia, cerusa, argilla aceto macerata, gypsum oxycrato maceratũ, lapis specularis, marmor, cos, Iaspis, hæmatites, sapphirus, cristallus, corallium, camphora, santali, ebur, cornua, plumbum, stagnum, chalybs, pumex, lithargyrum, lapis calaminaris, pompholix, antimonium, argentum viuum, argentum: Oleum rosatũ

Adstringentia frigida.

ompha-

omphacinum, oleum cydoniorum, myrtinũ, lentiscinum, nenufarinum: Ceratum santalinum, vnguentum infrigidans Galeni, vnguentum comitissæ, vnguentum album Razis, vnguentum citrinum, vnguentum è cerusa, vnguentum album camphoratum, vnguentum pompholygis, vnguentum è lapide calaminari: emplastrum triapharmacũ, emplastrum album coctũ. Adde trochiscos è succino, è terra sigillata, è bolo armenia, è corallijs, è spodio, trochischos ramich, halicacabi, è camphora: & cydoniatum. Adstringendo calefaciunt, siccant, & repellunt, vinum austerum, auellanæ, castaneæ, fabæ, oui luteum assum, oryza, oculi populi, absinthium, mẽta, caprifolium, saluia, vitex, symphytum, cyprus, Acorum, rhabarbarũ rhaponticum, centaurium, hypericum, lignum indicum, quod sanctum & guaiacum appellant: ebenus, grana tinctorum, casia lignea, crocus, macis, cyperus, carpesia, gentiana, lauri folia, lignum aloës, lycium indicum, aloë, mummia, ladanum, mastiche, cortex thuris, flos æris, chrysocolla, ærugo, arsenicum, vitriolum, alumen, salis genera omnia, Oleum mastichinum, absinthinum, è menta, nardinum,

Adstringentia calida.

num, costinum, populinum, cyprinum seu de alchanna, hypericinum, & emplastrum contra rupturam. Citra manifestam caliditatē idem præstāt tapsus barbatus, cauda equina, Hedera, peruinca, tormentilla, & quinquinfolij genera omnia: fructus cortex, folia, flores tamaricis: coriandrum, ebur vstū, cancri vsti, spongia, lana vsta, os cordis cerui, os sepiæ, cornua vsta, coagulum leporis, ranarum cinis. Adde fascias, & conuenientes deligaturas quæ sursum impellant, & partem à fluxione tueantur. Repellentibus autem in principijs inflammationum, aliorumque tumorum semper vtimur: exceptis decem illis casibus qui à nobis ante relati sunt. Sed pro humoris fluentis calida, vel frigida natura, contrariæ qualitatis repellentia admouere oportet, in intenso, vel remisso gradu, prout res exiget. Totius corporis vacuationes, & auersiones præsupponit hoc remediorum genus. A quo, ad discutientia gradatim conscendimus. Nam in augmento repellentibus discutientium tertia, aut quarta pars primùm adijcitur: deinde etiam æquis partis miscentur: & tandem plus discutientium, repellētium minùs additur,

Adstringētia tēperata.

Discutientia.

ditur, donec ad summum vigorem peruentum sit. In quo, atque in declinatione, puris discutientibus vtendum, sic tamen vt à leuioribus incipiendo, ad efficaciora gradum facias. Discutiunt leniter, chamæmelum, melilotum, fænumgræcum, semen lini, adiantum, anethum, althea, farinæ hordei, tritici, lupinorum, orobi. Paulò valentiùs, abrotonum, braßica, cappares, mercurialis, daucas. Efficaciùs, ruta, aristolochia, iris, aßphodeli radix, bryoniæ radix, radix cucumeris agrestis, origanum, calamentum, chalbanũ, bdellium, nitrum, piper, styrax, sulphur, terebinthina, stercus omne: Cætera capite nono relata sunt. In scirrhosis tumoribus, & omni duritie repellentibus vti prohibitum est: neque verò à discutientibus auspicandum, sed à mollientibus. Alioqui quod tenue est resolues: quod crassum, resoluta subtili substantia, craßius efficies, & nisi caueris, lapidescere coges. Mollientibus ergo resolutioni via parãda est: nempe adipibus, butyro, medullis animalium, atriplice, malua, althea, cera, colophonia pice, resina omni, styrace, opoponace, visco, ladano, chalbano, ammoniaco, bdellio, asypo, vnguento re- *Mollientia.*

 sumptiuo,

sumptiuo, vnguento altheæ, emplastro è melilolo, oxycroceo, dyachylo magno, paruo, communi. Accidit interdum vt materia in profundo posita, vel parti fortiter hærẽs, & impacta resolutioni obsistat. Quo casu, non à mollientibus, sed ab ijs quæ ex alto trahunt, incipiendum. Quod etiam faciendum in malis bubonibus, & pestifero omni tumore, & venenato ictu, & abscessibus criticis, & materia veluti cuniculis inclusa, & inhærentibus ossium squamis, spiculis, sagittis, & similibus. Attrahunt essentia quidem calida, & tenuium partium, dictamnus, anagallis, aristolochia, cyclamen, genista, nasturtium, lepidium, sinapi, dracontium, struthium, tithymallus, ranunculus, pyrethrum, thapsia, porrum, piper, propolis, pix, terebinthina, chalbanum, opoponax, sagapenum, ammoniacũ, scoria argenti, sulphur, sandaracha græcorum, axungia vetus & salsa, euphorbium recens, succus cyrenaicus medicus, opobalsamum. Aduentitio calore id agunt, fermentum, psoricum, cepa cocta, stercus anserinum, gallinaceum, columbinum, arietinum, humanum. Proprietate quadam magis quàm qualita-

Attrahentia.

tibus

tibus id agere videntur, radix arundinis cum melle, radix oxyacanthæ, coagula, cochlearum, & limacum carnes, aliàs per se, aliàs cum testis suis tritæ: oleum scorpionũ, theriaca. Aegregiè verò trahunt cucurbitulæ, è profundo: è superficie, hirudines: coadiuuant, ligaturę dolorificæ, frictiones, ignis. Pus etiam, vrinas, calculos, quidam oris suctu attrahunt. Attractum humorem statim aut resoluimus, aut si resolutioni obsistat, ad suppurationẽ ducimus: suppuratum verò vel ferro, vel igne, vel causticis medicamentis aperimus, & pus emittimus. Quod si cuniculosè impactum sit, aut alioqui tam crassum, & hærens vt per hiatum facilè vacuari non poßit, attrahentibus ipsum ad superficiem trahes. Sed mitioribus ad hoc cõtentus eris: saltem putrefacientia, aut vrentia non admittes. Quibus tamen in non aperto tumore vti licet: sed ita vt tum cesses quando locus rubore affici, & prurire cæperit: ne etiam vstionẽ aut vlcus facias, atque hic attrahentium modus esto. Ardorẽ extinguemus affusa aqua, vel aceto, vel cerusa, aqua rosarum lota. Sed quæ suppurẽt, concoquant, & maturent, enumeremus. Ea

Suppurantia. calore corpori similia sunt, nec qualitate sed quantitate natiuum calorem augent. Humida verò modicè substantia, partis cui admouentur, humiditatem non augent, sed tantum conseruãt. Huius generis sunt aqua temperatè calida sæpiùs affusa, butyrum, althea, axungia porci, vituli, arietis: fœnumgræcum, farina hordei cum oleo, oleum ipsum oliuarum, mastiche, semen lini, ficus, passulæ, ladanum, farina loliỹ, farina tritici oleo incocta, panis salitus oleo incoctus, capita liliorum alborum, crocus, thus, pix, resina omnis, styrax, castoriũ, stæcas, smyrniũ, amomum, vitelli ouorum, radix bryoniæ, oleum irinum, crocinum, è castorio, è styrace, ex euphorbio, Tetrapharmacum. Dum pus conficitur, dolores fiunt ac febres, inquit Hippocrates. Confecto pure omnia sedãtur. Verùm si natura, ipsáve humoris putredo, foramen per quod pus emittatur non fecerit, arte iuuanda est: ne fortè diutius intùs manens putredinosa illa materia partes internas erodat, et corrumpat. Itaq; maturus

Tumorẽ aperientia. iam tumor aut ferro, aut igne, aut medicamentis aperiri debet. Si verò etiã pestilens, aut veneni particeps sit, non expectata maturatione

turatione

turatione aperiẽdus. In ferro, aut igne adhibendo, caue ne quod vas insigne, neruũ, tendonem, vinculum, membranam, neruosamve aliam substantiam vulneres. Cauteria quæ vocant frigida, & potentialia, mollibus corporibus adhibentur, & vbi timidulus ac meticulosus æger ferrum, & ignẽ veretur. Mitiora, ijs qui cute molli sunt, imponenda, atq; vbi materia profunda non non est: videlicet theriaca, vrticæ semen vino tritum, adeps ranæ viridis arboreæ, brassicæ radices vstæ, lac ficulneum. Si profunda sit materia, & densa cutis, vtendum fortioribus: qualia sunt lac tithymalli, alliũ, pyrethrum, sinapi, chrysocolla, nitrum, cinis ficulna, capitellum saponarium, cantharides, æs vstum, vitriolum, calx viua, auripigmentum, fæx vini aut aceti vsta, testaceorũ crematorum cinis, argentum viuum sublimatum, arsenicum sublimatum. Corcorporãtur vitellis ouorum, axungijs, terebinthina, melle, butyro. Frænantur lapide hæmatite, corallijs, memitha, opio: et in ambitu admouetur quod vocant defensiuum, ex terra armenia & aceto, vel oui candido. Tantum medicamenti apponendum, quantum ad fo-

ramen

tamen paruum, vel magnum faciendum satis erit. Si dolorem nimium exciet, diutiùs hærere nō pmittes: sed auferes, & dolorē ro faceo mitigabis. Aperta vomica, sinēda amplius non sunt, ne longiore mora crustas efficiant: quod puris eductionem impediret. Modus hic esto, vt aperiant, non etiam fortiter adurant, & crustas duriores faciant. Quod postquam actum erit, erosam partē lenies butyro in folio braßicæ cataplasmatis modo imposito. In inferiore, & decliui parte foramen inducendum, vt materia ex alto faciliùs effluat. Superest vlcus modo factum curare, primùm extergentibus, deinde etiam sarcoticis, & tandem epuloticis, seu cicatricem inducentibus. Repurgant, &

Tergentia. extergent, linteolum siccum, melicratū, mel violatum, mel rosatum, mel mercuriale, mel purum, saccharum sordidum, quod rubrum appellant, hordeum, farina fabarum, lupinorum, erui, cicerum: amygdalæ dulces, & amaræ, serum lactis, vinum purum, & mulsum, absinthium: marrubium, anagallis, apium, lignum sanctum, aqua vini, mel genistatum, iris, aristolochia, dracontium, terebinthina cum melle: necnon vnguentū apostolorum,

stolorum, & Aegyptiacum, quæ etiam erodunt. Acriùs id agunt sales omnes, vrina, lixiuium, ærugo lota & non lota, & ex causticis nonnulla, quibus in fistulosis, & prauis vlceribus, & carnis excrescẽtia vtimur. Expurgata sorde, & siccata per linteolos, et spongias sanie, sarcoticis carnẽ restituimus, videlicet thure, aloë, myrrha, sarcocolla, sanguine draconis, aristolochia, iride, mastiche, farina pistrinali, cortice pini panacis heraclij radice, anchusa, pimpinella, pilosella, lanceola, millefolio, verbena, pumice cremato, plumbo vsto & eloto, farina lupinorum & orobi, terebenthina, & colophonia cum cæteris. Huius generis sunt Tetrapharmacum, vnguentũ fuscum Nicolai, vnguentum aureum Mesuæ, & plurima ex glutinantibus, & epuloticis. Instaurata carne, epuloticis, quæ cicatricem inducãt, vtimur: nisi carnis supercrescentia nos impediat. Hanc alumine vsto, ærugine, ære vsto, puluere mercuriali, ferro, vel igne absumimus. Deinde cicatricem inducimus galla immatura, myrti folijs & fructu, malicorio, æris squama, chalcitide, misy, ærugine vsta lotaque, ære vsto ac loto, cerusa, antimonio, testaceorum

Sarcotica, quæ & incarnantia.

Cicatrisantia.

ceorum vstorum cinere loto, lithargyro, cadmia cremata, pompholyge, calce septies elota, plumbo vsto: bolo armenia, sphragide, terraque omni elota: lamina plumbi strictè superligata, loto priùs cum aqua aluminosa vlcere: plantagine vtraque, nymphæa, rosis, balaustijs, santalis, anetho vsto, cucurbita vsta, abrotono vsto, papyro vsta, corallijs, vnguento albo Razis, vnguento caphorato, vnguento è cerusa, è pompholyge, è lithargyro, è lapide calaminari. Adde adstringentia frigida, superiùs enumerata: et quæcunque citra morsum desiccant, roborant, & adstringunt: His sanè tunc vtimur, cùm carne instauratum, ac propè iam plenũ vlcus, nondum tamen adæquatum fuerit. Quod etiam in vulneribus haud diuerso ordine faciendum, nisi hæc cruenta apparuerint. In quibus, epuloticis glutinantia præmittere oportet: consolidam inquàm, equisetum, pilosellam, plantaginem vtrãq;, cynoglossam, Pentaphyllum, bethonicam, hypericum, pimpinellam, Centaurium vino austero coctum: vlmi, sambuci, ebuli, tedæ, pini, fraxini cortices, & folia: cupreßi partes omnes, quercus folia, sarcocollam, viscũ, tere-

Glutinantia.

terebinthinam cum aqua vini, sanguinem draconis, bolum armeniam, terram lemniã, farinam pistrinalem volatilem, mastichẽ, picem siccam, aloëm lotam, Isatidẽ, hordeũ vstum, lũbricos terrestres, cochleas cũ testis contusas, spongias nouas, lanas succidas, vel linteola aqua frigida, vel vino cõtrahente imbuta: caseum recentem, & oxygalactinũ, aliaq; huiusmodi. Sanatis hoc pacto tumoribus, vlceribus, & vulneribus: fracturis etiam, luxationibus, cæterisq; chirurgię subiectis idoneam materiam cõparabimus ex his quæ lõga serie à nobis enumerata sunt: Quorum delectum, & vsum ex arte suppeditabunt loci illi communes in indicationibus expositi, discurrendo per morbi naturã, causas, & symptomata, per totius corporis temperamentum, per partis affectæ naturã, figuram, situm, præstantium, sentiendi facilitatem aut hebetudinem: per vires ægrotantis, ambientem aërem, ætatem, consuetudinem, naturarum proprietatem, sexum, vitæ actionem: per morbi longitudinem, aut breuitatem, per quatuor morbi tempora, per coniunctas accessiones vel remissiones, & ordinatas naturæ functiones, & medicamen-

camentorum facultates, & cæli statum. In quo hoc saltem spectatur ne Luna sit in signo quod præsidet membro cui ferrum, aut ignem admouere conuenit. Finem hic facturi eramus, nisi occurrissent anodyna, & narcotica: quorum in medicina & chirurgia frequens est vsus, ad complendum tertium medici officium, quod diximus esse vt iucundè curat. Quæ verò maior iucunditas, quæ suauior voluptas ægrotanti offerri potest, quàm doloris extinctio? Trium generum sunt hæc medicamina. Quædam enim directè contra morbum pugnant. Quædam contra dolorem tantum, per resolutionem. Quædam sensus torporem inducunt, quæ narcotica appellant. Contra morbum pugnant contraria, calida, frigida, humida sicca: præterea etiam plenitudo, & vacuatio. Itaque sæpè sanguinis detractione, sæpè alijs purgationibus, & alterationibus vnà cum morbo eliditur dolor. Quo genere resolutiua plurima anodyna dicuntur, licet à temperie valde recedant. Nam quæ propriè anodyna censentur temperatum calorem habent, saltem primũ caloris gradum non excedunt. Cuius generis

Dolorẽ sedantia

sunt

ſunt oleum chamæmelinum, anethinum, è ſemine lini, amygdalinum dulce, lumbricorum, ſambucinũ, vulpinum, è meliloto, oleũ oliuarum neque recens, neq; vetus, butyrũ, æſypus, lana ſuccida, vitellus oui, lac muliebre, aſininum, caprinum, ouillum, axungia porcina, vitulina, gallinæ, anſeris, cuniculi, anguillæ. Decoctum altheæ, maluæ, violariæ, lilij, ſeminis lini cum pedibus, inteſtinis, & capite veruecis, vel hædi: ſtyrax cũ oleo: cataplaſma ex mica panis recentis, cum vitellis ouorum, lacte, croco, oleo roſato, violato ſambucino. Narcotica duorum generum hic facimus: quoniam pro doloris exceſſu, et partis natura, ſenſus vel tantum remittendus, vel omnino ſopiendus proponitur. Remittunt ſentiendi vim moderatè frigida, oleum violatum, roſatum, oui candidum, aqua roſata, muccago è ſeminibus frigidis extracta, ſuccus foliorum aut fructuum cucumeris, cucurbitæ, melonum, muccago ſeminis pſylij, oleum nenufarinum, ſuccus lactucæ, portulacæ: quæ iam ad ſtuporẽ accedunt. Narcotica verè ſunt, oleum papauerinum, ex hyoſcyamo, ex mandragora, pomum ipſum mandragoræ, cicuta, ſolanum, ſemperuiuum,

uum, vnguentum populeum: & quod in summo stupefacit, opium. His chirurgus vrgente maxima necessitate extrinsecus vtetur: nouas fluxiones, aut virium resolutionem ex dolore prohibere volens. Calefacientibus autem, & concoctorijs ea frænabit, ne pro sensu quem in præsens sopire intendit, in futurum etiam sensum vitamque partis extinguat: aut incrassata materia, ac densata cute difficiliorem affectum reddat. Hæc pro vniuersali doctrina sufficiant. Aliam enim quæ in particularibus consistit exercitationem suo loco tractaturi sumus.

DE INTENTIONVM CVRATIUARUM VSU. CAP. XIIII.

CVRANDI rationem omnem paucis verbis comprehendit Hippocrates in libro de flatibus, dicens medicinam esse adiectionem, & substractionem. Indicans affectus omnes vel ex inanitione, & deficientia, quæ adiectione egeat, pendere: vel ex superabundantia, quæ detractionem requirat. Itaq; in curatiuis scopis considerandum qui ad adiectionem, quique ad detractionem conferant. Ad adiectionem faciunt

ciunt primus, qui in victu: & duodecimus, qui in instauratione versatur. Cęteri omnes ad detractionem pertinent. Ex quibus tamen secundus, cum alui tantum excrementa substrahat, in deficientia sępè locum habet. Vt in hectica, in qua desiccata morbi qualitate excrementa sæpißimè retinentur. Morbos ergo ex plenitudine vel integra, quam plethoram, vel vitiosa, quam cacochymiam appellant, curabimus primùm victu non pleno sed extenuante. Deinde clysteribus, si alui excrementa non excernãtur. Tertio sanguinis mißione: si vires, & ætas ferant. Quarto blanda purgatione. Quinto corporis adhuc pleniùs purgandi, & humorum pleniùs excernẽdorum præparatione, præsertim si cacochymia curanda suscipiatur. Sexto, pleniore purgatione, in cacochymia quæ vel incipiente morbo apparuerit, vel per morbi decursum adducta fuerit: Veluti in putredinoso affectu, in quo ex plethora in cacochymiam facilis est lapsus. Septimus scopus qui reuellit, & octauus qui deriuat, & nonus qui à parte vacuat, particularibus morborum collectionibus præcipuè destinati sunt: vt pleuritidi, peripneu-

Inanitio deficientia.

Morbus materialis.

moniæ, iecoris inflãmationibus, & omnibus internis, & externis tumoribus præter naturã, & vlceribus, alijsq; eiusmodi. Nã vbi totum corpus ægrotat, veluti in febribus, et si venæ sectione, purgantibus medicamentis, & obstructiones tollentibus, & aluum, & vrinas ducentibus, & sudoribus, auertere videmur, non tamen is simpliciter nobis est scopus, sed putredinosam materiam ab vniuerso corpore, & nõ particulariter, vacuare. Vnum autem idemq; remedij genus plures scopos habere nihil prohibet. Verùm vt quò tendas certò scias, eorum distinctionem cõpertam habere oportet. Tres postremi scopi in declinatione maximè locum habent: videlicet reliquiarum consumptio, cũ malæ qualitatis emendatione, ac roboratione cõiuncta: & Homerica medicatio, quibus placere videbitur: & consumptæ, aut deperditæ substantiæ restitutio, ac corporis instauratio planè analeptica. Quæ in chirurgia relata sunt, ab his non multum variant. Nam in tumoribus præter naturam, vlceribus, fracturis, & vulneribus, instituto primùm victu, eductisq; alui excrementis, vel sanguinẽ mittimus, vel purgamus, primùm faciliter,

faciliter, deinde etiam pleniùs, præmissa corporis, & humorum præparatione. Inde ad reuulsiones, & deriuationes nos cõferimus, si res ferat. A parte autem ipsa vacuamus, repellentes, discutientes pus, & saniem expurgantes: carnem superfluam absumentes: sagittas, aculeos, cæteraq; infixa extrahentes. Malas etiam qualitates alterantibus emendamus. Et carnem instaurando, conglutinando, & cicatricem inducendo, duodecimum scopũ in actum deducimus. Nam vndecimum, vt pote innoxium, nullum morbi genus respuit. Atq; ita sanè in morbis materialibus procedendũ. Nam si qualitas sola molesta est, victum simpliciter alterantẽ instituimus, neq; attenuationem, neq; detersionem requirentes: sed aut calefactionem, aut refrigerationem, aut humectationẽ, vel desiccationem, aut coniunctas duas qualitates, si intemperies composita sit. Simul etiã intùs & extra decimum scopũ adhibemus, quo malam intemperiem contraria alteratione castigemus. Homericam medicationẽ nunquàm nocituram putamus. Secundum verò scopum, vbicunque alui excrementa retineri contigerit, locum habere palàm est. Nuda intemperies.

Sic sanè communes affectibus omnibus habemus tres scopos, si in genere tantum considerentur. Primum, qui in victu consistit: decimum, qui intemperiē emendat: & vndecimum homericum, planè innoxium, modo ne quid per os ingeratur. Secundus, & inanitioni, & redundantiæ communis est, si alui excrementa non excernantur, quod alui redundantiam supponit: sed quæ reliqui corporis indigentiam, quam curare intendas, sæpè comitetur. Atq; hæc quidem in genere. nā in specie victus alijs tenuis, alijs plenus, alijs medius conuenit: isq; vel calidus, vel frigidus, vel humidus, vel siccus, & vel attenuans, abstergens, vel adstringens. Intēperies etiā vna est quæ calidam, altera quæ frigidam alterationem postulat. Cætera suis capitibus abundè explicata sunt.

Conclusio operis.

DOCVIMVS veram medendi Methodum vniuersalium esse: in particularibus autem exercitationem consistere. Vniuersalia autem illa sunt indicationes, & intētiones, seu scopi curatiui: quæ sanè

sanè reciprocas habent directiones, ita vt neq; indicatio sine intētione, neq; intentio sine indicatione rectè vsurpari queat. Nam siue calefactionis, siue refrigerationis, siue detersionis, aut vacuationis sit indicatio, non poterit compleri, nisi vel medicamētis, vel victus ratione, vel venæ sectione tentare propositum sit. Plures autem pro vna indicatione intentiones vsurpare licet. Nā & victu, & sanguinis mißione, & alterantibus medicamentis refrigerationem molimur: & vacuationem tum venæ sectione, tum purgantibus medicamentis, necnon clysteribus, balanis, vrinæ excretione, sudoribus, aliisq; huiusmodi. Intentiones etiā, seu scopi curatiui sine indicationibus tutò adhiberi non poßunt. Neq; enim victus rectè institui potest, nisi naturam & morbi, & ægrotantis perspectam habeas, nec non vires, ætatem, consuetudinem, & cætera: ad quæ intentum esse oportet medicum, vt contrariam medicationem pro exigentia illorū præscribat, adhibita ea moderatione, quam ea quæ similibus conseruāda sunt, postulāt. de quibus egimus libro primo. Nā in secundo intentiones prosequuti sumus, eas cum

indicationibus conferentes, vt reciproca illorum doctrina, vera medendi Methodu constare intelligeretur. Quam in vniuersalibus positã, in particularibus exercitatiunem habere certum est. De qua suo loco dicturi sumus: exposita iam vniuersali Methodo,

FINIS.

AVGERII FERRERII TOLOSATIS CASTIGATIONES PRACTICAE MEDICINAE.

PRAEFATIO.

MVLTA sunt in medicinæ praxi reprehensione digna, quæ nisi castigentur, futurum est vt rationalis omnis doctrina euanescat, & impostura illius loco substituatur. Quod eò magis verendum est, quoniam plerique ex ijs qui eruditione & doctrina pollere videbantur, relicta vera medendi methodo, ad receptas longo tempore nostrorũ hominum nugas, quæ pharmacopolis magis quàm ægrotantibus vsui essent, se conuerterunt. Nec tam curarunt quid conducibile hominibus esset inquirere, quàm quid placere illis videretur: vt ex obsequio gratiam, & emolumentum consequerentur. Qua impostura nulla in Rep. pestis maior exsurgere potest. Quid

enim superest, nisi ut vel pharmacopolæ merces augendo, vel cum commilitonibus nostris colludendo, & ægrotantis delitijs subscribendo, nouam medicinam à studijs nostris alienam introducamus? Laudant Hippocratem, Galenum, Paulum, Aetium, nec Arabes, aut practicos recentiores dedignantur: nihil tamen eorum quæ ab his secundum artem tradita sunt obseruant, sed veluti centones ex illis colligunt, quibus ad vulgi persuasionem, & imposturam abutantur. Quæ res multos excellentes viros diu hærere fecit, antequàm in practica medicina scire aliquid vulgò viderentur. Neque enim temerariis illorum actionibus, vel stolidæ vulgi persuasioni respondere volebant: sed virtuti, & doctrinæ, quam ex purißimis fontibus, & liberali educatione hausiȳssent, satisfacere conabantur. His ego pro veritatis studio. fide, ac diligentia, quæ mihi semper ante oculos posita sunt, suppetias daturus, introductos per vafritiem aut ignauiã errores extirpare decreui. Quod, et si authoritate nulla sum, tamẽ ratione me effecturũ spero: modo attentos eorũ habeã animos qui veritatẽ, nõ fraudẽ sequuntur.

DE

DE AGARICO TROCHI-scato. CAP. I.

POSTHABITIS elaterij, colocynthidis, turpeti, ricini, euphorbij, acriũque aliorum præparationibus, agarico ad pituitæ purgationem paßim vtuntur nostri temporis medici. Quod, & si Dioscorides, Galenus, Auicenna adstringens esse dicant, & ruptis, conuulsis, dysentericis, sanguinem reijcientibus, & cibum non continentibus in stomacho, vt est commanducatum ac deglutitum nullo alio addito liquore, dari iubeant: tamen nobis hodiè vomitum accersit, & flatus parit in ventriculo, nulla adstrictionis relicta nota. Quæ diuersitas ex solo natali proficisci videtur. Suum enim petebant veteres ex Agaria Sarmatiæ regione, vel ex Ponto: infirmum etiam ex alijs locis. Nostrum pharmacopolæ ex Alpibus, & delphinatu trahunt: vomitorium ipsum, & flatulentum, vt propterea castigatione egeat. In qua adhibenda, errãt qui per zingiberis additionem vomitum prohiberi putant. Nam ad flatulentiam castigandam id quidem prodesse poterit: ad oris ventriculi adstrictionem, & confirmationem,

tionem, planè nihil. Quod ex practicarum scriptoribus nonnulli animaduerterunt, dicentes zingiber addi, vt tenuitate sua agaricũ penetrare faciat, & incisione, ad crassæ pituitæ eductionem iuuet: neque in tenuiore pituita eo opus esse. Videant ergo quàm longè à scopo aberrent, qui agaricũ cum vino infusionis zingiberis trochiscatum, vt nauseam vitent, eligunt. Sed aiunt se trochiscatũ illud in oxymelite, vel melle rosato ideò infundere. Quod est, ac si dicerent se errorem errore tueri. Neque enim oxymelite, neque melle rosato ventriculus à subuersione liberatur: imò inter vomitoria oxymeli etiam enumeratur. Respondent, se hoc saltem efficere, vt agarici substantia, in qua noxia vis manet, non propinetur: sed tantum liquor, in quo per infusionem purgatoria facultas hæserit. Sed si hoc moliuntur, cur purum agaricum non assumunt, quod cum zingibere, galanga, & sale gemmeo infundant? Sic enim maiorem habebunt vim purgatoriam, quæ in trochiscato per macerationem diminuta, in infusione iterum nouam alterationem, ac diminutionem patitur. Quo miror eos tam stupidos

esse,

esse, vt trochiscati infusionem valentiorem esse putent infusione simplicis & puri. Sed trochiscati duæ habentur præcipuæ descriptiones ferè similes, quas examinare, & cōferre decet. Prima est Mesuæ capite proprio de agarico iubentis trochiscos more cuiusdā Galeni parare ex vino infusionis zingiberis, in quo sæpè maceretur puluis agarici, vt infrænantem vim zingiberis exugat. Hac maceratione vim eius remitti necesse est, magis quàm lotione, quæ bonam purgatoriæ facultatis portionem aufert, vt constat ex Galeno, atque ipso Mesue. Quod vtinam considerarent præparatores isti. Agnoscerent enim se nihil aliud cum noua infusione agere, quàm id quod iam infusum ac maceratum est, iterum macerare, ac infundere, debilitata semper medicamenti natura, vt vix in vltima infusione purgatoriæ facultatis quicquam relinquatur. Alteram, vel eādem simpliciorem descriptionem officinæ nostræ habent, quam ad Mesuem referunt. Constat autem puluere agarici in vino infusionis zingiberis simpliciter, & non sæpè temperato, & cum vino ipso in trochiscos redacto. Quo pacto, quis

negabit

negabit agarici vim remitti, cum simplicē lotione medicamenta omnia debilitari cō-tingat? Debilitatum autem ita agaricum si infundas, quem purgationis successum te cō sequuturum speras? Siquidem infusione rursus frangitur. Si autem, vt solent, in panno ligatum decoxeris, trochiscatum magis remittes. Itaque duplex error in agarico cō mittitur. Primò, cum vomitoria illius facultas zingibere castigari putatur: deinde cum ex trochiscato adhuc infüso, aut decocto purgatio maior speratur quàm ex simplici & puro. Quod temerariæ credulitatis genus est: cùm ne quidem idonea ex illo succedat purgatio. Bis enim (vt Mesuæ sermone vtar) perdidit animam, siue duplici infusione: siue infusione, aut decoctione, quæ post macerationem, aut lotionem adhibita fuerit. Quod & si perspicuum est, & iam sæpè à nobis demonstratum, tamen à recepto barbari seculi more recedere non audent, sed authoritate Mesuæ se tueri volūt. quem tamen ab hoc semper abstinuisse constat. Cui verbo si fidem adhibere nolunt, legant compositiones omnes Mesuæ, legant praxim, & totum opus medicinæ illius, nusquàm

quàm reperient agarico trochiſcato illum vſum fuiſſe: ſed agarico puro, nũc trito tantum, nunc infuſo, aut decocto, addito tamẽ, vt ſolet, aliquo infrænante. Nec quod inter ſimplicia ex aliorum ſententia eius meminit perſuadere debet trochiſcatum plus ei probari, cum vſurpatione contrarium oſtenderit. Videant ergo mirabiles iſti præparatores quomodo in reÿciendo puro agarico, & trochiſcato ſubſtituendo, authoritate Meſuæ ſe tueri poßint. Sed recipiamus trochiſcatum: ipſum ſanè in infuſionem adhibitum non legent apud Meſuem, neq; apud Auicennam, neq; apud alios meriti alicuius authores. Itaque ſubſiſtant, & non à veteri, ſed à barbaro & inepto more recedant: & agarici verum vſum diſcant, in hunc modum. Cum per ipſum pituitam, aliosq; huic hærẽtes humores efficaciter purgare intendes, ſubſtantiam eius tritam dato, ſicut veteres omnes, atque Meſuem ipſum in antidotario, & opere practico feciſſe conſtat. Conferet tamen caſtigationis gratia addere ſalis gemmei, galangæ, menta, zingiberis ſuas partes, quæ nauſeam, & flatus mitigent. At ſi mitius ipſum optaueris,

ris, ttrochiscatum exhibeto, & quod stomachum roboret, & modicè adstringat addito. nam neq; zingibere, neq; vino vomitus arceri potest. Tritum tamen hoc dabis, nondum autem infusum, aut decoctum, ne cum sciolis istis erres. Si, quod plerique faciunt, medicamenti substantiam suspectam habeas, & infusionem vt delicatiorem, sic salubriorem existimes, infunde purum agaricum in oxymelite simplici, vel scyllitico, vel in vino, aliòve conueniente liquore, cũ zingibere, menta, cæterisq; infrænantibus. Sic enim castigato vomitu, ac flatu, purgationem experiêre benignam, & copiosam satis, vt trochiscati substantia nullo modo egeas. Si cui (vt fit) lasciuire placeat, trochiscato vti licebit iterum macerato, ac infuso, aut decocto: sed incidendi magis quàm purgandi gratia, nisi delicatis, & mollibus naturis apparetur. Vix enim leuis indè sequitur pituitosi humoris expurgatio, nisi qui assumpserit tam lubrica aluo sit. Quod probabit qui solum, nec cæteris permixtum dederit. Duplex est enim probandorũ medicamẽtorum modus. Vnus cum solum, nec alijs catharticis adiunctum datur, vt propriam

priam eius facultatem explores. Alter, cum permixtum exhibetur, vt quid cum cæteris efficiat, vel non efficiat intelligas. Sed videas istos ineptiarum magistros primum omittere, & in altero improuidè se gerere. Considerandа verò pharmacopolarum astutia: qui se his contentionibus immiscuerũt, volentes trochiscatum vbique præscribi. Digna auaris animis voluntate: vt cum purũ & simplex adhibuerint, trochiscati à medico præscripti pretium reportent. Præscribat quantum, & quoties velit trochiscatũ medicus, hoc (nisi forte in infusionibus, trituris, catapotijs) non apponet pharmacopola, sed purum, & simplex. Interim rebus suis prouidebit, & medici præscriptum se compleuisse asserens, trochiscati quod non apposuerit, pretium exposcet. Singulis mensibus huiusce vrbis medici libras (quod minimum) duodecim trochiscati siue in infusionibus, siue in apozematis, alijsq; decoctis, siue in trituris, catapotijs, aut electarijs, præscribunt: & tamen quotquot sunt hic pharmacopolæ, libras decem toto anno nõ parant. In quo fraus, & impostura illorum detegitur. In qua etiam conniuent medici,

probitatis & doctrinæ leges transgredientes. Sed quid opus est præscribere in decoctis agarici trochiscati in panno ligati drachmas duas, tres, quatuor, cum agarici puri substantia magis conuenire videatur? Commonendi autem sunt tyrones, agaricum officinarum veterum agarico molestius, in purgando imbecillius esse: qua de causa maiore copia dari debet. Nam substantia drachmæ duæ, vix satisfaciunt: in infusione, drachmæ tres nihil ferè agunt, si solum, ac citra aliorum catharticorum adiunctionem apponatur. Quod cum experimentis didicerint, iudicabunt etiam trochiscati maiorem dosim parandam.

DE RHABARBARO TORREFACTO. CAP. II.

IN alui fluxu purgantia sua medicamenta non adhibebant veteres, quòd quæ pollerent partium tenuitate, & acrimonia, & intestina roderent, & nouam materiam ad locum affectum traherent. Posteritas adstringendo purgantibus dotata, neque erosionem, neque nouum influxum vereretur: quòd per ea tantum adstrictoriæ facultatis,

cultatis, peracta purgatione, in ventre relinquatur, quantum attractionis in purgatione agebatur. Adstringendo purgant myrobalani, absinthium, rhabarbarum. Quorum adstrictionem, & desiccationem augere volentes nostri æui medici, ad torrefactionem se contulerunt: Rhabarbarumque ad eam intentionem vtraque natura, purgatoria inquàm, & adstrictoria, magis idoneum, elegerunt. Quod torrendo innocentius fieri putant: cum tamen experientia cõstet mediocriter torrefactum, vehementius, & minore dosi purgare, quàm integrum. Et si maiorem adustionem adhibueris, purgatoria facultate penitùs destituetur. Itaque, ne hic erres, satiùs est tritam rhabarbari substantiam exhibere, quæ vnà cum familiari purgatione natiuam suam adstrictionem imprimat. De qua re longiorẽ sermonem contexere hic nolumus: quòd idem argumentum capite sexto libri secundi Methodi nostræ tractauerimus.

DE ABSINTHIO. CAP. III.

IN absinthio dupliciter peccant recentiores. Primò, cum in pontici penuria, nostrum adhibere recusant: deindè, cũ abrotonum, aut santonicum substituũt. Absinthio maximè vtitur Galenus in ventriculi, & iecinoris affectibus, tanquàm medicamento cum adstrictione, & robore, calefaciente, & extergente: quod partium illarũ natura requirit. Ponticum autem præfert, vbi de robore potißimum cogitamus: quòd in eo facultas adstringendi non parua sit. In cæteris omnibus, amara quidem qualitas est vehementißima: adstrictio verò aut planè obscura, aut prorsus nulla gustu deprehenditur. Proindè (inquit) Ponticum ad iecinoris, & ventris phlegmonas eligi præstat. In cæteris autem affectibus, in quibus amara qualitate, magis quàm adstrictoria facultate opus erit, nostrate vti quid prohibebit? Nam & cætera multa quæ adstrictionem adaugent familiariter, admiscere licet. Intingendum autem priùs aqua feruenti, ne nidore offendat. Nec dubitandum hoc ipsum adstrictorię facultatis particeps esse. Hanc enim omnibus absinthÿ generibus communem facit Galenus lib. 6. simpl.

simpl.med In nostrate autem gustu ea manifeste deprehenditur, licet non tam efficaciter quàm in Pontico. Est etiam graueolentia, quæ nostrum inferius reddit. Hanc spicanardi, schænantho, & similibus emendare conueniet: sicut & adstrictionem, rosis, corallijs, & cydonio adaugere. Nec verò ferendi qui in ventriculi affectibus Abrotonum, aut Santonicum substituunt: quiq; syrupum absinthinum commutant in Santonicum. Adstrictione enim, & robore inferius est Santonicum: & sicut abrotonum, ventriculo admodum infestum existit, vt docet Galenus, solũ præterea inter hæc absinthium, sed maximè Ponticum, stomacho gratum asserens.

DE CHYNA, ET APIO. CAP. IIII.

CHynam, & Apion diuersas res esse, radicemq; nunc vocatam Apion esse chynam, & non Apion, peculiari tractatu ostendimus. Qui si in paucorum manus inciderit, sermonis iteratione rationes ipsæ denuò promulgari videbuntur. Itaque de his rursus acturi sumus, quòd ad practi-

cæ medicinæ castigationem, quæ hodiè in sudoribus eliciendis magna ex parte versatur, iure optimo referantur. Totum autem hoc dubium rerum ipsarum collatione resolui dicebamus Quod si, vt medicinæ leges dictant, fecerimus, deprehendemus nullas plantas minùs inter sè conuenire. Nã chyna magnis, rudibusq́;, ac inæqualibus frustis, lignosa simul ac fungosa, foris autem subrubra, intùs subalba primùm adferri cæpit: modo integra turbinata radice, pallidior & parua adfertur, cum ruboris remissione, & obscuratione sub albedinis interna. Visitur autem arida, & teredine, ac carie erosa. Apios radicem habet asphodelo similem, ad pyri (vnde nomen habet) effigiem accedentem, rotundiorem tamen, intùs candidam, liquore plenam, foris verò nigrescente cortice tectam, vt scripsit Dioscorides. In viribus alià est differentia. Nam Apios tota, aut succus eius, suprà & infrà purgat: superior eius pars, vomitione bilẽ, pituitamq́; extrahit: inferior, per aluum. Quod præter Dioscoridem, notarunt Theophrastus, Paulus, & Plinius. Chyna neque supra, neque infra purgat: imò siccat, &

Apio

Apio egere creditur vt aluũ moueat. Qui enim illius præparationem, & vsum scriptis mandauerunt, inter cætera iusserũt, vt resistente aluo ἀπίου huius (non selini, vt quidam hallucinantur, cuius vis per aluũ purgatoria nulla est) portiuncula, cum chyna, purgandi gratia, decoqueretur. Differũt ergo vel ipsis Chynæ authoribus. Si enim Apios decoctioni chynæ aliquando inseritur, Chyna Apios non est. Nec obstat, quòd quæ integra hodiè adfertur, turbine pyrum quodammodo repræsentat. Nam plurima sunt quæ pyrum referunt, quæ tamen ab apio toto genere discrepant. Præterea consideranda est chynæ paruitas, quæ differentiam magnam cum apio constituit. cuius radix longa describitur, præterea etiam succosa, & albißima: cum nihil horum ad Chynam spectet, quæ candida non est, sed rubedinis mixtione quadam subalbescit: foris etiam rubescit, cum Apios nigrescat. Hæc apertè declarant Chynam, & Apion, res & delineatione, & facultatibus esse diuersas: vt mirer doctos aliquot viros ex sola Chynæ figura turbinata, & pyrum quodammodo referente, tanquàm ex vnguibus Leonẽ,

Apion iudicasse, quasi nihil sit quod pyrū referat, prẹter Apion. Vtriusque vis magna est sudores mouere, & siccare arthritidem, vlcera malemorigerata, pustulas, & scabiē. Sed in Chynæ præparatione, & vsu, quatuor castigatione digna mihi videntur. Primum, quod assa ante quartum decimū diē non admittunt, sed elixa tantum: cum tamen statim ab initio hic siccandum sit: elixa verò desiccationi planè resistant. Alterū est, quòd cydoniatum non solū permittunt, sed affatim etiam sumendum consulunt. Quo tamen sudores per adstrictionem cohibere solemus. quod propositæ intentioni, quæ est sudores è toto corpore citare, omnino aduersatur. Tertium est, quod mel plus quàm cætera remedia per totum curationis decursum commendant. Quod tamen in bilem verti constat calidis siccisq; temperaturis. A quibus eximenda non sunt corpora hoc remedij genere siccata, & calefacta vaporoso sudoris spiritu. Quartum est, quod spretis artificiosis, vsitatisq; clysteribus, suppressam aluum laxant aquis stillatitijs cichorij, & boraginis, cum oleo rosato, vel communi, adiecto sale: credula nimium, & absur-

absurda superstitione, quasi in boraginis, & cichorij destillationibus laxandi vis maior insit, quàm in decoctis. Apion chynę modo parari vidimus. Nos hanc ad ligni sancti præscriptum reduximus, sicuti & tormentillam, & radicem cannarum nostratium, & ramenta Iuniperi, quibus aliquando vsi sumus. Chynæ autem præscriptũ hoc est. Purgato vniuersaliter corpore, Sumito radicis chynæ vncias vigintiquatuor, vt tot curationis diebus inseruiant. Coquito singulis diebus vnciam vnam tantum: admonitus asseruatum decoctum acescere. Pridie radicis partem illam per transuersum in tenuissimas assulas incides. quas totum diem infundes in aquæ lib. ij. aut pluribus. Die crastino addes aquæ recentis libras decem, & coques in vase terreo nouo & amplo ad tertiæ vel mediæ partis consumptionem, intecto semper vase, ne vis aliqua cũ vapore exhalet. Tunc vas proximum igni constitues, pannis rudibus inuolutũ, ne decoctum citiùs quàm oporteat, refrigeretur. Dabis ægro aquæ huius calidæ librã vnam benè mane: & post duas horas sudor erumpet, modo æger pannis adhuc cooperiatur.

Chynæ præparatio.

Deterso sudore, surgere permittitur, non autem egredi ante septimum diem. Octauo, si velit, exire à prandio poterit, modo calidis tegumentis aduersus aëris & ventorũ iniurias præmuniatur. Victus parcus, assatarum carnium vsus, mellitæ confectiones, aut saccharatæ, medicamenti vim augere creduntur. Vtendum pullis gallinaceis, capis, cuniculis iunioribus, vitulina, & veruecina, assis, aut rarò elixis: pane verò aut biscocto, aut alio furfuraceo, nec recenti. Conferunt ex saccharatis, aut mellitis, conserua capilli veneris, primulæ veris, Ceterach, cichoryj: & mel rosatum aut conserua rosarum ex melle, nuces etiam cõditæ, & mazæ ex amigdalis, auellanis, pineis. Potus sit decoctum illud tepidum, aut calidum, nũquàm autem frigidum. Quo & in cibatu, & interdiu vtetur, bibendo non sobriè, sed quantum opus erit. Abstinebit à piscibus, à iusculis, à lacticinijs, ab acetosis salsisq; omnibus, ab oleribus, vino, & venere. Purgabitur in principio, medio, & fine. Cęteris diebus cùm aluus supprimitur, addunt singulis chynæ infusionibus, & decoctionibus radicis αϖ.ν semidrachnam. Quæ si nihil effecerit,

rit, clysteres admittunt. Consumpta verò 24. vnciarum decoctione, insolantur, ac desiccantur prædictæ assulæ, quæ primam decoctionem sustinuerunt, & postea inciduntur in frusta adhuc minutiora, ac coquuntur vt priùs, in lib 12. aquæ ad tertiæ partis consumptionem. Hac aqua vtitur æger octo decemve diebus post. 24. illos quibus sudor procurabatur. His vero sudor nō expectatur, sed sola per remedij naturam exsiccatio. Extrinsecùs fouentur vlcera, & loca dolentia linteis in primo aut secundo decocto infusis. His ferè verbis huius præparationem alibi docuimus. quam tamen erroribus purgatam exhibere voluimus.

DE FILICE. CAP. V.

FILICEM miror nonnullis suspectā esse in hepaticis affectionibus, cum Galenus lib. VIII. Comp pharmac. loc. Cap. VIII. inter auxilia primi meriti ab Asclepiade conscripta hanc enumeret, & addat quod controuersiam dirimere posit, his verbis Cæterùm (inquit, tractans de iecinore) ad visceris expurgationē, & meatuū apertionem, citra manifestam calefactionē,

aut

aut refrigerationem, optimum pharmacum filix est, prædominantem habens amaram qualitatem. Quod si adstrictionem desideres, huius quoq; participem eam facit lib. VIII. simplic. medic: vt tum detersione, tũ robore medicamentum sit verè hepaticum. quod Paulus, Aetius, & practici illustriores experimentis, & traditione cõfirmarũt. Ad lumbricos necandos remediũ est tritũ, & efficax: quo etiam ad subducendam aluum vsi sunt veteres, vt constat ex Dioscoride, Theophrasto, Plinio. Et Scribonius Largus filicis radicem lotam, & rasam, atq; in minimas particulas concisam aceto condit, vt bilem deijciat. Non est ergò nouũ, vt illi existimant, internorum affectuum remediũ filix: sed vt veteribus cognitum, sic recentioribus ad multa vsurpatum, in hepaticis affectionibus prærogatiuam quandam habere deprehenditur.

NYMPHAEAE RADICIBVS, & semine vtendum, non autem flore solo: & frigidam & siccam esse illam totam, neque florem esse humidum.

CAP. VI.

NON

NON probant quod radicibus & semine nymphęę in medicina vtimur, absurdum existimantes aliud præter florem ex ea assumere. Sed vide quàm prudenter: nam Dioscorides, Theophrastus, Galenus, Paulus, radicem & semen vsurpant, nulla floris ad medicinæ vsus facta mẽtione: & Auicenna radicis, & seminis, aquè meminit ac floris. Taxandi ergo illi potius qui radicem & semen negligũt, & veteribus præteritum florem tanti faciunt, vt totius plantæ dignitatem in eum transferãt. Est etiam in facultatibus controuersia. Auicenna enim, & tota ferè Arabum familia nymphæam frigidam humidam statuit. Galenus verò siccam facit, de frigiditate nihil apertè decernens, nisi quod ex viribus satis indicat eam quoq; frigidam esse. Quod verò sicca sit, apparet ex eo quod plagis imposita sanguinem sistit Theophrasto: & ventris profluuia cohibet, semen genitale fluẽs retinet, dysenterias iuuat, & muliebri profluuio medetur Galeno, Paulo, Aetio. quas facultates Auicenna etiam agnoscit in radicibus, & semine, non autem in flore. Vnde conciliandi eos occasionem sumpserunt

quidam viri docti, radicem & semen frigida & sicca dicentes, florem verò frigidũ & humidum. Quanquàm ex comptoriis medicamentis, quibus admiscetur, facilè est iudicare hunc non humidum, sed siccum esse. Vtuntur enim mulierculæ aqua illius stillatitia tum sola, tum cæteris permixta, ad erugandam cutem, & poliendam faciem. quod citra abstersoriam facultatem effici non potest: quæ non humiditatem, sed siccitatem potius arguit, Nec mirum florem abstersorium videri, cum tota planta ad alphos, & alopecias vsi sint veteres. Nec existimandum hos tam cæcos fuisse qui in re tam facili & sensibus obuia distinctionem illam (si modo vera fuisset) in flore, seminibus, & radice non animaduertissent. Syrupum ex nymphææ floribus, non solum frigiditatis, verumetiam humiditatis ratione, in conciliando somno primas à syrupo papauerino obtinere aiunt. Verùm cum solus, ac simplex reuocatur in vsum, syrupo violaceo inferior deprehenditur. Id manifestè probat recentiores floris temperaturam, & vsum non benè cognouisse.

DE

DE ROSATA NOVELLA. CAP. VII.

SIMPLICIVM aliorum verã naturam, & historiam, quæ nos ab errore tueantur, expresserunt Leonicenus, Hermolaus, Manardus, Ruellius, Fuchsius. A quibus propositæ castigationis neq; materiam, neq; colores mutuari voluimus: sed quod ab illis silentio præteritum, aut non satis explicatum est, & tamen castigationẽ requirit, tractare decreuimus. Itaq; è simplicibus paucula tantum attigimus, quæ nondum satis erant examinata: è compositis autem, quæ omnino illi præterierunt, ante oculos ponere statuimus. Inter quæ prima sese offert Nicolai Rosata nouella, calidorum drachmis sex & triginta constans integris, cum rosarum drachmis decem, & minùs. Vincente plus quàm quintuplo calidorum excessu, si qualitatum gradus contemplatus fueris. Hanc tamen non veretur medicorũ turba fateri cõferre apprimè calori, & siccitati stomachi, cordis, hepatis, & pulmõis: necnon sitim compescere, vomitum sedare, abscindere debilitatem stomachi, adstringere laxa, cardiacis subuenire, sudorẽ diaphoreticum

reticum reprimere, ex chronica infirmitate debiles recreare. Quæ ipsius antidoti naturæ planißimè aduersantur: quam constat calidißimam esse, & lōgè plus siccitatis, quàm humectationis habere, nec ad tātam adstrictionem idoneam deprehendi. Quod Platearius, Nicolai commentator, in dubium reuocari audiuit, sed stolida satisfactione mihi sæpè risum mouit. Dixit enim: Quidā dicunt rosatam nouellam esse calidam, sed meus pater dicit eam esse temperatam, & magis pertinere ad frigiditatem, quàm ad caliditatem. Quibus verbis se nō in ratione, sed in parentum fide stare voluisse declarat. Nam vel ipsorum quæ antidotum constituunt enumeratione, manifestum euadit eam calidam esse, ac siccam. Constat enim rosarum, sacchari, & glycyrrhizæ singulorum drachmis ferè decem: & cinnamomi scrupulis octo. superadiectis duobus granis: & caryophyllorum, nardi, zingiberis, galangæ, nucis muscatæ, zedoariæ, storacis calamitæ, cardamomi, seminis apij singulorum granis viginti octo. Vbi, quæ refrigerent, rosæ tantum apponuntur: cætera omnia calefaciūt. Ex humectantibus sunt glycyrrhiza, & saccharum:

accharum: quæ & rosarum, & aliorũ siccitate vincuntur. Itaq; inter calidas ac siccas reponenda hæc compositio: non inter fridas humidas. Quare nec viscerum calori ac siccitati conferet, neq; sitim sedabit, neque vomitum cohibebit, quod credula nostra ætas sibi persuasit: sed calefaciet, ac siccabit saltem in primo gradu.

DIARODON ADVERSVS noxas à calore contractas frustrà parari.

CAP. VIII.

DIARODON abbatis, Nicolai descriptione, frequenter adhibetur ad emendandam calidam ventriculi, & viscerum intemperiem. Quod vt à ratione alienum est, sic tolerari non debet: sed castigationem requirit, vt frigidis affectibus, nõ autem calidis, quod in calido excedit accõmodetur. Contemperatur ea compositio calidorum ac frigidorum æquis ferè portionibus. At si qualitatum excessus in singulis consideraueris, calida præpollere videbis, asarum inquàm, masticen, spicam, cardamomum, glycyrrhizæ succum, crocũ, lignum aloës, caryophillos, galliam muscatam, ani-

ſum, fœniculum, cinnamomum, rhabarbarum, Semen ocimi, saccharum candum, muſcum. Quibus frigida contrapoſita ſunt, tragacantha, gummi arabicum, de cuius tamẽ qualitate ambigitur: ſpodium ebore vſto conſtans, vſtione autem frigiditatem aboleri aiunt: berberis, ſemina ſcariolæ, portulacæ, cucurbitæ, citrulli, cucumeris, melonum, papaueris albi, margaritæ, os cordis cerui, roſæ. Ambigunt, ſantalum album, & rubrum, & camphora. His ita commixtis, ac contemperatis, calidum potiùs quàm frigidum emergit remedium. Quod tamen in calore moderationem eam ſeruat, quæ frigidis ventriculi intemperaturis, coniunctas iecinoris calefactiones habentibus, tutò offerri poßit. Neque enim ad notabilem caliditatis exceſſum aſcendit: neq; verò, vt putãt, refrigerat: ſed temperatè calefacit, & ventriculi cruditates emendat, flatusq; diſcutit, vt quotidiana experientia demonſtrat.

CONFECTIONEM ALCHERmes neque repudiandam, neque vulgari more vſurpandam.

CAP. IX.

Hanc

HANC ob lapidem cyaneum multi recusant, dicentes hunc venenũ esse purgans per vomitum, & per aluũ: quod præ exigua quantitate facere non valens, lædat magis quàm iuuet. Nam medicamenta huiuscemodi cum non purgant, retenta in corpore, vel corrumpuntur, ac tanquàm in venena vertũtur: vel concoctionẽ accipiunt, talemq; producunt humorẽ qualem trahere nata erant, vt docet Galenus. 3. simpl.
Ex quo colligunt lapidem illum dum præ exigua quantitate in ea confectione nõ purgat, deleterium euadere, siue in corpore corrumpatur, siue in humorem sibi familiarẽ conuertatur. Addunt aurum ad ostentationem adduci, quod nec transmutetur, nec cõcoqui poßit: quædam etiam de constringente serici facultate; & tinctura rubore ad trahendos spiritus adferunt, quæ meo iudicio pro reipsa faciunt. Aurum licet nõ conficiatur, ego non contemno: expertus, si non substantiæ, saltem qualitatis suæ beneficiũ in oris fœtore, in cordis saltu, & vlceribus. quæ auri numis, vel lamina à putredine, et cacoëthia vindicari compertum est. Quod verò de lapide cyaneo adferunt, verum non

est. Nam multis lotionibus malignam qualitatem deposuit: aut ita remisit, vt beneficorum aliorum temperatura ac mixtione non solùm innoxius, verùm etiam saluberrimus euaserit. Viperas, venenata animalia, in theriacam addimus: sed idoneis coctluris, & præparationibus innoxias reddimus, deinde salubrium aliorum confusione vtilißimas efficimus. Quod haud dißimili ratione de cyaneo dici potest. Quemadmodum verò theriacam ob viperas, ad serpentum morsus conferre dicimus: ita confectionem alchermes, ob lapidem cyaneum cum melancholia similitudinem quandam habentem, melancholicis affectibus (quorum gratia potißimùm inuenta est) prodesse putamus. Neq; ergo obstat lapis alioqui noxius, quin confectionē ex eo habeamus vtilißimam, alterata lotionibus, & salubrium mixtione in meliùs permutata eius natura. Sed ea abutuntur nostri æui medici, pleuriticis, peripneumonicis, hepaticis, febre acuta laborātibus, hecticis, dysentericis, paßim ipsam exhibentes: cum non horum gratia à veteribus parata sit, aut inuēta: sed ob melancholiam potißimùm, & syncopas, vt te-

statur

ſtatur Meſues. Confectio (inquit) ad cordis palpitationem, ſyncopen, deſipientiam melancholicam, & triſtitiam ſine cauſa, mirificè roborans, ac exhilarãs animam. Quod etiam illius materia demonſtrat. Conſtat enim ſerico tincto ingrano, ſucco pomorum redolentium, aqua roſata, ſaccharo, ambra, ligno aloës, cinnamomo, lapide cyaneo, margaritis folijs auri, & muſco. Quæ febribus acutis non conueniunt, neq; hecticis, neque hepaticis, aut pulmonicis: ſed melancholiæ, in qua & cordis tremores, & animi deliquia, & mærores abſque manifeſta cauſa cernuntur. Repentinis etiam animi defectibus conuenire videtur, & morbo feſsis. Moribundis autem lapis cyaneus non confert: ſed vel ſmaragdus, vel hyacynthus, aliæq; gemmæ, quas ſubſtituere licet.

DE CERATO SANTALINO. CAP. X.

CERATVM ſantalinum deſcriptũ à Meſue, ad renum, & hepatis phlegmonas refrigeratione quadam conueni e fatendum eſt. Verùm ſolida ſiccitate, niſi ||arciùs adbibeatur, partes illas contra-

bit, indurat, & in scirrhum deducit. Quod admonitione dignum mihi visum est, propter medicorum facilitatem, & lasciuiam in vsurpando passim hoc remedio. De cuius temperatura qui iudicare voluerit, sciat hoc constare rosis siccis, santalis rubris, albis, citrinis, bolo armenia, spodio, quod ebore vsto paratur, camphora: omnibus cera alba, & oleo rosato omphacino exceptis. In quibus solidam siccitatem præualere nemo non videt.

AQVAM QVAE POTVI datur febricitantibus, non esse diu coquendam. CAP. XI.

MIROR quid sibi velint nonnulli in aqua febricitantibus exhibẽda, quam multum, diuq; coquere præcipiunt: Cum teste Galeno (quod & sensus probat) longa decoctione salsedinem, & tandem, vt cætera, amaritudinem acquirat. Vnde febrilem calorem nõ extingui sed augeri potiùs contingit. Audies verò ægrotantes ipsos de salsa illa, interdum etiã de amara qualitate in aqua conqueri, cum in iusculis, cæterisq; alimẽtis nihil tale percipiãt.

Diutiùs ergo cocta, ad ſubeundam amaritudinem, & bilem augendam idonea deprehenditur: nec refrigerij, aut humectationis beneficium præſtat, ſed morbificæ cauſæ fomes efficitur. Deſinant itaq; & hoc errore labefactare artem, & perdere ægrotantes: ſed aquam optimam exhibeant, quæ leui decoctione cruditatem, et flatus depoſuerit. Aliam, quæ lõgiore decoctione ſalſam qualitatem aſſumpſerit, reijciant. An verò & illa febricitantibus conueniat, & quomodo, ſuo loco dicetur. Neq; enim febricitãtibus ea ſemper conuenit: neq; ſine vehiculis tutò exhiberi poteſt: cum mora, quam in ventriculo longam trahit, priuſquàm in venas penetrarit, corrumpatur. Vehicula autẽ illa ſunt, vinum, acetum, mel, ſaccharum, aromata. De quibus poſtea.

AQVAM HORDEI FLAtulentam eſſe, & ſuſpectam: nec ea apertè vſum Hippocratem, aut Galenum: ſed Arabes hanc finxiſſe ex ptiſana. CAP. XII.

NON rectè faciunt qui aquam hordei in potu paſsim exhibent. Præter id enim quod grati ſaporis non eſt,

flatus etiam gignit in ventriculo, & tardè descendit, & concoctionem retardat. Quod Auicennam minimè latuit, qui inflatiuam omnem hordei aquam esse dixit in tractatu simplicium. Et Dioscorides, hordeum, inquit, inflationes parit, & stomacho aduersatur. Qua de causa, Galenus ptisanam parare docens, præcipit coquendum diu hordeum, vt & quamplurimum intumescẽdo flatum deponat, & postea lento igne per multum otium in chylũ reducatur. Quod in lib. de ptisana, & comment. in Hippocratem de ratione victus in morbis acutis expreßè demonstrauit. Et lib. i. aliment. sic paratus, inquit, hordei cremor nec tormina gignit, nec in ventre exturgescit, siquidem inter coquendum in quam maximam potuit molẽ protumuit. Quod est, ac si diceret ptisanam quæ inter coquendum in quam maximam molem non protumuit, flatus retinere, ob idq; tormina gignere, & exturgescere in ventriculo. Quas ob causas si flatuosa illa manet, quid censendum de leui hordei decoctione quæ tumorem illum, & multum coquendi otium experta non fuerit? Quod si hæc quoq; adhibeas, non potus amplius,

sed

ſed cibi ſummã conficies. Potus autẽ æqualitatem ſeruare volens, efficere non potes quin flatum retineas, dum tumorem illum & multum coquendi otium (per quæ potus eſſe deſinit) non admittis. Inflabit itaque omnis aqua hordei quæ potui dabitur, cũ ea per quæ flatus abiguntur, & cruditas aboletur, non recipiat: ſed in eo gradu perſiſtat qui Ptiſanæ percoquendæ initium adhuc eſtimetur, etiam ſi hordeum ad latiſſimam crepaturam perducatur. Abſtinendũ itaque ab hoc potu Hippocrati & Galeno vtcunq; cognito, nuſquam tamen quod ſciã approbato. Quod ex Galeni dubitationibus manifeſtum euadit, cum forte in obſcuram, ancipitemq; huius mentionem inciderit apud Hippocratem. Arabibus autem familiare, ac frequens eſt remedium, ad nocendum magis quàm ad iuuãdum efficax: ſiquidem & ipſis iudicibus cruditates, & flatus adfert Nec eſt quod aliquis hos hac in parte contrarios. ſed confuſos potiùs exiſtimet. Nam laudes quas aquæ hordei nonnunquam tribuunt, cum ijs quæ ab Hippocrate, & Galeno de ptiſana tradita ſunt, cõſentiunt: vt ex hoc manifeſtè appareat, illos

per aquam hordei modo simplicem potum, modo ptisanam, & cremorem eius intellexisse: huic commendationes suas, illi inflandi noxas aßignantes. Quicquid autem hi confundant, ac corrumpant, nos qui prodesse distinctè volumus, reiecto infausto barbari seculi more, purißimã aquam calefactã, aut moderatè coctam, postea in frigido aëre, vel niue, aut in puteo (vt res exiget) refrigeratam, cum Hippocrate, & Galeno febricitãtibus exhibeamus: reijciamusq; hordeatam illam, quæ palatum insuauitate, et ventriculum cruditate, flatibusq; molestat.

NON SAPERE EOS QVI credunt oxymelite febres accendi, ipsumq; ratione mellis inflammari. Et ad delendas febrium obstructiones nullum oxymelite præstantius esse remedium.

CAP. XIII.

OXYMELI neq; refrigerat, neq; calefacit: sed acetum, & aquam recipit, quibus mel inflãmari prohibeatur. Itaq; detergendi, & aperiendi beneficium, citra caliditatis noxam, præstat. Quo miror eruditis aliquot viris persuasum esse

oxymelite,

oxymelite, propter mel, febres accendi. Quod Galenus nunquam dabit, qui hoc vno remedio putridarum omnia genera efficaciter tolli posse credidit, vt nec continentes, nec continuas, licet ardentes, exceperit. Cum enim doceret vacuato corpore delendas obstructiones, inhibendamq; putredinem, discurrit per singula quæ in febribus id præstare possunt. In alimentorum quidem ratione ptisanam, & mulsam recensuit in pharmacorum, oxymeli, & quæcunque incoquere in mulsa licet, ceu calaminthам, & hyssopum, & origanum, & serpillum, & irim, & apium. Verùm hæc omnia (inquit VIII. Methodi) iusto sunt calidiora, ideoq; febres accēdūt, ita vtique vt vinum. Oxymeli verò solum nec febres accendit, & strenuè deterget, sic vt ea quæ glutinosa crassaq; sunt dissoluat, & meatus obstructos liberet. Et lib. XI: Aqua mulsa quod ad crassos succos extenuandos, & glutinosos detergendos, & excretionem promouendam attinet, optimum planè medicamen fuerit in ijs Synochis quos habitus coarctatior, & putredo excitarunt. Quatenus verò calorem febris adauget,

get, est noxia. Vnde si hic immodicus sit, parcendum aquæ mulsæ est, vtendumq; ptisanæ cremore. Duo ergo recipit ad dissecanda crassa, detergendaq; glutinosa idonea, quæ non calefaciunt, & iuuant magnopere: Ptisanam ex alimentorum numero, & oxymeli è medicamentorum ordine. Hoc autē ætatibus naturisq; omnibus vtilissimum esse tradit alibi: & aceti diminutione salubriter parari, vt neq; radat, neq; tusses excitet, neq; neruosa lædat. Porro inter mulsam, et oxymeli, medio loco constituit apomeli, arbitraturq; saccharum inter hæc numerandum. Ex quo cum aqua hydrosaccharum, & addito aceto oxysaccharum vtiliter confici potest, ad delendas febrium obstructiones & putredinem arcendam cæteris à Galeno probatis correspōdens, nec minus vtile quàm palato conueniens, ac iucūdum. Saccharum autem Galeni, à zuccaro nostro non substantia, nec viribus, sed præparatione, & artificio diuersum esse, ostendimus alibi.

DE SINISTRO APOZEmatum vsu in febribus continuis: quodque magna temeritate, aut impostura, medici viscerum obstructiones paßim hic obloquuntur, cum huiusmodi febres ex obstructione meatuum cutis ortum ducant.

CAP. XIIII.

SVPPONAM hic tibi vnũ ex popularibus medicis à prisca illa probitate, & medendi dexteritate degenerantibus, nulla bonis viris facta iniuria, quos pro salute humani generis, procul omni ambitione, & questu inuigilare certò scio. Panurgus ille, vt primùm continentis, aut continuæ febris curam hodiè arripit, pretermissa diligentiore naturarum, morborum, causarum, & aliorum consideratione, statim se ad locos communes recipit, quibus rei medicæ ignaro ægrotanti persuadeat se rem acu tetigisse. Imprimisq; palpatis hypochõdrijs, proponuntur hepatis, & lienis obstructiones, quæ putredinem, & febrem efficiãt. Id æger propter frequentes qui de obstructionibus habentur sermones, facilè recipit, & tanquam intelligens benè de medici cõiectura iudicat. Itaq; manus dat, & se totũ

illi

illi credit. Medicus verò tanquam noua industria famam aucupans, & pharmacopolæ propter expensas gratum faciens, nō oxymeli, Hippocratis, & Galeni facilè ac familiare remedium, nec zulapia barbari seculi medicis vsurpata, sed recentia apozemata ad internas viscerum obstructiones parat, neglectis interim cutis obstructionibus, ac constipationibus, quæ impedita transpiratione putredinem excitant, & febrem accendunt. Id iam Panurgorum exemplo, tanquàm experimento visum, inter medicos tā doctos quàm indoctos, senes pariter ac iuuenes tanta solemnitate receptum est, vt sapere non videatur qui eodem cursu cum illis non cucurrerit. Quanquam longè aberrant à scopo. Nam præter rem ad internas viscerum obstructiones cōfugiunt, cum ad eas non referatur morbi causa: sed ad putredinem, quæ transpirabilium, fumosorum inquam, ac fuliginosorum excrementorū retentione excitatur. Retinentur autem ea cùm aut insensibiles cutis meatus, quos poros appellant, externa aliqua causa (vt frigore ambiente, natatione in aquis aluminosis, & similibus) constipantur, aut crasso lentoq;

toq; humore obstruuntur. Nec alio sermone tractari febrium historiam leges apud Galenum, neq; apud Auicenam, neq; apud alios authores. Omnes vno ore putredinosæ febris causam putredinem esse aiunt: putredinem verò ad transpirabiliũ excrementorum retentionem referunt: retentionis verò & impeditæ transpirationis causam esse dicunt obstructionem & constipationem meatuum cutis. Nec viscerum obstructiones adducunt, nisi forte & hæ concursu quodã affectuum cæteris causis coniunctæ fuerint. Miror itaq; quid ad somniandã hanc subtilitatem mouerit acutulos istos magistros hepatis & splenis opilationes paßim obloquentes, & lasciuia quadam palpantes hypochondria in quocunque etiam leuißimo febris genere. Remedium autẽ quo ad prauam suam intentionem vtuntur, fere vnũ est. Quippe omnes vna conspiratione apozemata illa ex radicibus rusci, graminis, asparagi, herbis capillaribus tẽperatis, intybis, hepatica, seminibus frigidis cõponunt, et semel aut bis in die quinq; (plus minus) vncias vsque ad morbi iudicationem bibendas exhibent, interiectis putidis quibusdã clyste-

clysteribus, interdum etiam medicamentis purgantibus: admotis verò cordi epithematis refrigerantibus, & iecinori ceratis, renibus vnguentis: Capite oxyrrhodino, vel frõtali, vel cucufa (sic enim vocant) ceu galea tecto: sæpè etiam ventre emplastrato, & pectore inuncto: armato inquam toto corpore, vt contra venientibus hostibus fortissimè resistat qui seipsum mouere vix potest æger. Ridiculum est, imò miserandum hoc nebulonum opus, qui tam iniqua conditione diligentiam & artis suæ peritiam ostentant, quasi multitudine remediorum euincatur morbus qui Hippocrate, Platone, & Galeno testibus, mollissimè tractari debeat. Si moriatur æger, respondent amici (quod imposturæ alas addit) medicos officio suo perfunctos, nullumq; remedij genus fuisse prætermissum. At rectiùs diceretur multitudine obrutam fuisse naturam, quæ paucis contenta sit, modo conuenientibus tempestiuè adiuuetur. Naturæ enim minister, non aliptes, nec pictor, aut plastes esse debet medicus. Sed redeuntes ad castigationẽ, dicamus veteres secundum rationem egisse, qui vacuata multitudine crassos lentosque humo-

res

res meatibus cutis infarctos attenuarent ac detergerent, de viscerum impedimentis nihil solleciti, nisi forte coniunctione ac commixtione affectuum tanquam parerga accesserint Sublatis autem cutis obstructionibus, libera redditur transpiratio, per quam putredo cessat, & febris paulatim desicit. Desinant itaq; medici tam procliues esse ad aperienda viscera, neglectis interim cutis obturationibus, ad quas febres putridas referri diximus. Nec singularibus illis apozematis viscera irritent, sed in relaxandis aperiẽdisq; cutis meatibus intenti sint. Verum instabunt, iisdem præsidijs cuti quoque prospici, cum tergentibus, aperientibus, & obstructiones tollentibus vtantur. Huiusmodi enim esse asserũt radices graminis, rusci, asparagi, capillares herbas, intybi genera, & semina frigida, præsertim maiora. In qua re consideratione dignũ est, an quæ viscerum obstructiones tollunt, cutis meatibus reserandis satis esse poßint. Nam veteres in dictis radicibus herbis & seminibus vim illam extergendi & aperiendi cognouerunt, sed visceribus & meatibus vrinarijs peculiarem. Ad cutem enim neq; his

neque alijs huius generis medicamentis v
ſunt:ſed mulſa, oxymelite, & apomelite tã-
tum. quòd illa, vt exiſtimandum eſt, priuſ-
quam ad cutem peruenirent aut deficerent,
aut minùs potenter agerent quàm longin-
quæ obſtructionis natura poſtularet: hæc
verò tum euidenti qualitate, tum familia-
ritate naturæ, quam habent cum ſubſtantia
corporis humani (ſunt enim vel alimenta,
vel alimentis proxima) ad extremas quaſ-
que particulas naturæ quodã amplexu ſuc-
ceßiuè defferrentur. Inſunt præterea & his
vt familiaria, ſic penetrantia vehicula, mel
et acetum, per quæ ſicuti & per vinũ (quod
tertiũ eſt vehiculũ) facilè diſtribui, & per
vniuerſum corpus promptiſsimè deferri om
nia tum alimenta, tum medicamenta ſcribit
Gal: & conſtat experientia. Verùm hic di-
ligenter animaduertendum eſt, ne inſuaui-
tas naturę moleſtiam afferat, & vehiculum
impugnet. Nam ſæpè accidit vt ingratũ na-
turæ ſit remedium, & plus incommodi affe
rat appetitum deijciendo, & ventriculum
ſubuertendo, quàm cõmodi facultates ſuas
imprimendo: quas ne quidem integras im-
pertitur, cum à natura ob moleſtiam repul
ſam

ſam patiatur, nec eò perduci poſsit, quò per vehiculum dirigebatur. Itaq; veteres è tanta remediorũ ſylua, paucula ea quæ diximus ſelegerunt, & reuocarunt in vſum, quę ſuauitate naturam allicerent, & oblectatione vires ſuas altiùs imprimerent, dũ naturæ familiari amplexu diſponerentur. Inſuauia enim reſpuit natura, quòd in alimẽtis videre licet. In quibus etſi vtilitatẽ ſpectemus, non voluptatem, quia tamen cibi inſuauitas (vt docet Gal.) magna ex parte in cauſa eſt quo minùs probè ipſa conficiantur, conditurас eas adhibere cogimur quæ inſuauitatem auferant. Quæ ratio, in familiari exemplo, nos ſatis admonet improbandum etiam apozematum illorum vſum, licet condimento & vehiculo dulci, ſaccharo inquã (quod mellis genus quoddã eſt) prædita ſint. Tot enım confuſione rerũ inſuauia, ac nauſeabunda euadunt, vt ventriculum ſubuertant, & appetitum & vires deijciant, familiareq; vehiculum illud qualitatum exceſſu aut extinguant, aut ita inficiant, vt repulſam à natura patiatur, propter ingratum aliorum ſaporem ſuauitati ſacchari longè lateq; prępollentẽ. Itaq;

duplici nomine improbanda veniunt. Primum, quoniam præter rem ad delendas viscerum obstructiones (ad quas non refertur morbi causa, sed ad obturationem & constipationem meatuum cutis) parantur. Deinde quòd licet vehiculo naturæ familiari prædita sint, cæterorum tamen insuauitate hebetescant, & naturæ molestiam inferendo, repellantur ab ea ne facultates suas altiùs (veluti ad cutem) imprimant: præsertim in febribus acutis, quæ appetitum, & vires ita deyciunt, vt blandimentis recreari postulent. Quod si quis dixerit purgantium medicamẽtorum insuauitatem in his tolerari: huic respondeo, nõ ob eorũ qualitatem, sed propter maius commodum quod ex deiectione spectatur, tolerari. Ea tamen si frequenter admitterentur, nõ solum assidua deiectione, verumetiã fastidiosa qualitate vires prosternerent, & mortem proculdubio inferrent. Blandè enim acuti morbi tractari debent, qui nec primarum, nec secundarum, aut aliarum qualitatum molestias ferunt facilè. Quod in dictorũ apozematum administratione considerandum erat, sicut & iam in zulapijs animaduersum

sum est. quæ ideò præterita sunt, quòd destillatarum aquarum mixtione temperarentur, quæ (vt aiunt) ventriculo ingratæ sunt. At nemo est qui non videat apozemata illa zulapijs istis ingratiora, & molestiora esse. Qua ergo ratione medici nostri zulapia relegarunt, eadem nos, & digniore, apozemata illa reijcienda putamus. Addo tertiũ, quòd cum præcipuè vrinas moueant (huius enim facultatis sunt radices illæ aperitiuæ, diureticæ idcirco vocatæ, necnon capillares herbæ, & semina frigida, vt interim cætera omittam, ad quiduis ferè procliuia) intempestiuè adhibeantur in principio, vel augmento febris (neq; enim alijs temporibus à nostris adhibentur) cum tamen nũquam nisi concocta materia, vel inclinante morbo diuretica in his administrari debeant. Accedit, quòd ridiculum est tanto labore, ac sumptu insuaue, ac incerti effectus parare remediũ, cum facili decocto, & leuibus expensis, ea quæ à veteribus probata sunt, & à recentioribus confirmata, liceat cum summa securitate, & voluptate non modica vsurpare. Omissis ergo huiusmodi apozematis, vtendum mulsa, oxymelite, aut apome-

lite (quod, sicuti & saccharum, inter mulsam, & oxymeli medio loco reponit Galenus) remediis veteribus tritis, & è tanta sylua selectis ad tenuandos, tergendosque crassos, ac lentos qui cutem obstruunt, succos. Nec legas apud Hippocratem, aut Galenum (quem tamen de radicibus illis, herbis, & seminibus quod iustum est scripsisse constat) aliud remedij genus ad delendas febriũ obstructiones satisfacies, præter calida quædã, q̃ in mulsa, aut oxymelite incoquũtur. quibus tamen in continuis, & biliosis vti prohibent: sicuti & mulsa, quòd facilè inflammetur. Oxymeli verò solum recipitur, ac commendatur, tanquam putredini resistens, craßitudinem attenuans, & lentorem extergens, ad cutem etiam penetrans, nec febres accendens. Interdum etiam mulsa cum conditione permittitur, quibus non bilescit. Apomelite etiam, & saccharo vti conceditur, cum inter mulsam, & oxymeli ambigimus. Verùm citra scrupulum oxymeli veteribus paßim vsurpatur, quòd omnia poßit quæ attenuando, tergendo, & penetrando requirantur in febribus. Nec nocumenta illa radendi intestina, & tusses mouendi,

uendi, adeò verēda sunt, vt nos ab eius vsu terrere debeant. cum detractione ponderis aceti, & additione mellis salubriter parari poßit, vt neq; radat, neque tusses molestas excitet, neq; neruosas partes offendat. Oxymeliti adde mulsam, mitius illud efficies: adde saccharum, aut hydrosaccharum, vtile simul ac delicatum reddes. Quod si cui fortè in imbecillis nostri æui corporibus suspectum sit præsertim melancholicis, & mulieribus, quarum vterus facilè offenditur aceto, in his mulsa vtendum consulo. Quæ si bilescere videatur, paretur dilutißima ex aquis cichorij, endiuiæ, scariolæ : vel mellis loco purißimum ac defæcatißimum saccharum (si fortè aliud melli proximum videatur) cum aqua decoquatur: vt mulsæ loco, hydrosaccharum album, & minùs mordax præbeatur. Quo nihil esse potest vtilius, vbi oxymelitis vsus suspectus fuerit, nec mulsa vti licebit. Terget enim saccharum, & inter mulsam, & oxymeli mediam naturam sortitum est, vt docet Galenus lib. 8. methodi. Dulcedinem autem vel aceti tantillo mitigare licet: quo etiam dulcia omnia inflammari probibentur. Non est autē

quod existimemus hoc, & oxymeli, refrigerandi gratia in febribus admitti. Frigida enim non sunt, neq; verò calida. Itaq; ad tollendas obstructiones, tergendaq; glutinosa, crassaq; attenuanda, & putredinẽ emendandam adhibentur. Quod citra caliditatis noxam celeriter efficiunt, nec febres adaugent.

SANGVINIS MISSIONEM purgationi præmittendam: nec ferendos vltrà medicos priùs purgantes, deinde venam secantes. CAP. XV.

QVI purgationem venæ sectioni præmittunt, videntur in Hippocratis, & Galeni lectione parùm diligẽtes extitisse. Docet enim Hippocrates, aut quisquis tandem ille author fuit, libro quarto de ratione victus in morbis acutis, hypochondriorum inflammationes, septi transuersi intensiones quæ à flatibus non proueniunt, orthopnæam siccam, iecoris dolores, lienis grauitatẽ, ac reliquas inflãmationes, item septi transuersi dolores, & morborũ collectiones solui non posse si quis primùm purgãte vti medicamento aggressus fuerit.

Nam

Nam venæ sectio (inquit) in his præferenda venit: deinde clysteribus opus est, si vehemens, & magnus fuerit morbus: si verò nõ, & postea medicamento opus sit, sanè id post sanguinis missionem securè, & mediocriter porrigendum. Qui autem statim inter morbi initia inflammationes medicamento soluere conatur, ij non solum ab intensa, inflammataq; parte nihil adimunt, cum non cedat, obsequaturq;, quæ adhuc cruda est, affectio: verùm quoq; & quę morbo repugnant, sanaq; sunt absumunt, & iõ tabefaciunt: ductoq; ad imbecillitatem corpore, morbus superior euadit: qui vbi corpus vicerit, remedium non habet. Quæ verba assumens Galenus, totius rei summã hac interpretatione complexus est. In tota, inquit, dictione priùs ad sanguinis missionẽ veniendum, deinde ad medicamẽtum præcipitur: non autemècontrariò, vt alij scribunt, assumendum medicamentum, deinde ad sanguinis detractionem deueniendum. Dixerat autem priùs, in tumoribus præter naturam, atq; omnibus morborum collectionibus, vbi inquàm vitiosi aliqui humores in partem aliquam confluunt, atq; in

ea aceruātur, vbi firmati sunt, nec turgent, aut transfluunt, interdicendam purgationē priusquàm sanguis mittatur. Et cōm i. lib. 6. epid. apertè decernit venæ sectionē quàm purgationem priùs esse moliendam, vbi vtrunq; desideratur auxilium. Quod author libri de renum affectibus validißimis rationibus confirmauit. De quibus capite quarto libri secundi methodi nostræ egimus. Vbi etiam satisfactum est responsioni eorum qui dicunt, veteres illos de eradicatiua (quæ illis frequens erat) purgatione, non autem de minoratione quæ blandis, et vix primas venas excedentibus perficitur, intellexisse. Casus tamen, in quibus licet blanda illa minoratione anteire, nonnullos expreßimus. Quos, qui volet, ex dicto loco petet. Neque enim repetitione molesti esse volumus.

FLVENTE ALVO, SANGUINEM MITTENDUM NON ESSE.

CAP. XVI.

INTER frequentes qui à medicis committuntur errores & hic sanè connumerari potest. Neq; enim fluente aluo, à sangui-

ſanguinis miſsione abſtinent: licet Hippocrates id prohibuiſſe videatur: in ſanguine mittendo aluum adſtringere docens, poſtea verò ſanguinem mittere. Quod aſſumens Galenus in commentario, fluente, inquit, aluo ſanguinem non detrahes. Nam ſi poſt detractionem perſeuerat fluor, virtutẽ proſternit. Cuius primariam rationem nos habere conſulit Hippocrates, certus duplici corporis vacuatione vno die facta, vires inſigniter offendi.

4. Vict. acut.

FLVENTE ALVO NON eſſe purgandum. CAP. XVII.

QVAE ratio venæ ſectionẽ à fluente aluo ſeparat, eadem omnino purgationem interdicit. Neq; enim citra virium offenſam medicamentum purgans dari poteſt, ſicut nec ſanguinis miſsio adhiberi. Ipſe verò alui fluor, licet ſpontinus, & mitis, corpus ſemper imbecillius efficit: deterior verò euadit cum & præceſſerit, & cõſequenter alteri noxæ ſucceſſerit. qui ſi copioſus extiterit, naturam euertet. Neque enim tot iniurijs par eſſe poteſt morbo affectum corpus. Quod Galenus libro primo

ad

ad Glauconem expreßit his verbis. Sed nec, si cum alui profluuio febris accesserit, alia vacuatione est opus. Verùm ipsum per se sufficit, etiam si non sit pro multitudinis ratione. Quicunque enim ab ijs, tanquàm maiore inanitione egentibus, vel sanguinem ducere, vel vētrem mouere ausi sunt, in grauia pericula præcipitarunt. Quo sermone purgantibus medicamentis vti prohibet in omni ventris fluxu. Grauia autem illa pericula in vires, quæ geminatis vacuationibus labefactantur, reijcere videtur.

ERRARE EOS QVI CIRCA vnum eundemq; ægrum, inediam, & venæ sectionem simul adhibent.

CAP. XVIII.

ADMONVIT Galenus indebitis, intempestiuisq; vacuationibus plus lædi ægrotantes, quàm conuenientibus, & tempestiuis adiuuari: ob viriū resolutiones, quæ vacuationibus illis succedunt. Indebitæ autem, & intempestiuę sunt & quæ post inedias adhibentur. Quod Galenus in libro de venæ sectione contra Erasistratæos Romæ degentes expreßit, minimè rationi

rationi consentaneum esse dicens, vt quis circa vnum, eundemq; ægrum vtraq; auxilia, nempe inediã, & venæ sectionẽ, vsurpet. Et inedias post venæ sectionem non solùm frustrà, verùm etiam cũ magno ægrotantis damno & periculo adhiberi profitetur. Nec obstat quod Hippocrates libro quarto de victu acutorum, post venę sectionem, inediam præcipit. Neq; enim plurium dierum inediam intelligit, sed aliquot horas post sanguinis detractionem abstinendũ censet. Aliam autem nos hic intelligimus inediam quæ vno die aut pluribus, sine cibo omnino steterit, vel diu cum exiguo victu perseuerarit. In quibus neq; sanguinis mißioni, neq; purgationi locus esse debet.

VENAE SECTIONEM MVLtis sufficere, vt purgatione non egeant. Multis etiam purgationem satis esse, vt venæ sectione torquendi non sint. Ideoq; errare eos qui in morbis acutis vtrũq; paßim adhibent auxilium. CAP. XIX.

QVI medicinam hodiè factitant, vt febrem acutam curandam susceperunt, statim ab initio vel venã secãt,

&

& postridiè corpus expurgant, vel minoratiuo primùm vsi, consequenter sanguinem è vena detrahunt: alteram vacuationem rati non sufficere solam, ad perfectam mali curationem, sed necessitate quadam ad vtrumq; remedium nos cogi. Quam medendi regulam tam enixè amplectuntur, tam obstinatè obseruant, vt nulla alia arte aut methodo morbos solui posse credant: nec sapere eos existiment qui à tam communi (vt aiunt) practicandi forma diuertere conentur. Interim maximam antiquis iniuriam faciunt, Hippocrati inquàm, Galeno, Paulo, quibus frequens est altero tantum præsidio pacata curatione, morbos propulsare. Hippocrates enim libro secundo de ratione victus in morbis acutis, in pleuritide, cùm dolor supra septum transuersum extenditur, non purgat, sed sanguinem tantum detrahit: cùm infra dolor est, purgatione sola vtitur. Et libro quarto, in primo Ardore venam non secat, sed aut vomitu, aut clystere, aut purgatione miti contentus est. In altero, subdit mittendum sanguinem, si magnus, & vehemens fuerit morbus, vnà cum virium robore. Galenus in Methodo sola sangui-

ſanguinis detractione febres continentes, et continuas ſanat: nec purgationem adhibet, prӕterquàm vbi prauorum ſuccorum abundantia coniuncta fuerit. Quod & erudita poſteritas diligenter obſeruauit. Imò ſæpè accidit, vt poſt venæ ſectionem purgans medicamentum alioqui neceſſarium, propter virium reſolutionem, quam tū ex ſanguinis detractione, tum futura medicamenti agitatione veremur, omittatur: ſubſtituaturq́; tertio quoq; die clyſter, iuxta Hippocratis, & Galeni conſilium. Interdum virium metu ſanguinem non detrahimus, ſed purgamus tantum, licet morbi ratione venæ ſectioni locus ſit. Radenda ergo de medicorum chartis illa regula, qua intemerata conſtitutione ſanguinis miſsioni purgationem adiunctam volunt, quaſi alterum ſine altero inutile ſit, aut inefficax cenſeri debeat. Multis ſatis fuit inedia, multis ſpõtaneus alui fluor, plurimis ſanguinis detractio, non paucis ſola purgatio vel medicamentis, vel ſubſtituta clyſterum iniectione tentata. Quæ cõiunctim adhibita vires reſoluũt, vt nec inediam ſequi debeat ſanguinis detractio, nec alui fluorem vel hæc, vel

purga-

purgatio comitari: vel ſanguinis miſsioni purgatio cõiungi, niſi vrgente cacochymia, & conſtante virium robore. Sed in diſcernenda cacochymia non paucos cæcutire video. Nam eos etiam qui dum benè valerẽt, bono erant habitu, & victu euchymo vſi fuerant, cum in morbos incidunt, abundanti ſuccorum prauitate laborare iudicant.

DE PRAVA VICTVS RAtione in morbis acutis, cùm in prĩcipio, tùm in augmento, & ſtatu. Et curſim de ptiſana, piſcibus, fructibus, ouis, turturibus, pullis columbarum, auenato, oryza, alica, carnibus aſsis & elixis in febribus.

CAP. XX.

CVLPA carere non poſſunt medici qui circa morborum acutorum initia abſtinentiam prædicant, & parciùs quàm conueniat alunt ægros: in ſtatu verò, in quo tenuiſsimum victũ requirebat Hippocrates, pleniore victu vtuntur, contuſarũ carnium expreſsionem, ius capi decoctione conſumpti, Inſtaurantia quædam ex dupli ci vaſe, aliaq; ſucculentæ ſubſtantiæ alimẽta præbentes. Neq; enim id ignorantia face

re

re videntur (nisi asini prorsus sint) cum huiusce rei pleni sint medicorum libri: sed scelerosa cautela, vt mulierculis, cæterisque circunstantibus applaudant, & tanquàm naturæ amici digni iudicentur qui omnibus præesse debeant. Non ergo quod ars præcipit, id faciunt: sed quod mulierculis de virtute sollicitis, & robur ex cibo petentibus gratū fore coniiciunt. Qua impostura quid esse potest perniciosius? Nam si ars ita exercenda est, frustra ex rationali doctrina, frustra ex authoribus, frustra ex vsu ipsa petitur. Si muliercularum nos oportet esse mancipia, quid prodest tantam in liberalibus disciplinis, in medicinæ studio, in exercitatione artis impendisse operam? Cur potius abiectis tot laboribus, ex vulgi desyderiis, & recepto more non quærimus auxilium? Facessat iam medicina, & quæ regibus, & diis olim ferebatur accepta, in muliercularū & vulgi secedat concilia: quando & ii penes quos erat illius dignitas, honos, & protectio, antiquorum castra deserunt, & sponte in vulgi domicilia migrant. Horum qui pudore afficiuntur aliquo excusant sese, dicentes cum Hippocrate, condonandum aliquid

 consue-

consuetudini: quod verum est. Non tamen
indè sequitur plenius alēdum in statu quā
in principio, quod modo quo dixi ipsi fa-
ciunt: nec nostrę ætatis homines pleniore v-
ti cibo debere, quam veteres, quos constat
multo ac crassi alimenti cibo vsos fuisse.
Sed cur ad consuetudinem refugiunt, cum
ijs etiam qui per integram valetudinē par-
cissimè cibantur, pleniorem victum in vigo
re morbi instituant? Sunt qui leuiores &
tolerabiliores in paulo pleniore victu erro-
res esse dicāt: grauiores verò in tenuissimo,
atq; admodum exquisito victu, iuxta Hip-
pocratis aph. 5. lib. 1. Quod fatendum est:
& tamen distinctionem recipit. Verùm tan
tum abest vt paulò pleniorem quàm exqui-
sitè tenuem admittant, vt quantum æger to
lerare potest, plenum victum in vigore in-
stituant, cum succis carnium, cum iure capi
ad summum decocti, cùm panata, ouis, alijs-
que huiusmodi, quibus sanus quisq; poten-
tissimè alatur. Constat autem ægrotanti ob
facultatum imbecillitatem, minus quam sa
no alimenti præbendum: vt reprehensionē
vitare non possint qui tam succulenta sub-
stantia ægrum in summo imbecillitatis posi
tum

tum infarciunt, quæ homini sano cõtinuata, & sæpè (vt fit ægrotantibus) ingesta, molestiam in coquendo, & alendo adferre queat. Frustra ergò viriũ robur ex alimento quod tum natura sua languenti graue sit, tũ copia offendat & opprimat, petitur. Itaq; neq; virtutis, neq; consuetudinis ratione in statu conferre potest: obesse autem solet plurimum, tum quia mora, quam diu trahit in ventriculo, antequam ab imbecilla natura superetur, corrumpitur: tum quia distrahitur natura ad alteram nouam coctionem, cum eo tempore vni humorum noxiorum coctioni fortiter vacet, & contra symptomata pugnet acriter, haud ita multò post euasura si vicerit: vincere autem nõ poterit, si distrahatur. Accedit quod corpora impura (qualia sunt quæ acutis, & putredinosis morbis conflictantur) quantò magis nutries, tantò magis lædes, vt dixit Hippocrates aph. 10. lib. 2. Has rationes verissimas esse sciunt mediocris etiam literaturæ medici, & contra animi conscientiam quod vires opprimit, quod naturam in forti pugna à victoria distrahit, quod impuritatẽ auget, & mortem accelerat se permittere nõ

ignorant. Sed inquiunt, vis vt mulierculæ & circunstantes amici nobis effodiant oculos, & ægrum nos fame necasse clamitent? Hæc eorũ summa est ratio, qua mulierculis applaudendo malunt ægros in perniciẽ ducere, quàm iusta reprehensione indoctas ad ministrandam ritè salutem flectere. Vnde homicidij crimen effugere non possunt. Meminerint Hippocratis aph. lib. 1. dicẽtis, Quando morbus in suo vigore constiterit, tunc victu tenuißimo vtendum est. Coniectari autem oportet an æger cum victu sufficiat perdurare donec morbus consistat: & nunquid priùs ille deficiat, nec poßit cum victu ꝑdurare: vel morbus antea deficiat, vel hebetescat. Quibus igitur statim morbus consistit, ijs statim tenuis victus adhibendus est: quibus verò posterius debet consistere, ijs & in ipso consistendi tempore, & parum ante illud cibus substrahendus, priùs verò vberius agendum, vt æger sufficiat. Quod Galenus in expositione quarti aphorismi lib. 1. expreßit his verbis. In omnibus morbis quibus maximus vigor, & iudicatio primis quatuor diebus futura sit, modo natura sit fortior, integram inediam

seruare

seruare debemus. In quibus verò non vltra primam septimanam protrahantur, forti existente natura, solo vtendum est melicrato. Solus autem & hic ipse victus tenuissimus esset, non tamen in extremo. Quod si naturæ robori non satis fidamus, ptisanæ vtemur succo. Rationabiliter autem huiuscemodi victus tenuis diceretur: sicuti & qui per ptisanam hordeaceam non est quidem tenuis exquisitè, nisi omnino pauca assumpta fuerit: non tamen propterea plenus, qualis qui fit per oua, & alicam, & pisces, atque alia huiuscemodi. Ex his apparet quanto risu excipiendi sint, qui pisces, & oua ad tenuem victum pertinere putant, quæ pleni victus esse constat. His autē cum valentiora sint panis in succulento iure coctus, carnium benè alentium succus, & pullæ aut capi consumptum ius, non solum pleno sed etiam plenissimo victu vti videbitur quicunq; hæc admittet, licet non adeo multa. Pauca autē non admittūtur, cū tertia quaq; hora, sæpè etiā minoribus interuallis, duarum aut trium vnciarum haustu ingurgitetur anhelans, & imbecillus æger in summo etiam statu morbi, in quo tenuis-

ſimum victum requirit Hippocrates. Is aũt conſtat integra inedia, ſi vires ferant: aut ſolo melicrato, aut perpauco ptiſanæ ſucco: aut ſi robori non ſatis fidamus, ptiſana copioſius, aut ſæpiùs exhibita. Quo tempore, ſi caſus aliquis interuenerit robur naturæ diſſoluens, ex his etiam quæ pleniùs alunt, aliquid adÿcere licebit. Verùm in ptiſana maximum errorem introduxerunt noſtri temporis medici, qui pro victu tenui eam ex ſucculento iure carnium paratam offerunt. Quo modo ad plenum victũ ſpectat. Ad tenuem enim ex aqua & hordeo tantum, more veterum parari debet. In morbis acutis multis nominibus excellere creditur Hippocrati, & Galeno: quòd facilè concoquatur, quod laudibilem ſuccum gignat, quod facilè diſtribuatur, quòd refrigeret, attenuet, & abſtergat. At ex iure carnium, non ita facilem admittit concoctionem, ac diſtributionem in imbecillo corpore, cum plenioris alimẽti facta ſit: nec vt anteà refrigerat, ob calidi alimenti mixtionem: nec tenuat, aut terget, quoniam craſsiorũ partium euaſit. Ideò reprehendendi medici qui tam licenter, & tam temerè probatiſsima

Ptiſana.

vete-

veterum remedia alterant, & corrumpunt. Ea tamen sic pingui in pleno victu vti nihil prohibet, licet minùs quam alia huius generis nutrire videatur. Vt verò cætera persequar, Panatam ego vt in pleniore victu febricitantibus nonnunquam conferre existimo, sic minimè continuandam iudico, quòd nimis repleat, & saturitate quā adfert, coctionis difficultatem, & flatum planè referat. Pisces optimos ob putredinis metum febricitantibus prohibere, atq; interim prunis, & pyris, cæterisq; fructibus putredini obnoxijs ægrum alere ridiculū est. Hæc enim excrementosa sunt, nec laudabile gignunt alimentum: quod ex piscibus salubriter parare licet, vnà cum refrigerij beneficio. Oua, turtures, pullos columbarum, calida esse dicunt, nec febribus conferre existimant. quæ inter cibos nulla ex parte damnandos, sed veluti in symmetria omniū que excessus mediocritate consistentes enumerat Galenus lib. de euch. & cacoch. Oua quidē sorbilia lib. 1. artis curat. ad Glauc. concedit in tertiana exquisita intermittēte, quæ ex calidißimo humore procedit. Sed & iuuenes columbas, & oua febricitantibus eli-

Panata

Pisces.

Fructus

Oua.

Turtures.

Colūbæ.

Auenatum. git lib. 8. meth. Puls ex auena (auenatũ vocant) febricitantibus vtraq; qualitate obest, calida inquàm, ac sicca. Nam vitiũ his humidum consulit Hippocrates: calido autem febres accendi nemo ignorat. Quod autem auena calida sit, & sicca, docet Gal. li. VI. simpl. medicamentorum: & lib. 1. de alimẽtis. quod & Dioscorides lib. II. & Paulus lib. 1, & VII. scriptum reliquerunt. Ex quibus etiam discitur huic facultatem adstringentem inesse, qua diarrhœas, & ventris profluuia sistat: vndè febricitãtes, quibus aperta aluo esse conducibile est, lædi contingat. *Oryza.* Oryzam, & frumentacea quædam crassioris succi & difficilis concoctionis mi- *Alica.* ror admitti, neglecta interim alica ex zea, quam speltam vocant, cuius tam frequens mentio est apud Galenum. Carnes elixas *Carnes assæ.* omittunt medici, & assas passim in morbis acutis administrant, cum Galenus cõment. 1. in lib. Hippocratis de ratione victus in morbis acutis, has prohibeat, & à vafris hominibus parari moneat. Aquæ potum longo sermone damnauit Hippocrates: & vel mulsam, vel oxymeli, vel vinum aquosum bibendum consuluit. Quod in proximum caput reseruauimus.

Aquæ

AQVAE POTVM IN MORbis acutis esse noxium: neq; eius vsum in febribus intellexisse medicos quotidiana huius potatione ægros disperdentes. Vinũ dari febricitantibus. Decoctum cinnamomi non conferre. CAP. XXI.

QVI febricitantibus vino, & aqua interdicunt, & hydrosaccharũ, aut oxymeli horum loco propinant, rectiùs meo quidem iudicio agunt, quàm qui aut aqua pura, licet optima, cruditates & flatus accersunt, aut vini ferocitate ignem accendere non verentur. Et si horum alterũ recipiendum sit, præstat sanè vino dilutissimo vti, quàm aquam in quotidiano & ordinario potu familiarẽ habere. Nam aquã multis de causis in morbis acutis damnauit Hippocrates: quòd videlicet in peripneumonia tussim non sanet, nec in cæteris sitim sedet sed amarescat, bilem etiam pariat in his qui suapte natura biliosi sunt: quòd hypochondrijs infesta sit, & vacuo ventriculo ingesta pessima, et biliosissima reddatur, & vires maximè prosternat: quòd lienem, & iecur, vbi phlegmone obsidentur, attollat: quòd fluctuet, supernatet, tardè trans-

mittatur, vt pote frigida, & coctu difficilis, neq; aluum ducat, neq; vrinas moueat: atque ex eo quoq; vitiosa sit, quòd stercoris suapte natura expers sit. Hanc refrigeratis pedibus (sicut in febrium algoribus) si quis biberit, grauissimam, ac valdè noxiam futuram quoq; affirmat. His subscribens Galenus in commẽtario, hanc ideò tardè meare, difficulter concoqui, ac ægrè descendere putat, quòd neq; incidendi, neq; tergendi vim habeat, vt quæ ex melle, & aceto componuntur. Et subdit, Hæc quanquam optima sit, multo tamen tempore in ventriculo manet, fluctuationes quoq; plurimum parit. Quo fit, vt cum biliosus ventriculus fuerit, corrumpatur & illa. Præterea cum ex ventriculo ad ieiunum ægrè perueniat, nõ facilè distribuitur, neq; in hepar, & minùs in renes, thoracem, & pulmonem. Quo fit, vt neq; vrinas mouere nata sit, neq; sputũ educere: imò neq; per totum corpus molitur transpirationes. Id namq; substantiæ quæ tenuium partium sit, opus est, calidæq;, non frigidæ, & crassarum partium. Neq; præterea sitim sedat, quòd in amplis tum vẽtris, tum intestinorum animalis instrumentis, plusculu-

plusculo maneat tẽpore. Neq; prorsus imas penetrat partes, neq; siccitatem humectat. Quod autem non alat, antea est dictũ: quo fit vt neq; facultatem vitalem roborare possit. Atq; ea est causa propter quam Hippocrates ad mulsam, oxymeli, & vinum se cõcontulit, in ægris ab aqua abstinens. Iã igitur eas ob causas nunquàm ea quis vtatur: Hæc Galenus. Consequenter verò refert medicos quosdam hac vti, atq; etiam Hippocratem: sed hunc minùs, alios magis. Atque hos non ratio, sed proprius error ad id faciendum induxit, cum mulsa, oxymelite, & vino secundum rationem vti nescirent. Nã & mulsam, & oxymeli, & vinum præsertim aquosum, tẽpestiuè administrata summè laudat Hippocrates: modum etiã addit, cum aquosa, & dilutissima noxa carere scribit. Aquam verò non veretur in morbis quibus timemus ne vel caput vehementer grauetur, vel mens tentetur. Tunc enim vel aquam, vel vinum aquosum, & haudquaquam odorum exhibet, deinde paulũ aquæ superbibere consulit, ne vini potentia tam facilè caput & mentem attingat. Seni verò acuto morbo laboranti vinum aquosum

quotidiè

quotidiè porrigebat Galenus, sed vini minimùm aquæ instillans, vt modica esset vini repræsentatio, quæ duntaxat aquæ sinceritatem tolleret, excitaret tamen eam, et ad facilem distributionem traheret. Ex qua verborum serie manifestè apparet Hippocratem, & Galenum suspectum habuisse in morbis acutis aquæ puræ, licet optimæ, potum, præterquàm vbi vel capitis, vel mentis timeretur oblæsio. In quibus ne vino quidem semper abstinuerũt. Frustrà autem ad refrigerationem, & internæ sitis extinctionem illa quotidiè vtimur, cũ in biliosis naturis, & calidis morbis vertatur in bilem: nec epota, uel foris admota apta sit humectare solidas animalis particulas, vt docet Galenus cõment. aph. 13 lib. 4. Biliosos etiam aquæ potu lædi plurimum dixit comment. 3. in lib. de fracturis. Et comment. 1. in Hippocratem de ratione victus in morbis acutis, Aqua, inquit, languentibus sic supinat stomachum, vt subuersum sibi esse existiment. Mulsam autem, & vinum humectare magis quàm aquam scribit eodem commentario: quod de vino aquoso, & diluto postea exprimit. Quid ergo, inquies, sibi

bi vult Galenus commentario illo primo asserẽs aquam febris naturæ aduersissimã, corpus tum refrigerantem, tum humectantem? & dum ibi, atq; in methodo, & arte curatiua ad Glauconem extollit frigidæ aquæ potũ in febribus continuis? Frigidam in his adhibet Galenus non solum potẽtia, sed & actu talem. Vnde eam siue calefactã siue decoctam, in äere, in puteo, aut scaturigine aquarum, vel in niue refrigerare docet, nisi alioqui frigida actu sit. Hanc non alimentarij potus gratia, sed remedij causa affatim bibendam consulit, vt copia humoris frigidi obruatur ignis. Talis in cibatu non requiritur: sed longè à pastu apparentibus in lotio concoctionis signis, constante robore, concurrentibus etiam multis alijs circunstantijs aliquotiens admittitur tanta quanta ab ægro inspirãdo hauriri poterit. Quæ enim affatim, atq; ad laborantis vsq; satietatem bibitur, sanationis occasio efficitur, inquit Galenus. Ex quo manifestum euadit frigidæ aquæ potum distribuendæ alimoniæ gratia veteribus non admitti, sed remedij causa consuli, nõ omnibus, sed quibus nulla internarum partium læsio futura

timetur,

timetur, vt in libris methodi abundè explicatum est. Ea autẽ non tã qualitate, quàm copia, refrigerat, & humectat febrili caliditate, ac siccitate affectum corpus. Nec verò tanta copia sæpius ingerẽda est: ne (quod multis salubre consilium excedentibus accidit) calorem natiuum vnà cum febrili suffoces, & extinguas. Quotidiani ergò potus locum tenere non potest aqua, siue refrigerare, siue sitim sedare animus sit: cum qualitate sua biliosos morbos refrigerare nequeat, sed mora quam trahit in ventriculo alteretur, & vertatur in bilem: nec assumpta, vel foris admota, humectare posit solidas animalis particulas. Ad alimenti verò distributionem prorsus inepta deprehẽditur, cum fluctuet, & innatet in ventriculo, & tardè descendat. Nec simpliciter vt potus sedandæ sitis gratia adhibetur in morbis acutis, sed vt frigidum actu remedium: in quo copia adhuc suppleat id quod in qualitate deest. Nam qualitas vtcunq; ad refrigerationem, & superficiaria sitis sedationẽ confert, præsertim in sanis quibus natura modicè fuerit alterata. At in interno febris calore, qui ignis speciem gerit, opus est remedio

medio

medio extinguendis propemodum incendys satisfaciente, nimirùm plurima aqua frigida, quæ copia ignis qualitatem vincat. Atq; hac vna ratione febricitantibus conferre existimatur, cum cęteris conditionibus euidentes noxas præstet, fluctuando, innatando, concoctioni resistendo, hypochōdria inflando, tardè meando, mora etiam alterationem subeũdo, qua in bilem vertatur. Verùm vbi ardor inquietat hominem, ad id quod magis vrget intentionem dirigentes, aquam frigidam affatim propinamus, maius ex feruoris extinctione expectantes commodum, quàm ex cęteris noxis incōmodum. Quod tamen (ne decipiamur) nō semper, neq; omnibus, sed robustis, & benè coquentibus, nec viscerum obstructione, aut phlegmone, alióve interno tumore laborantibus, materia iam concoctionem recipiẽte, vno tantum, aut altero die, faciendum consulit Galenus. Hæc autem si in quotidiano, & ordinario potu non confert, quid in febribus acutis bibendum dabimus? Mulsam inquàm, eamq; dilutiorẽ, ne inflammetur: vel vinũ aut suapte natura aquosum, aut aqua dilutum: vel oxymeli æstate quidem frigidum,

frigidum, hyeme verò calidum, si ijs quę ab Hippocrate, & Galeno in libris de ratione victus in morbis acutis tradita sunt, consenserimus. Quoniam verò Galenus mulsam, & vinum interdum veretur, oxymeli vsurpabimus vel acetosum si res postulet, vel paulum aceti recipiens, tantum videlicet vt gustanti dũtaxat sensum moueat. Sic enim citra noxam debita præstabit auxilia, vt multis in locis testatur Galenus, & Hippocrates lib. 2. de ratione victus in morbis acutis. Quod si alias ob causas omittendum videatur, hydrosaccharo tutò vti licebit: & si mellis ratione tantum suspectum sit, oxysaccharum vtiliter substituetur. Quibus si ardor non quiescat, sed sitis adhuc infestat hominem, apparentibus concoctionis signis frigidam affatim potãdam dabis: vbi præsertim frigidæ potioni per integram valetudinem assuetus fuerit. Huic etiam ob consuetudinem frigida per totũ morbi decursum vti permittitur. Condonandum enim aliquid consuetudini: quoniam vt recte ait Hippocrates aph. 50. lib. 2. Quæ ex longo tempore consueta sunt, etsi deteriora sunt, insuetis minùs molestare solent. Et parũ deterior

terior cibus aut potus, suauior autem melioribus quidē, sed minus suauibus est præferendus, aph.38.lib.2. Ergò si ex consuetudine aquæ potum familiarem non habet, neq; singularem in ea suauitatem persentiat, cætera verò minus conuenire videantur, vinum dilutißimum propinare ne verearis: ad mentis tamen oblæsionem, & capitis grauitatem attentus, vt supradictum est: nec non ad visceris alicuius inflammationem, aut ardentem febrem cum morbo crudo. In his enim magnas ac propemodū incurabiles ex vini potu noxas veretur Galenus in arte curatiua ad Glauconē. Decoctum cinnamomi, licet pauci, & in maxima quantitate aqua, non probo: quòd neq; sitim sedet, neq; refrigeret, sed aromatica qualitate, licet exigua, caput tentet. Aquā verò hordei vitandam docuimus capite duodecimo.

IN ACCESSIONIBVS NON semper abstinendum. CAP. XXII.

DOCVIT Hippocrates in accesionibus abstinendum: quod tunc cibum dare nocuum sit. Itaq; obseruare iuſ-

sit febrium accessiones, vt neq; cùm adsunt, neq; cùm vēturæ sunt sorbitiones exhibeas: sed cùm iam finita sunt, aut conquieuerūt, & quàm maximè ab initio distare videntur. Quod Galenus in quouis affectu, aut corpore, non recipit, distinctionem adhibēs: Minimè cibans eos qui putredine humorū laborant, si corpore sint valido, nec culpando temperamento. Graciles verò, aliosq; omnes qui ex calida & sicca intemperatura in febres labuntur, inclinātibus accessionibus, interdum etiam ipsis incipientibus, cibare docet: præsertim si à Solis calore, vel fatigatione, labore, inedia noxam contraxerint, præcesserintq; vigiliæ, solicitudo, ira, tristitia, aliaq; id genus quæ corpus exsiccant, & vires prosternunt. Huiusmodi corporibus inediam non tantùm noxiam, verùm etiam, si quicquàm aliud, planè perniciosam esse dicit, & magis cùm in febres acutas inciderint. Quod argumentum latiùs tractauimus capite 13. libri primi Methodi nostræ, à particularibus morborū accessionibus indicationem exponētes. E quo loco, cætera quæ ad hanc castigationem faciunt. petere promptum est.

EPI-

EPITHEMATA CORDIALIA in febribus putridis ante declinationem non esse admouenda.

CAP. XXIII.

EPITHEMATA cordialia, quæ nostri temporis medici parant ex rosis, nymphæa, cichorio, corallys, ebore, margaritis, fragmentis lapidum pretiosorum, osse cordis cerui, semine oxalidis, santalis, camphora, aceto, aquis endiuiæ, rosarum, oxalidis, nymphææ, cæterisq; refrigerantibus ac siccantibus, admixta tantùm calidorum, vt pote granorum tinctoriorum, beenij, croci, aquæ buglossæ, & similium portiuncula: tantum abest vt prosint, vt cutem densando, constipandoque meatus per quos fumosa fuliginosaq; extrementa transpirare conueniebat, obsint plurimùm, siue per morbi initia, siue per incrementa, siue in statu admoueantur. Constat enim meatuū obstipatione transpirationē impediri: transpiratione autem impedita putredinem excitari: hanc verò facilè consequitur febris. Quæ si iam genita est, nouis putredinis fomitibus, adauctis etiam trāspirationis impedimentis exacerbatur, & seuior efficitur.

Quod cum videret paulò acutiores aliqui, nec facilè à tam inueterato errore medicos dimoueri posse putarent, permiserunt in statu, quod per morbi initia, & incrementa temerè alij vsurparent. Quanquam nec in statu id facere conueniat (causos, & pestilentias excipiam) quòd tunc natura cum morbo pugnam aggrediatur, & ad crisim properet siue per sudores, siue per insensibilem transpirationem, siue per alium vacuandi modum. Quo tempore si repellentia, & constipantia huiuscemodi remedia apponas, naturam à motu suo reuocabis, prohibebisq; curationem, imò sæpè mortem accerses, repellendo atroces, & fuliginosos vapores, quos natura in grauissima pugna foras trudere conabatur. Cor febrilis caloris sedes est: hunc (quem scis esse putredinosum) eleuatione, ac depressione pellere à se, ac dissipare contendit. Tu in forti pugna adstringentibus contrauenies, & quod discuti opus erat prohibens, ac repellens, quid aliud quàm mortem solenni medicatione operaris? Parendum ergo Hippocrati in statu quietem imperanti, & quæ iudicantur medicamentis non solum purgantibus, verùmetiam

alijs

alijs quibuscunq; irritamentis mouere prohibenti. Inclinante autem morbo si quid imperfectè iudicatum est, licet mouere remedijs efficacibus. Quo tempore si febrilis calor adhuc perseuerat, proderit vti epithematis refrigerantibus, quæ relictam intemperiem extinguant, & cor ad pristinam naturalemq; temperaturam roborando reducant. Atq; hæc quidem in synochis, & continuis, quæ æstuantem, pestilentemve qualitatem præ se non ferunt. In æstuantibus enim, quas causos appellāt, cogimur sæpè neglectis putredinis & obstructionum noxis, ad ardoris extinctionem nos totos conuertere. Quod tamen per interna tutiùs quàm per externa efficitur. In pestilentia verò, nō solùm in statu, verùmetiam per initia Cor adstringentibus roborare, ac repellentibus à venenatis halitibus tueri consilium est. In his ergo saluberrimus erit epithematum vsus, qui in cæteris febribus nisi in declinatione, locum habere non potuit. Cauendum autem in dijudicandis febribus, ne decipiamur: existimantes febres eas quæ populariter grassari solent, ardores, & causos esse, cū sæpè neq; intolerabilem illum æstum ha-

beant, neq; tertianos circuitus seruent, quos ad ardores, hoc est tertianas continuas spectare inconfesso est.

DE PVTIDIS CLYSTERIBVS. CAP. XXIIII.

CLYSTERES quos ex malua, althea, mercuriali, violaria, acantho, beta, cicla, parietaria, prunis, Semine lini, & fenugreci, parant, & communes vocant, malè olere satis constat. Quo nidore vterus mulieribus commoueri solet. Viris etiam graueolentia nonnullis caput tentat, nonnullis os ventriculi afficit, quibusdam etiam spiritus, & humores corrumpit. Ea enim est fætentium natura, vt coinquinatæ suæ qualitatis vim per vniuersum corpus celeriter deferant. Quo miror nostræ professionis homines, ab antiqua medendi puritate non solùm methodo, sed & materia deflectentes, eorum quæ ipsi tractant, impuritate non offendi. Rectiùs prisca illa ætas mulsa & oleo contenta fuit: nec aliam ad cõmunes suos clysteres materiam, quæ alui fæces elueret, adhibebant Hippocrates & Galenus, verentes (vt existimandum est) tũ

aliorum

aliorum fætorem, tum crasſiorem humoris qui per ſedem inijcitur, ſubſtantiam ad fæces eluendas minùs idoneam. Neque enim craßis tam facilè eluuntur ſordes, quàm liquidis. Ad quæ reſpexiſſe mihi videntur veteres illi ſapientiæ profeſſores: in omnibus, quæ vtiles cum minori noxa actiones adferrent, præferentes. Pinguibus iniectionibus illos quoq; vſos non negamus: Verùm alio fine, nec frequēti, & communi illa vſurpatione, vt medicorum vulgus hodiè facit.

DE CLYSTERIBVS PINguibus in dyſenteria.

CAP. XXV.

IN fluxu dyſenterico, ſtatim ab initio, clyſteres ex decocto capitis veruecini multi exhibent. Quo vlcera ſordeſcere dubiū non eſt. Itaq; pro benefico remedio ſordium experiuntur nocumentum, quod ad cacoëthian, & nomas planè ducat. Satiùs eſſet eos ab abſtergentibus auſpicari, & paulatim ad adſtringentia, & glutinantia gradum facere. Nam pinguibus illis, vlceris curandi gratia non vtimur: ſed ſymptoma-

tis, hoc est doloris causa. Quod Galenus libro 12. meth. expreßit his verbis. In dysentericorum deiectionibus, vbi vehementer rodunt, vel tragi succum, vel hircinum sæuum, vel rosaceum ceratum per inferiùs indimus. Quibus vtique præsidijs ipsa exulceratio intestinorum non sanatur, maximè si putrescens aliquid habeant: sed vires interim conquiescunt. Atque id est contra symptoma instare, morbo ad id tempus neglecto. Quo sermone non solum reprehenduntur qui purè pinguibus vtuntur, verùmetiam qui sæuum hircinum, vbi dolor non infestat, cæteris admiscent: simul etiam admonemur pinguia illa ad vlceris sanationem non facere, sed tantum mitigandæ acrimoniæ gratia admitti. Sæuum autem illud hircinum, aut caprinum, quod Arabes putarunt, non siccare sermo ille declarat.

DE ADSTRINGENTIBVS in dysenteria citra calidorum mixtionem non temerè exhibendis.

CAP. XXVI.

IN omni ventris fluxu vnà cum excrementis caloris natiui effluit plurimùm. Vnde ventriculum refrigerari, & facultatem huius concoctricem labefactari contingit. Nec dubitandum in dysenteria, quin crebra refrigerantium clysterum iniectione per intestinorum continuitatem, ventriculus quoq; impensiùs refrigeretur. Quod & flatuum multitudo, & cruda excrementa declarant. Hoc autem malum adaugẽt qui potiones, catapotia, clectaria, mixturas ex ijs quæ refrigerando adstringũt concinnãt, & paßim exhibent dysentericis: non aduertentes, quod diminutum aßiduo fluxu ventriculi calorem extinguũt, & concoctionem corrumpunt. Itaque & fluxum augeri, & animans perire necesse est, deficiente calore, & in partibus nutrimẽto, quod in vẽtriculo primùm elaborari non potuit. Neq; ergo frigida illa dysentericis temerè exhibenda: nec nisi calefacientibus, & concoctorijs castigata. Quod veteres illos sapientiæ professores in dysentericis suis medicamentis fecisse constat. In quibus, adstringentibus vel mentham, vel absinthiũ, vel hyssopum, vel anethum, vel feniculũ, vel anisum, vel

daucum, vel apium, vel nardum, vel cinnamomum, vel casiam, vel crocum, vel thus, vel myrrham, vel mastichem, vel piper, vel castorium, vel rheonponticum, vel asarum, vel aloëm, vel costum, vel irim, vel iuniperi baccas, vel vinum, vel quid simile adiunxerunt, quod natiuum calorem frigidis extingui prohiberet.

ARTVVM DELIGATIONES, ac constrictiones in sanguinis profluuio suspectas esse. CAP. XXVII.

LIGATVRAE dolorificæ, quatenus dolorem inferunt attrahere vidētur: quatenus constringunt, sanguinis eruptiones irritant. Quod Scribonius Largus ex Asclepiade traduxit his ferè verbis: Ad sanguinis eruptionem siue ex arterijs, siue à pulmone, vel pectore, vel alia parte ea fuerit, oportet vetare artus constringere: quod plerique medicorum faciunt, ignorantes quòd incitatur sanguinis eruptio musculorum compreßione. Quandoquidem omnis constrictio in vtranque partem exiget æquè subiectam materiam: sicut vtrem si quis medium laqueo cōstrinxerit, animaduertet

uertet

uertet in vtramque partem excludere subiectum liquorem. Et si super foratus casu fuerit, incitatione eiaculabitur quod in eo erit. Eadem ergo ratione cum sanguis eruptus est, qui constringunt, vi magna artus exprimentes, sanguinem venis subiectum cogunt magis erumpi per vulnus. Huius rei argumentum est, si quis super laqueum percusserit venam in brachio, animaduertet æquè incitari sanguinem ex ea parte, quàm ex inferiore loco, cum percussa est vena. Et hoc per se quidem si non viderant medici, meritò essent culpandi, quòd negligentes in ancipiti casu hominum essent. Cum præsertim Asclepiades etiam pluribus vsus sit argumentis in hac re: neque ei quisquam contradixit. Quis enim aduersus veritatē hiscere potest? Proinde magis sunt custodiendi qui pollicentur salutis custodiam vniuscuiusque se facturos. Tam inertes autem, & negligentes necessaria quidem ad cōseruandam vitā humanam, quæ per aliorum laborem reperta sunt studeant scire. Meritò itaque manifestè quidam iugulantur, genere quodam incitata eruptione sanguinis ab eiusmodi hominum imprudentia. Hæc Scribonius,

bonius, aperta demonstratione subiectum constrictioni humorem hinc & indè dilatari, & consequenter ad venam apertam impelli probans. Quod verum est, si iuxta partem affectam ligaturas adhibueris. Itaque fluente è pulmone, aut naribus sanguine, brachia deligare tutum non est: tibias, & crura constringere nihil prohibet, noxā illam impediente longa distantia. Satiùs ergo est fortes has deligaturas reuellendi, quàm deriuandi gratia adhibere. Reuulsionem autem ad contraria, & longinqua tentabimus, subiecti humoris regurgitationem ad remotam partem minimè verentes. Verùm deligaturas illas non constrictione, sed dolore qui ex constrictione resultat, reuellere sciendum est.

DE PROMISCVIS ERRORibus. CAP. XXVIII.

SVNT & alij infiniti propemodum errores, in quibus medicorum vulgus passim delinquit. Quos singulatim si quis persequi velit, in amplum volumē res ipsa deducetur. Satis sit eos qui veluti pestis, in medio populi grassantur, indicasse: de

de quibus non solum indocti, verùm etiam alij non pauci doctrinæ, & experientiæ titulos sibi arrogantes, accusari poßint. Promiscuè in cæteris agitur: veluti cum acorū cum calamo aromatico, vel cum galanga confundunt: cum zizipha & myxa faciūt hepatica: cum pyra febricitantibus vtilia iudicant: cum buglossæ radicem crasso, tenaci, lētoq; succo præditā apozematis aperientibus inserūt: cū semina frigida maiora nūc diuretica, nunc humida, & impinguantia esse tradunt: cum apozemata laxatiua in febribus continuis tribus, aut quatuor diebus propinant: cum mille herbarum fasciculos in aqua hordei incoqui præcipiunt: cum in febribus acutis spinam vnguento refrigerante illinunt: aliaque multa præter rationem inducunt, quæ periculo non vacāt. Nam qui spinam putrida laboranti refrigerante inungit, materiam quæ foras pelli debet, repellit, & in interiora detrudit: cutē etiam densatam, vel obstructam noua refrigeratione cōdensat, & trāspirationis meatus præcludit. Sic sanè putredo augetur, & febris vehementior efficitur: simul etiā resolutioni materiæ, & sudoribus via præcluditur.

ditur. Qui verò magnam herbarum, radicum, seminum, florum, & fructuum quantitatem in aqua hordei perfectè decoctis incoqui præcipiunt, planè desipiunt. Nam hordeum perfectè decoctum ptisana est, solidioremq; habet cõsistentiam quàm vt tot rerũ mixtionẽ admittat. At si leuius ipsum decoxeris, flatulẽtã aquã efficiet, simul etiã decoctũ illud promiscuũ, ad subeundam citò corruptionem reddet idoneum. Qui verò in acutis apozemata laxatiua cõtinuãt, vires eneruant, & à vera medendi ratione planè deuiant: quæ ab initio materiam minuere, deinde quæ obstruant crassa incidere, lentaq; tergere, & obstructiones ipsas aperire iubet. In Seminibus frigidis si quid diureticum est, id vnè in corticibus cõsistit, non autem in medullis, quas humectare, & nutrire constat. Buglossæ radix ad alia quidem vtilis sit, ad aperiendas obstructiones planè est inutilis, imò noxia, ob succi tenacitatem, lentorem, & crassitiem: Qua etiã apozemata promptissimè corrumpi contingit. Pyra adstrictionem habent, quam febres omnes putridæ recusant, vt pote quæ ex obstructione ortum ducant. Zizipha, &

myxæ

myxa improbarunt Græci, & Arabes: quo miror recẽtioribus adeò probari in pulmonis, & iecinoris affectibus. Acorum autem à galanga & calamo aromatico diuersum esse docuimus alibi. Cætera docti, indoctique paßim sibi ad libitum effingunt, quæ longum esset recensere.

FINIS.

Castigationum practicæ medicinæ Capita.

con-

Errare

De

FINIS.

CORVINVS MALEzius Aemilianensis Lectori.

Multis nominibus diues, fœlixq́; Tolosa
Creditur, auspicijs iuris, sanctoq́; Senatu,
Et cerere, & Baccho, glasto, rapidoq́; Garumna.
Ditior ipsa tamen medico censebitur vno
Qui vitam patriæ viuens, moriensq́; relinquet,
Nec patietur eam immortali laude carere.
Fœlix illa quidem, Musisq́;, & Apolline digna
Quæ fouet in gremio genitum de Pallade partum
Ferrerium medicum nulli probitate secundum,
Præstantem ingenio, doctrina, atq; arte medendi.

Typographus Lectori.

ETSI errata quæ in excudendo exciderũt, ſunt perexigua, & nullius ferè momenti: tamen vt authori ſatisfaceremus, plura quàm res exigit, ſubſcripſimus. Neque enim inuerſus apex, vel ſuppoſititia in capſulis noſtris litera, vel omiſſus ſemel aut bis caracter qui facilè intelligi poßit, tantam correctionem meretur. Verùm curioſitati authoris hoc condonandum. Cuius præſentia, dum hæc imprimerentur, frui non licuit, propter occupationes quæ

medicis in magnis vrbibus sunt aßiduæ, nec patiuntur tantillam horæ moram, quam correctioni impendant, æstate potißimum. Tu castigatione nostra fruere, & lege

Pag.24.lin.21.procatarticam
26.lin.10.κακοηθὼν
28.lin.25. *leniri*
34.lin.22. *in hoc statu*
44.lin.6.κατ'
48.lin.8. *hamorrhoides*
49.lin.13. *topicis, & pag.*111.246.261. 277.284.
50.lin.26. *paristhmia*
52.lin.23. *siphones*
53.lin.3. *Sunt autem nasalia, peßi, &c.* lin.5. *adaptata.*
57.lin.19. *premuntur*
59.lin.7. *hypocistis.* lin.19. *betonica. artemisia.* lin.20. *mentha.* lin.21. *hyssopum.* lin.23. *Chamæpithys*

Pag.69.lin.5 cæli
78.*lin*.17.*vere*
85.*lin*.15.*Zephyrus.lin*.16.*Corus.lin*.19. *Mitylene.*
96.*lin*.23.*inediam, & pag*.105.114.116. 117.119.172.233.234.246.269.270. 272.
105.*lin*.17.*commodißimè*
117.*lin*.5.*marasmum*
124.*lin*.5.*colocynthidem. lin*. 26. *condensent*
129.*lin*.15.*stæchadem,lin*.16.*ocimum,& pag*.198.201.278.
130.*lin*.4.*sinapi.& pag*.193. & 246.
131.*lin*.14.*à Campo Maiore.*
133.*lin*.23.*signis*
134.*lin*.23.*Canis*
143.*lin*.5.*solicitos*
153.*lin*.21.*vitioso?*
155.*lin*.20.*caricæ,& pag*.305.
161.*lin*.17.*chamæmel. & pag*. 197.199.
162.*lin*.15.& 16.*polypodium*
163.*lin*.2.*epithymi*
172.*lin*.3.*inuitant.lin*.20.*ætas*
175.*lin*.12.*lipothymia*
182.*lin*.15.*tractum*

Pag.193.lin.2.serpyllum.& pag.379.
198.lin.5.Caryophyllatæ.linea.9. Scillæ
201.lin.20.aromatis
205.lin.7.Scilliticum
214 lin.4.ventriculo
237.lin.10.betonica, & pag.251.& 334. Ib.lin.26.partibus capitis
247.lin.1.caryophyllis.& lin.18.Chrysocolla.
248.lin.3.5.19.21.amygdal. & pag. 254.
250.lin.2 eryng.
251.lin.25.chamædrys
255.lin.11.phagedæna
258.lin.22.copiosè
267.lin.25.longum tempus
268.lin.26 Circuitu
286.lin 3 pæoniæ.lin.14 paristhmijs.
288.lin.11.arcana
290.lin.1.inuentos
292.lin.23 inassatam
293.lin.24.caracteribus, & pag.294. 295.296.297.298.
310.lin.15.gigantis
312.lin.24.catenis

Pag. 315. lin. 25. peruertit
317. lin. 21. plethoricum
320. lin. 8. pone in margine. Vlcera.
322. lin. 14. Ferrum, in margine, & lin. 2[illegible]. Ignis.
326. lin. 6. quinquefolij. lin. 25. partibus
327. lin. 9. daucus
331. lin. 9. tam profunda
333. lin. 14. terebinth.
335. lin. 19. præstantiam. lin. 26. natura
336. lin. 9. curet.
352. lin. 1[illegible]. Scillitico
360. lin. 26. credula
368. lin. 4. esse
369. lin. [illegible]. saccharum. lin. 3. frigidas. lin. 7. siccabit in secundo, aut &c. lin. 26. caryophyllos.
373. lin. 17. hyacinthus
379. lin. 11. recensuit
382. lin. 14. solennitate
385. lin. 3. soliciti
386. lin. 1. vsi sunt
412. lin. 21. Aqua

FINIS.

Tolosæ,

Apud Guidonem Boudeuillæum Academiæ Typographum Idib. Iulij.

1557.

